

אסיפת גליונות

האזינו - שבת שובה

נא לא להוציא מבית הכנסת
עד מוצאי שבת

הזכר הענינים

- אבני אפר מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
- מאורי הגולה מאורי גולת ארדה"ב זיע"א
- מחשבת חיים מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלד זצ"ל אב"ד ציריך
- ויטע אש"ל הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידר זי"ע
- זכר צדיק לברכה מרן הגה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב זי"ע
- נטיעה של שמחה הגאון הצדיק רבי נטע ציינווידט זצ"ל
- ממעין השילוח במשנת רבוה"ק מאיז'בצא זי"ע
- שלהבת מנחם הגאון הצדיק ר' מנחם מונדרר זצ"ל מקאסוב
- באמונתו יחיה המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן שליט"א
- אוצר פלאות התורה הרב רבי זאב (וואלף) זיכעדמאן שליט"א
- לב ההלכה מפעל שונה הלכות
- מעיינות החיים כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א
- היכל הוראה הגאון הגדול נאב"ד היכל הוראה שליט"א
- קול דודי הרה"ג רבי דוד פראנד שליט"א
- אומר מן החודש הגאון המופלא רבי אברהם משה באקאן שליט"א
- אוצר ידיעות התורה מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א
- הוי זהיר במלאכתך הגאון רבי משה אודי בלוי שליט"א
- זיו הפרשה הגה"צ רבי יונה זאב וינבערג שליט"א
- חמידא דאורייתא הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
- מקצת חיים הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביתר
- עמק הפרשה הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
- פניני הלכה ומנהג הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א
- פניני הכהן המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מגדלסון שליט"א
- ברכה משולשת הצדיק מרענגה רבי יצחק הוברמן זי"ע

הרוצה להפיץ ב-6 בתי כנסיות באזור מגוריו
יפנה למספר:

050-4186860

בין השעות 7:30 ל-8:30 בערב

זנא לעדכן במספר 052-7632-480 ביום ראשון

בין השעות 7:30 ל-8:30 בערב

שהפיצו זבל"ג יכנסו להגדרה

למנוים

054-8536-324

לכל עניני החוברת

050-4186-860

הזוכה בהגדרה השבוע
משפחת דירנפלד
מפיץ בעיר בית שמש

אבני אבן

ממקור ישראל יהלכון רבינו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו זי"ע ועב"א כפי ששאב מבארם והשקה את בני ישראל רבות בשנים מודינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זי"ע א"ר רב ביהמ"ד החסידי בעלזא בלאגראן

פרשת האזינו תשפ"ד

שיחת קודש ממודינו הרב זצוקללה"ה

– הבנה ליום הקדוש

"כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". יום הכפורים הוא הזמן היותר נעלה, אשר עליו אמרו מז"ל "לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים וכחמשה עשר בצב", על כן נרחיב מעט היריעה להשיג גודל קדושת היום אשר זו נמחלין עוונותיהם של ישראל, וכמו שמסיימים אנו בצרכת יום הקדוש "מלך מוחל וסולח ולעוונותינו ולעוונות עמו בית ישראל בכל שנה ושנה".

עבודת השי"ת דוקא בחבורה ולא בהתבודדות

בתב מרנא החתם סופר (פר' אחרי) עה"כ, וצא אהרן אל האל מועד ופשט את צגדי הבד אשר לבש צבואו אל הקודש והניחם שם ורחץ את בשרו צמים במקום קדוש ויאל ועשה את עולתו ואת עולת העם (ויקרא טו כג-כד).

יאמר על פי מה שכתב **חובת הלבבות** הגם שהבדירות הוא ממעלות הרמות, מכל מקום יותר מזה הוא ההתחברות עם עובדי ה' להורותם הדרך לכו זה לזכותם יהיה תלוי בו, והאריך בזה מאוד בדוכתי טובי, ומכל מקום כתב בשער הפרישות (פרק ד) שיהיה להלכו צפניו ואצלו לבבו, פירוש מכל מקום לבבו יהיה צודק לה' רק צפניו יסביר להם פנים כדי שיקבלו דבריו. והנה להיות כי הכהן גדול היו מפרשים ז' ימים קודם יום הקדוש הזה והיה מתבודד בהם, אמר לו שלא ירצה לעשות כן כל ימות השנה, כי יותר טוב לו ללמוד דעת את העם, כדכתיב (דברים לג) יורו משפטין ליעקב.

וזדו אחר תשלום עבודת יום הכיפורים אמר, ומעתה וצא אהרן אל האל מועד, הוא בית המדרש, ופשט צגדי הבד, הצדירות אשר לבש צבואו אל הקודש, שהיה פרוש ז' ימים, עכשיו יפשוט אותן הצגדים, פירוש לא ישתמש צמדה ההיא, רק והניחם שם, על דרך שצגדי הצדירות יהיו מונחים בקודש עד שנה הצאה אצל לא צשארית השנה, ואמר עוד ורחץ בשרו צמים במקום קדוש, פירוש במקום שהיה לו להיות קדוש ופרוש חלק זה ירחץ בשרו צמי התורה, ותפש כיוני מים שמרמו בו שימשיך לב שומעיו, כי חלק התורה הממשיך לב נקרא מים כידוע, וגם רמו אל ההכנעה כעובדא דאהרן אוהב את הצריות ומקרבן לתורה, ואמר ולבש את צגדיו הוא כנ"ל, נהי דאצלו לבבו מכל מקום יחלבש צגדי צפניו, ויאל ועשה עולתו ועולת העם, עולתו מלשון עליית המדריגה כי צלי ספק יעלה מעלה מעלה והוא ועמו, ואמר וכיפר בעדו ובעד העם, כי הוא ראוי להגן על כל העולם כולו, ועוד ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה, פירוש החטאת היותר גדול הוא מקטיר המזבחה, פירוש העצירה היותר גדולה המכונה חלב החטאת, גם אותה מכנים לקדושה כי עוונותיהם יעשו זכויות, עד כאן אזהרה לכהן, ועתה מזהיר העם שהמה ישמעו לו כי זולת זה אסור לומר דבר שלא נשמע, על כן מזהיר ואמר והמשלח השעיר לעזאזל, פירוש צעלי החטא הגורמים צעם לשליחת השעיר המה ישמעו לקול מוריהם לטוב, וזהו יכבש צגדיו, על דרך אם תכבשי צנתר (ירמיהו כג), ורחץ בשרו צמים של תורה ככל אשר יורהו הכהן, ואחריו כי יצא אל המזבחה הקדושה, מקום שצעלי תשובה עומדים. עד כאן לשון קדשו של מרנא החת"ס זי"ע.

כעובדא דאהרן אוהב את הבריות ומקרבן לתורה

דברי קדשו של רבינו החתם סופר נאים למי שאמרן, צנחנת הוא היה אומר, כאשר ידוע כי כן היה דרכו בקודש, וכפי שנראה

כמה פעמים מדברות קדשו, וראה מה שהצאנו בזה צפר' בראשית (עמ' נ ד"ה וימהלך מנוח את האלקים) ביאורו של רבינו החת"ס, ועיי"ש עוד (או' עז-עו) מה שהארכנו אודות דרכו בקודש זה של רבינו החתם סופר, ועוד יעו"ש בהערות מה שהוצא בזה מצנו הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע אצ"ד קראקא שהעיד שזכה לעמוד על דעת אצו והנהגתו בקודש, ועיי"ש שציאר דרכו והנהגתו.

הגה"ק רבי יודא'לע מדז'יקוב זי"ע היה כידוע חובב עד מאוד תורתו של רבינו החתם סופר זי"ע והרצה לשקוד על דלתותיו, וכמו כן ידוע ומפורסם גודל בקיאותו של אותו לדיק הגאון רבי יוסף [נפתלי] שטערן ז"וק"ל [המוציא לאור ספרי החתם סופר] בספרי מרן החתם סופר, וכל ימיו הקדיש עבור תורת רבינו החתם סופר עד שנחשב להצקי הגדול ביותר בספרי דמר.

פעם אחת עלה הגה"ק רבי יוסף שטערן לבקר צמעותו של הרה"ק רבי יודא'לע, ויאל להם לשוחח צתורת החתם סופר, והרה"ק רבי יודא'לע שהיה כידוע אדם חריף מאוד [צנוקס ראפשיץ] הראה על קטע זה שהוצא לעיל מדברי החתם סופר, ואמר שדיבורים הללו לא כתבם החתם סופר ולא יאלו מתחת קולמוסו, והגה"ק רבי יוסף שטערן התווכח עמו שהם דברי החתם סופר שכתבם בכתב יד קדשו, אך הרה"ק ר' יודא'לע התנגד לדבריו בכל המוקף.

בצאתו מצינו נאווה קודש פנה הגה"ק רבי יוסף כלפי מלווי צנימא של תרעומות הא"ס הוא יאמר לי מה שאינו מפי כתבו של החתם סופר, והלא אני יושב ועוסק בדברות קדשו וגמלא הפנקס מכתב יד קדשו של מרן החתם סופר אחי, ושם כתוב לאמר דיבור זה, ואיך יוכל להגיד לי שלא יאל זה מתחת קולמוסו דרבינו החתם סופר...?!

בבואו לצינו החליט לדקוק שוב את הפנקס שנמלאים בו כתבי הקודש מכתב יד קדשו של החתם סופר וכאשר בדק היטב את הדברים הצחין לכן שאף שנכתב מאמר זה בתוך הפנקס, אך אין זה כתב ידי רבינו החתם סופר, אלא כפי הנראה איזה תלמיד הוסיף לכתוב כן בתוך כתבי הפנקס, ואז הכיר צעניא פקיחא והצחנה עמוקה שיש לו להרה"ק ר' יודא'לע צתורת החתם סופר שהצין מסגנון הדברים שאין זה מכתב"ק של החתם סופר. ואכן הרה"ק רבי יודא'לע הוסיף עלי גליון ספר החתם סופר שלו שצברו הוא שלא יאלו הדברים מתחת קולמוסו של מרן החת"ס, לדעתי היה נראה לומר היפוך הדברים, שבתוך פנימיותו יתחבר עם כל יהודי ויהודי באשר הוא, וכלפי חוץ אין צריך להראות את עצמו כחבר של כל אחד. ונראה שאלו ואלו דברי אלקים חיים.

ובבמה שכותב שעל ידי שיתדבקו העולם אל הדיק יפעול שגם החטאים והעוונות הגדולים ציותר יתהפכו לזכויות, יש להוסיף צטעמא, על פי דברי קדשו של הגה"ק החת"ס משה זי"ע (פר' האזינו) שאף שאמר ז"ל על תשובה מיראה שמהפך זדונות לשגגות ורק בתשובה מאהבה יתהפכו לזכויות, זהו רק צעושה תשובה ציחידות, מה שאין כן צעושים תשובה ציצבור מוכח מן הגמרא (יצמות קה) שחילקו הא ציחיד הא ציצבור, שהתשובה ציצבור אף שהוא מיראה צנכה להפוך את הזדונות לזכויות - וכיון שכאן צצים בתשובה רבים, וככתוב עולתו ועולת העם יחדיו, על ידי כן ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה'.

התשובה האמיתית היא על ידי הכנעה נכונה

בדרשות חת"ס על שנת שזכה האריך להורות דרך התשובה האמיתית, וטוען כי מה שדרכן של בני אדם צימים אלו [ימי הרחמים והסליחות] להרצות צדקה ולבקש מחילה ולמחול כל אחד למי שחטא לו, וכל זה עושים כדי שיאמר עליהם שאחוזו דרכיו של הקב"ה, מה הוא רחום כו', כל זה הרחמנות והכניעה ונשיאת עוון למחול למי שחטא אין צו ממש, שצין לילה היה וצין לילה אצד, אחר יום הכיפורים.

ובמסיק החת"ס שכה לריכים לעשות, לשבז אל ה' צבכי ומרטה, ואז יורה ה' דרכיו ויתן לו ה' מרחמיו שיוכל להתנהג במדותיו, ויסלח למי שחטא לו במחילה גמורה בזמנו. וכדרך זה מתאמרי מאמר מתוך משמיה דהרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר ז"ע שאמר: "מנין יכול האדם לדעת שהתפלל א' ריכטיגע שמונה עשרה"] - תפלת שמו"ע כראוי וכדצ"ע? אם היה לו רוגזא ותערומות עם איוה יהודי, ובעת התפלה לא חשב כלל ממנו, ובסיימו את תפלתו מרגיש בלבו שאין לו יותר שום רוגזא ותערומות עליו, וזהי סימן שהתפלל א' ריכטיגע שמונה עשרה!".

ומפרש צוה ה"חחם סופר" את הכתוב (ישעיה נה) "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו" וגו', שעל הרשע לעזוב את "דרכו" היינו דרך ה', לומר מה הוא רחום אף אתה כו' ולינך לבקש מחילה כנ"ל, רק "וישוב אל ה'", עליו לשבז בתשובה להשי"ת, "וירחמהו" יתן הקב"ה בלבו מרחמי שמים, והפועל יוצא זה תהא "כי ירבה לטלות", סליחה זו כבר תהא רצה וסליחה של קיימא, ולא כמו אלו שצין לילה היה וצין לילה אצד, ע"ש.

והמורה מדבריו הק' של רבינו ה"חחם סופר" ז"ע שתכלית הנרצה לכפרה השלימה של יום הקדוש, הוא האהבת ישראל האמיתית, שלא יאחר שום פילוג כלל בין יהודי לחבירו.

בענין זה יש להוסיף דבר נורא מהרה"ק ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש ז"ע שאמר לפני פטירתו, משמיה קדשו של הרוזינער ז"ע, שצ"ח פעם בערב יום הקדוש את הפסוק (ויקרא טו, לא) "ועניתם את נפשותיכם" שתהא לכם אמתלה ומענה "ועניתם", על מעשיכם שאינם ישרים, שזאת היתה מסיבת "נפשותיכם" שהיתה לכם נשמה שפילה שלא היתה במדריגה נעלה, ובכך תתראו עצמכם, והפטיר הרה"ק מרוזין "לא כן אני, שלא יהא לי זאת לתירוץ מכיון שקבלתי מהשמים נשמה גבוה מאוד".

ובי"ב הרה"ק ממונקאטש שגם על עצמו לא יהא זאת לו למענה ותירוץ, כיון שגם בשבילו המשיכו מהשמים נשמה גבוה מאוד.

בש"היו הומיני הקשים בצרך הקדוש והיה אז בעשרת ימי תשובה, פקד ה"צת עין" מאזוריטש על הגה"צ ר' שמואל שילך לבית המשפט, כי שם הגיעו הצי דואר מעיר עכו לעיר נפת, ור' שמואל היה לו קשרים טובים עם השופטים והשרים, וזיווה לו האזוריטש'ער ליבז שם ולחכות אם יגיע חדשות מעיר עכו אודות המלכ, ועגמה עליו נפשו של הגה"צ ר' שמואל על אשר ינטרן צימים נשגבים כאלו שכל אחד עוסק בתשובה ומעשים טובים ליבז בין הני ערלים ולשמע מה שהישמעלים שוחחים ביניהם, אך פקודת הרה"ק שמרה רוחו וישב שם כמה ימים אך לא הגיעה שום שמועה, וגם ציוס לפני ערב יום הקדוש ציוה לו הרה"ק לילך ולישב שם שעות ארוכות.

ב"י"ד צה הגה"צ ר' שמואל וצכה צמר נפשו לפני הרה"ק מאזוריטש "מה הרצי רוצה ממנו, איזה הרגשה ציוס הכיפורים יהיה לי אחר שישבתי כ"כ הרבה ימים בין טמאים ונצוים?!", והרה"ק לא הגיב ע"ז כלום, רק שאלו "מה שמועה שמעת שס?", אמר ר' שמואל כי היום הגיע מעכו "מאמר המלך", וכאשר אך הוציא ר' שמואל שני מלים אלו מפיו, נפל הרה"ק מאזוריטש בדביקות נפלאה, כשחזר ה"צת עין" מדביקותו, המשיך ר' שמואל צבכי "מה יהיה עם יוה"כ", אמר לו ה"צת עין" הנך רוצה להרגיש טעם ציוס כיפור, נטל כף מלא מהלביבות ותפ"א שלפניו על השלחן ונתן לר' שמואל "דא האסטו א טעם אין יום הקדוש", וסיפר הגה"צ ר' שמואל כי מעולם לא הרגיש טעם עליון ציוס הקדוש כזאת השנה.

התרת נדרים מורה על עבודת התשובה

בה כתב הרה"ק רבי לייצ'ל אייגר ז"ע מלוצלין בספרו תורת אמת (פר' מטות) עה"כ, איש כי ידר נדר לה' וגו' (ל, א). הנה עיקר ענין היתר נדרים לא נאמר מפורש בתורה, רק נלמד צרמו. וי"ל הרמז צוה, מפני שרש היתר נדרים מרמז לבחינת תשובה, כדאיחא צכתצי הארצו"ל שחכם עוקר הנדר מעיקרו על ידי חרטה ותשובה, וי"ל שעל זה רמזו חז"ל (תגיגה י, ב) היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו, והוא כענין אמרם וי"ל (סוטה מט, ב) אין לנו להשען אלא על אצינו שבשמים, שמפני שמרגיש צעמנו גודל הפגם שגרם צמעשו עד שאין לו על מי להשען, ומה גם צענין שאמרו ז"ל (והר"י ויחי ריט, ב) שלא יועיל תשובה חלילה, וממילא מתמרמר מאוד צנפשו על עוולת ריחוקו, שידוע שאין לו שום משען משום נד, רק תולה עיניו אל אצינו שבשמים הכל יכול למעלה מהשגת ותפיסת שום נברא, וזהו היתר נדרים נמשך מפורחין באויר, ואין להם על מה שיסמוכו.

וי"ל שעל זה יוצדק הרמז של היתר נדרים מהפסוק לא יחל דברו, שנדרש ממנו הוא אינו מוחל אצל אחרים מוחלים לו, שעיקר רמז ההיתר בא דייקא מחיבת לא יחל, היינו מפני שידוע צעמנו שמנדו אין לו שום משען למחול לו, ועל ידי זה דייקא מתמרמר כל כך עד שאחרים מוחלים לו. עד כאן דברי קדשו של הרה"ק רבי לייצ'ל ז"ע.

בענין שכתב ה"תורת אמת" ששורש היתר נדרים מרמז לבחי' התשובה, כדאיחא צכתצי הארצו"ל, יש לציין כי הרה"ק ר' יעקב יוסף מקסוויירא ז"ע היה ממעט מאוד להתפלל מחוץ לחדרו עם הציבור, וצפרט לפני העמוד כמעט שלא התפלל כלל (ורק לפעמים התפלל מוסף), ורוב תפלותיו היה מתבודד צעמנו צחדרו צינו לצין קונו, ולא היו רואים עליו מצחוץ שום התרגשות והתלהבות, אולם בעת "התרת נדרים" שעושים ערב ר"ה, שנהוג בצקוויירא שכולם אומרים יחד הנוסח דהתרת נדרים עם האדמו"ר, ולא כמנהג העולם שכל אחד צנפרד הולך לו אצל ג' אנשים ומתיר לעצמו, ובעת ההיא ראו עבודה גדולה ומיוחדת צמינה אצל הרה"ק מקסוויירא ז"ע והיה צוכה אז מאין הפוגות.

אצ"ל אדמו"ר צעלוא היה המנהג להתיר נדרים צפני עשרה, ואלו העשרה היו אנשים חשובים ציותר, ולדוגמא נזכיר אחד מיוחד שהיה רגיל להיות מאלו העשרה (באלו השנים שהיה נמצא בצעלוא) הגה"צ רבי מאיר וייס ז"ל דומ"ץ צטעטש שהיה 'ש"ס איד' הצקי צש"ס וצארצע חלקי שו"ע, וכשנכנסו מנכדיו פעם אל הקודש להרה"ק מהר"א מצעלוא ז"ע, התצטא הרה"ק על זקינס: "רבי מאיר היה גאון וצדיק, אין צעלוא זאגט מען נישט אויף יעדער אז ער איז געווען א גאון וצדיק".

והזיגן כאן שהיו עושים עסק גדול מהתרת נדרים, אולם אצל רוב המקומות לא היה צוה עסק גדול, אך מאידך גיסא צעת "כל נדרי" עושים עסק גדול ורצה ההתעוררות צאותה שעה צתפולות ישראל, ולכא"ו יש להצין למה. ולפי המצואר כאן מוצן הדבר, שהתרת נדרים מרמז לבחינת התשובה, ועפ"ז מוצן גם ענין "כל נדרי" וההתעוררות הגדולה שנמצא בכל כלל ישראל צעת הזאת.

ובפשוטות ענין הגדול של "כל נדרי" מוצן, לפי מאמר הזוה"ק שמוצא שם צמחזורים "קס רצי שמעון וכו'", דאס ח"ו נצצע הקב"ה שלא יגאלינו מהגלות הרי אנו מתירים נדר ושצועה זו, וא"כ התעוררות גדול יש צוה שהולכים להתיר נדרו של הקב"ה, אך לפי ה"תורת אמת" הג"ל עוד יש להצין ההתעוררות עצומה זו שצכל תפולות ישראל נאמרה צניגון מיוחד מלא רגש והתעוררות, כי צכתצי הארצו"ל כותב שזוהי ענין התשובה. [ועי' עוד צוה צספה"ק "עטרה לראש צדיק" (ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות - הו"ד לעיל צחלק המאמרים) דהתרת הנדרים מרמזת על עניינים נוראים שאפילו יש ח"ו איזה גזירה צנדר או שצועה, יכולים להתירו, וע"ע צדרך זה צספה"ק "שם משמואל" (הוצא ג"כ סס)].

אגב, יצויין שצבור לא עשו עסק מ"כל נדרי", ושמעתי מהגה"צ רבי צבי קיינסטליכער ז"ל אצ"ד סעצען לכפר צוה, מה שממע מהגה"צ רבי דוד מייוליס ז"ל אצ"ד אוהעל, ממשפחה הנכבדה של צדיקי צית סיגעט, שהיה ממקורו מחסידי גור, וכשנכע פעם לגור אחרי תקופה ממושכת שלא

היה שם, והוא נסע מרחק רב, והיה מורגל כפי הנהוג במקומות שהתגורר שְׂעוּשִׁים עסק גדול והכנה רבה לאמירת "כל נדרי", ובגור לא דברו אלא שהולכים "להתפלל מעריב" וככלל יום, וצעת שהמתניו הקהל עד לכניסתו של הרבי, היה העולם יושבים ולומדים, בשונה להנהוג בשאר מקומות שאומרים "תפילה זכה".

עוד סיפר הרב מייזליץ אב"ד אוהעל שהוא לא ידע שלא נהגו צבור להתלבש בקיטל ואף לא ציוס הקדוש, וכשצא הוא לביהמ"ד הדור בלבוש הקיטל, וכאמור העולם שם לא הורגל לראות כזה, הציטו עליו צחימהון ושאלו "האם זה צר מיניך?". ועל כל פנים, מנהג רוב המקומות הוא שאומרים "כל נדרי" בהתעוררות רבתי וצינון של השתפכות הנפש, ומנהג ישראל תורה, ולפי המוצא כאן, מובן שפיר טעם הדבר.

גביא עובדא צוה משיחתן של תלמידי חכמים, משנים מצניו הק' של הרה"ק רבי אליעזר'ל מדז'יקוב זי"ע [שהיו ראשיתו רבי אהרן'לעך שכמנהג ראשון היו מדברים בלישנה דחכימותא כידוע], הרה"ק רבי מאיר'ל מדז'יקוב זי"ע בעל "אמרי נועם" ואחיו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זי"ע, שה'אמרי נועם" כיהן בדז'יקוב כאלמו"ר וגם כהרב ואב"ד דמתא, ובהיות כן היה עליו למקור דרשה צבית הכנסת של העיר צליל יום הקדוש קודם "כל נדרי", כמנהג הרבנים, ובדרשתו אמר פעם: "מטתי בדמעתי ערשי אמסא (תהלים 118) - איך קאפע די ליינעך יעדער נאכט פארוואס איך זעה אויס אוי [הריני מרטיב את הסדין של מיטתי בדמעות כל לילה על מצבי השפל בעבודת הצורא], ומה אם אני נוהג כן, כל שכן שאתם בודאי צריכים לעשות כן".

בשודע דבר הדרשה לאחיו הרה"ק מראזוואדוב היטב חרה לו שכה יהיו דברי אחיו, שהרי משמע מזה שהוא אוחז את עצמו עדיף בצמלה משאר בני קהילתו, ואין זה דרך היראים עובדי ה' באמת, וכשפגשו ציוס אחד אחרי כמה חדשים, פתח תיכף והוכיחו בחריפות: "מה דאך איך כל שכן עטן [-ומה אני כל שכן אחס]...?", נענה לעומתו אחיו ה"אמרי נועם": "אה, ער האט שוין קשיות...!" [-יש לו כבר תמיהות על ההגותי...], ויאמר לו אחיו הרה"ק מראזוואדוב "ולמה לא יהיה לי קושיות עליך, היתכן וצנו של אבא [די טאטענס א קינד] לא ידע צליל 'כל נדרי' שהוא הגרוע ביותר מכולם?!"

עבד לו ה"אמרי נועם", "אל לך לדאוג, גם אני ידעתי היטב מך ערכי ושאינו גרוע יותר מכולם, אלא שהיות וכאן אני הרב ואב"ד, והריני מקבל געהאלט [-משכורת] על זה, והנני מחוייב להגיד לבני העיר דברי כיבושין, לא היה לי ברירה והורכתי לדבר דיבורים כאלו אבל אל תחשוב שהנני חושב כן באמת".

אגב, שמעתי מרבינו ה"אמרי חיים" זי"ע שהרה"ק ר' העניך מאלכסנדר יש פעם בערב יום הקדוש ועשה חשבון נפשו עד שהחליט בדעתו שהוא האדם הגרוע והחוטא הגדול ביותר שנמצא בעולם. וכיון שנהגו החסידים להזכיר את עצמם לפני הרבי ר' צונס מפרשיסאח זי"ע היה גם הוא צריך להכנס אף היה צוץ להראות פניו לפני רבו מגודל שצירות לבו על חטאיו, וכיון שמוכרח היה להכנס להזכיר את עצמו, החליט להכנס בתוך הבאים ולהזכיר את עצמו בחפזון ולנאח מיד. כן עשה, אך תיכף כשהתחיל לנאח אחר שהזכיר את עצמו, קרא אותו הרבי ר' צונס שיחזור אליו, כי נהנה בראותו גודל שפלות הרוח שלו, והיה כאשר שמע ר' העניך שרבו קורא לו הוטב על לבו והחליט בדעתו שאם הרבי קורא אותו הרי שאינו החוטא הגדול ביותר. אך מיד כשעלה מחשבה זו על דעתו אמר לו הרבי ר' צונס, "כבר איני צריך לך", כיון שנפגם קצת שפלות רוחו.

התענית הוא לבפר על תענוג שלא לשם שמים

בד כתב מרנא החת"ס: הנה בני ישראל שאכלו צימי שלמה ציוה"כ כולם לש"ש נתכוונו ולא לשם הנאת הגוף, וכדי שלא יבואו לדבר צדוד, דיבק הקב"ה השערים שלא יפתחו עד שיזכירו זכותו. וכמו שכתב הנביא, "אז יקהל שלמה את זקני ישראל ואת כל ראשי המטות וגו' ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל".

יש לדקדק, הוא לא הקהיל אלא זקני ישראל והם נקהלו כל ישראל. גם לצאר דברי חז"ל פ"ק דמועד קטן (77 ע"ה) שאכלו ציוס הכיפורים מק"ו דצינוך משכן, ושבו דייקו דלמא לורך גבוה שאני מאכילה ושחיה, וינאה צת קול כולכם מזומנים לחיי העה"ב, וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על הטובה אשר עשה ה' לדוד עצדו ולישראל עמו, בשלמא לישראל עמו דמחיל להו עון דיוס הכיפורים, אלא דוד עצדו מה היא, ומסיק דצדקו שערים עד שאמר זכרה לחסדי דוד אבי, וידעו ציחוד דנמחל ליה עון דצת שצב, ע"ש.

דייטב מאי טעמא תלי' ש"ס דוד המלך ע"ה צישראל, והול"ל בקיצור דוד מאי היא. ועוד, הלא פשוט כמו שאמר שלמה בעצמו לעיל מיניה בהפטרת השבוע, ברוך ה' אלקי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אבי ובידו מילא וגו', הרי תלה כל הצנין צדוד המלך ע"ה, וגם ז"ע איך טעו שלמה המלך ע"ה והסנהדרין לדרוש ק"ו בטעות עד שמחל להו הקב"ה, והסנהדרין היושבים במקום אשר יבחר ה' סמוך למוצא קשה שיזדקק טעות לפניהם, וחזקיה מלך יהודה שטעה והתפלל על עצמו ה' הטוב יכפר צעד, הוא טעה אבל לא הודו לו חכמים, כמצואר סו"פ מקום שנהגו.

ע"ל כן נלע"ד דודאי לאכול ציוה"כ לשם מצוה אם אדם יכול לכוון כל מחשבתו לכבוד ה' צלי שום כונה אחרת להנאת הגוף אזי היא לורך גבוה כמו קרבנות נשיאים ועוד טוב ממנו, ויפה דנו ק"ו, אך מי יכול לעמוד צוה כי אם גדולי ישראל, שהרי משום כך ס"ל לאבא שאול [יצמות לטו:] מצות חליצה קודם למצות יצום לרוב העולם שאינם יכולים לעמוד על מחשבתם שלא לכוון להנאת הגוף, והכא נמי דכוותיה.

ואשר על כן לא הקהיל שלמה המלך ע"ה אלא זקני ישראל וראשי האצות, שהיו אז גדולי עולם בני נביאים ובעלי רה"ק העומדים על דעתם, אבל לא כל ישראל, אך ישראל קדושים מאליהם נקהלו כולם וכל אחד בצפשו שיער שיכול הוא לעמוד על דעתו כוונתו וצין כך אכלו כולם ציוה"כ ולא ה' כח ציד שלמה המלך ע"ה לומר לא תעביד מצוה, כי אדם נאמן על עצמו. ולצדק הוה דייגי, אעפ"י שכל א' ידע בצפשו האמת, אך הוה דאיג על חציריו אולי צקהלה גדולה הלו ימצאו אנשים שאכלו שלא מן הדין, וינאה צת קול כלכם מזומנים לחיי העה"ב, העיד הקב"ה עליהם א' מהם לא נעדר שאכל שלא כראוי, והיו שמחים וטובי לב.

אך זה הוא פחיתות לדוד המלך ע"ה, כי יאמר נא ישראל מי יגלה עפר מעיניך דהע"ה לא יכלת לעמוד על עצמך שעה א' ואכלת צת שצב פגה, והרי צימי שלמה צבך, הקטן שצישראל לבו מסור צידו טפי מינך, מה עשה הקב"ה להסיר חרפת דוד עצדו, הרי כל העדה כולם קדושים עומדים, ולא נפתחו שערים שצדקו זה צוה עד שאמר זכרה לחסדי דוד אבי, הרי דהע"ה חשבו מכלכם, מה תאמר עשה תשובה וצמקום שצעלי תשובה עומדים אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד, הרי זה שצקשנו שהרי לא חטא אלא להורות תשובה [כע"ז ד:], והרי הורה והורה.

ובבמה שכותב שאכילה לשם שמים ציוס כיפור ללא שום כוונה להנאת הגוף חשובה הוא כעבודת הקרבנות ועוד יותר מזה, ציאור הדבר כי כן הוא בכל ענין שיש לו נגיעה ושייכות להגוף, כאשר האדם יתגבר בעצמו ולא יתן שום חלק ממעשהו להנאת גופו, ורק כל כולו לכבוד השי"ת, חשובה הוא הרבה יותר מעבודת הצורא וצתורה ותפלה וכדומה שהם כל כולו לשמים ואין לגוף חלק בהם. וכן היה רגיל צפה קדשו של רבינו ה"חתם סופר" זי"ע לומר שתפלה או מצוה לשם שמים אינה חשובה כל כך כמו האכילה ועשיית שאר לורך הגוף לשם שמים.

ורא דבר נורא שדיבר צקדשו רבינו החת"ס צפר' תנא לצאר טעמא דקרא צמצות חליצה, למה יש לירוק צפני העושה חליצה, שהרי כמצואר דצברי אבא שאול [יצמות לטו:] המוצא צחת"ס כאן, היה באמת עדיפא לקיים מצות יצום, אלא שרוב העולם לא יוכלו לעמוד על מחשבתם שלא לכוון להנאת הגוף, וטענה יש כאן עליו שאחד שהוא מצני אצרהם יאחק ויעקב שלא יכול לעמוד על עצמו ולכבוש תאוותו, ולכן יורקים צפניו, ע"ש. וכידוע שהרב בעל "אור החיים" הק' זי"ע קיים מצות יצום שצרוצ קדושתו היה צטוח בעצמו שיכוון כל כולו לשם שמים ולא להנאת גופו כלל.

מעשה אפד

שיחות מלוח מלכה ממורינו הרב ז"ע

קאליש, והיו כל בני העיר מתדפקים על דלתות ביתו, להיפקד לפניו בדבר ישועה ורחמים, עם פיתקאות בידיהם.

בין הבאים היה אחד אשר היה שמו יהודה יצחק בן אסתר פניא, ובהגישו את הקוויטל לפני הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע, סיפר לפניו כי עוד זכה להביא קוויטל לאביו הרה"ק רבי אייזיק'ל מזידיטשוב ז"ע, וכל פעם כאשר היה קורא את שמו על גבי הקוויטל, היה אומר כשבת שחוק על פניו, את מאמרם ז"ל (יומא טו:) כל פניות שאתה פונה לא יהיה אלא לימין.

אמר לו הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע, וכי מדמה הוא בעצמו כי היה אביו הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע אומר מילי דבדיחותא, ולכן מאחר ושם אמו פניא היה אומר את מאמר חז"ל זה במליצה, אין כן פני הדברים, ואמר לו כי כוונת אביו בזה היתה, על המובא בזה הקדוש (ח"ב קסו:) כי מה שאמרו חז"ל (עוקצין פ"ג מ"ב) עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, הנה עולמות אלו מאתיים ושבע מהם כמנין או"ר הינם מסיטרא דימינא מצד הקדושה, ואילו מאה ושלוש הנותרים הינם מסיטרא דשמאלא סיטרא דדינא, וצריכים להמתיקם.

ולכן כשהיה אביו הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע רואה את שמו יהודה יצחק בן אסתר פניא, שראשית התיבות שלהם הם בגימטריא מאה ושלוש, שזהו אינו מסיטרא דקדושה, לכן היה אביו הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע ממתיק את הדברים, על ידי שהיה מזכיר את מאמר חז"ל כל פניות שאתה פונה לא יהיה אלא לימין.

הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע היה בכור בניו של הרה"ק רבי אייזיק'ל מזידיטשוב ז"ע, ואף היה צעיר הימנו אך בחמשה עשר שנים, והכל היו מנויים וגמורים כי אחר פטירתו של הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע ימלא הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע את מקום אביו. אמנם אחר הסתלקותו של הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע, נשא בנו השני הרה"ק רבי אליהו מזידיטשוב ז"ע בעל הזכרון אליהו הספד נורא ונשגב, ותכף נהו אחרינו רובם של חסידיו הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע, ורק חלק קטן מן החסידים הסתופפו בצל הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע.

היות שהרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע היה הבכור, על כן הנהיג הוא בבית מדרשו של הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע, ואילו הרה"ק רבי אליהו ז"ע הנהיג את עדתו בבית מדרשו של דודו זקינו הרה"ק העטרת צבי מזידיטשוב ז"ע, אשר בתחילה התפלל שם הרה"ק רבי אייזיק'ל ז"ע, אמנם כאשר נעשה המקום צר מהכיל את החסידים, בנו עבורו בית המדרש חדש, ושם המשיך הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע להתפלל, ואילו הרה"ק רבי אליהו ז"ע חזר לבית המדרש הישן.

ושמעתי מאיש נאמן, כי אביו היה מחסידיו של הרה"ק רבי אליהו ז"ע, ולצד שהיה תמים גדול, העיז והלך אצל הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע, ואמר לו, כי מאחר ואין לו כ"כ הרבה חסידים, ועל כן יש לו מקום רב בבית מדרשו, ואילו אצל הרה"ק רבי אליהו ז"ע צר המקום מהכיל את כל החסידים, שמא יאות הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע להחליף את בתי המדרשות ביניהם.

הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע הסכים לדבריו, אך אמר לו, כי אם לא היה ברור לו שכונתו ורצונו הוא אמת לאמיתו, כי או אז היה נעשה תכף ומיד לגל של עצמות, אך מאחר וידע שדיבורו בתמימות ובאמת, על כן החליפין שריר וקיים.

ז"ע ועכ"א

הגאון רבי אליעזר זוסמן מפאקש ז"ע ו"ד ט' תשרי תרס"ג

א) מסופר כי הגאון רבי זוסמן ז"ע בא פעם לבקר בהיכלו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, ובבואו אל בית מדרשו, ישב הרה"ק הדברי חיים ז"ע בשולחן לחיים, כידוע שהיה הרה"ק הדברי חיים ז"ע מהרבה בעריכת שולחנות בכל יום ויום.

קרא הרה"ק הדברי חיים ז"ע אל הגאון רבי זוסמן ז"ע ואמר לו, כי בוודאי סבור היה אשר בבואו לצאנז ימצא חבורת תלמידי חכמים היושבים והוגים בתורה, ומתעמקים בדברי הרמב"ם והמפרשים, והנה לא זו בלבד שלא מצא כהנה, אלא מצא חבורה היושבת לסעודה, אוכלים בשר צלי ושותים יין שכר.

אמנם הגאון רבי זוסמן ז"ע השיב ואמר, כי הרבי גם בכניסתו לבית המקדש היה נתקל במחזה זה, של כהני עסוקים בעבודתם האוכלים מבשר הקרבנות. הרה"ק הדברי חיים ז"ע נהנה ביותר מדבריו, וקילסו עד לאחת.

ב) אביו של הגאון רבי זוסמן ז"ע היה הגה"צ רבי מרדכי אפרים סופר ז"ע, אשר נודע כצדיק גדול בפרעשבורג, ועם זאת שימש כמלמד תינוקות לתשב"ר. אף שהיה שם משפחתו 'סופר' כשם משפחתו הרמה של החתם סופר ז"ע, אך לא היה מבני משפחתו, עם זאת שהיה מגדולי תלמידיו, וידוע ומפורסם בכינוי רבי פישל סופר.

מסופר עליו, כי בכל לילה לפני ששכב על מיטתו היה מביט על דלת חדרו של החתם סופר ז"ע, באמרו כי בטוח הוא כי בראיה בעלמא קני, על ידי ההבטה בדלת חדרו של החתם סופר ז"ע, זוכים שלא להיכשל ח"ו בשום מכשול.

ג) פעם אחת שאלו את אביו רבי פישל סופר ז"ע, איך מניח הוא את בניו לעסוק בתורה בכל היום, והרי אמרו (קידושין ל:) שחייב אדם ללמד את בנו אומנות שיוכל להתפרנס באמצעותו, ולמצוא בו כדי מחייתו.

השיב רבי פישל ז"ע ואמר, כי כשם שאין הוא יודע לעמוד על תכלית קיום מצות תפילין בשלימותה, כך אין הוא דורש התכלית שבקיום מצות 'ושנתם לבניך', ולכן מניח הוא להם לעסוק בתורה ללא כל הגבלות, בכל שעות היום.

ד) אמרה נאה שמעתי בשם הגאון רבי זוסמן ז"ע לפרש טעם שנסמכה שמירת שבת למורא אב בדברי הכתוב (ויקרא יט, ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה' אלקיכם, כי הנה מאחר ונצטוונו על מורא האב יש להוכיח כי הולכים אחר הרוב, שהרי אמרו בגמ' (חולין יא:) דכל מה שסומכים על האב הוא מדין רוב, ואם כן מכח זה היה לנו לילך אחר אומות העולם שהם רוב העולם החוגגים את שבתם ביום הראשון, ולא לשבות ביום השבת.

אמנם סמיכות הכתובים באה ללמד, כי אף שלגבי האב סומכים אנו על הרוב, זהו כי יש בדבר ספק, אמנם בכל הנוגע למצוות התורה ולשבתת יום השבת, אין אנו מסתפקים כל עיקר בדבר, ולכן אין לנו לברר הדבר על פי הרוב, וזהו שסיים הכתוב אני ה' אלקיכם, לומר שברור לנו הדבר בוודאות על אמיתות שמו יתברך.

הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר יום טוב ליפא מזידיטשוב ז"ע ו"ד י"א תשרי תרמ"ד

א) סיפר הרה"ק ר' מיכל בראווער ז"ל מירושלים, כי בתקופת מגוריו בקאליש שבגאליציה, הגיע פעם הרה"ק רבי סנדר ליפא ז"ע אל

מדת הר"ה

מדרשן ביתם של צדיקי הדור האחרון זי"ע ועיני"א שאיתו מושבם היה
בגולה ארה"ב והאורו פני תבל באור תורתם קרושתם ועבודתם

כ"ק ארמו"ר מראהמאסטרווקא זי"ע

עובדות והנהגות (נכתב ע"י אהרן החסידים)

מעלת הצדיק אשר ככל תהלוכותיו
רואים איך שגנוז בקרבו ספר התורה
ואינו עושה שלא כדת משה וישראל

בספה"ק מאור ושמש (פ' שופטים בד"ה
שום תשים) הביא בשם הרה"ק הרר"א
מליזענסק זי"ע שאמר: "כי בחר לו צדיק
אחד בדור שהיה לו רבו. ואת מי יבחר
לרבו אלופו ומידעו - כשיראה צדיק
שהנהגותיו ביציאתו ובביאתו הוא מתנהג
על פי התורה הקדושה ואינו מיקל כלום
חלילה, הן בדאורייתא והן בדרבנן, ובתוך
לבו הוא יקד יקוד אש ביחודים, ומחשבתו
ניכר מתוך מעשיו - זה יבחר לו לרבי",
ובזה ביאר מה שאמר הכתוב וכתב לו את
משנה התורה הזאת, וברשי: "שתי ספרי
תורות, אחת שהיא מונחת בבית גזויו
ואחת שנכנסת ויוצאת עמו", ולכאורה
אינו מובן מה תועלת יש מספר התורה
המונח בבית גזויו, כשאינו לומד בה כלל.
אמנם לפי דברי הרה"ק הרר"א מליזענסק
זי"ע ביאר היטב, כי צריכים להעמיד מלך
אשר יראו בכל מה שהוא יוצא ונכנס, כי
יש עמו את ספר התורה המונחת לו היטב
במעמקי צפונות לבבו, ויהא ניכר עליו
איך גנוז בקרבו קדושת התורה, שאינו סר
מדברי התורה או דברי חכמינו ז"ל גדולה
וקטנה.

ראיתי דברים אלו בערב שבת קודש
שעבר עלינו לטובה, והרהרתי בדעתי כי
הדברים תואמים להפליא על מרן אדמו"ר
זי"ע, אשר כל מעשיו וכל הנהגותיו היו
ישרים כדת התורה והלכה, וראו עליו
במוחש איך התורה גנוזה בבית גזויו,
כאשר מפעם לפעם היה מגלה טפח
ומכסה טפחיים להכיר בעוצם דביקותו
בבורא כל העולמים.

הנהגתו מדי יום קודם התפילה לפנות
בעצמו את האשפה

כמו שצינתי בתחילה, זכיתי להתפלל
אצל מרן אדמו"ר זי"ע כשנתיים ימים,
והייתי מגיע לבית המדרש כבר באשמורת

שגיבות קדושתו למעלה מהשגותיו
הנה לא איש דברים אנוכי לדבר
ולהספיד את מרן אדמו"ר זי"ע, אך בחסדי
השם שפר עלי גורלי וזכיתי להסתופף
בצל אברתו בשנות בחרותי, כאשר הייתי
אצלו כשנתיים ימים, דבר יום ביומו, ועל
כן קניתי לעצמי ענינים הרבה, ואותם יש
לחזור ולשנן להיות למשמרת.

תחילה עלינו להקדים כי אין לנו כל
השגה במעלת גדלותו של מרן אדמו"ר
זי"ע, וכמו שידוע על הרה"ק המהר"א
מבעלזא זי"ע שהיה דרכו בקודש שלא
ליתן ידו לילד שלא הגיע למצוות אלא על
ידי עטיפתה במגבת, ופעם אחת אף נמנע
מליתן ידו לאיש שכבר היה בא בשנים,
ואחר כך בדקו ונתברר כי היו פרשיותיו
פסולים וכאילו לא הניח תפילין בזה היום,
והרגיש בזה הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע
בקדושתו, ולכן לא נתן לו את ידו.

ואילו כאשר הגיע אליו מרן אדמו"ר
זי"ע בילדותו, אחר שעלה הרה"ק
המהר"א מבעלזא זי"ע לארץ, אמר הרה"ק
המהר"א מבעלזא זי"ע, כי מאחר ומרן
אדמו"ר זי"ע הוא מבני משפחתו, לאות
חיבה נתן לו את ידו ללא שעטפה תחילה
במגבת. אך לאחרים מבני משפחתו, לא
נתן את ידו אליהם אלא על ידי הפסק
המגבת, ובוזה נודע טעמו הכמוס של
הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בנתינת
ידו אל מרן אדמו"ר זי"ע בלא הפסק יד,
לאשר הכיר בו במעלת קדושתו.

כך שאין לנו כל השגה בעוצם גדלותו,
אך כאשר רואים בספר 'אמרות טהורות'
של מרן אדמו"ר זי"ע, אשר כל העובדות
שהביא מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש
זי"ע, אין בהם כמעט עובדות אודות שגב
מעלתם, אלא רובם ככולם הינם עובדות
שיכולים להוציא מזה איזה מוסר השכל
לעבודת הבורא ב"ה, ועל כן אף אנו ניחד
דיבורינו אך ורק בענינים הנוגעים אלינו
למעשה, ללמוד מאורחות חיינו המאירים
של מרן אדמו"ר זי"ע.

עניני עבודה - תשובה

פתח ואמר: עס איז א זמן תשובה, עד
שיעיד עליו יודע תעלומות - די רמב"ם,
שובה ישראל "עד" ה' אלוקיך - כתוב
מהרה"ק דער גרויסע מגיד זי"ע שעד
הכוונה שהרבש"ע יגיד עדות שהוא לא
ישוב לזה החטא

ראיתי מהרש"א על גמרא (יומא פז.) גדולה
תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד, וזל"ק
שובה ישראל עד ה' אלוקיך ונראה לפרש
בזה הענין משום דמצינו דיש אמצעים בין
האדם למקום דהיינו דיש מלאכים מקטרגין
מלהשמיע תפלת האדם לפניו ית' ב"ה ויש
מלאכים סגורים ומליצים טובים להגיע
התפלה לפניו ית' ב"ה כפי הזכות ולזה אמר
כאן דבתשובה אינו כן דאין כאן אמצעיים
אלא דהתשובה עצמה עולה ומגיע עד כסא
כבוד לפניו ית' ב"ה בלי סיוע משום אמצעי.
ובגירסת ילקוט וע"י גרסי' בתר הכי
ור' יוחנן אמר עד ולא עד בכלל ומי אמר
ר"י הכי והאר"י גדולה כו' לא קשיא הא
ביחיד הא בצבור כו' לפי דרכנו נראה לפרש
דר"י פליג וקאמר דעדיין יש אמצעיים בין
התשובה של אדם עד ביאתה לפניו יתברך
ב"ה והיינו דעד כסא הכבוד ולא הוא בכלל
ומלאכים וחיות הנושאים הכסא כבוד הם
האמצעיים.

ופריך והאר"י גדולה תשובה שדוחה
ל"ת כו' דמסיים בקרא ושובו אלי נאם ה'
דמשמע שתשוב אתה אליו בעצמו כמו
שהיתה אשה אצלו מקודם שסרחה וגירשה
שהיתה דרה אצלו בזולת אמצעי ומשני
ל"ק כאן ביחיד השב צריך לאמצעי להגיע
בתשובה וכאן בצבור השבים דא"צ אמצעי

**

הרמב"ם אומר (פ"ז מהלכות תשובה ה"ג) וזל"ק
אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות
שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה
אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך
הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו
ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן
ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת
המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור
בתשובה ואלו העונות קשים מאותן שיש
בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה
הוא לפרוש מהם וכן הוא אומר יעזוב רשע
וגו'

היה הדבר ניכר, כי הרי היה עובר לפני התיבה באמירת הברכות, הרי שפעם אחת כשהיה בארץ ישראל ולא עבר לפני התיבה, מכל מקום ניגש אל אחד הבחורים וביקש הימנו בפשטות שיראה לענות אמן אחר ברכתיו, ואז נודע הדבר כי מה שהיה אומר תמיד ברכות השחר בקול רם, אין זה רק מצד שעבר לפני התיבה, אלא מחמת שהקפיד על הדבר, ובאופן זה נתגלה הדבר ונראה כלפי חוץ, אף שהרבה דברים יותר מזה הקפיד עליהם בלא שיהא הדבר ניכר וגלוי לעין.

השתוותו בתפילה בקהל רב לתפילתו עם אנשים מועטים מדי יום

עוד ראו עליו בתפילתו, אשר לא היה חילוק אצלו בין תפילתו בבית המדרש בימות החול בהיותו עם אנשים מועטים, שלא היו שם רק כחמשה עשר אנשים, ועם כל זה היה מתפלל בהתלהבות עצומה, וכן ראו עליו בכ' סיון שהיה יום היאר צייט של אמו הרבנית ע"ה וניגש לפני התיבה, והיה אומר י"ג מידות כמנהגו, וההתעוררות היה באותו אופן שהיה אומר הי"ג מידות בסליחות בעשרת ימי תשובה, אשר אז היו מתפללים אצלו מאות אנשים, וראו אצלו השתוות בשלימות, ללא כל שינוי.

פעם אחת סיפר, כי כאשר ביקש ממנו חותנו האדמו"ר מסקווירא זי"ע כי יגש לפני התיבה בבית מדרשו, שאל את אביו הרה"ק רבי יוחנן זי"ע האם יסכים לגשת שם לפני התיבה, ואמר לו אביו זי"ע, כי יכול הוא לגשת בב' תנאים, א' שיראה נא לכוון רק פירוש המילות, ולא ינסה להוסיף כוונות נוספות מעבר לכך, ב' שידמה תמיד בעצמו כאילו אין כלל אנשים המקשיבים לקול תפילתו ומאזינים לתחנוניו, ובזה יוכל לגשת לפני התיבה כראוי.

ואכן על ידי שהיה מתנהג תמיד בהרגשה זו שאין כל אדם המקשיב לקול תפילתו, לא היה כל שינוי אצלו כאשר היה מתפלל בימות החול עם חמש עשרה אנשים, לזמנים בהם היה מתפלל עם מאות אנשים, והכל היה עורך מתוך התלהבות ואש קודש.

הבוקר, אז הייתי רואה מדי יום איך מרן אדמו"ר זי"ע היה יוצא מביתו בערך בחמש לפנות בוקר, ובשנה הראשונה שהייתי מגיע להתפלל עמו, היה מוציא עמו את שקית האשפה ומורידה אל מקום השלכת האשפה, ולאחר מכן כאשר אמרו לפניו שאין זה לפי כבודו לעשות מלאכה בזויה זו בעצמה, היה מוציא את שקית האשפה מעבר לדלת, והיה אחד שהיה ממונה להורידה אחר כך אל המקום המיועד להשלכת האשפה. אך עדיין, מפעם לפעם כשהיה נראה לו שאין אדם המביט ומרגיש במעשהו, היה מורידה בעצמו ומשליכה אל המקום המיועד.

והנה היו שאמרו בזה כי בכוונתו לעשות זאת מדי יום ביומו משום זכר לתרומת הדשן, אך כמו שהקדמנו אין לנו השגה במעשי הצדיקים, אך הנוגע עבורינו הוא ללמוד איך שלא היה עושה חשבון בעצמו אם הדברים ראויים לו, אלא עשה את המוטל עליו, ואם סבור היה בדעתו כי עליו לסייע בביתו בהוצאת האשפה, הרי שהיה עושה זאת, בלא להסתכל על מעמדו.

הנהגתו בפשטות בלא גינוני כבוד

כך גם בכל פעם שהיו אדם שהתרום לכבודו בהיכנסו לבית המדרש, ואפילו אם היה זה בחור צעיר בן שלושה עשרה, תכף היה מוחה בעדו ומורה לו כי אין כל טעם ופשר לקום מכבודו, ולא היתה דעתו נוחה מזה.

כמו כן היה הולך לטבול במקוה הרגיל שהלכו לשם כל בני המקום, ואף פעם אחת הגיע אחד הבחורים אל המקוה, ובהיכנסו הבחין איך מרן אדמו"ר זי"ע נמצא במקוה, על כן סב על עקבותיו ויצא החוצה תוך כדי שהוא סוגר את הדלת, אמנם מרן אדמו"ר זי"ע זירז עצמו לפתוח תכף את דלת המקוה, באמרו לו כי מדוע אינו נכנס אל המקוה, ולא העלה על דעתו כי יש מקום לכבדו שלא לבוא עמו למקוה.

זהירותו באמירת ברכות השחר בקול רם

הנהגה נוספת שנוהר בה מרן אדמו"ר זי"ע כל ימיו בלא שעמדו על כך, הוא מה שהיה מקפיד לומר ברכות השחר בקול רם שיענו ברוך הוא וברוך שמו ואמן על ברכתיו, ואם כי בהיותו בבית מדרשו לא

די של"ה הק (במסכת יומא ד"ה וכן יש הרבה) רעכנט אויס נאך אַ פּאַר זאכן, צום סוף פירט אויס די שלה"ק ואיש כמוני היום - צריך לעשות תשובה צריך להיות כל ימיו בתשובה, הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע בכתבים מדייק הלשון "ואיש כמוני היום" די שלה"ק! עס דארף זיין כל ימיו בתשובה, עס איז פלא'דיגע זאכן, (עי' באמרי פנחס מהדורא תשמ"ח שער ד' אות קכו).

איך האב געהערט אמאל א סיפור פון הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זי"ע ער האט אמאל געזאגט פאר א איד, א איד האט איהם געזאגט, רבי איך וויל תשובה טוהן, זאגט ער [הרה"ק הנ"ל] תשובה טוהן - זאלסט חרטה האבן, אז דו וועסט מיינען אז דו וועסט חרטה האבן, עס וועט זיך דיר מאכן "אזא געשעפט" און דו וועסט חרטה האבן - אז דאס מיינט תשובה, דאס מיינט נישט קיין תשובה, איך וועל דיר זאגן וואס חרטה הייסט - אז די טייכען זענען פארפרוירען ווינטער און דו וועסט וועלן אדורך פארן מיט א שליטען אויף די אייז, וועט דיר זאגן אימיצער, זאלסט יעצט נישט פארן ווייל די אייז האלט זיך ביים ברעכן עס האלט ביים צוגיין, און דו וועסט נישט פאלגן, וועסט פארן אינמיטן טייך, און די טייך וועט איינברעכן, וועסט דו גוט חרטה האבן וואס דו ביסט געפארן - דאס הייסט חרטה! נאכדעם זאגט ער, א ליכט זאלסטו אנצינדען יעדן טאג אין ביהמ"ד, און דו וועסט אינזינדען האבן אז דו ווילסט תשובה טוהן...

עס איז דא א ווארט פון הרה"ק מזידיטשוב זי"ע, אז תשובה טוהן איז דאך א גרויסע מדרגה, אבער די ר"ת פון תשובה - ת'מים תהיה עם ה' אלקיך, ש'ויתי ה' לנגדי תמיד, ו'אהבת לרעך כמוך, ב'כל דרכיך דעהו, ה'צנע לכת, דאס איז אויך נישט קיין פשוטע זאכן... שויתי ה' לנגדי תמיד... זאל דער אייבירשטער העלפן.

עס איז דא אזא בחינה די מאור עינים ברענגט אראָפּ (בפרשת האוינו בד"ה איתא בש"ס) אז תשובה עילאה לאזט זיך אראָפּ אויף אידן, רבי האלט אז יוה"כ איז מכפר אפילו לשאינם שבים, אפילו עס העלפט נישט קיין תשובה, אבער יוה"כ העלפט, די מאור עינים זאגט דארט אז תשובה דארף מען טוהן מיט שמחה, אזוי ווי עס איז א מצוה דארף מען עס טוהן מיט שמחה, אז מען איז זוכה, אבער אזעלכע זאכן וואס מען קען נישט טוהן מיט שמחה - העלפט נישט קיין תשובה, [ווייל עס] פעלט אין שלימות התשובה, אבער יום הקדוש קומט אראָפּ א תשובה עליונה.

עוברות והנהגות - כבוד הבריות

המאחרות), און אז מ'טרעפט מיר אינדרויסן איז גרינגער צו צוקומען".

ט. בליל שמיני עצרת שתע"ח סעד רבינו בסוכתו הפרטית ונכחו אז כמה מהנכדים ולפני ברכהמ"ז שאל רבינו: "וועמען איז מען מכבד מיט שיר המעלות?" והראה כ"ק אדמו"ר שליט"א ירושלים על א' מהנכדים החדשים (שנישא לאחורנה עם נכדת רבינו), וסירב רבינו באמרו: "אפשר וועט ער האבן א חלושה?" (- שאין לו ניגון) ומיד התחיל רבינו תנועה חדשה והלבישו על כל המזמור שיר המעלות בשב"כ, (הכל מחשש שמא יחלש דעתו של נכדו).

י. סיפור נורא סיפר הרה"צ הרב מאיר דוד סעקולא שליט"א, שבר"ה תש"ע היה רבינו זי"ע נתון במצב חולשה נוראה וסידרו שבכל סעודה יאכלו רק ששה מיוצאי חלציו. בליל א' דר"ה באמצע הסעודה היו דפיקות בדלת, וכמובן לא פתחו, ורבינו לא הגיב מאומה.

מאוחר יותר התחיל רבינו לספר באריכות המעשה שהיה אצל הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע שהגיעה אליו אשה ששכבה במיטה בלי יכולת לזוז, והרה"ק הורה למלו"ה שיחזירו אותה אליו בזמן הדלקת נרות שבת, ואז שאל אותה אם זוכרת חטא שלכן מגיע לה עונש גדול כזה, וכשלא נזכרה אמר הרה"ק: וועל איך זאגן. והזכיר לה שהיתה אצלה א אידישע דינסט, יתומה, והיא עינתה אותה עד שברחה, והאשה הנ"ל נזכרה, ואמר לה הרה"ק שתקבל על עצמה ששוב לא תצער את הזולת. ואמר רבינו זי"ע ששמע את המעשה הזה מיהודי שאביו היה נוכח בשעת מעשה, והיהודי שאל את אביו מה היה סיום המעשה, ואמר לו אביו: וואס הייסט, האשה עמדה ויצאה מן החדר! (המעשה באריכות עי' דב"ק פר' בהעלותך שתע"ו)

סיים רבינו זי"ע: "פארוואס פארצייל איך דאס? מ'זאל זיין נזהר בכבוד הבריות". והיה ניכר שרבינו מכוון על מה שלא פתחו את הדלת לאורחים...

ובליל שב"ק שלאחר ראש השנה (שגם היה מחולק הסעודה לכמה מהנכדים) מיד לאחר התפילה ציוה רבינו (שלא כנהוג) להכריז שהוא יכנס לטייש כרגיל ממש, והפצירו בו שאין זה לטובת בריאותו ולא הסכים. ואף שרצו לשכנעו בעצה כזו שיש כמה מהנכדים שהבטיחו להם סעודה זו בפרטיות עם רבינו, ושלא ימנע מהם הנאה זו, אמר אז: "כ'וועל מיך שוין איבערבעטן מיט זי". ואמר: "מענטשן קענען

א. בעת סעודת ראש השנה תשע"ג רצה כ"ק אדמו"ר שליט"א - ירושלים מחמת בריאותו של רבינו - שרבינו לא יאכל הפלייש והפערפל ומשום כך ביקש מכ"ק אדמו"ר שליט"א מב"פ שישב אז לצד רבינו, שישאל מרבינו צו מ'קען שוין בענטשן. ואכן שאל, ורבינו השיב מיד "יא, יא" (וזה היה נדיר מאוד שיוותר על מאכל י"ט). ואח"כ פנה רבינו אל אדמו"ר שליט"א מירושלים ואמר לו: "מ'זאל שוין בענטשן ווייל ישע"ה יענק'לע איז אביסל שוואך. מ'וועט שוין עסן די פלייש שפעטער..."

ב. בשנותיו האחרונות הרבה רבינו זי"ע לפלוט את מאכליו והקפיד לפלוט רק בצד שישב שם א' מבניו ולא איש מכובד אחר, ואף לא לצד חתניו, וכשישב לצד ימין (שלצד ההוא היה פולט בד"כ) א' מהנ"ל החליף את מקום האשפה על אף שהיה לו קשה להסתובב לצד שלא היה רגיל.

ג. פעם שהינו בחדרו הק' ונשפך שם כוס מים ורצינו לנגב וחיפשו עם מה לנגב ולא מצאנו שם, אז יצא א' להביא מבחוץ ובאותו הזמן מצא השני כבר בחדרו ורצה להתחיל לנגב. הפסיקו רבינו בטענה שהראשון הרי כבר יצא להביא...

ד. וכן נהג בעת שאמר ד"ת ברבים ובאמצע ביקש להביא לו ספר, אם אחד הלך לארון הספרים להביא, הוא לא לקח ממי שמצא אח"כ במקום קרוב יותר. (כדי לא להחליש דעתו של אותו שהלך להביא הספר)

ה. כזכור לכל, דאג רבינו בעת אמירת "שלום עליכם" בכל ליל שב"ק לפני "מודה אני" שהעומדים סביב השולחן יתיישבו (ולא יתעכבו בעמידה לכל אורך הזמן עד קידוש), והראה להם שישבו.

ו. וגם זאת ידוע שמכל מאכל שסיים, לפני שלקחו ממנו לחלק שיריים, ניגב את הכף או המזלג שאכל ממנו, לפני ששלח לחלק שיריים.

ז. גם לאחר ששתה כוס של ברכה לפני שמסרו למשמש לחלק לציבור, ניגב את הכוס.

ח. סיפור הרה"צ ר' אברהם יעקב ברוין שליט"א (שוכה הרבה שנים לשמש את רבינו זי"ע) שרבינו היה מאוד מתמיד ללכת לשמחות חתונות אצל אנ"ש וגם לכל מי ששלח לו הזמנה וכדו'. ופעם שמע מרבינו את נימוקו על זה, באמרו: "ס'דא מענטשן וואס איז זיי שווער צו קומען דא (-להזכרות וכדו'), מחמת השעות

עניני עבודה

שייחה בענין קבלת עול מלכות שמים

כ"א נעשה בר מצוה ככל רגע יש לנו כאן ב"ה שמחת בר מצוה, והנה האמת הוא שכל אחד מישראל נעשה תמיד בר מצוה, שכל ימי חייו של האדם הרי הוא נעשה לבר מצוה, שהתחלת הבר מצוה הוא כשנעשה הקטן בן י"ג שנה, אבל האמת הוא שכל ימי חייו נעשה האדם בר מצוה, שהוא מחויב תמיד במצוות, שמהבר מצוה מחויב כל אחד בכל המצוות.

כל המצוות קשורים זה בזה אאמו"ר צוק"ל היה מבאר מהו הלשון 'בר מצוה', וכי האדם מתחייב רק במצוה אחת, והלא האדם מחויב בכל המצוות כולם, והביאור בזה הוא, בפסוק נאמר (דברים ח, א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות', וגם בזה יש להבין, מה שנאמר 'כל המצוה', ולא נאמר 'כל המצוות', ומבאר שם באור החיים הק' שבאמת שכל המצוות כמצוה אחת היא, שכל המצוות מקושרים זה בזה, ומשום כן לא יוכל האדם להפריד בין מצוה למצוה שבמצוה זו יתברר ובמצוה זו יתברר בעשיית המצוה, שכאשר אין האדם מקיים מצוה אחת, או שעבר על דבר אחת שאסור לעשות ועבר ועשה המעשה, נחשב בזה כמי שעבר על כל התורה כולה, לפי שכל התורה היא כמצוה אחת.

אברי האדם כנגד מצוות התורה שלמה המלך אמר בחכמתו (קהלת יב, א) 'סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם', שהנה האדם חי על העולם והוא מסתובב בכל העולם, שחיים ושמים ורצים ממקום למקום וטרודים בפרנסות, קונים ומוכרים, אבל העיקר מה שצריכים לקנות הוא: 'את האלהים ירא ואת מצותיו שמור', שיקנה לו האדם יראת שמים ושמירת המצוות, ואז נחשב שפעל איזה דבר בחייו, וידע שהוא חי, 'אז מ'האט געלעבט', 'כי זה כל האדם', זהו כל מהותו של האדם, וכמו שמבאר באלשיך הק', 'כי זה כל האדם', שהנה השי"ת נתן לנו בתורה הק' את מצוות התורה, רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, והרי זה כנגד אברי האדם, כי מה טעם ברא השי"ת את האדם עם כל האברים הללו, רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כדי להראות שהאדם נוצר כדי לקיים את התורה, שכל האברים יש להם החיות על ידי התורה הקדושה, שכל האברים והגידים של האדם הם כנגד מצוות התורה, שכפי מספר המצוות שיש, כפי זה יש באדם אברי האדם

ב"ק ארמו"ר מסקולטו זי"ע

ומשום זה אף לא הסכים לההצעה שיאכל בבית ויכנס לטיש לכל מקדש.

יא. פעם כשרבינו הלך ליטול ידיו בעת שולחן הטהור לאחר קידוש, הי' אז מחזה נורא שאיש מסוים רצה בדוקא אז ליתן ידו לרבינו, והמשמש כמובן רצה לעכבו, והוא בשלו, שרצה ליתן ידו לרבינו זי"ע, והמשמש עיכבו בידיים, וכשרבינו הבחין זאת אחז בידי המשמש, והסירו מהאיש הנ"ל.

יב. מספרים נכדיו: במוצאי יו"כ תשע"ז נכנסנו לקו"פ כשליחות מאיש אחד שהיו לו טענות על משפחה מסויימת, בחשבו שפגעו בכבודו לפני הרבה שנים, ועכשיו- אמר האיש הנ"ל- הוא רואה שאצל המשפחה ההיא צריכים הרבה לישועה, ואינו רוצה שזה יהיה ח"ו מקפידתו, ולכן מחל להם כשפייסו אותו, אבל שלח לשאול את רבינו שהוא מרגיש עדיין טינה בלב על המשפחה הנ"ל, ומה יעשה.

ורבינו פתח ואמר: "זאג אים אז איך האב געזאגט אז ס'איז נישט קיין צוויי זאכן, און אז ער האט אים מפייע געווען און ער האט מוחל געווען, מיינט אז ער האט נישט קיין טינה בלב, און אז נישט, יענער האט מקיים געווען זיינס, און ער דארף מקיים זיין זיינס. אזוי שטייט אז ס'איז דא א חיוב צו מקבל זיין די פיוס". וחזר ע"כ פעם שנית, "קענסט אים זאגן אז יענער האט געטוהן וואס מ'דארף טוהן, יעצט דארף ער טוהן וואס ער דארף טוהן און מקבל זיין די פיוס".

וחזרנו לשאול שהרי הוא אומר שקשה לו להסיר הטינה מהלב, השיב ע"ז: "ס'איז שווער ווייל ס'איז א מצוה. ס'איז אזוי ווי ווען איינער דארף מקיים זיין א מצוה אין חוץ לארץ (-חוץ ממקום מגוריו) טוהט מען דאס אפילו ס'איז שווער. מ'דארף עס טוהן. זאג אים בשם מיר אז ער האט א חיוב צו אינגאנצן מוחל זיין. מ'ווייל דער באשעפער זאל מוחל זיין דארף מען מוחל זיין אינגאנצן. ער האט זיכער זאכן וואס ער וויל דער אייבישטער זאל אין מוחל זיין..."

ואח"כ שאלנו אם אפשר לומר לו שבזכות שימחול בלב שלם גם הוא יושע בדבר הנצרך לו, ענה: "יא, אוודאי" והסביר, "ער האט זיכער זאכן וואס דער אייבישטער דארף אים מוחל זיין און אז מ'איז מוחל אינגאנצן איז דער באשעפער אויך מוחל אינגאנצן אן קיין טינה, ממילא קען מען געהאלפן ווערן".

קטנה, או שהוא נכשל בחטא אחד שהרי זה נראה לו כחטא קטן, אומרים לו שלא יוכל לעשות כן, לפי שעל ידי חטא זה הרי הוא פוגם בכל התורה כולה, והרי זה דומה לאדם, שהאדם יש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכאשר יכאב לו השן, הרי הוא רץ לרופא השיניים, וכמו כן שיכאב לו אצבע קטנה, ער האט א פינגער'ל געשוואלען, הרי הוא רץ אל הרופא, ואם יבא אחד ויטען לו, ראה והביטה, מה אתה עושה רעש גדול, ואתה רץ אל רופא השיניים או אל הרופא, והרי יש לך רמ"ז אברים בריאים, וכאשר אבר אחד קטן, כשן אחת או אצבע קטנה כואבת לך, מה אתה עושה רעש גדול כל כך, וואס מאכסטו אזעלכע געוואלדעס, שאתה רץ אל הרופא, אבל האדם לא ישמע לו, שעל ידי האבר הקטן שכואב לו הרי שאינו בכלל אדם, ער איז אינגאנצען צושמעטערט, וכל גופו כואב על ידי יסורים אלו, ואף שאין זה כי אם שן אחד קטן, ולמה הוא כך, לפי שכל אברי האדם מקושרים זה בזה, וכאשר יש לאדם כאב קטן באבר אחד, מיד מרגיש כל הגוף כאב זה, דער גאנצער גוף איז צורודערט.

וכמו כן הוא בשעת קיום המצוה, אי אפשר לומר על מצוה אחת שהרי זה מצוה קטנה או עבירה קטנה, לפי שעל ידי כל מעשה קטן שעושה, הרי הוא פוגם בכל התורה כולה, ס'ווערט שוין צורודערט די אלע מצוות, שאף שנראה לאדם שעשה רק איזה מעשה קטן, אבל הרי זה כמו מי שכואב לו שן קטן אחד, שכל המצוות שבתורה הק' הוא כמצוה אחת, ומשום כן שנינו אבות (פ"ב מ"א) 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה', ושנינו עוד (שם ד, ב) 'וברח מן העבירה', לפי שכל המצוות הם כמצוה אחת, וכל החטאים הם כדבר אחד, וכאשר האדם עובר על מצוה אחת, אף שהרי זה נראה כמצוה קלה או כעבירה קלה, אבל הרי זה דומה לכאב של השן הקטן, שהרי זה מערער את קיום כל התורה, די גאנצע תורה ווערט צורודערט.

וזהו כוונת דברי האור החיים הק' על מה שנאמר 'כל המצוה', שכל המצוות הם כמצוה אחת, וכמו שמסיים הפסוק (דברים ה, א) 'למען תחיון', שצריכים ללמוד הזהירות בכל המצוות מחיי האדם, שהאדם יראה ממצואות חיייו שהרי הוא צריך לקיים כל המצוות, שכאשר יהיה לו הכאב בשן אחת קטנה או באצבע קטנה, הרי הוא רץ אל הרופא והוא מתאנח על כאביו, וכן הוא בכל המצוות, שכל המצוות הם דומים למצוה אחת, ואם עבר על מצוה אחת, הרי הוא הורס את כל היסוד.

ומשום כן אומרים 'בר מצוה', ואין אומרים 'בר מצוות', שכן 'בר מצוה' כולל בתוכו את כל המצוות, לפי שכל המצוות נחשבים למצוה אחת.

וגידיו, וזהו כוונת הכתוב 'את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם', וזהו כל מהות האדם, שהאדם נוצר עבור קיום התורה, וכל האברים והגידים של האדם יש להם קיום וחיות על ידי התורה, וכאשר האדם חוטא חלילה במצוה אחת, נפגם על ידי כן אותו האבר שהוא כנגד מצוה זו, וכאשר האדם נכשל בחטא חלילה, נפגם על ידי כן אותו הגיד שהוא כנגד מצוה זו, ועל ידי מה שהאדם פוגם חלילה וחוטא במצות לא תעשה, על ידי כן נפגמים גידיו, ועל ידי מה שמתרשלים חלילה בקיום מצות עשה, על ידי כן נפגמים אבריו.

וזה הכוונה 'כי זה כל האדם', שהתורה והאדם הרי זה דבר אחד ממש, שבלא התורה אין לנו החיות, שכל חיותינו הוא התורה הקדושה.

ומבאר באור החיים הקדוש מה הכוונה 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות', וכי יש רק מצוה אחת, ומבאר באור החיים הקדוש, שיחס לכללות התורה למצוה אחת, וצוה על כולה לבל יטעו בשגיון הנוכח, ונתן טעם שאין עליו תשובה, ואמר למען תחיון ובאתם וגו', נתכוון במאמר תחיון, על דרך אומרים ז"ל (וה"ק ח"א קע): כי באדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכנגדם בא דבר ה' לשמור שס"ה מצות לא תעשה, ורמ"ח מצות עשה, והנה ישער האדם בבוא על אבר או גיד אחד איזה מיחוש או מכאוב ויצעק לבו באוי ואבוי ממכאובו, האם יקבל מענה לצעקתו, באמור לו הלא לך רמ"ח אברים ומהם רמ"ז שלמים, ואם חלק מרמ"ח יחלה, אין ראוי לקבול על זה.

וזה דמיון שמירת המצות, שהם מיוחדים כנגד האברים והגידים, וכשאדם עובר ומבטל אחת מהנה, יפעיל הכאב בשכנגדו באברים ובגידים, וכשם שאין תשובת בריאות רמ"ז מועלת להעביר הרגש כאב האבר תשלום רמ"ח, כמו כן לא ישלימו רמ"ז מצות עשה לחסרון האחד תשלום רמ"ח, וכמו כן לא ישלים שמירת שס"ד מצות לא תעשה לביטול אחד תשלום שס"ה.

והוא מאמר כל המצוה, פירוש בכללותה שלא יחסר כל שבידך לעשות, תשמרון לעשות, פירוש בין מצות לא תעשה בין מצות עשה, והטעם למען תחיון, זה תלוי בזה, וכשאתה מחסר אחת מכל המצות אתה מחסר כנגדו חיות אבר אחד.

ואם תאמר ישתנה המשל לנמשל, שהמשל שהוא הרגש אבר אחד, לפי שהוא מכאיב לכל אחדות הגוף, מה שאין כן המצוה, לזה בא מאמר הנביא בלשון זה כל המצוה, פירוש שגם מצות התורה לאחת יחשבו, הגם שרבים במנין יסוד אחד ובנין אחד להם, ומעתה הם שוים ממש לדמיון הרמז.

וביאור דבריו הקדושים, אם יאמר האדם שבמצוה זו יוכל להתרשל, שהרי זה מצוה

ב"ק ארמו"ר בעל תורת מרדכי מייז'נין זי"ע

עובדות והנהגות - תורת מרדכי - יום כיפור

חודש תשרי בצל הקודש

מתוך דרשת הגה"צ ר' יקותיאל זלמן שווארץ שליט"א דומ"ץ וראה"כ וייזנין ב"פ

סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א ממאנסי שפעם אמר לו הרבי סדר היום שלו בסדרי לימודיו, וכשהגיע לחודש אלול אמר לו סדר היום עמוס בכמות ובאיכות בסדר הלימודים, ושאל אותו הלא ימים אלו הם אָגַעֶשְׁטֶרענגטע טעג שהציבור באים זיך פראווענען לפני ימים נוראים, מדוע דוקא בימים אלו יש לו סדר היום עמוס כל כך? אמר לו הרבי "וואס זאך איך טוהן? איך דארף דאך תשובה טוהן!", ולפי החשבון כמעט שלא ישן בב' חדשים של חודש אלול תשרי. וסיפר נכד הרבי שישן עם הרבי בסוכות, שביום שני דיו"ט סוכות למד הרבי עשר וחצי שעה, שקם בשעה שלש וחצי ולמד משעה ארבע עד שעה עשר, ואח"כ אחר צהריים למד עוד ארבע וחצי שעה. פעם לפני ימים נוראים התנצל הרבי 'ווען כ'וואלט געוועהן א ירא שמים, וואלט איך אליין געדארפט פארען צי א ערליכען יוד אויף ראש השנה!."

*

הרגשה זו ראינו על הרבי בימים אלו, כולנו ראינו זאת על פניו הקדושים שהרגיש על עצמו אז ער איז דער שוואכסטער יוד אין ביהמ"ד, והי' זה בבחינת בעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ"ז), וכאשר ראינו כן שמענו לבו הנשבר והנדכה, אם זאת ביום א' דסליחות, או בערב ראש השנה בזכור ברית כאשר צעק 'אם קלקלו מעשים להזיד ולהרשיע', הי' נראה כבעל עבירה הכי גדול בביהמ"ד.

איך הי' נראה כוללות קוויטל בערב ראש השנה, איזה פחד וציבראכענקייט הי' לו בעת שקרא הקוויטל ומעיניו הקדושים הי' יורד נחלי דמעות, ואח"כ כאשר בירך את הציבור הי' חוזר ואומר כל שנה הגמ' בתענית (כ"ג ע"ב) דחנן הנחבא שהי' נכד חוני המעגל והי' פעם עצירת גשמים, ובאו אליו החכמים וביקשו ממנו שיבקש רחמים שיבוא גשמים, אמר לפני הקב"ה רבש"ע עשה בשביל אלו שאין מכירין החילוק בינו לבין זקינו חוני המעגל, כמו כן אמר הרבי ברוב ענותנותו שבאים אליו כי חושבים שהוא כמו אבותיו הק', ובאמת אינו כן, אבל השי"ת יעזור להם שיתברכו בכל טוב.

**

וכן הי' העבודה בראש השנה, באיזה התעוררות הי' אומר ה'למנצח קודם תקיעת שופר, רגיל הי' הרבי לומר שכאשר זקינו האהבת ישראל זי"ע הי' אומר - צועק 'כי הי' עליון נורא ומלך גדול על כל הארץ', לא היו צריכים לשמוע כלום מהצעקות, כי הי' מורגש אצל כל אחד ואחד כי הי' עליון נורא!, הרגשה זו הי' לכל אחד

כאשר רק נכנס הרבי לאמירת סליחות במוצאי שבת, וראינו את פניו הקדושים שהי' מלא יראה ופחד, בלב נשבר היתכן שבאים אליו יהודים שחושבים עליו שהוא רבי, כבר כמה שבועות לפני ראש השנה השמיע ברבים - הן בתורתיו הק' והן בפרטית לאנשים שנכנסו אליו זיך געזעגינען לפני ימים נוראים - שהוא אינו ראוי לכך, וממש התחנן ע"ז שטועים בו, דבר זה הי' במשך כל השנה ובפרט בימים הנוראים.

**

רגיל הי' להזכיר בימים אלו מזקיניו האהבת ישראל זי"ע מה שמזכירים בימים אלו הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב וגו', דאיתא בשל"ה (תושב"כ פרשת בחקותי) מדוע מזכירים פסוק זה (ויקרא כו. מב) באמצע התוכחה, וכתב השל"ה שזהו ג"כ חלק מהתוכחה שיש לנו אבות גדולים כל כך ובכל זאת אנו במדרגה נמוכה כזו, והאהבת ישראל אמר שלכן מזכירים פסוק זה בתפלת ראש השנה יען שבר"ה יש לכל אחד הרהור תשובה ומקבלים על עצמם להתנהג מעתה בדרך הישר ולכן מזכירין זכות אבות.

יש תורה מהרבי (שבת טובה תשל"ד) שמתנצל שכל הרבי'סטווע שלו הוא גזילה, ואמר לבאר הפסוקים (דברים ל"ב.) זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, ומפרש שיראו ההפרש הגדול בינו לבין דורות הקודמים לאביו וזקיניו עיי"ש בד"ת.

סיפר הרה"ח ר' יוסף הלוי ראזענבערג ז"ל שפעם לפני ימים הנוראים נכנס אל הרבי ונתן פתקא אל הרבי, ואמר לו הרבי הלא אינני ראוי לכך וזהו גזילה, איתא בגמ' (מכות י"ב ע"ב) עה"פ (דברים י"ט.) וזה דבר הרוצח, שהרוצח בלכתו לעיר מקלט אם רוצים לכבדו צריך שיאמר להם רוצח אני, ענה ר' יוסף הלוי השי"ת יעזור שיהי' לו הזכ"ל ליתן פתקא עד מאה ועשרים שנה, אמר הרבי דאי' בגמ' [שם] אמר לו אעפ"כ יקבל מהן] וכן בגמ' (גיטין ל"ז ע"ב) וזה דבר השמיטה (דברים טו. ב.) שהמלוה צריך לומר להלוה (בשמיטת כספים) כשרוצה להחזיר החוב בשמיטה 'משמט אני', ואם הלוח אומר אעפ"כ מותר לו ליקח.

**

פעם בחודש אלול נתן אחד מעות להרבי, אמר לו הרבי וכי אין זה גזילה מה שאני לוקח ממך מעות? אמר הלה הלא הרבי מתפלל עבורי, אמר לו הרבי "מתפלל זיין דארף מען פאר יעדען יוד, סיי ער געבט געלט סיי ער געבט נישט!"

**

עניני עבודה

שיחת קורש'ן בעניני תשובה
באלי הימים

לשלב שמחה ולב נשבר

ויש לרמז בענין שב"ת סליחות, שב"ת הלא היא שמחה, וסליחות רומז ללב נשבר, שהרי אנו צריכים סליחה. ונרמז בזה שילוב שמחה ולב נשבר גם יחד, שזהו ההכנה לקראת ראש השנה.

וצריך לראות שיהיה לו שמחה והתחזקות תמיד, בכל מצב שיהיה. שהגם שצריך להיות בענוה מפאת מצבו, ובידעו מה שמוטל עליו לתקן, בכל זאת יהיה בשמחה, ויהיה סמוך ובטוח שבודאי יזכה לתקן מעשיו, ויתהווה בריה חדשה. בפרט בידעו שיש ביכלתו לעשות תשובה מאהבה, שע"ז נעשה הכל זכיות. ועל כן צריך להיות בשמחה, ולדעת שאפשר לו לתקן הכל. ועל דרך שמצינו בפוסקים (או"ח, סוף סימן תקפא) שמכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה, כדי להראות שאנו בטוחין בחסדו יתברך שיוציא לצדק משפטינו.

ולא יטה באחד מהם יותר מהצורך, רק יצרפם יחד, ויהיה לו שמחה מזה גופא שיש לו לב נשבר. וע"י השמחה נזכה להמשיך ישועה, ויעזור השי"ת שיהיה לנו ממה לשמוח.

ברית אברהם יצחק ויעקב

ובזה יש לרמז במה שאומרים (ויקרא כו. מב) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור וגו'. וזכרתי את בריתי יעקוב, יעקב רומז לענוה, על דרך הכתוב (משלי כב. ד) עקב ענוה יראת ה', שבעמדנו בימים הללו יש לנו בחינת ענוה כנ"ל. ולזה אמר ואף את בריתי יצחק, הרומז לשמחה, כמו שכתוב (בראשית כא. ו) צחוק עשה לי אלקים, ותרגמו יחדי (מלשון שמחה), שביחד עם הענוה צריך לשלב גם שמחה והתחזקות, שאפשר לתקן הכל. ואף את בריתי אברהם, אשר אברהם ג"כ רומז לזה, על דרך שפירש רש"י על הפסוק הנאמר אצל אברהם (שם יז. ה) כי אב המון גוים וגו', שמתחילה היה נקרא אבר"ם שלא היה אב אלא לארם שהוא מקומו, ועכשיו נקרא אברהם שהיה

ב"ק ארמו"ר בעל תורת מרדכי מייז'ניץ זי"ע

מאתנו, גודל פחדו ויראתו מה' עליון נורא, הי' אז א שטיק פייער אש להבה.

וכן הי' במשך כל התפילות, הכורעים בעת עלינו בתפלת מוסף !, כולנו ראינו מושג של התפשטות הגשמיות, מושג של דביקות ה' באופן נורא ונפלא, אף בשנותיו האחרונות ממש עד לפני שנתים הי' זה אצלו עבודה נוראה, ממש היסטעריש, ובמסירת גופו ונפשו להשי"ת.

וכן הי' ביום הקדוש, הטיש בערב יום כיפור, ישב באימה ויראה, ראו פניו הקדושים האט געפלאמט, ומעיניו הקדושים האט געגאסען טרערין, וזה הביא כולנו להרהורי תשובה.

וכן באמירת אור זרוע לצדיק קודם כל נדרי, כאשר צעק מנהמת לבו הנשבר, אור זרוע לצדיק אוי ולישרי לב שמחה !, כולנו נתעלינו אז ביראה ופחד.

וכן הי' במשך כל העבודה ביום כיפור, בעלינו, בעת אמירת העבודה, ראינו אז והרגשנו אז דברי תוס' הנ"ל האיך הי' ההתרגשות בבית המקדש, ובפרט בעת עבודת הכהן דגדול ביום הקדוש הזה.

גם כאשר הגיעו ימי סוכות, הרי ידוע מה שהי' רגיל הרבי לומר שתמוה בעיניו מדוע החסידים באו אל זקינו האהבת ישראל זי"ע על ראש השנה, ולא על סוכות, כי כפי הרגשתו הי' העבודה בעת הנענועים באופן הכי נעלה מכל השנה, וכן אכן ראינו אצלו שצעק בהיסטערישע קולות התנועה בעת הנענועים אוי ויי, אוי ויי, אפילו לב האבן הי' נמוח ומתעורר בהרהורי תשובה.

וכן הי' בשמחת תורה, במיוחד בשנים האחרונות, ובפרט בשנה האחרונה ממש כמה שבועות לפני שנכנס לבית החולים, כאשר כולנו ראינו שכחותיו הקדושים אוזלים, שבכל הקפה צעק בשאגת ארי בכוחות רוחניים אדירים שאינו נתפס אפילו אצל אדם צעיר, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד !, והי' זה כעין צוואה לכולנו האמונה וגודל פחדו ויראתו מהשי"ת. יש אימרה נפלאה מכ"ק אדמו"ר מבאיאן זצ"ל שפירוש מה שאומרים בזמירות מוצאי שבת, בפיוט אליהו הנביא, איש סחו אחריו ה' הוא האלקים, ואמר שאליהו הנביא שעלה לשמים בעודו חי, והראה אותות ומופתים, החי' מתים וכדומה, אבל סחו אחריו ה' הוא אלקים, מה שדיברו ממנו הי' שראו אצלו ה' הוא האלקים.

בסגנון דומה אמר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - וויליאמסבורג, שכששואלים הילדים מה שזוכרים מרבינו זי"ע כולם פה אחד עונים באימה איך שצעק מנהמת לבו פסוקי היחוד, שמע ישראל, ה' מלך, בעת ההקפות, והנה מהרבי הרי אפשר לדבר על הכל, אבל העיקר מה שמדברים ממנו "איש סחו אחריו ה' הוא אלקים".

(תהלים נה, יט) פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היה עמדי.

ולזה מבואר בספה"ק (שער הכוונות, דרושי ברכת השחר), שקודם התפלה צריך האדם לקבל על עצמו מצות ואהבת לרעך כמוך. יען שע"י שמקיים מצות אהבת ישראל, יש לו כח הרבים, וממילא תתקבל תפלתו לרצון.

ולכן לעת כזאת, טרם אנו עומדים להתפלל בימים הקדושים, ודאי שצריך כל אחד לקבל על עצמו מצוה זו, לאהוב כל אחד מישראל, ולהשתדל להטיב ולעזור לחבירו בכל מה דאפשר, ומכל שכן שלא לצערו או לרמותו בעיני ממונות וכדו'. ועי"ז כולל את עצמו בתוך כללות ישראל, ויעלו תפלותיו בהדי תפלות כל בית ישראל.

מתפללים בלשון רבים להיכלל עם כל ישראל

ומטעם זה תקנו בסליחות, כמה פסוקים הנאמרים בלשון יחיד, ושינו אותם ללשון רבים, אע"פ שבאלו אין משנים לשון הפסוקים (עי' או"ח סימן קטז). וכל כך למה, כדי להורות עד כמה נדרש אחדות ישראל, שיתאגדו באגודה אחת באהבה ובאחוה, כדי שיעלו התפלות ברחמים וברצון לפני אדון כל.

ראשית השנה משפיע על כל השנה

והנה בימים האלו אנו מבקשים מהשי"ת, שיכתוב לנו שנה טובה וישפיע לנו כל צרכינו, וישמור אותנו מכל רע. אולם אנחנו מצדנו צריכים לקבל על עצמנו, לילך בדרך הטובה והישרה. וכאשר נקבל על עצמנו לשמור את עצמינו מכל רע, ושלא להכניס בבינתנו מכל הכלים המשחיתים, אזי כנגד זה ישמור השי"ת צאתנו ובואנו מכל רע, וישפיע לנו כל הישועות שאנו צריכים להן.

אב לכל העולם. ומרומז בזה לכל אדם, אף שמקודם נמצא במדריגה קטנה, מ"מ אל יפול רוחו בקרבנו, שהרי אפשר לו להתעלות ולהגיע למדריגה גדולה.

ברית"י אברה"ם רומז לברי"ת מילה, שנקראת על שמו של אברה"ם, כנוסח הברכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. ומילה רומז למסירת נפש, כדאיתא בדברי חז"ל (גיטין נו:): על הפסוק (תהלים מד, כג) כי עליך הורגנו כל היום, דקאי על מצות מילה. שצריכים לקבל הכל במסירת נפש.

משפיל גאים ומגביה שפלים

וכן יש לרמז במה שאומרים (ישעיה כז, יג) והיה ביום ההוא וגו' ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתוו לה' בהר הקדש בירושלים. אשו"ר הוא מלשון אשר"י, מדת התפארות והגאווה. והיינו אלו האנשים האבדים במדת הגאווה, וחושבים שאשו"ר להם, ועומדים כבר במדריגות גדולות. וגם אלו שחושבים שהם נדחים, והם בבחינת ארץ מצרי"ם, בבחינת מיצר, ואינם תופסים מקום, וממילא מתרשלים בעבודת ה', כי חושבים שכבר אין שום תועלת במה שהוא עובד את השי"ת, לשנים אלו צריך תיקון.

לאותם שהם בבחינת אשו"ר, העצה היא והשתחו לה', שיבא למדת הכנעה וישפיל את עצמו. ולאותם הנדחים העצה היא בה"ר הקד"ש, שיחשוב שהוא עומד בהר הקדש, ועדיין לא פגם כלום.

אהבת ישראל מועיל לקבלת התפלות

דהנה בשעה שעומד האדם להתפלל לפני השי"ת, חושב לעצמו וכי מה אני חשוב לעמוד ולבקש מהשי"ת. אולם ע"י שיכלול עצמו בתוך כללות ישראל, יש לו כח הרבים, אשר על זה הורו לנו חז"ל (ברכות ה.) שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, שנאמר (איוב לו, ה) הן א-ל כביר ולא ימאס, וכתוב

מה שבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת האזינו תשפ"ד

שבת שזבה ויום כיפור

שנה י' - גליון שס"א (א')

באוצר חיים

בדין טעה בר"ה ויוהכ"פ שחל בשבת

ולא הזכיר של שבת

ושזב לא הזכיר של ר"ה ויוהכ"פ

חידושים מכת"י

בס"ד, אור ליום י"ג אלול תשס"ד, ציריך יצ"ו
כתב המחבר בשו"ע (סימן ק"ח ס"א) טעה
במנחה של שבת והתפלל י"ח ולא הזכיר של שבת
מתפלל במוצאי שבת שנים וכו', ויתפלל אותה
בתורת נדבה ואינו צריך לחדש בה דבר, וה"ה אם
לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ר"ח, עכ"ל.

והנה דין זה הוא מחלוקת הראשונים דתוס' ברכות
(כ"ו ע"ב) בד"ה טעה וכו', כתבו בשם ר"י דא"צ
לחזור בשביל זה דהא כבר התפלל י"ח רק ששכח
של שבת וכשישלים ויתפלל י"ח ולא יזכיר של
שבת מה ירויח בזה התשלומין, וחכמי פרוניניצ"ה
[הובאו ברא"ש שם] ס"ל דמה שהתפלל י"ח בלא
שבת הוי כאילו לא התפלל כלל כיון שלא עשה
כדין, וע"כ הכריעו הפוסקים שיחזור להתפלל
בתורת נדבה, וא"צ לחדש כיון שיש סברא שצריך
לחזור ולהתפלל, מצד הדין אין חידוש גדול מזה.

והנה במטה אפרים (סימן תקפ"ב סכ"א) כתב
וז"ל, כשחל ר"ה או יוה"כ בשבת וטעה בתפלת
ערבית ולא הזכיר של שבת אינו יוצא במה שמכין
לשמוע מש"ץ ברכה מעין שבע כיון שאין מזכיר
בה של ר"ה ויוה"כ, וצריך לחזור ולהתפלל כתקנה
וכו', ואפילו אם חזר והתפלל ז' שלימות של שבת
ולא הזכיר של ר"ה ויוה"כ בתפלה השנית אין
מצטרפים שני תפלות שאין מועיל התפלה
לחצאין וצריך לחזור עוד הפעם להתפלל של ר"ה
ויוה"כ ולהזכיר של שבת כראוי, עכ"ל. אולם בדין
זה נחלקו האחרונים, וראה בשע"ת (סימן רס"ח
סק"ב).

ולכאורה דין זה תלוי במחלוקת הראשונים הנ"ל
דלר"י א"צ לחזור דהתפלות היו כתיקונם וגם
הזכיר את שתי ההזכרות ולחכמי פרוניניצ"ה לא
המשך בע"ד

מבאר החיים

מדריגת הוידוי ביום הכפורים 'אנא' עם שם, הוא בחי' צער השכינה

שעוותינו, וזהו ענין לשון אנא שתרגומו בבנו דהיינו
שאנו מתחננים ומבקשים על נפשותינו, ויש שה'
מושיענו למען שמו הגדול שלא יתחלל ח"ו, ואז
שייד להזכיר בבקשת הכפרה את השם כלומר
שיכפר למען כבוד שמו. אולם כשזוכים להכנעה
גמורה ולבטל רצוננו מפני רצונו, ושגם בעניינו
וצערינו אנו חושבים בעיקר על כבוד שמו יתברך,
וכל בקשתינו להושיענו הוא עבור כבוד השי"ת, אז
אנו זוכים וגם מרגישים שצערנו הוא כביכול צערו
של הקב"ה ככתוב עמו אנכי בצרה ובצרתם לו
(ישעיה ס"ג), וזהו אנא ה' שגם בקשתנו אנא היא
למען ה', וזהו בגימטריא אני והו שהם שני שמות אלו
שבשם ע"ב שמרמזים על עמו אנכי בצרה, ודו"ק.

והנה בחטא העגל התודה משה רק באנא, שבגודל
חטאם לא זכו עדיין לבקש על נפשם רק באנא
ולא בשם, וגבי עגלה ערופה כיון שלא פשעו ב"ד
ברציחת החלל [וכמו שאמרו ידיו לא שפכו את
הדם הזה וגו'] לא שייד כ"כ לבקש באנא, ומשום זה
עיקר בקשת הכפרה היא למען שמו יתברך שלא
תטמא ארץ ישראל וזהו בשם.

אולם ביום הכפורים שזוכים ישראל לתשובה
שלימה ולכפרה גמורה וכמו שנאמר ויאמר ה'
סלחתי כדברך, אז זוכים ישראל להכנעה גמורה
וממילא מתגלה לכל שבצרתם לו צר ולכן זכו גם
שכהן גדול מתודה עבורם ומלמד עליהם סניגוריא
באנא השם. אבל הא שזכו ישראל לכהן זה של ביטול
הגמור לרצון ה', מכח שבטי י-ה בא להם, שהם
אמרו ליוסף אנא שא נא לפשע אחיך וגו' שזו היא
הכנעה ובקשה עבורם משום שהם אחיו, אבל הם
הוסיפו לומר שיעקר בקשתם היא ועתה שא נא
לפשע עבדי אלקי איבך שהוא כבוד השי"ת וזהו
בחינת אנא השם, ומשום כך זכו גם בניהם לדרגא זו.
ועל כן הכהן גדול מלמד עליהם סניגוריא ביוה"כ
באנא השם. ומכח וידוי זה ודרגא זו של אנא השם
זוכים ישראל להקיף בחג הסוכות את המזבח ולומר
אני והו הושיעה נא שהוא גימטריא של אנא השם.
(תשס"ב)

איתא בגמ' יומא (ל"ז ע"א) ומנין שבאנא [יהא וידוי
זה של כה"ג ביוה"כ] נאמר כאן כפרה ונאמר
להלן בחורב כפרה [במעשה העגל] מה להלן באנא
[אנא חטא העם הזה וגו'] אף כאן באנא, ומנין
שבשם נאמר כאן כפרה ונאמר בעגלה ערופה כפרה
מה להלן בשם [כפר לעמך ישראל אשר פדית ה']
אף כאן בשם. ומקשה התם בגמרא אמאי לא ילפינן
גם עגלה ערופה בג"ש מחורב שתהי' באנא ומסיק
בקשיא, עיי"ש. רואים אנו מזה שיש ענין מיוחד
שבעגל התודה משה רבינו באנא ולא בשם, ובעגלה
ערופה הכהנים אומרים בשם ולא באנא, ואילו
ביוה"כ מתודה כה"ג גם באנא וגם בשם.

והנה כתיב (בראשית נ' י"ז) ויצו אל יוסף וגו' אנא
שא נא פשע אחיך וחסאתם כי רעה גמלוך ועתה
שא נא לפשע עבדי אלקי איבך וגו'. ואיתא בילקוט
שם, אמר הקב"ה אתם אמרתם בלשון אנא, עתיד
כהן גדול ליכנס לבית קודש הקדשים, ומלמד
סניגוריא על בניכם בלשון אנא השם. ויש לשאול
איזה סניגוריא מיוחדת יש בלשון אנא השם.

ואיתא בגמ' סוכה (מ"ה ע"א) מצות ערבה כיצד וכו'
בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים
אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא, ר' יהודה
אומר אני והו הושיעה נא. וכתב שם רש"י וז"ל:
בגימטריא אנא ה' ועוד משבעים ושתים שמות הן
וכו'. ובתו' שם הביא את פי' הקונטרס וכתב עוד
וז"ל: ועדיין צריך טעם לזה למה נשתנו שני שמות
הללו דאמרין להו טפי מאחריני, משום דדרשינן
באיכה רבתי קרא דכתיב ביחזקאל א' ואני בתוך
הגולה וקרא דכתיב בירמיה מ' והוא אסור בזיקים
כביכול הוא בעצמו והיינו הושענו שיושיע לעצמו
עכ"ל.

ובטור או"ח (סימן תר"ס) הוסיף לבאר זה, וכתב
וז"ל: ומה שמזכירין אלו השנים [שמות] על שם
עמו אנכי בצרה עכ"ל.
ונראה דפעמים שה' מושיע אותנו מחמת שרואה
בעניינו ומרחם עלינו בשמעו את זעקונו ואת

ענינא דיומא

הזמרת יציאת מצרים בכניסת השבת בקידוש

חידושים מכת"י

כתב הרמב"ם בספר המצוות (עשין קנ"ה) ז"ל, היא שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו, נזכר במגילת היום הזה ומעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו, והוא אמרו יתעלה וזכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרהו וזכר קדושה והגדלה, וזו היא מצות קדוש וכו' ע"כ. וכבר ביארנו במקו"א דחלק מעניני הזכירה הזאת ששייך לכניסתו ותיקונו לומר בכניסתו והחלק ששייך ליציאתו ותיקונו לומר ביציאתו.

והנה בטעם דמזכירין יציאת מצרים בכניסת השבת בקידוש, עיין בתוס' פסחים (ק"ז ע"ב) בד"ה למען וכו' שכתבו דלכך קבעו זכר ליציאת מצרים לפי שבמצרים עבדו בהם בפרך ופרך בא"ת ב"ש וגל [גימ' ל"ט] שהם מלאכות ארבעים חסר אחת, וכשנגאלו ממצרים הזהירם על השבת לשבות מאותם ל"ט מלאכות עכ"ל. והשביטה ממלאכה בודאי שייכה לכניסת השבת, ודו"ק.

עוד היה אפשר לומר בטעם החיוב להזכיר יציאת מצרים בכניסת השבת בקידוש, דהענין של שבת בראשית הוא כידוע לתקן את ששת ימי המעשה ולהביא לשלימות כל הבריאה לתקן עולם במלכות ש-ד, וזאת היתה מצותו של אדם הראשון בגן עדן לעבדה ולשמרה ולהכנס ליום שכולו שבת.

אמנם לאחר שחטא ונשלח מוגן עדן ונתגלגל מחטא זה שעבוד הגלויות, וגלות מצרים, ונפלו ישראל עד מ"ט שערי טומאה, נדחתה עבודת תיקון זה של שבת עד אחרי יציאת ישראל ממצרים, ורק אז חזרה עבודת תיקון זה למקומו, ונצטוו ישראל על השבת במרה, ונשנתה אזהרת השבת במתן תורה, או אז נתחדשה עבודת תיקון זו, ונצטוו בעשרת הדברות על מצות זכור את יום השבת לקדשו, ולכן נתחייבנו להזכיר גם יציאת מצרים בקידוש של שבת בכניסתו.

באוצר חיים

בענין נעילת הסנדל לקטנים שלא הגיעו לחינוך

תשובה מכת"י

בס"ד, מוצש"ק כי תבא תשנ"ב, ציריך יצ"ו

לכבוד הרה"ג שליט"א, שבוע טוב ומבורך, קבלתי מכתבו היקר.

והנני ע"ד שאלתו לענין נעילת הסנדל לקטנים שלא הגיעו לחינוך, ואם נועלים בעצמם אם צריך להפרישם.

א. הנה הדברים מבוארים ברמב"ם הלכות שביבת עשור (פ"ג ה"ז) שמונעים אותם ממנעל וסנדל עי"ש. וביאר את הדברים היטב ובקיצור בספר שיח יצחק עמ"ס יומא (דף ע"ח ע"ב) והביא רא' מהתוספתא (פ"ד ה"א) דאיתא התם קטנים מותרין בכולן, ואסורים בנעילת הסנדל מפני מראית העין, והיינו שמשום מראית העין שלא יאמרו שהגדולים הנעילוהו לכן הצריכו להפרישו. והגמ' ביומא (דף ע"ח ע"ב) חזרה רק כמה שאמרה שזה טעם החילוק בין נעילת הסנדל לשאר ענינים עי"ש בשיח יצחק.

ולפי"ז לא קשה מה שהקשה במנחת בכורים שם בתוספתא, וכן הקשה בחשק שלמה בסוף הש"ס וילנא, דבגמ' משמע דהדרין מהסברא דאחרים עבדו לו כן ביוה"כ, ולהנ"ל לק"מ.

ב. והנה מש"כ דהפרי חדש כתב דבעיניו יכא איסורא של להאכיל בידים. הנה ברש"י ביומא (שם ע"ח ע"ב) בד"ה אינשי עבדו לי' וכו' כתב, גדולים עשו לו והתורה הזהירה גדולים על הקטנים שלא יעשו להם בידים דבר האסור כדאמרין במסכת יבמות לא תאכלום לא תאכילום להזהיר גדולים על הקטנים עכ"ל, הרי מבואר דלא כדבריו.

ובחידושי חתם סופר (שם ביומא) הביא מהמח"א בשם הג"א פרק אע"פ כדברי הפרי חדש, אבל בחתם סופר כתב שלא מצא שם. ועוד הקשה על סברא זו דהא שבת הוי נמי איסורא דיומא גרם לה, ואסור להאכיל בידים עי"ש. וגם הביא מדברי רש"י הנ"ל.

והנה לפי הנ"ל מבואר מה שאמרו בגמ' (שם ע"ח ע"ב) דבמנעל גזרו, והרי להרבה ראשונים הוי נעילת הסנדל דאורייתא. אלא דהכוונה היא שגזרו להפרישם אף אם נועלים הם בעצמם. וכן מבואר בשיח יצחק שם.

ג. ועיין במאירי ביומא שם שהכריע דלמסקנת הגמ' לא אסרו נעילת הסנדל לקטנים רק על ידי גדולים, אבל אין צריך להפרישם עי"ש בדבריו.

ונראה דהמאירי לשיטתו שכתב בריש פרק יוהכ"פ, דשאר העיניוים הם מדרבנן, לכן ס"ל כן, דשפיר שייך לומר שגזרו על נעילת הסנדל אף רק על האיסור להאכילם, דעיקר האיסור הוא גזירה, אלא דלפי"ז לא נדע פירוש דברי התוספתא דאסור בקטנים משום מראית העין, וכאשר הקשה במתנות כהונה.

אבל הרמב"ם שסובר דכל העיניוים הם מן התורה, מוכרח לפרש גם למסקנא דחייבים להפרישם, דאל"כ קשה הלשון גזרו, ובע"כ שהגזירה היא שצריך להפרישם מדרבנן משום מראית העין, וכמבואר בתוספתא, וכמוש"כ השיח יצחק, ולכן כתב דצריך למונעם.

ד. והנה ז"ל רש"י (שם ע"ח ע"ב) בד"ה מותרין לכתחילה קתני, שאם בא לימלך אומרים לו האכילהו ורחוץ אותו והאי שפיר ידע דהיום עשאו לו עכ"ל. ולכאוי צ"ע שהרי כיון דרש"י כתב קודם לכן בד"ה אינשי עבדו ליה, דאיכא איסור תורה דלא תאכילום, א"כ מה האי דכתב 'והוא ידע', מה לי לידיעתו, הרי הוא עובר איסור על איסור תורה, דבשלמא אם היתה רק איזה גזירה שלא ילמוד למקום אחר, בעינן לידיעתו, שלא יעשה כן גם בפעם אחרת, אבל באיסור תורה, מה לנו לידיעתו.

וצ"ל לפי מה שהביא בשער הציון (סימן תרי"א סק"ב) בשם רש"י יומא (ע"ד ע"א) בד"ה שבתון וכו' דשאר העיניוים הם דרבנן, י"ל דרש"י כתב לשון זה משום רחוק, דהוי רק דרבנן, והוי רק גזירה וצריך לידע ואז יש חשש שיאכיל גם במקום אחר שיש בו איסור תורה, ודו"ק.

ה. וע"מ שהעיר י"ל דהנה הא דהתינוקות מותרים בכולם, משמעו שמוותר גם להאכילם כמבואר בגמ', ואסורים בנעילת הסנדל, משמעו גם בעצמם אסורים, וכמבואר בתוספתא, ולא גזרו בשאר דברים גם להאכילם, כלומר שגם מדרבנן לא גזרו ע"ז, וגזרו בנעילת הסנדל שצריך להפרישם.

ולרש"י הרי בין כך צריך לתרץ איך מאכילים אותם יותר מהצורך, שהרי רש"י כתב להדיא דאיכא איסור תורה להאכילם כנ"ל, ויש ליישב בכמה אופנים, ודו"ק.

המשך בע"ה

הליכות חיים

הלכות ימים נוראים - ג'
עשיית ויום הכיפורים

עשיית

א. מצות עשה מה"ת לשוב על כל חטא בדרכי התשובה בעזיבת החטא ובידוי¹, וזמנו מיד אחר שחטא, אבל בעשרת ימי תשובה חיובו ביותר, וביותר ביה"כ שחייבין הכל לעשות בו תשובה².
ב. מצות תשובה הוא גם על דעות ומידות רעות, אבל אפשר שאין בזה חובת וידוי³.

יום הכפורים

ג. הנוסח בתפילה זכה 'והנה אני מקבל עלי קדושת יוה"כ וכו', הכוונה שמקבלין מצות תוספת יוה"כ פ, ואי"ז קבלת עיצומו של יום, ולכן עדיין מותרים בשבותים המותרים בבין השמשות, עד זמן צאת הכוכבים⁴.

המשך בע"ד

¹ הרמב"ם (ריש הלכות תשובה) כתב הלכות תשובה מ"ע אחת והוא שישוּב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה וכו'. ומבואר דיש מצוה שישוּב מהחטא, אבל בהמשך דבריו (פ"א ה"א) כתב: כל מצות שבתורה וכו' אם עבר אדם על אחת מהן וכו' כשיעשה תשובה וישוּב מחטאיו חייב להתודות וכו', וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין וכו'. הרי לא הזכיר שיש מצוה בתשובה, אלא דבזמן שיעשה תשובה יש מצוה בידוי, וצ"ב. ונראה לבאר דהנה כתב הרמב"ם (פ"ב מתשובה ה"ב) ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו וכו'. ולפי"ז נראה דלעזיבת החטא אין צריך מצוה מיוחדת דכיון שאסרה תורה לעשות חטא זה, א"כ בכלל הציווי הוא שאם נכשל בה שיעזוב חטאו, כדי שלא יוסיף לחטוא, וע"ז דייק הרמב"ם דעיקר המצוה שנתחדש היא שחייב להתודות, ובה מקיים מ"ע דתשובה. שוב הראוני במשך חכמה (פרשת וילך בד"ה ואמר ביום ההוא) שכתב כן. (רשימות שיעורי הלכה)

² כך מתבאר מדברי הרמב"ם (פ"ב מתשובה ה"ו וה"ז) שכתב אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ר"ה ויוה"כ פ"ה היא יפה ביותר ומיד היא מתקבלת וכו', יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבין הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים וכו' עכ"ל. הרי שמצות תשובה נוהגת תמיד, ופשוט שמתחייב בה מיד אחרי שחטא, ומ"מ בעשרת ימי תשובה וביוה"כ חיובו ביותר. וטעם הדבר נראה מדברי הרמב"ם דככל מה שהתשובה יותר מתקבלת כך גדול חיובה, וביוה"כ פ"ה שמוטבטחים אנו על מחילת העונות הכל חייבים לעשות בו תשובה. (רשימות שיעורי הלכה)

³ כתב הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ג) ואל תאמר שאין התשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, כשם שצריך לשוב אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן, מן הכעס ומן האיבה וכו' וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו [ואיש און מחשבותיו]. אולם לענין הוידוי יל"ד דאינו חיוב בזה דסו"ס אינם גופי חטאים, ולא נאמר בהם מצות וידוי, דהרי בריש הלכות תשובה (פ"א ה"א) למד הרמב"ם חובת וידוי מפסוק איש או אשה 'כי יעשו מכל חטאת האדם' למעול וגו' והתודו את חטאתם 'אשר עשו'. דקאי על עבירות שיש בהם מעשה, וא"כ אף דכתב הרמב"ם דתשובה אינה רק על עבירות שיש בהם מעשה, מ"מ מצות וידוי אין בה, וכן משמע ממה שלמד הרמב"ם ענין תשובה על דעות רעות ממה שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו' משמע דסגי בעזיבת הדרך.

אמנם משמע כן מלשון הרמב"ם עצמו שלא כתב אלא שצריך לחפש בדעות רעות שיש לו, ולא הזכיר ענין הוידוי, אם לא שנאמר שד"ז נכלל במש"כ מן הכל צריך לחזור בתשובה' שכלל בזה כל דיני התשובה. אך גם בזה שינה לשונו דלעיל כתב 'לעשות' תשובה. וכאן כתב 'לחזור' בתשובה, ומשמע דסגי בחזרה לבד.

אולם בחיי אדם (כלל קמ"ג) בסדרי הוידוי שסידר פירט אצל 'כזבנו' גם 'כעסתי', והרי כעס הוא מן הדעות הרעות שהזכיר הרמב"ם, ומשמע דנקט דצריך להתודות עליהם. אך גם בחיי"א לא פירט כלום מן שאר הדעות. ואולי י"ל דעון הכעס שייך גם במעשה כגון השובר כלים בחמתו, ורק על כעס זה צריך להתודות, וצ"ע בזה. (תשובה מכת"י)

⁴ בשועה"ר (סימן רס"א קו"א סק"ד) כתב דיש תרי גוונים תוספות שבת, דסתם מקבל תוספת שבת מותר בכל מה שמותר בבין השמשות, דלא עדיף עשה דתוס' שבת מבין השמשות דהוא ספק כרת, ואם מקבל עליו עיצומו של יום נאסר בכל השבותים כולן, ובברכו ותפילת ערבית חל עליו דין תוספת זה. ולפי"ז מסתבר דבתפילה זכה דמקבלין תוספת יוה"כ פ"ה שלא על ידי תפילה דהוא כסתם מקבל תוס' יוה"כ פ, ולא הוי כמקבל עיצומו של יום.

והראוני בספר הליכות שלמה להגרש"ז א"צ"ל שתמה על מנהג רוב המקומות שאומרים תפילה זכה קודם אמירת כל נדרי, דבפוסקים כתבו שיש לומר כל נדרי מבעוד יום משום שיש בה התרת נדרים, ואם מקדימים לומר תפילה זכה הרי מקבלים בזה כל דיני יו"ט. ולהנ"ל אין מקום לתמיהתו, דהתרת נדרים אינה אלא שבות ומותר בין השמשות לצורך מצוה, וה"ה בזמן תוספת יוה"כ פ, וכנ"ל. (רשימות שיעורי הלכה)

הליכות חיים

המשך מע"ג

ד. אם שכח להתודות בתפילה, אין צריך לחזור ולהתפלל, ויתודה אז במקום שנזכר.⁵
ה. אם טעה בתפילתו באופן שצריך לחזור ולהתפלל (כגון ששכח המלך הקדוש וכדו') אין צריך לחזור ולהתודות.⁶
ו. אסור להנעיל לקטן נעלי עור, גם לקטן שלא הגיע לחינוך ואינו בר הבנה,⁷ ואף אם הקטן לובשו בעצמו ראוי להפרישו גם כשלא הגיע לחינוך.⁸

⁵ בהגהות חכמת שלמה (סימן תרכ"ג ס"א) הסתפק בזה אם מעכב את התפילה וחוזר ומתפלל או לא. ונראה דכיון שהרמב"ם הביא דיני הוידוי בהלכות תשובה, ולא הביאו בהלכות תפילה (ואף לא בהלכות שביתת עשור), משמע דאין זה מדיני תפילת יוהכ"פ, אלא דהוא מדיני ויודוי ותשובה, אלא דהוידוי צריך להיות לאחר התפילה סמוך אליו. וא"כ פשוט דאף אם שכח לומר הוידוי, התפילה היתה כתיקונה. ועוד ביאר רבינו שליט"א במקו"א דכל ספיקו של החכמת שלמה שייך רק לדברי הרמב"ן שכתב דאף אם התודה בערב יוה"כ סמוך ליום חייב להתודות עוד ביוה"כ עצמו 'שעיקר הוידוי ביוה"כ הוא', דס"ל דהוא חובת היום דיוה"כ, וא"כ י"ל דחייבו חכמים לאמרו בתפילה, אבל שאר הראשונים פליגי ולשיטתם ויודוי דיוהכ"פ אינה ממצות היום, והוא רק מדיני התשובה, ולפי"ז אין מקום להסתפק בזה. ולענין מחלוקת הראשונים זה, נקטינן כשאר הראשונים. (רשימות שיעורי הלכה, וחיידושים מכת"י)

⁶ עיין לעיל דנקטינן כהראשונים דויודוי יוהכ"פ לא הוי מעצם התפילה והוא מדיני התשובה, אלא דקבעוהו לומר אחרי התפילה סמוך אליו, וא"כ פשוט דכה"ג כבר יצא ידי חובת ויודוי, ואין צריך לחזור ולהתודות. (רשימות שיעורי הלכה)

⁷ בשו"ע (סימן תרט"ז ס"א) כתב התינוקות מותרים בכל אלו חוץ מנעילת הסנדל. ולפי"ז יש לאסור להלביש לקטן, דהא אסור לספות דבר איסור לקטן, ואיסור זה הוא אף לתינוק בן יומו. אמנם בפר"ח (סימן תרי"א ס"א) כתב דבעינינו דיוה"כ אין בה איסור לספות לקטן כיון דהדבר עצמו מותר אלא דהיום גורם. אבל ברש"י (יומא ע"ח ע"ב בד"ה אינשי עבדי לי) מבואר דלא כדבריו. וכבר העיר בזה בחידושי חתם סופר שם. והעיר עוד דהא גם איסורי שבת יומא קא גרם ואסור לספות לקטן, עיי"ש. (תשובה בכת"י)

⁸ הנה ברמב"ם (פ"ג משביתת עשור ה"ז) כתב: התינוקות אע"פ שהן מותרין באכילה וכו' מונעין אותן ממנעל וסנדל. ומשמע דאי"ז מצות חינוך גרידא, אלא דתקנו חז"ל חובה למנוע התינוקות מנעילת הסנדל. ובספר שיח יצחק עמ"ס יומא (ע"ח ע"ב) ביאר הדבר היטב דאף בקטנים שלא הגיעו לחינוך צריך להפרישם. והביא מקור הדברים מהא דאיתא בתוספתא (יומא פ"ד ה"א) דאסורים [הקטנים] בנעילת הסנדל מפני מראית העין. היינו שלא יאמרו שהגדולים הנעילים דזה אסור משום איסור לספות לקטן וכנ"ל. [ועיי"ש בשיח יצחק שמבאר את מהלך הסוגיא ביומא עפ"י]. ובזה מתורץ מה שהק' במנחת בכורים על התוספתא שם, ודו"ק].

ויש להוסיף עוד, דהנה נחלקו הראשונים אם שאר העיניים ביוהכ"פ אסורים מדאורייתא, או דאיסורם רק מדרבנן. ודעת הרמב"ם ועוד ראשונים דאיסורן מדאורייתא. ויש להקשות על שיטת אלו מלשון הגמ' ביומא שם דהנך לאו רבתייהו [נעילת הסנדל] גזרו בהו רבנן, ומשמע דהוא רק משום גזירה דרבנן. ולהנ"ל א"ש דהך גזירה היינו להפרישן אף אם נועלים בעצמם, וא"ש הרמב"ם לשיטתו הוכרח לפרש כן. אמנם יעויין במאירי (יומא שם) דמכריע דאין צריך להפריש קטנים שנועלים בעצמם. ולהנ"ל י"ל דהמאירי לשיטתו שכתב בריש הפרק דשאר העיניים הם מדרבנן, ושפיר שייך למינקט לשון גזירה על איסור נעילת הסנדל, אלא שדברי התוספתא לא נדע פירושה לדעה זו. ולענין דינא, מדברי השו"ע אין הכרע בזה, ומדברי הטור משמע קצת כהרמב"ם וכדיוקו של השיח יצחק, שכתב 'התינוקות מותרים בכל אלו חוץ מנעילת הסנדל וכו' אבל בשאר הדברים אין למנעם מהם'. ומשמע דבנעילת הסנדל יש למנעו מהם והיינו אף כשלא הגיע לחינוך וכנ"ל. ואף למשנת דהרמב"ם פ' כן לשיטתו דשאר העיניים אסורים מדאורייתא, מ"מ גם שאר הראשונים מצי למיסבר כן אף בלי ראי' זו מלשון הגמ', ומסתבר דצריך להחמיר בזה כמו שנראה מפשטות דברי התוספתא.

אולם בשועה"ר (סימן תרט"ז ס"ב) ובמשנ"ב (שם סק"ב) כתבו דאם הקטן נועל בעצמו נתבאר דינו בסימן שמ"ג. ולפי"ז יש להתיר בלא הגיע לחינוך (עיי"ש בסימן שמ"ג פרטי הדינים בזה), וכנראה שנקטו גם בדעת הרמב"ם דלא כהשיח יצחק, אבל צ"ע איך יפרשו דברי התוספתא, ויל"ע בזה. (תשובה מכת"י)

באוצר חיים

המשך מע"א

יצא ידי התפלות רק אם הזכיר שתי ההזכרות בתפלה אחת, וא"כ צ"ע על דעת המט"א [וסייעתו] דפסקו לחזור ולהתפלל, דכיון שנפסק שלא יחזור ויתפלל רק בתורת נדבה, והרי בשבת ויו"ט אין להתפלל נדבה כמבואר בשו"ע. [ועיין במשנ"ב סימן ק"ח סקל"ו].

וצ"ל בדעת המט"א דס"ל דעד כאן לא פליג הר"י רק היכא דעבר זמן התפלה וצריך להתפלל תשלומים דאין מתפללים תשלומים משום דהתפלה עצמה היתה כתקונה וההזכרה אינו יכול לתקן משום שעבר זמנה, משא"כ כשעדיין זמן התפלה הרי חייב לתקן ההזכרה בתוך התפלה, ולכן צריך לחזור ולהתפלל, וס"ל למט"א דתקנת חז"ל היתה להזכיר ב' ההזכרות בתפלה אחת, ולכן חייב לחזור ולהתפלל פעם ג' עם ב' ההזכרות.

אבל מ"מ נראה דמשום ספיקא דדינא אין לו לחזור.

והנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סימן מ') דן ביו"ט שחל להיות בשבת וקידש על הכוס ושכח להזכיר של שבת, וקידש שנית אבל לא הזכיר בה של יו"ט עיי"ש דבריו, שמדמה לדין הנ"ל. אבל רוצה לחלק בין קידוש דאורייתא, לסוברים שגם קידוש של יו"ט הוא מה"ת, לבין תפלה דרבנן.

אולם נראה שאינו דומה כלל, דשאני הזכרה שנתקן בתפלה, ובזה י"ל דכשלא הזכיר לא הוי התפלה כתקונה, משא"כ קידוש היום הם כל אחד מצוה לעצמו, ולא שייך לומר שלא יצא קידוש של שבת בלי שהזכיר של יו"ט, וכן להיפך, ודו"ק.

מהשבת היים

ענינא דיומא

אישי עתי, אישי הזמן, כי הזרו להיות תחת הזמן, ואם היו נשארים למעלה מהזמן לא היה צריך לזה

ואל יבא בכל עת אל הקדש (ויקרא ט"ז ב').

וכתב בכלי יקר וז"ל: בכל עת אינו מדוקדק, כי משמע בכל עת לא יבא, אבל לפרקים יבא, והאמת אינו כן שהרי אינו בא כי אם פעם אחת בשנה. ואומר אני שטעם איסור ביאתו שמה, תלוי בחטאת העם כי עוונותם מבדילין בינם לבין אלקיהם, וקלקולם מונע גם ביאת הכהן כי אשמת העם תלויה בו, כמ"ש (שמות כ"ח א') ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך מתוך בני ישראל, הורה שלא זכו לקריבה זו כי אם מתוך בני ישראל, וכשישראל אינן זוכין גם הכהן התלוי בהם אינו זוכה לראות את פני השכינה כי אם ביום כיפורים, שכל ישראל נמשלו ביום ההוא למלאכי השרת שהם למעלה מן הזמן ואין הזמן שולט בהם, ע"כ דומה יום קדוש זה כאילו אינו מן העת והזמן וכו', וכשאמר ואל יבא בכל עת, רמז שלא יבא כלל בשום יום שהוא, כי אם ביום שאינו בכלל העת וכו' עיי"ש כל דבריו. והנה להלן אמר הכתוב (שם כ"א) וסמך אהרן את ידיו על ראש השעיר וגו' ושלה ביד איש עתי המדברה וגו'. וכתב רש"י איש עתי המוכן לכך מיום אתמול [והוא מגמרא יומא]. ולפי דברי הכלי יקר, יש להוסיף ולומר שרמז כאן ששילוחו של השעיר המדברה אל ארץ גזרה הוא דוקא ע"י איש עתי, כלומר איש הזמן, והיינו משום שישראל חוזרים להיות בתוך העת כלומר תחת הזמן.

והיינו דאם היו ישראל נשארים בבחינה של למעלה מן הזמן, לא היו צריכים כלל לשלח את השעיר שהרי בבחינה זו של למעלה מן הזמן שני השעירים עומדים לפני ה' [ככתוב (שם ז') ולקח את שני השעירים והעמיד אותם לפני ה'. וכן כתוב (שם י') והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה']. וגם השר של עשיו הוא בבחינה מלאך טוב כשישראל הם בבחינה של למעלה מן הזמן, ואינם שומעים בקול המסית שנשלח בשליחות להסיתם, ורק משום שישראל חוזרים להיות בתוך הזמן, וניסתים ח"ו לחטוא, רק משום כך צריך לשלח את השעיר המדברה אל ארץ גזרה, ועל כן אמרה תורה שישלח אותו דוקא איש עתי.

וראה בסוף ספר ארבע מאות שקל (דף רפ"ב) שכתב מהאריז"ל, וז"ל: כי למעלה באצילות, כמו יעקב, כן עשיו, כי שם לא יש שכר ועונש ע"ש באריכות, הביאו רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל בספרו. וכנ"ל דשרו של עשיו הוא מודה לשרו של יעקב כשהם למעלה מהזמן באצילות. והעיר ח"א מהא דאמרינן (יומא ס"ז ע"א) שאומרים למשלח הרי מזון והרי מים, דהיינו שהיה מותר לו לאכול, אף שמעולם לא הוצרך אדם לכך כמבואר שם בגמרא. והרי בין המעלות של ישראל שהם ביה"כ כמלאכים יש המעלה משום שלא אוכלים, והם כמלאכים, ומה ענין המאכל והמשתה בכאן, ולהנ"ל מבואר שפיר דהמשלח שהוא איש עתי, שזה רמז שהוא בתוך הזמן, באמת היה רשאי לאכול. (תשס"ב)

ענינא דיומא

בס"ד אור ליום כ"ג חשון תשס"ד ציריך יצ"ו

והנה ביומא י. אמרינן דלשכת פרהדרין היתה לה מזוזה משום שהיה בה בית דירה לכה"ג, ומבואר שם דלרבנן היה חיובה מהתורה.

והקשה בשו"ת אבני נזר יו"ד סי' שפ"ב אות ט' וז"ל הא כל הר הבית שחוץ לחומות העזרה היה משירי הלשכה והיא הקדש ולא ביתו של כה"ג ואמאי חייב במזוזה [לסוברים דאין חייב מדאורייתא בבית שאינו שלן] וכו' עכ"ל.

והיה נראה לתרץ, דכיון דכל הבנין מיועד לצורך עבודת בית המקדש וצורך זה מחייב שידור בלשכה זו הכה"ג [בז' ימים אלה] הרי נחשבת הלשכה כביתו כי לצורך דירתו [בז' ימים אלה] היא נבנתה.

וז"ל הרי"ף בהל' מזוזה, ובית הכנסת שחייב במזוזה דוקא שיש בה בית דירה אי נמי בית הכנסת של כפרים דדירי בה אורחין וכו', וכ"כ הרא"ש בהל' מזוזה סו"ס ט"ו והרמב"ם בפ"ו מהל' מזוזה ה"ו וכ"כ הטור ביו"ד סי' רפ"ו.

וכבר הקשו על דעת הרי"ף והעומדים בשיטתו, הרי מסתמא אין האורחין שוהין שם שלושים יום וא"כ מ"ש מהדר בפונדק שאפילו בארץ ישראל פטור ממזוזה כל שלושים יום.

אולם לפי דברינו שתרצנו את הטעם של חיוב לשכת כה"ג במזוזה יש לתרץ גם דברי הרי"ף והעומדים בשיטתו, דבית הכנסת של כפרים נבנה גם לתכלית דירת האורחין [אף שעיקר תכליתו הוא לצורך התפילה], שהרי על הציבור מוטל החיוב לדאוג להכנסת האורחין, ומשו"ה י"ל שנחשבת דירת האורחין בבית הכנסת כדירה בביתם, וחייב במזוזה גם בפחות מז' יום, וכנ"ל.

ואינו דומה כלל לפונדק [אף שנבנה לצורך פונדק ואורחין] והאיל ועשוי רק לצורך פרנסת הבעלים ואין לאורחים שום זכות לדור בהם, רק מחמת שכירותם. לפי הנ"ל נראה דבבית היתומים או בפנימיה של ישיבה חייבים במזוזה מהתורה ואף כשלא דר בו עדיין ל' יום.

באוצר היים

המשך מע"ב

גם בשו"ת (סימן תרט"ז ס"ב) כתב כהמשנה ברורה (שם סק"ב) דאם הקטן נועל מעצמו אם צריך למחות בידו, נבאר בסימן שמ"ג. וכנראה שגם ברמב"ם לא למדו כהשיח יצחק, דלא מסתבר שישברו שהוא מחלוקת בין הרמב"ם להשו"ע, אבל לשון הטור (סימן תרט"ז) משמע לכאורה כהרמב"ם וכדיוקו של השיח יצחק. והדבר באמת לכא"ו צ"ע ומה יעשו בהתוספתא, ויל"ע בזה.

ולמסקנה י"ל דכיון שלרמב"ם מפורש שצריך להפרישם, ומהתוספתא מוכח לכאורה לאיסור, מסתבר לומר שגם להסוברים דנעילת הסנדל הוא רק מדרבנן, מ"מ צריך להחמיר כפשטות התוספתא, ודו"ק.

כתבתי קצת בקיצור, דו"ש באה"ר שנזכה כולנו לסליחות טובות וכוח"ט וכט"ס.

משה חיים שמרלר

יו"ל ע"י מכון להוצאת חידו"ת של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל
להערות והארות בכל עניני הגליון או לקבל את הגליון מדי שבוע בשבוע ניתן לפנות לאדרעס הרצ"ב:
machsheveschaim@gmail.com

ברכה משולשת

תורת הגדו"ק ניס"ע רבי יהודה הכהן הברמן זצ"ל

הגבורה והנדיבות והיחזק והיחזק

מתוך ספר הקדוש 'בו לאשר' - ברכה משולשת

פרשת האינו
השפ"ד

אלתה למיתה הכונה שנדחים לינק חיותם ממקור הרע שנקרא מות כנ"ל, ואדרבא יכול להיות שיוטב מצבם הגשמי ויהנו ביותר מטינופא דהאי עלמא כמובן. השי"ת יחתמנו לחיים טובים בספר.

לסוכות

בפרשת משפטים. **והג האסיף בצאת השנה.** מוסב על חג הסוכות. וצריך להבין הלא באמת סוכות הוא ראשית השנה. ויש לומר דקאי על תפילות של שנה שעברה שהתפללו בלא כונה ואומר הכתוב שהזמן עתה לאספם ממקום שנדחו לשם. כמו שכתבו בספרי חסידים דכל התפלות שלא בכונה שנדחים משערי תפלה הקב"ה אוספם כעת.

ידוע ואומר ז"ל (בראשית רבה פ"ו), אין לך כל עשב שאין לו מלאך שמכה אותו ואומר לו גדל. אמנם הד' מינים אתרוג לולב הדס וערבה, כתבו המפרשים (ספר סדר היום הלכות לולב) שאינם נמסרים למלאך אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו משיגים על צימוחם וגידולם. ובזה תבין דבר פלא שכל הימים טובים כבר עושים הגוים דוגמתם כמונו כידוע, חוץ מחג הסוכות וד' מינים לא נשמע עד עתה שיעשו, לפי שכל הנמסר למלאכים להם שליטה לזייפו כקוף, מה שאין כן סוכה דאמרו רז"ל (סוכה ט, א) שם שמים נקרא על הסוכה, וכן כתבו המקובלים, ד'סוכה' גימטריה השמות הקדושים בכתיבתו וקריאתו, וכן ד' מינים משיגים עליהם ה' בעצמו לזימם כדאמר למלאך, על כן אינם יכולים לזייפו כי אין משתמשים בשרביטו של מלך אבל בני ישראל דנקראו בני מלוקים ובן מותר להשתמש בשרביט אביו המלך.

התחלת תורתנו הקדושה ב' וסיומה ל'. ונביאים התחלתו ו' וסיום ל'. צירוף 'לולב'. רמז שבחג הסוכות שנוהג בו מצות לולב מסיימין התורה. וכן גימטריה 'חיים' כדכתיב (משלי ד כב) חיים הם למוציאיהם.

לשבת שוכה

עם מה שקורין לשבת הראשון של שנה החדשה 'שבת תשובה', יש לבאר על פי דברי השם משמואל על פסוק (בראשית ב, ב) ויכל אלקים ביום השביעי, דאיתא (גינהי יב, א) שכל ששת ימי בראשית היו שמים וארץ נמתחין והולכין, הכונה שהיו מתרחקים מהשורש ומתגשמים, וכשהגיע שבת קדש זמן עליית העולמות נתהווה בהן תשוקה לחזור לשרשן, וזהו שכתוב 'ויכל' נשתוק, מלשון כלתה נפשי. וידוע דראש השנה הוא זמן בריאת העולם, נמצא שבשבת הראשונה לאחר ראש השנה אז שבה הבריאה לשרשה, ושפיר נקראת 'שבת תשובה' כל שבת הראשון דהשנה. כידוע בספרים הקדושים, שכל אור המתנועץ פעם אחת, בכל זמן הגיעו עוד הפעם נתגלה ונתעורר ההארה מחדש.

ויצא יצחק לשוח

מדור סיפורים ועבודות קודש כפי שמספרים רבינו ז"ע בחלק המעשיות כספרי הק'.

לימוד הגמרא הוא הרע ממש סם המות. כמו ששמעתי ממורי הגאון הקדוש רבי יעקב מרדכי אבד"ק בילגוריא זצוק"ל, שפעם אחת בא הגאון אבד"ק קהילת לאדז רבי אליהו חיים מייזל זצוק"ל לבית המדרש, ומצא בחורים ואברכים מפלפלים, זה אומר, היצר הרע מתגנב ללבו של אדם בתחבולות אלה, זה אומר באופנים אחרים. פנה אליהם הגאון הקדוש רבי אליהו חיים ואמר, אני אומר לכם מה שאומר היצר הרע לפלפולכם, דברו ממני כל היום ובלבד שלא תפתחו גמרא. כי גמרא היא לו לומר המות ממש. עד כאן דברי פי חכם חן.

וכל שכן הלימוד בעיון עם תוספות. כמו ששמעתי ממורי ורבי תנ"ל, ששמע מגאון וצדיק מפורסם, שהיו באים אליו כמה פעמים שידין יודאין לשאול ממנו ביאורים בגמרא. פעם אחת בא שד ושאל אותו קושיה גדולה שלא היה יכול לתרצה בשום אופן. ולקח הגמרא לעיניו בה מדוע שהיא קושיה התוספת על הדף. ושאל את השם ומצא לו הסתכל הוא עצמו בתוספתו. ואמר לו שאין לו רשות ללמוד דברי התוספות ואינו רואה אותן כלל, כי מקום תוספות שעל הגליון נראה לעיניהם חלק. שמעתי מאיש ירושלים תוב"ב שאביו ז"ל נסע להרב הקדוש רבי יהושע מבעלזא זצ"ל והיה נוכח באותו מעמד. שבא אחד מעיירה קטנה שבגליצא לבית הרב הקדוש והומיד לפניו בן עשרים שנה והיה נכח קומה ויפה תואר גם נראה בו סימני חכמה ושכל אנושי, אבל מעטעיה היה אלם לא יפתח פיו. וככה באו והתחנן שהרב הקדוש יברכו בפרואה שלימה שיוכל לדבר. אנה הרב הקדוש, למך לה שידבר, בטח אם היה טוב עבורו שיוכל לדבר הנה"ה נותן בו כוח הדיבור. והאב בכה וצעק משאמין שבאם יוכל לדבר, ויכל לעשות עמו שידון טוב ויוליד בנים טובים והוא גם בן יהיה יהודי כשר.

אז לקח הרב הקדוש הכיפה מעל ראשו וישם אותה על ראש האלם, ותיכף התחיל לדבר. שאלו הרב הקדוש, מה יהיה תחילת דיבורך כשתבוא הביתה. השיב הבחור, הלא השכן שלנו יש לו בחנותו סחורה מוברחת בלי מכס, אלך לשוטר הגבול ואגיד להם. וכך הלך ומנה כמה וכמה בעלי בתים שבועויו שילך למוסרם. אז נבה הרב הקדוש לאביו ואמר לו, עכשיו אתה רואה שלא כדאי שידבר, טוב בשילוב ובשבילך שיהא הלאה אלם. ולקח מאתו הכיפה והפסיק מלדבר. ראה נא כי ישרים דרכי ה'.

ויטע אשך

ניצוצי חיזוק והתרוממות
משיחותיו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן לידר זי"ע ועכי"א

עובדות והנהגות

המכבד את הבריות

ידועה היא זהירותו המופלגת של ר' שמואל אהרן, בעניינים שבין אדם לחברו, מאד היה נזהר שלא לצער שום אדם או לפגוע בכבודו, ואף לא בדיבור קל, ואף כשבני אדם שבאו אליו עשו דברים שלא היו לפי רוחו לא העיר להם ולא הקפיד רק קיבל כל אדם לפי מה שהוא.

כמובן שכל זה היה כשמעשי בני האדם לא היו נוגדים את דרך התורה והמצוות, כי באופן שהיה הדבר נוגע לשמירת הדת ידע ר' שמואל אהרן למחות ואף לעשות מעשים בחריפות יתירה, כמו שסיפר כ"ק אדמו"ר מסטריקוב שליט"א, שכשהתפלל רבי שמואל אהרן בביהמ"ד קדושת אהרן, בשבת, הגיע לשם אדם אחד והניח על השולחן ספר כלשהוא שלא היה כהוגן, ורבי שמואל אהרן תפס את הספר וזרקו מבעד לחלון, כמו כן היה רבי שמואל אהרן הולך יחד עם שכנו הרה"ח ר' איצ'ה דמן ז"ל למחות בחילולי שבת שהיו ברחוב השומר, גם בתנועת עזרא של נערי הדתי לאומי שהיתה שם תערובת של בנינים ובנות, הלכו למחות שם.

כל זה בדברים הנוגדים לדרך התורה והמצוות, אך בדברים אחרים מעולם לא הקפיד ולא העיר והיה מעביר על מדותיו באופן נפלא מאד, והרבה סיפורים ודוגמאות ספרו על ידי מקורביו בענין זה.

הסיפור המופלא ביותר המוכיח את טוהר מידותיו של רבי שמואל אהרן, הוא הסיפור על אודות דירתו אשר התגורר בה שנים רבות, וכך היה המעשה, שכשהקבלן מכר את הדירות בבנין, קנה רבי שמואל אהרן דירה בקומת הכניסה של הבנין, אך אחד מהקונים האחרים שקנה דירה בקומה השלישית, חמד את דירתו של רבי שמואל אהרן שבקומת הכניסה, ולכן הקדים השכן ונכנס לדירתו של רבי שמואל אהרן והתגורר בה כאילו היתה הדירה שלו, משהגיע רבי שמואל אהרן לגור שם וראה שאדם אחד מתגורר בדירתו, שיער בדעתו שהלה טעה וחשב שהדירה היא שלו. לכן דפק רבי שמואל אהרן בדלת הדירה ואמר לשכן שבדאי טעה כי הדירה הזו שייכת לו, אך הלה לא התרגש יתר על המידה מדבריו של רבי שמואל אהרן, ואמר לרבי שמואל אהרן אני קניתי דירה בקומה השלישית אבל אין לי כח לעלות מדרגות, ולכן הדירה הזאת שבקומת הכניסה היא תהיה שלי, רבי שמואל אהרן לא ענה דבר, רק עלה לקומה השלישית ונכנס לדירה של הווא ושם התגורר חמישים שנה מבלי שום טענה ותרעומת, וסיפר בנו שליט"א שבמשך כל השנים לא שמעו ממנו דבר וחצי דבר על אודות הענין הזה והעוולה אשר נעשתה והתנהג כאילו לא קרה דבר.

ואכן רבי שמואל אהרן היה חוזר הרבה על דברי החזון איש זצ"ל שאמר על עצמו "בבית המרקחת

ענייני עבודה

עיקר התשובה ע"י עסק התורה

אותם מתוך הקליפות להוציא בלעם מפיהם, בסוד **'חיל בלע ויקיאנו'** איוב כ"טו). וזהו עיקר התיקון של פגם החטא הזה, כי לימוד תורה שבעל פה בכוונת הלב וביראת שמו, וכל שכן מי שזוכה ללימוד תורה לשמו, ועל ידי תשובה כראוי מאסף ומייחד כל חלקי הטוב והניצוצות למקורם ושורשם.

והנה, בכדי לזכות למאור התורה באמת, צריך שיהיה האדם בבחינת **'כתית'**, כלומר, שיתייגע ויעמול בכל כוחו בלימוד התורה. ונרמז בפסוק שמות כ"ז **'זך כתית למאור'**, שבתורה יש כ"ב אותיות, ועם האותיות הסופיות של מנצפ"ך הרי כ"ז, ובכדי לזכות לז"ך אותיות צריך שיהיה **'כתית'**, ואזי יזכה באמת **'למאור'** התורה. וכמובא בגמרא מגילה (י): **'יגעתי ולא מצאתי - אל תאמין, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמין, יגעתי ומצאתי - תאמין.'**

וכן מובא מהרה"ק הרבי ר' שמעלקע מניקלשבורג זי"ע (דברי שמואל הנהגות אות נב) וז"ל: **'בכל פעם יאמר באמצע הלימוד 'המאור שבה יחזירני למוטב'. ובכל פעם שהיצר מסיתו לסיים הענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע ויתגבר מאוד וישבור טבעו וילמוד יותר מהרגלו ובכח עד שיזיע, ובזה משבר הקליפות והחיצונים, ומכפרים לו אפילו על כריתות ומיתות בית דין ומיתה בידי שמים. כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח גדול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף, מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.'**

עיקר התשובה ותיקון החטאים היא על ידי לימוד תורה, כדאיתא במדרש ויק"ר (ה א) מי שעשה עבירה שנתחייב עליה מיתה לשמים מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל ללימוד דף אחד ילמד שני דפים.

וכן מובא בירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח) הטעם שבקרבות כל המועדים הכתובים בפרשת פינחס כתיב **'שעיר עיזים לחטאת'**, ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להן הקדוש ברוך הוא, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. והענין הוא, משום שאין האדם בא לחטוא אלא מתוך פריקות עול, וממילא כאשר מקבל על עצמו עול תורה, אין כבר מקום לחטא.

וכמו שכתוב בזוהר הק' בראשית כז. ועוד) על הפסוק שמות א' יד) **'וימרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים'**, **'בעבודה קשה'** - זה קושיא, **'בחומר'** - קל וחומר, **'בלבנים'** - ליבון הלכה, **'בכל עבודה בשדה'** - ברייתא וכו', רומז שעיקר התיקון הוא על ידי עסק התורה. וזהו גם הענין שמתחילים ימי תשובה אלו בפרשת שמות שבה מוזכר פסוק זה וענין שיעבוד מצרים וגלות מצרים.

ובאוהב ישראל יחי ד"ה ויקרא) לימי השובבי"ם כתב שתקנו קדמונינו בימים אלו להתענות ולעשות תשובה על פגם הברית, והגם שנתמעטו כעת כח הדורות ואין יכולים להתענות, עם כל זה מי שנוגע יראת ה' בלבבו צריך להתאמץ בכל יכולתו לתקן זה החטא, ובפרט בימים אלו המסוגלים לכך. ועיקר התשובה היא על ידי תורה תפילה וצדקה, כל אחד כפי יכולתו, ובפרט בלימוד התורה שבעל פה ולברר הלכה בליבון וביור יפה, בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצות ומברר

שמעתי מהרה"ק רבי מאטיל מסלונים ז"ע בשם הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעז'בוז' ז"ע על הפסוק תהלים סח (א) 'תִּכְיֶינָה גְּטוּבָתְךָ לְעֵינֵי אֱלֹהִים', שמבקשים מהש"ת שירחם ויטיב על 'עניי אלהים' - על אלו שהם בבחינת עניים ואביינים באלוקות, בעיניים רוחניים.

התאספנו עתה לעצרת התעוררות, 'עצרת התעוררות' הפירוש, שהלוא כל יהודי הרבה פעמים יש לנפשו התעוררות לתשובה, לעשות מעשים טובים, להיות טוב יותר, והאיש היהודי תפקידו לראות לעצור אצלו את התעוררות, ולהמשיך אותה לימים הבאים, שיהיה לזה קיום.

וכמו שמפרש הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובה ז"ע מה מה שאומרים בפייט בהגדה של פסח פיוט 'ויהי חצי הלילה' 'שומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה', 'עירך' רומז על התעוררות שבאה ליהודי מאת ה', לעוררו לתשובה ומעשים טובים, ועל זה מבקשים אנו מהקב"ה, שישמור על ההתעוררות הזו, שיהיה לה קיום 'כל היום וכל הלילה' בלא הפסק.

וכן כתב בספר חסידים אות תשעג): אדם המתפלל ונפלה בלבו שמחת אהבת ה' פתאום, דע כי ה' חפץ לעשות רצונו וכו' ואם בשמע קולנו נפלה בלבו השמחה או קודם שיסיים יהיו לרצון אמרי פי, יש לבקש כך יהי רצון מלפניך שזאת האהבה תהא לעולם קשורה ונטועה בלבי ובלב כל זרעי, ואל יבקש אלא על האהבה ורצון ה'.

והגה"צ בעל שבת הלוי ז"ע הביא מקור לזה מהפסוק איכה ב' טו) 'קומי רוני בלילה לראש אשמורת שפכי מים לבך נוכח פני ה' שאי אליו כפיך על נפש עולליך' וגו', שבעת ש'קומי רוני בלילה', היינו שאם יש לאדם זמן של חשכות ולילה אולם פתאום באה לו התעוררות, אזי נצרך לישא כפיים בתפילה להש"ת, לבקש שיהיה לזה קיום לעולמי עד.

ועל דרך זה פירשו צדיקים על הפסוק שמואל א' א כב) 'ונראה פני ה' וישב שם עד עולם', שכשיש התעוררות לאדם בחינת 'ונראה פני ה'', אזי 'וישב שם עד עולם' - צריך לראות שיהיה קיים לעולם.

עומדים אנו בימי תשובה. וצריך לידע כי אין שיעור לעשיית תשובה, כמו שפירש הרה"ק הרבי

ר' זושא ז"ע, על הפסוק ירמיה ג כב) 'שובו בנים שובבים', שהנביא מזהיר לישראל שובו בתשובה על תשובתכם, שלתשובה אין שיעור. ועל דרך זה מפרש גם בספר דברי שמואל על הפסוק שמואל ל כ) 'רחצו מים', שגם את התשובה צריך לרחוץ בדמעות.

וכן מפרש בסידורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג) את הפסוקים תהלים קלט ה-ו) 'אחור וקדם צרתי ותשת עלי כפך פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה' וגו', 'שה' יתברך ברא את היהודי בבחינת 'קדם' - שהוא קרוב לה', ולפעמים הוא בבחינת 'אחור' וריחוק ממנו. וזה בכדי שיתהפך ה'אחור' לבחינת 'קדם' על ידי מה שישב אליו בתשובה עילאה החשובה ביותר, ובמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ברכות לד:).

והמשיך דוד המלך ע"ה ואמר, 'פליאה דעת', כלומר דברי זה שעשה ה' כן שאין יכולים לעשות תשובה אם לא יהיה קודם קצת בחינת אחור וריחוק לבוא אחר כך לקדם, הוא נפלא. אולם 'ממני נשגבה לא אוכל לה' - שאני לא אוכל עשות כך. כי 'אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברה, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאלו הנך, אשחא כנפי שחור אשכנה באחרית ים גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך', כלומר, שבכל מקום שאני בו וכל דבר שאני רואה, אני רואה כי אם הויתך מה שאתה מהוה ומחיה את כל, וחכמתך הנפלאה בכל הברואים.

והמשיך דוד ואמר 'ואומר אך חושך ישופני ולילה אור בעדני', כלומר, שהייתי סבור אפשר שאוכל לבוא לזה בעת החושך באישון לילה ואפילה, שאז הוא התגברות הדינים ו'בו תרמוש כל חיתו יער' שם קד כ) כידוע, אבל באמת 'ולילה אור בעדני' - שגם הלילה אור בעדי ומאיר לי, שאיני יכול להתרחק. כי 'גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה כי אתה קנית כליותי תסכני בבטן אמי', פירוש, אף בחושך שאיני רואה שום דבר מהויתך, אבל כשאני מרגיש בבחינת עצמותי בגופי ואברי ונשמותי, מיד אתה לנגדי, שאתה מהוה את כל ומחיה את כולם, ואתה קנית כליותי' וגו' לכן אני תמיד לשמך ולזכרך תאות נפש, ואין מקום כלל לומר להתרחק ולשוב כאמור.

אולם היה דוד מתאוה מאוד לזכות ליהנות מאורה של תשובה כי רב הוא, על כן אמר אחפש

שלי אין מוצר הנקרא קפידא, ואין אני מקפיד על שום דבר, וכך אכן היה גם ר' שמואל אהרן. והנה בסיבת הדבר שרבי שמואל אהרן לא הקפיד על שום דבר, אפשר לומר שזה בא מזה שמידותיו היו מתוקנות ומיושרות עד מאד ולכן היה מעביר על מדותיו וכבש את כעסו, כי עבד על עצמו שלא להיגרר אחר נטיות הלב הנוטה להקפיד על אחרים או לכעוס עליהם. ורבי שמואל אהרן ישר את מידותיו ותקנם ולכן נהג עם כל אדם בסבלנות ובכבוד בכל מצב שהוא, כך אפשר לומר.

אך מי שהכיר היטב את ר' שמואל אהרן ועמד על מהותו, מבין מיד שהסבר זה קטן ומגוחך הוא לאמרו על אדם גדול כרבי שמואל אהרן, הסיבה האמיתית לכך שרבי שמואל אהרן מעולם לא הקפיד על שום דבר, היא, כי הוא פשוט היה מעל מעל לכל הקטנות והשפלות של כל העולם הזה ובכללם כל המידות השפלות אשר באדם, לא היה לו שייכות עמהם כי הוא חי בעולם גבוה רם ונשא עולם שכולו רוחני ומזוכך, וכי ירד עכשיו להשפיל את עצמו ולעשות עסק מדירה זאת או דירה אחרת, בקומה ראשונה או קומה שלישית, או להיות נפגע אם פלוני פגע בכבודו או עבר על דבריו, רבי שמואל אהרן הרי נמצא במקום אחר לגמרי, א"כ פשוט הוא שאינו מקפיד, על שום דבר, והוא מכבד כל אדם.

לי דרך אחר בענין התשובה, הכל בדרך תיקון אחור וקדם. והוא ע"פ מה ששמעתי מרבי סעדיה גאון וכו' (עיין נטעי חיזוק), ונמצא עתה למד דוד המלך מזה, שיש עוד בחינת תשובה עילאה העולה על כולנה, שלא יצטרך לבחינת ריחוק מאתו יתברך, רק בכל יום תמיד כשיתוודע אצלו ביותר ויותר מגדולת יוצר כל וחיוב עבודתו אליו, יעשה תשובה ויתחרט על ימים הראשונים שהלכו להם במעט עבודה מאשר עתה. וזהו הענין שכל השנה אנו מוקפים בזמנים של תשובה, שובב"ם - זמן תשובה, אדר - זמן תשובה, ניסן - זמן תשובה, וכן בכל זמני השנה, היות ולתשובה אין סוף, שתמיד תמיד נצרך לשוב על העבר לפי ערך ההשגה של יום זה.

וכשרציתי לצאת משם לשום לדרך פעמי, וכל בני הקהילה עומדים ללוויני, ויפול הבעל הבית לפני רגלי, ויברך ויתחנן לי לאמור ימחול נא כבוד תורתו לי על כבודו. ואמרת, הלא כל הכבוד הזה עשית לי מאשר היה בידך ובכוחך לעשות, ומה היית יכול לעשות עוד בכבודי. והשיבני, אני מפייסו על השעה הראשונה שלא הייתי יודע במעלות גדלות אדמו"ר, ולא כבודו בכבוד הראוי לכבודו הרמתה, רק כפי שמכבדין שארי אנשים, על זה אני נופל לפני רגלי אדמו"ר ומבקש מלפניו יסלח אדוני לעבדו על מעט הכבוד שעשיתי לו, שלא ידעתי אז בגדולת אדמו"ר.

ואלה הדברים נכנסו בתוך מעמקי לבי, אם בכבוד בשר ודם נפל לפני בבכי ובתחנונים שאסלח לו על העבר, מכל שכן דכל שכן בגדולת יוצר בראשית שידעתי בטוב אשר עתה נתרבה הדעת וההכרה אצלי ביותר ויותר מאשר ידעתי מאז, ועתה גדלה עבודתי ויראתי ואהבתי אליו ביתר שאת לפי ערך גדולת ההכרה בו, ועל העבר אני מתחנן ומבקש מלפניו ומסגף עצמי בסיגופים האלה שימחול לי על מיעוט עבודתי וקטנות יראתי ואהבתי בימים שעברו, כי מצער הוא מאוד לפי ערך העבודה שראוי לעבדו בפחד ובאימה כאשר עתה אני מכיר בו. ולא זו בלבד שהוא בחינת הכלליות תשובה על העבר, אף גם בעזה"י בכל יום ויום אני מכיר יותר בגדולתו לפי שכלי, ועבודה רבה נוספת אלי בכל עת, ובכל יום אני מתחרט ועושה תשובה שלימה על יום אתמול כי יעבור במיעוט הכבוד הראוי לפי אשר ידעתי ביום זה.

נטעי חיזוק והתעוררות

כתב בספר באר מים חיים וז"ל על דרך ששמעתי בשם רב סעדיה גאון שפעם אחד בא אצלו אחד מתלמידי פתאום בלילה, ומצא אותו שהיה מתגלגל בשלג. והיה התלמיד עומד משתומם ונחרד ונרתת, ואמר לו, רבי, כלום חס ושלום אתה צריכין לתשובה ביסורים וסיגופים גדולים כאלו, ואם הדרת כבודו שמעולם נשמר מכל כללך והרהור עבירה מסגף עצמו כך, מה נעשה עוד אנחנו אזובי קיר מלאים פשעים ועונות מנעורינו, הלא לא יספיק לנו כל מיני צער ויסורים בסיגופים גדולים מרים כמנות לפי ערך הדרת מעלת כבוד תורתו שיהיה צריך לגלגול שלג.

והשיב לו, תדע, שמעולם לא עשיתי כזאת, כי ידעתי בנפשי שלא עברתי על עבירה כזו חס ושלום שאהיה צריך לכזה. ואך למדתי דרך הזה מבעל הבית אחד, שבאתי לבית מלון ונתאכסנתי אצלו, והוא לא היה מכיר בי אם אני בעל תורה או לא, וכבדני כערך הכבוד שעושיין לכל אדם מהמוני עם בני ישראל. ואחר כך יצא הקול בעיר שאני באתי לשם, ונתאספו כל בני העיר אנשים ונשים וטף, ובאו כולם לכבודי כדרך אנשי ישראל שכבוד תלמידי חכמים יקר בעיניהם, וכולם מכבדין אותי ומספרין בשבחי ומשמשיין אותי למאוד. וכראות הבעל הבית שכן הוא, התחיל גם הוא אחר כך לכבדני בכבוד גדול ונורא מאוד, ולעשות לי כל מיני יקר וגדולה כפי השגת ידו ויותר.

זכר צדיק לברכה

דא"ה ועובדין טבין מאת האי עיר וקדיש
הגה"ק רבי יהודה הורוויץ מדז' יקוב זי"ע ועכ"א

גליוני מהר"י על תולדות יעקב יוסף

עובדות קודש

מתוך שיחה של גאב"ד מעלבורן
הגה"צ רבי אברהם צבי בעק
זצ"ל עם להבחלה"ח כ"ק האדמו"ר
מסקווירא שליט"א

גאב"ד מעלבורן. זכורני שנה אחת
שהאמרי חיים זי"ע לא היה במעון
קדשו ביו"ט שבועות (והיה באמריקא)
ור' יהודה'לי התפלל בישיבתנו 'הק'
ואמר את האקדמות. ככללו של דבר
היתה תפילתו א פלאם פייער ובפרט
בשבועות, אבל בשעת האקדמות
ריקד ממש באויר, והיה נראה כאילו
עומד באויר.

כשאמרי חיים היה מכבדו מפעם
לפעם להתפלל לפני העמוד בר"ה,
היה (האמ"ח) מראה לו שאין שינוי
התותבות עמו (ואינו יכול להתפלל לפני
התיבה).

הייתי אצלו הרבה פעמים, אמנם
מקום מגוריי היה בבני ברק, אבל
כשרבינו האמרי חיים לא שהה
בביתו הלכתי אליו, הייתי אצלו בר"ה
חנוכה ופסח, מקום תפילתו היה
בדושינסקיא.

תקופה מסוימת היה מגי"ש בכולל
תרביצ"א דושינסקיא.

כ"ק אד"ש מסקווירא. היה לו לר'
יהודה'לי קשר אמיץ עם אבי ז"ל, עוד
בבוקארעסט, קשר אמיץ מאוד, קשר
מיוחד.

הנני שומע עוד ועוד שהיה מרבה
לדבר בשבח דרכו בקודש של אבי
בחינוך בנותיו, במקום מגורי אבי
לא היו הרבה היימישע יודן שיוכלו
הבנות להתחבר להן, והיה אבי אוסר
עליהן לצאת מן הבית כלל, ולא היה
להן חברותא, וע"ז היה ר' יהודה'לי
מספר שאבי לא רצה שבנותיו יהיו

זול"ק בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף בפרשתן

יתברך. ולא כן עתה עושין שדורשין
פשטי' וחריפות להראות לעם חריפ[ו]תו
ובקיא[ו]תו, ולבסוף אומר בפסח קצת
דינין, ובשבת תשובה כלל לא, והוא נגד
הש"ס והפוסקים.

ומצאתי להם זכות, בביאור ירושלמי
(תענית פ"ב ה"ז) דלבש שמואל חלוקן של
ישראל ואמר חטאתי וכו'. והוא על פי
משל שר אחד שהתחכם להעלות בן אחד
של המלך ממדריגה פחותה אל בית אביו
המלך, והוצרך לפשוט בגדיו החשובים
שמשמש בהן בבית המלך, ולבש בגדי
פחותין כדי שירצה בן המלך להתחבר
עמו, מה שאין כן שאר שרים שלא עשו כך
לא עלתה בידם לקרבו אל אביו וכו'.

והנה רבנים קדמונים שהיו דבקים בו
יתברך תמיד בתורתן ותפלתן, וכשיבא
לדרוש אל המוני עם פחותי ערך שאין
לו שייכות עמהם כרחוק מזרח ממערב,
איך יתחבר עמהם להעלותן אל אבינו
שבשמים, לכך הוצרך לפשוט בגדי קדושה
של דביקות, ולבש בגדים פחותין, והוא
נמשל אל מדה מגונה הנק' לבוש כמדתן
ולבושן, כדי שיהי' לו בדבר זה עסק
התחברות עמהם, ואומר פשט תחלה
של חריפות בגאווה שהוא קליפיות, ובזה
הלבוש מצא מקום להתחבר עמהם, ואז
אומר אחר כך דיני תורה ומוסר ונכנס
בלבם ונתחברו ונתקרבו אל אבינו
שבשמים. אבל עתה בדורות הללו לא
הי' צריך לכל זה, כי בלאו הכי יש להם
דביקות וחיבור עם אנשי המוני עם, רק
מעשה אבותיהן בידיהם, ומצורף לזה
שהניחו העיקר ותפסו הטפל לעיקר,
לסלק הדרשה בפשטים, והשומע לי יחדל,
רק כנ"ל.

והנה תועלת המוסר נודע, מלבד שהוא
להשיב רבים מעון ולקרבים לעבודתו ית',
שהיא תועלת לנשמתו בזה ובבא, ולזה
אמרו בש"ס (תמיד כה א) כל זמן שתוכחה
בעולם וכו'. נוסף לזה שהיא תועלת
ממושכה להמשיך הלב, בין לת"ח בין
להמוני עם. מה שאין כן פשטים, לא די
שאינו תועלת להש"י, שהוא רק להראות
חריפתו לפני התלמידי חכמים לבדם,
אלא שגם המוני עם אין לבם נוטה לשמוע
ולהבין אמרי פיו, כי אין אתם יודע עד מה
להבין בפשטים חריפות.

אך דלפ"ז קשה, באמת נאה היה לדרוש
בדברי מוסר לבד שיהיה ב' סוגי עם שומעים
ומבינים. וצ"ל כמו ששמעתי בשם הרבני
מו' גרשון קוטויר החרשים שמעו והעורים
הביטו לראות (ישעיה מב, יח), דקשה אם הוא
חרש איך ישמע, ואם הוא עור איך יוכל
לראות. ופירש כי החרשים הם התלמידי
חכמים, החרש והמסגר, שהם ישמעו, כי
העורים שהם המוני עם הביטו לראות על
הת"ח, אם ייטיב בעיני הת"ח אז גם הוא
נוטה אזנו לשמוע כלמודים, ואם לאו וכו',
ודפח"ח.

וציין לזה מה שכתב בפרשת יתרו דברים
חריפים מאוד

אמרתי טעם על שנתפשט הנגע ברבנים
שדורשין בשבת הגדול ושבת שובה, ועיקר
הדרשה ראוי להורות העם הדרך ילכו בה,
וכמ"ש הפוסקים (מגן אברהם או"ח סימן תכט
סק"א) ונלמד מהש"ס והתו' ממשו רבינו
ע"ה שהורה דרך לעם הטמאים לנפש
אדם איך יתקדשו לעבודת הש"י עבודת
קרבת פסח, וכן ראוי לדורות שיהי' כך
להורות דרך לעם איך יתקדשו לעבודתו

בעצבות חלילה, ע"כ היה יורד עליהן ממדרגיותו והיה משפיל עצמו אפי' לענייני אריגה וכדו', והכל כדי שלא תהיה להן צורך כלל בהחברותא הרעה. והיה ר' יהודה'לי אומר בל"ק, ווער איז טאקע דארט דורך אזוי גלאטיג מיט די חינוך הבנות ווי אים.

היה מקושר מאוד עם אבי ז"ל. אחד הראה לי, שהתמונה היחידה שיש מאבי ז"ל בארץ ישראל, היא עם ר' יהודה'לי בירושלים עיה"ק.

היה חסיד גדול מהחתם סופר זי"ע, לא היה זז מן החת"ס, היה 'חי' בדברי החת"ס, יש אוצר עצום של הגהות שכתב על החת"ס (גליוני מהר"י).

אף בספר 'תולדות' למד הרבה, עשה הרבה הגהות על הספה"ק.

גאב"ד מעלבורן. הייתי אצלו פעמים רבות בליל שב"ק, וראיתי שהיה נוהג כמנהג החת"ס שלא אמר את הזמר שלום עליכם, אלא התחיל באשת חיל. כי אמירת שלום עליכם היא להמלאכים, ובשו"ע נפסק שלא לומר היום 'התכבדו מכובדים' (או"ח ג' א' עיי"ש) כי אולי אין אנו זוכים כיום שהמלאכים ילכו אתנו (ט"ז שם סק"א), וע"כ הוא הדין בליל שבת.

היה מרבה להראות שהחת"ס הלך בדרכו של הבעש"ט הק' זי"ע, לא לגמרי אבל עכ"פ העריץ מאוד את דרך החסידות.

היה מראה פעמים רבות את ההקדמה לדרשות חת"ס, שמשם מוכח עד כמה היתה דרכו בדרך הבעש"ט הק'. על מה שכתוב (דברים י"ז י"ב-י"ג) והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת שם את השם אלוקיך או אל השופט ומת האיש ההוא וביערת הרע מקרבך, וכל העם ישמעו וייראו ולא יזידון עוד, ומקשה החת"ס מפני מה אמר הכתוב את התיבות לשרת שם, ומה ענין יש כאן לוכל העם, ומבאר עפ"ד הגמ' (ברכות לב) שהחסידים הראשונים היו עוסקים ט' שעות ביום בתפילה, וע"ז היתה טענת הזקן ממרא, שאם הם עוסקים כ"כ בעבודה אין להם כ"כ את כח התורה.

כ"ק אד"ש מסקווירא. כבר חזרתי על דה"ת הזה פעמים רבות.

לפי זכרוני אומר שם החת"ס לשון שאין לו אמונה שדייקא בגלל עבודתו את ה' יש לו כח לכוון להלכה, יותר ממי שעוסק בתורה כל היום. וע"כ במיתתו קידוש ה' (שמפרסמים שהאמת היא כנ"ל. ולא כשיטת הזקן ממרא).

ס' איז א' מורא'דיע זאך.

בימיו היו מקניטים את החסידים שהם מאריכים בתפילה וכדו', וכשמנתבוננים שאמר את הדברים באותו הדור רואים שכוונתו היתה לשבח את דרך החסידות, ולאפוקי מן החולקים.

ע"כ שיחת צדיקים

פניני אמרי פיו המלאים חכמה

רבי אהרן מרדכי זי"ע ניחון בחכמה מיוחדת, וכל מילה שהוציא מפיו יכלו להשכיל וללמוד בזה ארחות חיים, פעם אחת הגיע אליו אחד הבחורים לתאר עצמו לפניו, ואמר לו את שם משפחתו הלפרין, שאלו הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל עם לזקיניו יש כסף, אמר הבחור כי בוודאי טעה ושייכו למשפחה אחרת, כי דודו עשיר גדול הוא ויש לו כסף, אך לא לזקיניו. השיב לו הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל ואמר לו, כי לא טעה כל עיקר, כי לדודו אין כלל כסף, אלא לכסף יש את דודו, כי כבול הוא תחת אזיקי הכסף, ואינו יכול להחליט מה לעשות עם כספו, ואילו לזקיניו יש כסף, שכן הוא המחליט מה לעשות עם הכסף, ואין הכסף שולט עליו.

לאחרונה בא אחד לשאלו עבור אחד שקנה שני בתים במאנסי ורצה לעשות הכל לבית גדול, אך בין שני הבתים היה עץ, והתעורר הנידון אם יכול לכרות את העץ לצורך בניית הבית, ואחד מהגדולים שלחו לשאול את הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל, ואכן הגיע הלה לשאול אותו על כך, אך הוא אמר לו כה וכה, ומי שלא הורגל להבין את צורת דיבורו לא היה יכול לעמוד על סוף דעתו, ואכן הלה לא הבין את תשובתו של הגה"ח רבי אהרן מרדכי

זצ"ל על שאלה זו, וביקשני שאראה לברר אצל הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל מה השיב על שאלה זו. לבקשתו ביקשתי מבני שלמד עמו בתקופה זו שישאל אודות הענין, ואמר לו הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל, כי מה יכול הוא לעשות, כאשר באים לשאול אותו שאלה זו, עומד על ראשו כל הטור והבית יוסף וכל השולחן ערוך עם כל הנושאי כלים, ולכן להוציא את הדין המדויק על דבר זה, הוא דבר הקשה ביותר, ועל כן אין ביכלתו להוציא בבירור את המענה לשאלה זו.

השתתפותו בצער השכינה יחד עם השתתפות בשמחת הזולת

עוד היה מיוחד בצער השכינה, שהיה מצטער עמוקות בצער השכינה, וידוע אשר בתשעת הימים היה שרוי בצער גדול, עד כי היו רועדים לגשת אליו בתשעת הימים על דברים של מה בכך, לנוכח יגונו הרב על חורבן בית מקדשינו ותפארתינו.

אך יחד עם זאת היה מצוין בהשתתפות בשמחת הזולת, ופעם אחת היה אחד מתלמידי הישיבה שנישא תכף אחר תשעה באב, ולא עלה בידו להביא הזמנה להגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל קודם תשעת הימים, והיסס בדבר האם להביא לו הזמנה בימים אלו, אשר כאמור נודע גודל השתתפותו בצער השכינה. אכן אחר שהביא לו הלה את ההזמנה, ובירכו הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל כהרגלו, אמר הגה"ח רבי אהרן מרדכי זצ"ל, כמה משמח הלב לשמוע אודות הדבר שיהודי עורך שמחה, הרי הימים קשים כל כך ומלאים צער ויגון, ובשורה זו משמחת ומרנינה הלב ביותר, וזה כאמור היה אצלו ב' הניגודים.

(מתוך שיחה מאת הגה"ח רבי בעריש שניארסון

שליט"א)

הגה"ה רבי נטע זצ"ל נפילתה של שנת שמיטה

♦ לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמדות מהאי חסידא זפרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינוודט זצ"ל ♦

נטיעה של חיזוק

איך צריך להרגיש קודם הישועה ואיך יש להרגיש אחרי ישועה כשמודים לה', הדרבנת היצחק"ר והדרבנת החובת לכבות

מספר הרה"ג ר' נח קניגסברג, על שיחה שנשא ר' נטע ביום ב' ניסן בכולל דחסידי סקוירא בסעודה שנערך לרגל הילולא דהרה"ק רבי יעקב יוסף מסקוירא, בה גולל וסידר הסדר הנכון שעל כל בר ישראל להתייחס לכל מקרה של צער ח"ו, הן בעת הצער והן בעת הישועה והיציאה מן הצער, בדרך האמונה, ושלא לתת ליצחק"ר לנהל ולהדריך את מחשבותיו והרגשותיו והתייחסותו של האדם לכל עת.

וכה שח בין דבריו, הנה בפרשת וירא מצאנו שמסופר על צחוק של שרה, כמ"ש ותצחק שרה בקרבה אחרי בלותי היתה לי עדנה וגו' והקב"ה התרעם על שרה, כמ"ש ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה האף אמנם אלד ואני זקנתי היפלא מה' דבר וגו' ותכחש שרה ותאמר לא צחקתי וגו'.

מבואר מן הפסוקים האלו שצחוק זה נחשב לחסרון באמונה, והיה זה טענה על שרה, והגם שאין לנו השגה בעניניה של שרה, עכ"ז לפי השגתינו עלינו ללמוד מה ששייך לנו ענין החסרון והחטא של הצחוק.

מאיך גיסא, אנו רואים בהמשך הפרשה, אחרי שנאמר וה'פקד את שרה ותהר ותלד בן, כתוב שוב ותאמר שרה צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי.

ומשמע מפשטות הכתובים כי צחוק זה היה כן מעלה וחשיבות, ויש להבין מאי שנא צחוק זה מהצחוק שעליה היה להשי"ת טענות, [ופשטות אולי הכונה כי צחוק זה לשון שמחה כמ"ש רש"י על צחוק של אברהם שבפר' לך לך (יז ז), ומשמע כן קצת ברש"י כאן (פסוק ו) אבל סוף כל סוף הכתוב כותב לשון צחוק כמו קודם, ויש להבין ע"פ פשטות הלשון מ"ש מהצחוק הקודם].

ותירץ וביאר ר' נטע בנועם לשונו, כי הנה מדרך העולם הוא, שכאשר יש לאדם איזה צער או דוחק וקושי או צרה ח"ו, באותה עת מגיעים אליו ב' אורחים ומדריכים שרוצים

נטיעה של אמונה (ה"ד)

הגה"ק ר' ישראל סלנטר למה תיקן ויסד תנועת המוסר, אחרי ששמע הסיפור עם הסנדלר שהגיש לחברו שהתעשר באמצע חופת יו"ח סנדל קרוע שיתקנו ווהלה מגודל הבושה התעלף ומת, לשמע רשעות גדולה כזאת תיקן לימוד המוסר.

והדגיש ר' נטע בהתרגשות גדולה, כי זהו "מוסר" התובעת וזועקת חמס על המדות הרעות והמושחתות, אבל "חסידות" תובעת ובאה בטענה אל העשיר המתבייש והמתעלף למה נפלת מתעלף ומת, למה לא התחלת לרקוד משמחה על שהשי"ת הרימך משפלות ודלות, למה אתה מתעלף, היכן האמונה, היכן הכרת הטוב להשי"ת, הרחמנות על הזולת וההבנה למצוקתו, היכן הענוה והשפלות, דע מאין באת ולאן הגעת, ומה קרה שהלה פגע בך קצת...

הצורה וההתלהבות בה הטעים ר' נטע את דבריו, כ"כ משכנעים היו את השומעים לקול הדברים והיו הדברים נכנסים ללב באופן נפלא והרבה שנים ליוו אותם דבריו אלו למשך כל ימי החיים לכל הקורות המעוררים לפעמים צער וכעס וכדו', אולם שמועס זה שינה אצלי כל הגישה לכל החיים בכל העניינים, לראות תמיד את הטוב ולא להעסיק את הראש עם הקשיים והעגמ"נ ולידע שלא מגיע לנו שום דבר והכל חסד חנם משמים ולהודות ע"ז, ולא להתייחס ולהצטער על קשיים ועגמ"נ קטנים כגדולים, בפרט במצב שהכל טוב ורק כמה ענינים קטנים והרגשות שמצערות אותנו...

הגם שאין סיכוי להשיג הכל מחמת השתדלות ישתדל כמה שיכול

סיפר הגה"ח ר' אהרן בידרמן הי"ו כי ר' נטע כשחיתן ילדיו היה אומר, וכי מה אני

אין לנו השגה בחשבונות שמים
כשאמרו לו דבר מסויים שנראה ע"פ חשבון כאילו ניסיון באמונה, שמי שעשה טוב כאילו הפסיד וזה שלא עשה טוב, כאילו הרויח, היה מקדים ואומר, כי עלינו לדעת כי אין לנו עסק והשגה בחשבונות שמים, האיך הם מתנהלים ומה זה ריוח והפסד והנסתרות לה' אלו קינו, אבל עכ"ז המציא בכשרונו חשבון הפוך זה לעומת זה, דאף כשנראה לעינים חלשות כאילו ניסיון באמונה, היה הוא מאיר העינים ואומר בדרך אפשר דאדרבה יכולים ממעשה זה לראות בדוקא גודל השגחתו ית' (המעשה הידוע עם אלו שצמו ביו"כ בשואה... ועוד...)

הדרשה של פורים, ס'איז גוט...
מספר הרב עלפער הי"ו שמעתי מר' חיים ברים בימי שהותו בישיבת סקוירא בכהנו כראש ישיבה, הוא היה כסדר מספר אודות ר' נטע ועבודתו בקודש, בימי הפורים היה נתקף בגעגועין עזין וערגה לירושלים, לקלוזי בבתי הורנשטיין, ובמיוחד אל עבודת הפורים של ר' נטע והיה מספר בהתרגשות רבה על הקמתו החברה ס'איז גוט, ועל הדרשות הנלהבות על חובת האדם לזכור תמיד חסדיו של השי"ת ולהתבונן עד כמה טוב לו.

בעת דברו בגודל רגש וכסופין על עבודתו של ר' נטע בפורים היו דמעות חמות של התרגשות נוספות מעיניו כשאנו מצליח לעצור בעד פרץ רגשותיו הסוערות.

איך להסתכל על כל דבר בעיני אמונה ולראות חסדי ה' ולשמחה ולהודות

עוד מספר, כי שמע פעם שיחת מוסר וחסידות שמסר ר' נטע בכולל דחסידי סקוירא בירושלים, בה סיפר הסיפור של

לתת לו את המבט וההרגשה שעליו להסתכל ולהרגיש באותה עת, והם היצר הרע והחובת הלבבות.

היצר הרע כמובן בא ומנסה להגדיל את הרגשת הצער והקושי והצרה, שיחשוב האדם שצרתו צרה גדולה ואין סיכוי לישועה ח"ו ומתחיל לדאוג ולהצטער ולהתייאש ומרחיק ממנו את התקוה והאמונה ביישועה, ומגדיל מאוד את רגשות הצער ואיך שלא ניתן לסבול זאת וזוהי ממש גיפערלאך שווער, ושהוא מהיחידים שסובל כל כך, וגם אם אחרים שסבלו יצאו בסוף לאורה, אבל הוא כנראה ישאר עם הסבל שלו והצער ונגזר עליו לסבול כל ימיו, וכדומה.

החובת הלבבות לעומתו ניצב בשער ואומר לאדם, אין לך להיכנס לעצבות וליאוש ח"ו, הצרה איננה כ"כ גדולה וניתן לחיות עמה ויכול היה להיות יותר גרוע והרבה אנשים מצבם יותר רע, ועליו לשמוח במצבו, ורבים שהיו במצב הזה ויצאו מזה מאפילה לאור גדול ואף הוא למה לא יהיה כמוהם, ונוסך בו גם תקוה ואמונה בישועת ה' שלא יעזבנו ומקטין בעיניו רגשות הצער והעגמת נפש.

כל זה הוא בעת שאדם נמצא עדיין בצרה ובמצב של הצער, אבל כאשר באה ומגיעה הישועה והאדם יוצא מאפילה לאורה ומצער לשמחה ומצרה לרווחה, אזי שוב מגיעים ב' האורחים הנ"ל, היצה"ר והחובת הלבבות, ומנסים גם כעת להדריך ולהטות לב האדם איך לחשוב ולהרגיש עתה, אבל כאן הם מחליפים את ה"דרשה" שלהם, היצה"ר נושא עכשיו את ה"דרשה" של החובת הלבבות מקודם, והחובת הלבבות מגיע עכשיו עם ה"דרשה" של היצה"ר שדרש מקודם.

דהיינו, שהיצה"ר בא עכשיו כשיש כבר ישועה והצלה, ואומר לאדם, נכון שיש כבר ישועה, אבל הצרה בעצם לא היתה צרה גדולה כ"כ, וניתן היה להסתדר עמה ג"כ, והרבה אנשים יש להם כזאת,

וגם הרבה הם שניצולים ממצב הזה, ועי"ז מקטין בעיניו רגשות ההודאה להשי"ת, ורגש הכרת הטוב שעליו להרגיש עכשיו כלפי השי"ת, כי הלא לא היה נורא כ"כ והוא לא היחיד שניצול ממצב כזה, והנס לא גדול כ"כ, וממילא הוא לא חייב כ"כ להשי"ת על זה...

לעומתו בא עכשיו החובת הלבבות, ומתחיל לתאר לאדם איך גדולה היתה הצרה אז, וכמה צער ועגמו"נ היה לו ואיך לא היה שייך לחיות עם הצרה הזאת ואף שיש הרבה שניצולים ממצב כזה אבל הוא היה אולי כבר במצב שלא נראה היה שיהיה לו ישועה, ועי"ז ירגיש האדם עד כמה גדולה היתה ה"נס" והישועה שנעשה לו, כמה עליו להודות ולשמוח וכמה הכרת הטוב חייב הוא להשי"ת שהצילו וכמה הועילו התפלות שהתפלל וגודל כוחו וגבורותו של השי"ת שעשה נס גדול כ"כ וכו' וכו'.

ובזה ביאר הסתירה בין הפרשיות, כי הנה המלה "צחוק" הוא הגדרה של דבר המופלא ונשגב מן הדעת שיהיה ישועה, כמ"ש האף אמנם אלד ואני זקנתי, ואין סיכוי ותקוה ואמונה בישועה שתבא, ועל כך היתה הטענה, שכשיש צרה אזי מוטל על האדם להקטין את רגשות הצער ולהגביר את האמונה והתקוה שיבא הישועה ולא להיכנס ליאוש ועצבות ח"ו, ולא לחשוב כי רחוק ממנו הישועה, ואין זה כ"כ מעל לדרך הטבע, ורבים הסיכויים שיושע, והרבה כבר נושעו מכך ולמה יהיה הוא שונה מכולם, אבל אחרי שהיתה כבר הישועה, וה' פקד את שרה, אזי הוא להיפך, שאז על האדם להעלות על דעתו עד היכן היתה גדולה הצרה, ושלא היה כמעט אפשרות להיושע, שהוא ממש בגדר "צחוק", כי זה דבר שכנגד הטבע, וכמה רע ומר היה לו אילו היה נשאר במצב ההוא, וממילא יבין חיוב השמחה וההודאה להשי"ת והכרת הטוב שעליו להרגיש כלפי השי"ת, שכמעט שהיה ונשאר בצרתו וה' הצילו והושיענו... עד כאן.

יכול להשיג ע"י כוחי ומעשי ידי בעצמי בשביל חיתון הילדים, מאה, מאתיים, נו... וכי מה זה לעומת הרבבות שצריכים עבור חיתון הילדים, הלא לכלום ייחשב.

נו, וכי בגלל זה אטמין ידי בצלחת [ולא אשתדל כלל ולא אעשה כלום ואתייאש ח"ו, או שאשב מן הצד ואומר שה' יעזור כי אני בין כך לא יכול...], לא, אלא מה שבידי להשיג ולהשתדל הרי את זה רוצים מן השמים שאשתדל ואשיג לבד, אף אם זה מעט מן המעט וכטיפה מן הים ממש, ואת השאר ישלימו ממרומים...

מי שיתן עבור הקיגל יתן גם בעבור הדירה

עד"ז מספר הרה"ג ר' מנדל גולדקלאנג, שדיבר עמו פעם אודות דירה עבור הילדים שחיתן וכי מנין ואיך יגיע אל כך, אמר לו ר' נטע, וכי עבור קיגל יש לי כן, שאתה כבר שואל על הדירה, אלא מי שיתן על הקיגל יתן על הדירה...

ההליכה לכולל הוא כבר השתדלות מספקת אבל ככשולחים מן השמים משהו נוסף יש להתייחס לזה ברצינות

כמו כן מספר חתנו הרה"ג ר' יהושע רבינוביץ, שכאשר הציעו לו להיות ראש כולל התבטא ואמר, כי לעולם הוא היה מעדיף לשבת בכולל וללמוד תורה כרגיל [כידוע שהיה אומר שעצם ההליכה לכולל הוי כבר בגדר השתדלות מספקת] אבל ברגע שמציעים לו להיות ראש כולל, הוא חושש אם מותר לו לימנע מכך, כיון שהוא לא השתדל על כך ומן השמים סיבבו כך וזה

גם דבר שהוא נשאר על ידי זה באהלי תורה אולי זה כבר בגדר חובת השתדלות לקבל זאת... ע"כ הוא חושש מלדחות ההצעה...

מבלעדי עזרתך ית' אין כלום

מספר הרה"ג ר' מנדל גולדקלאנג, שר' נטע אמר פעם בדברו על ענין ההוצאות הגדולות שיש כשעושים חתונה, וכולם מבינים שצריכים לסייעתא דשמיא מופלאה, היה אומר "מ'דארף גידענקען אז די קיגל גיט אויך דער אויבערשטער" - דהיינו לא רק בעבור הדירה והסעודת החתונה צריך לס"ד והקיגל זה רק דבר קטן ואפשר להסתדר, לא, גם זה א"א רק ע"י הקב"ה...

אמונתך סביבותיך

בהלוייתו, עמד הגה"ח ר' סנדר פריינד על מדריגות ביהכ"נ בבתי הורנשטיין והספידו, ובין דבריו אמר, ר' נטע, לפני שנה וחצי עמדת על מדריגות אלו והספדת את האברך הרה"ח ר' אלעזר לודמיר, מה אמרת אז, ואמונתך סביבותיך, דיין סביבה איז גיווען אמונה ור' נטע בער מאוד בקוראו אז דברים אלו, כי היה זה שירת חייו ממש, א סביבה של אמונה [כידוע שלכן הגיע לבאיאן על סמך מאמ"ק ששמע מרבו הק' ואמונתך סביבותיך], וקרא ר' סנדר ואמר, מי עוד כמוך שיכולים להגיד עליו דברים אלו, כל סביבתך היתה חטיבה אחת של אמונה... חיפש תמיד סביבה של אמונה, והשפיע סביבתו תמיד אמונה...

ממעצין השי"ת

במשנת רבוה"ק לבית איז'בצא ראדזין

פרשת
האזינו

עלון
מס' 11

ד"ת שנאמרו בשיעור בתורת איזביצא
על ידי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ספה"ק בית יעקב - יום כיפור

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו' (ויקרא טז ל).

המשפט על זה מסיים הכתוב (שם) **כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב**, היינו שאינם בוטחים עצמם על שום כח, ואינם סומכים על שום תקיפות כלל כי אם על השי"ת לבדו, מה שאין זאת בכח שום אומה ולשון, לכך הוא השורת הדין והמשפט שיזכה ישראל להיות עמו של הקב"ה.

ועל זה המכוון הם באמת העבודות של יוה"כ מכל שנה ושנה, שכל עבודות יוה"כ רומזים שישראל עוזבים מהם כל מיני תקיפות, וכל עוז מבטחם וסמיכתם הוא רק הקב"ה, וכמו שאמר **אאמו"ר הגה"ק זצללה"ה**, על מה שנהגו כל ישראל לומר בליל יום כפור כל נדרי וכו', להראות בזה שישראל עוזבים ומסלקים מהם כל מיני תקיפות, שמכירין שפיר אף אחר כל הנדרים והגדרים שגדרו את עצמם, אשר בכל זאת המה צריכין להשי"ת, כי יודעים היטב שאי אפשר לילך אפילו פסיעה קטנה בלעדי עזרת השי"ת, ומזה נתברר שישראל הם עמו. ולכן ביום הזה יכפר עליכם וגו'.

הנה ביום הזה העמיד השי"ת סדר הדרגה, כמו שנאמר מתחלה (שם ז') **וכפר בעדו, ואח"כ בעד ביתו, ואח"כ בעד כל קהל ישראל**. היינו, כי מתחלה היה **וכפר בעדו**, מאחר שהיה סמוך מאד להשורש, וממילא היה לו נקל מאד לעזוב מיד כל הנגיעות מצדו, ולמסור עצמו לרצונו ית'.

ואח"כ הכניס זאת הבהירות בלב כל קהל ישראל, עד שנתגלה מפורש שישראל הם עמו ית' במשפט ובשורת הדין, כדכתיב (דברים לב לו) **כי ידין ה' עמו**. ועל זה הקוטב מסובבים כל העבודות של יוה"כ, בכדי שיצא מפורש בהתגלות המשפט שידין ה', אשר ישראל הם עמו בשורת הדין, היינו שישראל המה הלבוש של השי"ת בעוה"ז, כי מלת עמו היינו לבוש, מלשון הכתוב (יחזקאל לא ח) **ארזים לא עממוהו**,

וזוהו שנאמר **כי ידין וגו'**, היינו שישראל יזכו במשפט שהם עמו, כלומר הלבוש של השי"ת, ומפני מה הוא כן

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אור השורש בהכרה בהירה שהכל מונהג בהנהגת היחוד ואין מציאות וכח ויכולת כלל זולתו.

ואח"כ הכניס זאת הבהירות בלב כל קהל ישראל: ע"י עבודתו, כי הכה"ג הוא במקום כל ישראל ושליחם, וע"י התקרבותו אל הקודש ובהירות האור, המשיך זאת אל כל ישראל, ומזה בא להם הכפרה השלימה, כי כפרת החטא והתלבנות נפשות ישראל באה מהתבררותן שהם קשורים ואחודים באלוקים חיים בעצם ובשורש בל ניתק ושאינם ישות ועצמיות לעצמם כלל רק חלק ה' עמו,

הנה ביום הזה העמיד השי"ת סדר הדרגה, כמו שנאמר מתחלה (שם ז') **וכפר בעדו, ואח"כ בעד ביתו, ואח"כ בעד כל קהל ישראל**. היינו, כי מתחלה היה **וכפר בעדו**, מאחר שהיה סמוך מאד להשורש, וממילא היה לו נקל מאד לעזוב מיד כל הנגיעות מצדו, ולמסור עצמו לרצונו ית': כי הכהן הגדול הנכנס לפניו קרוב ביותר אל אור השורש שלא נתלבש בגוונים ובלבושים, ולכך הכפרה והבירור היה בו בראשונה ובתחילה, כי הוא מצד התקרבותו והכרתו שורש האור והאמת בקודש הקדשים הנה בנקל לו להתפשט מנקודת פרטיותו ועצמיותו ולהתבטל אל

הוא אמת גמור יותר מכל אמת אחר, ואין לך משפט גדול מזה, ואין זה ענין רחמים כלל.

ומפני מה הוא כן המשפט על זה מסיים הכתוב (שם) כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב, היינו שאינם בוטחים עצמם על שום כח, ואינם סומכים על שום תקיפות כלל כי אם על השי"ת לבדו, מה שאין זאת בכח שום אומה ולשון, לכך הוא השורת הדין והמשפט שיזכה ישראל להיות עמו של הקב"ה.

ועל זה המכוון הם באמת העבודות של יוה"כ מכל שנה ושנה, שכל עבודות יוה"כ רומזים שישראל עוזבים מהם כל מיני תקיפות, וכל עוז מבטחם וסמיכתם הוא רק הקב"ה, וכמו שאמר אאמו"ר הגה"ק זצללה"ה, על מה שנהגו כל ישראל לומר בליל יום כפור כל נדרי וכו', להראות בזה שישראל עוזבים ומסלקים מהם כל מיני תקיפות, שמכירין שפיר אף אחר כל הנדרים והגדרים שגדרו את עצמם, אשר בכל זאת המה צריכין להשי"ת, כי יודעים היטב שאי אפשר לילך אפילו פסיעה קטנה בלעדי עזרת השי"ת: כי כל הגדרים והנדרים והשבועות הם פעולת האדם לשמור ולהגדיר את עצמו ע"י כוחותיו ובחירתו שנתן לו הקב"ה לברר את עצמו בפעולותיו במקום תפיסתו המוגבלת של מקום בחירה ויכולת הנהגה עצמית, וכל זה ענין של הסתר אורו לתועלת נתינת מקום לעבודת הנבראים, אבל ביוה"כ פ' בהתגלות האמת מכיר האדם שהכל תלוי בהקב"ה ואין לו משלו כלום, ומתבטל ונטפל אל הקב"ה כגמול עלי אמו, וזה הבירור שישראל הם חלק ה' וחבלו וצאן מרעיתו, בזה שהם בהכרתם מכירים שאין להם משלהם ולא כלום וניחא להם להיות נמשך אל הנהגת ה' בלא שום כח ורצון פרטי, ובהתרת כל קישורי העבודות של הגדרים והנדרים משלהם, משא"כ אוה"ע אינם יכולים ואינם חפצים בהכרה זו כי רוצים במציאות משלהם כי אינם חלק ה' כלל וקיומם הוא באופן של פירוד והסתר אור פני ה', אבל בני"מ מכירים באפסיות כחם ומתירים כל קישוריהם ותקיפות שלהם בהכרתם כי הכל תלוי ומתנהג בהנהגת ה'.

והתבררות זאת הוא ביוה"כ פ', ובהתבררות והתגלות אמיתות עצם נפשותם ושורשם ממילא מסתלק מהם כל שחרורתם והלכלוך שנדבק בהם במקרה מצד היצר המתגרה בהם, ומתגלה מהותם האמיתי למי הם שייכים למי החותמת ולמי הפסילים. ובקל נפרד מהם כל החטאים ונדבקים אל שורשם שהוא העזאזל ששם הם מקומם ושורשם (כמבואר בדברי חז"ל),

והנה בעבודת הכה"ג כאשר מברר ומגלה את מהותם ואמיתות ענין נפשות ישראל שהם נמשכים אל השי"ת בהכרת היחוד וביטול מציאותם ורצונם, נגמר אז דינם לטובה מצד כללי המשפט והדין, כי במקום דין הרי אין רחמים, והקב"ה רוצה לברר ולהוציא דינם לטובה על פי שורת הדין שהוא תכלית ההטבה להם, (כי מידת והנהגת החסד הוא הטבה זמנית מצד המיטיב, אבל הטבת המקבל ושלימותו הוא בהתבררות עפ"י מיצוי הדין שהוא זכאי, וזהו אשר נותן לו תוקף וקיום מצד עצמו לא מצד הטבת הנותן), לכך תכלית ושלימות דין של ראש השנה הוא אצל בני ישראל ביום הכיפורים, שאז מתברר עומקא דדינא של ישראל.

עד שנתגלה מפורש שישראל הם עמו ית' במשפט ובשורת הדין, כדכתיב (דברים לב לו) כי ידין ה' עמו: כוונתו שישועת ישראל הוא בהתבררות דינם ואז על עבדיו יתנחם הוא עפ"י שורת הדין ומשפט גמור, לא מצד רחמים ואהבה.

ועל זה הקוטב מסובבים כל העבודות של יוה"כ, בכדי שיצא מפורש בהתגלות המשפט שידין ה', אשר ישראל הם עמו בשורת הדין, היינו שישראל המה הלבוש של השי"ת בעוה"ז, כי מלת עמו היינו לבוש, מלשון הכתוב (יחזקאל לא ח) ארזים לא עממוהו, וזהו שנאמר כי ידין וגו', היינו שישראל יזכו במשפט שהם עמו, כלומר הלבוש של השי"ת: היינו שבני ישראל אינם חלק ממערכת הנבראים והעולמות כלל, רק קנין אחד לה', ושייכים וקשורים אל אור השורש של ה' אחד, וגילוי כבודו ית' ולבושו בעולם הוא ישראל עמו, ואם כן גם דינם ומשפטם הוא שלא לפי כללי המשפט של כל הנבראים והיצורים, כי הם חלק ה' ומציאותם וקיומם הוא כי הם לבושו של הקב"ה והוא שורשם ואמיתות מציאותם, ואמנם זה נצרך לבירור וגילוי במעשה ישראל שיביאו שורש ואמיתות זה אל הכרתם ותפיסתם בפועל, ואז הם זוכים מצד הדין והמשפט. כי ענין ישראל וקדושתם

כל מי שיש הערות בעניני הגליון ולכל עניני הגליון ולקבל את העלון במייל ניתן לשלוח לכתובת. ri0583256436@gmail.com יו"ל ע"י עמותת מורשת בית איז'בצא ראדזין ע"ר

להשיג את ספרי רבותינו הקדושים בחנות ספרים ווינקל רחוב עלי הכהן 15 וכן ניתן להשיג במייל של המערכת

העלון נתנדב לע"נ רבותינו הקדושים ולזכות יהושע בן חוה לאה ומשפחתו

גליון שוקהבת מנחם

גליון מ
שבת שובה
האזינו
תשפ"ד

פניני תורה וחסידות מאת כ"ק הרב הצדיק
רבי מנחם מונדרער אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

שבת שובה

עומדים אנו בימים קדושים

ונוראים שכתב הגמ' קראהו בהיותו קרוב

אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליו"כ, והקב"ה פותח שער לדופקי בתשובה גם ליחידים, ויש לנצל את ימים אלו כדבעי בתשובה, וכתב בספה"ק עבודת ישראל על עבודת ימים אלו, שלכאור מה הרבותא של אלו הימים הרי איתא בחז"ל שכל יום ויום בת קול יוצא מהר חורב ואומרת שובו בנים שובבים ומשמע שכל ימות השנה יש להתעורר בתשובה, א"כ מה נשתנה ימים אלו, ומבאר הרה"ק מקאזניץ זי"ע שבכל ימות השנה, מי שרוצה לשוב בתשובה אמיתית הרי הוא צריך להתאמץ עד שזוכה לתשובה אמיתית מעומק הלב, אמנם בעשרת ימי תשובה השי"ת משפיע אור גדול ומסייע ובניקל יכולים לשוב אל השם בתשובה שלימה.

ובפרט בשבת שובה שהוא השבת הראשונה בשנה ואיתא בספה"ק **באר מים חיים** שיום השבת מסוגלת מאוד לתשובה ותיקון המעשים והר"ת של שב"ת הוא ש'בת ב'ו ת'שוב, ואיתא מצדיקים שבעשי"ת יכולים לקבוע הנהגתו לפי איך שיתנהג בעשי"ת כך יראה אצלו כל המושך השנה וכמו בגוף האדם רואים 'גופא בתר רישא גריר' שבכל הגוף אם נחבל עדיין יכול להמשיך בדרכו, משא"כ אם נחבל ח"ו בראשו אין הדבר פשוט כלל וכל גופו עומדת בסכנה, כמו"כ בימים הראשונים של השנה הם בבחי' הראש, ולפי"ז בשבת זו תלויים כל שבתות השנה, ועלינו לנצלם כראוי.

שובה ישראל עד ד' אלוקיך

שמעתי מיהודים שזכו להיות במחיצת הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע בשבת שובה, שהרה"ק מבעלזא נשא דרשה בתוך הדברים אמר, כתיב (הושע י. ב.) שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעונך וגו', ולכאורה יפלא למה כתוב בלשון יחיד, והתחיל להכות בשתי ידיו הקדושים על לבו הטהור ואמר 'שובה ישראל, יאך האב געזינדיגט און יאך דארף תשובה טוהן'. [אני חטאתי ואני צריך לשוב בתשובה]

איתא מהרה"ק משינאווא לבאר הכתוב 'שובה ישראל עד ד' אלוקיך' שמדרך העולם כאשר מתעורר אדם לתשובה ותיקון המעשים, הרי הוא מתייאש מלכתחילה בהתבוננותו על רוב חטאיו ופשעיו, והיצה"ר מנסה למנוע בעדו באמרו שאין תשובתו מקובלת לפני הבורא יתברך, ולכן אמר הכתוב 'עד ד'

אלוקיך' ואלוקיך הוא רומז לבחינת אין סוף, והיינו שאפי' אצל בשר ודם לאחר שחבירו הכעיסו פעם אחר פעם, אינו יכול למחול אותו מאחר שנתמלאה הסאה, אולם אצל הקב"ה שהוא אין סוף הרי הוא מוחל גם אם חטא לפניו פעמים אין ספור, ולכן אין לו לאדם לחשוב מחשבות אלו אלא ידע שכל אנהא וכל חרטה חשובה מאוד לפניו יתברך.

וכמו"כ פירש הרה"ק **מבארדיטשוב זי"ע** את הפיוט אנו מלאי עוון ואתה מלא רחמים, אמנם 'אנו מלאי עוון', אך עם כל גודלו של האדם הרי סוף כל סוף הוא בעל גבול ותכלית, לעומת זאת אתה ש'אתה מלא רחמים', הרי אין לך גבול ותכלית, ואם כן מה הם מלא עוונותינו לעומת גודל רחמיך...

הכי זמי תשובה

איתא בספה"ק **חתם סופר** עה"פ 'וישוב אל ד' וירחמהו' מבאר שלפעמים רואים אדם שמתעורר ומקבל על עצמו לשוב בתשובה, אמנם למעשה לא רואים שום השתנות על מעשיו, וכתב החתם סופר עיקר ותכלית התשובה הוא ההליכה בדרכי השי"ת כמו"ש בגמ' מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' והיינו שיש להרגיל להתנהג טוב במידת הרחמנות, ולהטביעם בנפש עד שתהא חלק מטבעו, ולפי"ז כאשר דנים אדם למעלה ומגיעים כל מיני משטינים ומקטריגים עם טענות וקטרוגים, כשרואים בב"ד של מעלה שהאדם מתנהג במידת הרחמנות וגומל טוב נסתמו טענותיהם, וזה מה שאמר הכתוב וישוב אל השם דהיינו כאשר האדם רוצה ליכנס לעולם התשובה עליו ללכת בדרכיו וירחמהו דהיינו שייקיים מה הוא רחום אף אתה רחום, וזהו תשובה באמת.

בשנת תש"ט ראיתי את הרה"ק ר' יהודה'לע זי"ע צועד לביהמ"ד דושינסקיא מוקדם בערך כב' שעות לפני הזמן מעוטף בטלית ומחזור בידו, וניגשתי אליו אמר לי מה העולם חושבים שזוהו עבודת התשובה 'פאסטן און קלאפן' בלבד, ופתח לפני המחזור ודפדף אל ההפטורה של יום כיפור בשחרית ואמר לי בקול נשנק מבכי את פסוקי ישעיה איך שהנביא מוכיח את בני ישראל 'הן לריב ומצה תצמונו ולהכות באגרופך רשע וכו' הכזה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו' וממשיך הנביא 'הלא פרוס לרעב לחמך כי תראה ערום וכיסיתו מבשרך אל תתעלם, אז תקרא וד' יענה, תשווע ויאמר הנני וכו' זהו תשובה אמיתי לקבל עליו

פניני מנחם

א. סיפר הרה"ק ר' יהודה'לע זי"ע איך היה נראה עבודת התשובה אצל החסידים הקדמונים וסיפר שכשהיו באים החסידים לה'טיש' אצל זקינו הרה"ק **בעל אמרי נועם מדז'יקוב זי"ע** ובאמצע אחזם חתיכות דגים ובשר בידיהם עשו לעצמם חשבון הנפש והלגו מעיניהם פלגי דמעות, וכל מי שנכנס אל הטיש לא ידע על מי להסתכל קודם על הרבי או על החסידים, והדגיש ר' יהודה'לע שלא היה מדובר דוקא בחסידים רומי המעלה אלא אף אצל החסידים הפשוטים שבהם היה נראה כדבר הזה.

ב. ובאמת זהו עבודת התשובה, על אף שמתוודה בכל שנה ושנה וישנה וישנה, וכמו שמספרים על הרה"ק **בעל עטרת ישועה זי"ע** שנקלע פעם בדרכו בעיר ווינא וראה איך שעומד מנקה אחד ומכבד את רחוב העיר, פנה אליו העטרת ישועה בשאלה, הלא יודע אתה שבעוד כמה רגעים שוב יהיה כאן הלכלוך, ומה לך לטרוח על נקיפת הרחוב, נענה המנקה ואמר, וכי ראבינער ישאל שאלה זו, הלא אם לא הייתי מכבד כסדר את רחוב העיר, כבר מזמן שלא היו יכולים לעבור ברחוב, מרוב הלכלוך שנאסף עד למעלה מקומת האדם, נענה העטרת ישועה ואמר זהו עבודת התשובה, כי גם אם לאחר ששב אדם בתשובה בשנה שעברה, ולאחמ"כ חזר לסורו ונכשל שוב, מ"מ לא יפסיק מלשוב אל הבורא יתברך תמיד, כי אילולי התשובה היה מגיע העונות עד למעלה ראש.

ג. פעם פנה סנגורין של ישראל הרה"ק **מבארדיטשוב זי"ע** כלפי שמיא ואמר, רבוננו של עולם אם כבר היה בעולם דור חוטא כמו דורנו ומחלת להם על עוונם לא ניגרע מהם ולמה לא תמחול ג"כ לנו, ואם לא היה עדיין מימות עולם דור חוטא לפניך כדור הזה, הרי יש בידך הזדמנות להראות את חסדך ולמחול גם לדור פושע כזה, ובזה תגדל שמך.

ד. הנה אל לנו לחשוב שבכל דבר קטן הרי כבר יצא מצוות התשובה, אלא יש באמת לשים אל ליבו לשנות מעשיו ולהיטיב דרכיו, וכבר המליצו על מנהג עשיית כפרות לאנשים הסוברים שבסיבוב התרגול מכופר עוונותיהם את הפסוק הנאמר באיכה (א. א): אני הגבר ראה עני בשבט עברתו וכידוע גבר הוא ל' תרנגול (קריאת הגבר) שה' תרנגול מסתכל בזעף על מי שחטא כל השנה ועכשיו הוא הקרבן ומגיע לו כל העבירות שעלל האדם במשך השנה, וכך אומר **'אני הגבר ראה עני'** אני התרנגול רואה את העני מן המצוות **בשבט עברתו** אשר בא להעביר את עוונותיו אלי (שבט מל' מקל שמכים בו, עברתו מל' בעירות) **אותי נהג ויולך** היינו שסייב אותי סביב ראשו, **חושך ולא אור** לפנות בוקר, ומסיים בדברי תוכחה **איך בי ישוב** אם אתה טועה וחושב שבעשיית מנהג זו גרידה כבר קיימת מצוות התשובה ותכופר עוונותיך, אזי **יהפוך ידו כל היום**, יכול הנך להפוך אותי כל היום ולא יעיל לך מאומה, עד שתכניס לליבך באמת מה מוטל עליך לעשות.

תענו את נפשותיכם

פעם אחת הלך הרה"ק ר' יהודה'לע זי"ע לבקר את הגה"ק הרמ"א פריינד זי"ע וסיפר לו ר' יהודה'לע מה שמעו מאדם שהיה מבאי ביתו של הרה"ק ממאד בעל לבושי מרדכי זי"ע אשר פעם אחת נכנס בערב יוה"כ אל ביתו וראה את הרבנית עומדת במטבח ובוכה, לשאלתו ענתה הרבנית כי בעלה עוד לא הכניס דבר מאכל לפיו, ומחר צריך להתענות כל היום ואינה יודעת לשית עצה שיסכים בעלה לטעום דבר, הלה נכנס אל הרה"ק וביקש ממנו שיטעום ולו בשביל צער הרבנית, לקח כף מרק ואכל ומיד הפסיק באמרו 'איך פארטראג עס נישט', בשמוע המשמש דברים אלו נבהל ושלה לקרוא לרופא לבדוק, כאשר בדק הרופא את הרב אמר שאינו יודע תרופה מחמת שהבני מעיים צמקו מרוב פחד, ובמצב כזה לא שייך לאכול כלום, וסיים ר' יהודה'לע בשמוע דברים אלו נתישב לו גמרא (זימא פא) על עה"פ תענו את נפשותיכם בתשעה לחודש, והק' הגמ' וכי בתשעה לחודש מתענים אלא כל האוכל בתשיעי מעלה אני עליו כאילו התענה תשיעי ועשירי ולכאוי עדיין הקושיא במקומה עומד איך קראה התורה את האכילה של ערב יו"כ בשם עינוי אלא על אנשים כאלו קראה התורה וציוה שיאכלו ויקיימו בזה מצוות תענו את נפשותיכם בתשעה לחודש, כך נראה אדם שיש לו מוח בקדקדו שאינו יכול לסבול כל אכילה בעמדו לקראת יום קדוש כזה ואוכל בכפיה כי כך צווה התורה, והוסיף המשמש לספר באזני ר' יהודה'לע כי גם לאחר שלא טעם כלום במשך היום, עכ"ז ערך הרה"ק את עבודת יום הכיפורים בדביקות נפלאה, ועמד במשך כל היום על רגליו, ובמוצאי יום הקדוש כאשר נכנס לבית עוד לפני שהבדיל תפס את משמשו בידי ורקד עמו שעה ארוכה מרוב שמחה והתרגשות".

קבלה על העתיד

בעבודת התשובה נחלקו בספרי החסידות האם להקדים את ה'סור מרע' דהיינו שהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב' כי אם עדיין אינו בבחינת 'סור מרע' יש ח"ו יניקה להצינונים מהמצוות והמעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה, אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא

להיות בבחינת 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו לריק ולא יעשה מצוות, כי מי יאמר זכיתי לבי, לכן העצה הנכונה לזה שיהיה קודם בבחינת 'עשה טוב', ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים שלא ישוב עוד לכסלה, ועל ידי העשה טוב יזכה להיות גם כן בבחינת 'סור מרע' וכן נקטו רבוה"ק, וכן היה הרה"ק רבי יהודה'לע זי"ע משנן תמיד דברים אלו, כי בפרט בזמניו בזמן אשר החושך יכסה ארץ קשה עד מאד שיסור האדם מן הרע ללא שיעסוק בטוב תחילה, והגם שמתחילה קשה לעסוק בטוב כשעדיין לא עזב את הרע לגמרי, עכ"פ יקפוץ האדם לתוך המים בריבוי תורה ומעשים טובים מבלי לחשוב על העבר כלל,

ומטעם זה עסקו אצל ההולכים בדרך זו בעיקר לחזר אחר עשיית המצוות ולקנות קניני קדושה וקבלה על העתיד, ולא עסקו כ"כ בלהתבוסס ולבלות הרבה זמן סביב חלק החרטה על העבר, ומסופר על הרה"ק החידושי הרי"ם מגור זי"ע שהשמיע פעם בערב יום כיפור להמסתופפים בצילו ונימק הטעם על מה שמזמרים באמרת 'על חטא' ואמר להם, מי מדבר אם קלקל ח"ו בדבר גס ומועין מקודם בסור מרע, בבכל מקום שהוא עומד הלא חושב בדברים המגונים שעשה, ובמקום מחשבתו שם הוא נמצא ושקוע בנפשו כולו במקום שחושב שם, נמצא שהוא שקוע בכיעור, ובודאי לא יחזור בתשובה כי יתגשם אצלו המוח ומתהווה מזה טמטום הלב וישפיע על עצמו עצבות חלילה, ואפילו אם לא עשה מעשה גס ומוחו לא יתגשם ולבו לא יטומם כשיחשוב בסור מרע, בכל זאת עדיין לא כדאי לעסוק בסור מרע, ממה נפשך להתעסק ב'בלאטע' לכאן ולכאן, הרי נשאר להיות 'בלאטע', כן חטא לא חטא, מה יש להם בשמים מכל זה! הרי באותו הזמן שחושב בזה יוכל להיות נוקב מרגליות שיהיה מזה דבר מה לשמים! על כן 'סור מרע', תפנה מהרע, אל תחשוב בו, 'ועשה טוב' עשית חבילות עבירות עשה חבילות מצוות כנגדן, על כן היום לפני יום הכפורים צריכין להרגיש עזיבת החטא בישוב הדעת ומעומקא דלבא, ולהשקיע כוחות על קבלה בלב על להבא, ולהיות בשמחה, כמו שכתוב עבדו את ה' בשמחה, ולומר את היודי 'על חטא' מהר ככל היותר, ולהזהר לא לשקוע בהם כי אם ב'יותמלוך אתה ה' לבדך".

פניני מנחם

ה. כעין זה היה נראה אצל הרה"ק מברארהמעט זי"ע הימים לפני יום כיפור ויום כיפור עצמו שאחוזם פחד ונשכבו במיטה, ולא היו מסוגלים לטעום כלום מחמת הפחד הגדול, והיה מליצה בין בני המשפחה שמצוות היום של יום כיפור אינו לתפלה אלא לשכב במיטה...

ו. הרה"ק ר' יהודה'לע סיפר על הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זי"ע שבשנה אחת נכנס לבית מדרשו בליל יום הכיפורים וראה את החסיד רבי מאניש ז"ל [מגדולי תלמידיו] יושב ובוכה, (והנה בראפשיץ ודזיקוב היה מדרך העבודה להסתיר המדרגות מבחוץ ולא לבכות רביים). והאמרי נועם 'תפס' אותו בכיה, השיבו רבי מאניש, השנה חל ניטל להיות בליל שב"ק ולא נוכל לשחק בקוויטלעך, ועל זאת אני בוכיה... פנה אליו הרה"ק ואמר לו, עכשיו הנך בוכה הרי יש לנו לשמוח עכשיו כאשר בני ישראל שבים ומקבלים עול מלכות שמים, רק מחר בערב בעת שתתישב אצל הצלחת מרק לשבור הצום אז תבכה.

זאת ליהודה

הרה"ק ר' יהודה'לע זי"ע היה נוהג ללכת לטבול במקוה גם לפני הסעוד, והראשונה כמנהג דזיקוב, כשחזר מהמקוה היה כל כולו רוטט מבכיות, ונעצר ליד המזוזה והתייפח בבכי, לפני הסעודה היה לומד את הטור שמביא את המעשה דחייט עם קניית הדגים ולמד זאת בקול ובהתעוררות תוך כדי בכיות, בשעת הסעודה כאשר אכל את הדגים אמר לפני כל כף וכף, מעשה דחייט, בתנועתו הידועה אה... בשם כל ישראל, אה... לפעמים למד גם את התורות בספה"ק עטרת ישועה על מעשה דחייט (דא"ה שנאמרו ע"י הרה"ק בערב יום כיפור), והיה מספר שאצל העטרת ישועה כבר בהיותו במקוה יכלו להבחין עליו גודל התלהבותו, ואח"כ גדל ועצם התלהבותו במשך כל היום, ובמיוחד אצל אמירת התורה שנאמרה בבכיות.

הרה"ק ר' יהודה'לע זי"ע היה הולך לביהמ"ד מוקדם מאוד והיה אומר תפילת הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע כמה פעמים, ולא אמר תפילת זה, וסיפר על זקיניו הרה"ק הסב"ק בעל אהבת ישראל מוויזניץ זי"ע שלא היה נוהג לאמרום, ואף כשהעתיק מקום מגוריו לגראסווארדיין ביטל מנהג זה, אע"פ שמלפנים נהגו לאמרם שם בביהמ"ד, דרך אגב פעם אחת ביקר אצלו הרבי הרה"ק בעל תורת מרדכי מוויזניץ זי"ע ואמר לו ר' יהודה'לע שתמוה הדבר בעיניו למה ביטל הסב"ק מנהג זה, הלא היו שם יהודים שהקדימו לבא לביהמ"ד ושפכו ליבם כמים בתפילה זו, וא"כ למה מבטלים דבר כזה, בשמוע הרבי את דברים אלו שאל את ר' יהודה'לע בכאב, האיך אתה מדבר על הסב"ק, ענה לו ר' יהודה'לע הנה כתוב בספה"ק נועם

במוצאי יוה"כ היה ר' יהודה'לע נוהג להמתין עד אחר תשעים ושש דקות לאחר השקיעה כדי לצאת ידי כל השיטות בצאת הכוכבים, ואז פשט את טליתו ונטל דיו (כל כף היד) ושטף את פיו ורחץ פניו כראוי, והתחיל להכין עצמו לתפילת ערבית, והיה אומר הרי מעריב אינו המשך לתפילת היום, ומן הראוי להכין עצמו לתפילה זו כתפילה לעצמה כמו בכל יום, והתפלל אז תפילת מעריב באיטיות והתלהבות כמו בכל לילה, בלא שום שינוי, ורק לאחר שסיים תפילת ערבית פנה לטעום דבר מה לשבור הצום, והיה מספר על זקיניו הרה"ק האמרי נועם זי"ע שלא היה יכול לסבול אנשים הנחפזים לאכול מיד לאחר הצום, שהרי לאחר שנתעלו במשך כל היום יש ליהרהר שלא להפסידם מחמת הרעב, והאמרי נועם עצמו היה מסתגר בחדרו בכל שנה במוצאי יו"כ לפני הטעיעמה.

באמזונתו יהיה

דברי תורה ממזרינו המשגיח שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גלוין י"ט

שבת שובה ויום כיפור תשפ"ד

אמונת השבת

שבת זו {פ' האזינו}

כוללת כל הנשמות וכל הדורות

ונמצא שפ' האזינו היא הפרשה האחרונה של שבתות השנה {כי זאת הברכה נקראת ביו"ט}.

וכ' הרמב"ן בסוף שירת האזינו, אשר בשירת האזינו נמצא כל העבר וההווה והעתיד, כי הכל נרמז בשירה זו, וכל נשמות ישראל כלולות בשירה זו.

ועוד כ' הרמב"ן בסוף פרשה זו ששירה זו כוללת כל העתיד, אם כי היא קטנה בדיבור, ע"כ. ומכוון לזה הוא בח' השבת שבו נקראת פרשה זו, אשר אם כי היא קטנה בשעות מ"מ הרבה אצור בקרבה כי כל השנה כלולה בשעות מועטות אלה. וביחוד בשעות המועטות של זמן המנחה.

וע"כ בפרשה זו נכללים כל נשמות ישראל, כי על הדור האחרון עומד כל הבנין כנ"ל וכולם נכללים בו כמו על סוף השנה עומדת וכולה כל השנה, ואנו הם האותיות של פ' האזינו שבתוכנו כלולים כל הדורות, וראוי פרשה זו הכוללת, לקרותה בשבת זו הכוללת, כי הפרשה היא שורש השבת.

(האזינו תשמ"ח)

התשובה שלנו - מעוררת גם אחרים

ובשבת שובה צריך כ"א להאזין לכרוזי התשובה של הקב"ה הקורא אלינו שנושוב אליו.

והאמנם שכ' הרמב"ן (בסוף פרשת האזינו, שקורין בשבת שובה) שאין בשירת האזינו שום תנאי בתשובה אלא שבכל אופן מובטחים אנו בגאולתינו, מ"מ ידוע שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה. אלא הענין הוא שלא כל ישראל מוכרחים לעשות תשובה לפני הגאולה, אלא שסג' בתשובת חלק מישראל והשאר ישונו לאחר ביאת המשיח, וכמבואר ברמב"ם (סוף הל' מלכים) שהמשיח יכוף את ישראל לקיים התורה, וע"כ מוטל עלינו להתעורר בתשובה. וע"ז מתעוררים גם אחרים כי ישראל אחוזים זה בזה.

(אמונת עתיד, פרשת האזינו)

שבת שובה הוא המשפעת ליוה"כ

שבת שובה היא המשפעת כח ליוה"כ, וע"כ בשבת שובה אומר לנו הנביא הושע "שובה ישראל וגו'", ואל תחושו מלהזכיר חטאתיכם לפני הקב"ה, אלא "קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עון", ואין בזה פגם כי אין אתם עבדים למלך אלא קרובים בקירוב בשר, וע"כ כשר הדבר להגיד לפנינו טומאותיכם.

(אמונת עתיד, פרשת האזינו)

גילוי יחידה' שבנפש

יום כיפור: גילוי יחידה' - בחי' רוצה אני'

ונקדים דברי מו"ר רבי שרגא פייול מענדלאוויטש זצ"ל בענין יום הכיפורים דהנה במדריגות הנשמה ישנם נפש רוח נשמה חיה יחידה. וכל אחד זוכה לפי ערכו. ובחי' יחידה היא גבוהה מאד למעלה מתפיסה.

ואמנם על האדם מוטל במשך יום הכיפורים להגיע עכ"פ באיזה רגע לנגיעה בבחינת יחידה. ולגלות עומק התקשרותו בפנימיות נפשו עם בוראו, עכ"ד. ובודאי היה לו מקור לדברים אלו בספ"ק.

ולהרחבת הדברים - הנה ידועים דברי הרמב"ם בטעם דמהני כפייה שכופין את האדם עד שיאמר "רוצה אני". דלכאורה הרי אמירתו רוצה אני איננה ברצון כי אם בכפייה, ואם כן מה תועלת באמירתו רוצה אני.

אמנם מאחר שבפנימיות הלב רוצה כל אחד מישראל לקיים המצוות, אלא שיצרור מתגבר עליו ומסתיר את רצונו האמיתי שחפץ הוא מאוד במצוותיו. וזאת היא נקודת האהבה המוסתרת שבלב כל אחד מישראל, וכפי שפירשו "עוד מעט ואין רשעי", שבכל אחד מישראל יש עוד מעט ששם איננו רשע. ואף שהרבה חטאים, בכל זאת נקודה זו לא נפגעה.

והנה מצינו בענין המלקות, שהתורה צוותה ארבעים יכנו ואילו אתו רבנן ובצרו חדא שאין מלקין אלא ל"ט מלקות. והביאור בזה - כי הרמב"ן כתב בטעם מספר מלקות ארבעים לפי שיצירת האדם היא בארבעים יום. וגם לפי שעבר על התורה שניתנה בארבעים יום. והנה מספר ארבעים הוא מכוון לארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. שכל אחד מהם כלול מעשרה מאמרות, ובכללותם יש ארבעים מדריגות, וכשהאדם חוטא הוא פוגם במדריגות אלו.

אמנם המדריגה הארבעים הוא הנקודה שבאדם המכוונת נגד בחי' הכתר, שיש באדם רצון פנימי והוא מרכבה לרצון העליון, ונקודה זו לא פגם האדם בחטאו, וכנ"ל שבנקודה זו אינו רוצה כלל לעבור על מצוות ית', ונקודה זו היא בחי' יחידה, ששם מתאחדים כל נשמות ישראל לנפש אחת שהוא אברהם שעליו נאמר אחד היה אברהם, ובכל אחד מישראל יש נקודה של אברהם אבינו שאין בה פגם, ולכן אין צריך ללקות רק ל"ט מלקות כנגד ל"ט המדריגות שפגם בהם האדם, אבל כנגד המדריגה הארבעים שלא פגם בה אין צריך ללקות. כי שם נתגלה הנקודה הפנימית שבלב האדם שאין שם חטא, ומתברר שלא פגם רק בל"ט מדריגות, ואין ראוי להלקותו כי אם ל"ט מלקות.

זה ענין שאמר הכתוב, "והשבת אל לבבך", היינו שתשוב אל הנקודה הפנימית שבלבך, ששם לא הגיע החטא, ורמז לזה כי 'לב' במילוי האותיות למ"ד ב"ל"ת בגימ' ועמ"ך כול"ם צדיק"ם, כי פנימיות הלב הוא הנקודה של ועמך כולם צדיקים. שהאדם הוא בדוגמת המקדש, ויש בו נקודה פנימית המכוונת למקום קודש הקדשים, ושם במקום קוה"ק שבלבו אין מגיע החטא, ושם הוא אומר 'רוצה אני', ולכן אין ראוי להלקותו ארבעים.

וכענין זה הוא במספר ארבעים יום שמר"ח אלול עד יוה"כ, (לפי המנהג שמתחילין לתקוע בשופר מיום א' יו"ד אלול). שלפי החשבון הזה נמצא שיום הכיפורים הוא מכוון נגד המדריגה הארבעים שהיא הנקודה הפנימית שבלב. וזו בחי' יחידה שבנפש, שכאמור ביוה"כ מתגלה בחי' יחידה שבאדם. וזו בחי' הנקודה הפנימית שבה מתאחדים כל ישראל לנפש אחד ויחידה. ובה מתגלה שאין חטא כלל, רק ועמך כולם צדיקים, וכל העוונות יחילו על השעיר המשתלח, ונשא השעיר עליו את כל עונותם. ולכן ונשא השעיר עליו בגימ' ב"ן הכו"ת הרש"ע. וכפי המבואר שלכן מלקין רק ל"ט מלקות כי במדריגת הארבעים אין שום חטא, כי שם מתגלה נקודת רוצה אני שבאדם, וגם נרמז בתיבות א"ם ב"ן הכו"ת הרש"ע שעולה בגימ' נפ"ר ר"ח נשמה חיה יחידה. כי כשמגיעים לבחי' יחידה אין שם מלקות כי שם אין החטא נוגע. ולכן ביוה"כ שהוא יום הארבעים צריך האדם לגלות בקרבו את נקודת יחידה שבנפשו.

והנה כדי להגיע למדריגת יחידה ששם הוא איחוד כל הנשמות צריכים למידת אהבת ישראל כדי להיות בהתקשרות עם כל ישראל. ואז יכולים לזכות לבחי' יחידה. ולכן יחידה' במילוי אותיות יו"ד ח"ת יו"ד דל"ת ה"י עולה בגימ' ואהב"ת לרע"ך כמו"ך אני' הוי"ה. שעל ידי זה יכולים להשיג בחי' יחידה במילואה. "זה כלל גדול בתורה", היינו כלל גדול הכולל כל ישראל כאחד. ולכן בערב יוה"כ צריך כל אחד לפייס את חבריו ולהסיר כל מין שנאה והקפדה מן הלבבות, שאז יכולים לזכות לבחי' יחידה שבנפש, כי מתאחדים עם כל ישראל, בלי חציצה של הקפדה.

המשך בעמ' ב'

יוה"כ: יום של דביקות - ובעיקר ע"י תפילה

וענין גילוי בחי' יחידה שבנפש הוא בחי' הדביקות, וביה"כ יש לכל אחד להגיע באיזה עת למידה מסוימת של דביקות. וענין הדביקות היא מצוה שנצטוונו בה "ובו תדבק" והיא מצוה נצחית הנמסרה לכל אחד מישראל אף בזמן הזה. אלא שיש בזה הרבה חילוקי מדרגות, ומלפנים היו צדיקים כאלה שעדיין זכינו להכירם, שבדביקותם כבראם לא היו מרגישים כלל בנעשה סביבם. ואמנם אף אם לא הגענו לזאת, מ"מ יש לכל אחד מישראל שייכות כל שהוא למדידת דביקות בעתות מסוימות, ובעיקר בזמן התפלה כשהאדם מדבק עצמו בבוראו, ואין הכוונה כוונת פירוש המלות, אלא להשתכחות הנפש ותענוג רוחני בבחי' "ואשתעשע במצותיך" ו"תורתך שעשעי". וע"ד המובא בהקדמת הספר אגלי טל, שהשמה והענוג בלימוד התורה הוא הדביקות האמתי בתורה, וזהו תורה לשמה עיי"ש.

ויוה"כ הוא יום מיוחד לדביקות. שכל יום מכוון למצוה מסוימת, ויוה"כ מכוון למצות הדביקות, שהוא יום אחד בשנה המופקע מגשמיות, וזמן גילוי בחי' יחידה שבנפש ע"י התדבקות בה' אחד.

(אמונת עתיך - שבת שובה)

מסי"ג ב'אחד' - בחי' יחידה

ואחז"ל על רבי עקיבא שיצאה נשמתו באחד, ורומז לענין שהביא בעל התיאור על מה שדרשו חז"ל (ברכות סא:) עה"פ (ישעיה נה:ו) "דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב", שזהו בעשיית וזוה נאמר ביחיד, דאילו בציבור נאמר בכל קראנו אליו, אף בשאר ימות השנה. וענין "ביחיד" רומז לבחי' יחידה שבנפש, שבחי' זו מתגלה בזמן זה, וביחוד ביוה"כ, ועד"ז מבואר שרבי עקיבא שיצאה נשמתו באחד היינו בבחי' יחידה שבנפש, כי שורשו מכוון ליוה"כ.

ויש לומר, הטעם שהכה"ג לובש ביוה"כ בגדי בד, שהם בגדי לבן שצבעם אחד ופשוט בלי הרכבה, ועל שם כך נקראים 'בד', מלשון בד דמה דהיינו מיוחד שהוא מכוון לבחי' יחידה שמתגלה ביוה"כ. ויש לרמז ולב"ש א"ת בגד"י הב"ד בגימ' יחידה שבנפש"ש.

(האזינו - שובה, תשס"ג)

הקטרת {חוש הריח} - בחי' יחידה

ונראה, הדנה הבורא עולם ברא לכל אדם ה' חלקי נשמה, והם נפש רוח נשמה חיה יחידה, אשר הם כנגד חמשה "ברכי נפשי" שאמר דוד המלך המזכירים במס' ברכות (דף יא.) והד' הראשונים הם נגד ד' אותיות שבשם הוי"ה, ויחידה היא נגד קוצו של יו"ד. ומובא בדברי הארז"ל שד' החומשים: שמות ויקרא, במדבר, דברים - הם נגד ד' אותיות של שם הוי"ה, ובראשית הוא נגד קוץ היו"ד, כי שם הוא הראשית ומקום האחדות, ושם מתכללים ומתאחדים כל נשמות ישראל, ושם כולן שוין לטובה כקטן כגדול, כי הוא מקור עליון ונשא אשר שום פגם וחטא אין מגיע שם. ומשם נובעים ה"ג מדות של רחמים.

והנה יש חמשה חושים באדם כידוע. והנראה בזה כי חוש הריח הוא כנגד ספר בראשית, שחוש זה הוא היחיד שלא נפגם בחטא עץ הדעת (כמ"ש בבני יששכר חודש אדר מאמר א'), ולכן כאשר נכנס הכה"ג שהוא בחי' יחידה, לפני ולפנים מקום האבן שתיה ששם הוא הראשית, קוצו של יו"ד, ביום הכפורים שהוא ג"כ מבחי' זו כנ"ל, מניח שם את הקטורת שבחינתה שייכת ומאוחדת בבחי' ק"ק והראשית כנ"ל.

(פרשת תצוה)

והעולה מזה, שעבודת האדם ביוה"כ היא להגיע לנקודה הפנימית של רוצה אני, ששם היא אחדות כל ישראל, ולזכות להתקשר עם כל ישראל באהבה, שזהו בחי' התקיעה הגדולה במוצאי יוה"כ, שהיא בחי' תקיעה של יובל. גדול"ה בגימ' יוב"ל. שאז שבים כל ישראל לשרשם ומתקבצים כולם. וכמו שנאמר, "ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו", שהתקיעה הפשוטה רומזת להקהלת הקהל, וזה גילוי הנקודה הפנימית של יחידה, שהיא קודש הקדשים שבלב האדם, ששם בנקודה זו הוא בבחי' עוד מעט ואין רשע, ולכן ואין רשע בגימ' פד"ה הויה נפ"ש עבדי"ו.

וכן צריכה להיות תפלתו של אדם ביוה"כ, לב טהור ברא לי אלקים. שיזכה לבוא לנקודת רוצה אני. ושתפושט הנקודה שבלב בכל ל"ט המדרגות. ויפה העיר אחד מבני החבורה, כי יום כפ"ר בגימ' רוצה אני".

(פרשת האזינו - שובה - תשנ"ז)

עבודת עשיית - להגיע לבחי' יחידה שבנפש

שמעתי ממור"ר רבי פייוול מנדלוויטש צ"ל שעבודת עשיית היא שיגיע האדם עכ"פ פעם אחת לבחי' יחידה שבנפש.

(אמונת עתיך, עשרת ימי תשובה)

בחי' יחידה - באמירת סדר העבודה {במוסף}

ורואים אנו גודל ההתעוררות שנהוג בשעת סדר העבודה בתפלת מוסף, ומה שנהגין ישראל לא דבר ריק הוא. וזהו משום שבנפש, באים אז ישראל למקום קוה"ק. ואף שאין כ"א מרגיש זאת, מ"מ כן הוא, ויכולים להרגיש זאת לפי ערך כשרון מעשיו או לפי המתנת חינוך שפעל ע"י תפלתו. ואז זוכים ישראל לבחי' יחידה.

(וילך תשמ"ו)

נעילה: בחי' יחידה - כניסה לקודש הקדשים

ואמרו צדיקים ש'נעילה' משמעותו שנועלים עצמם עם הקב"ה ביחוד ובשמחתם אל יתערב זה, ואז הוא בחי' יחידה, כאשר שמעתי ממור"ר מו"ה ר' שרגא פייוול מעדעלאוויטש צ"ל שבעשיית צריך לבוא ולהשיג בחי' יחידה, שהאדם יש בו נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה, והגבוה שבהם הוא בחי' יחידה. ונראה שזה בזמן של נעילה שאז משיגים בחי' יחידה.

וכן יכולים לזכות אז ליכנס לקוה"ק כמו הכה"ג, וע"ד שכתב בס' עבודת ישראל ע"ד הגמ' (יומא ע"א:) שהי' מעשה ככה"ג שיצא מבית המקדש והוא אזלי כולי עלמא בתרי' וכיון שראו שמע"י ואבטליון שבקוהו לכה"ג ואזלי בתר שמע"י ואבטליון. ואמרו שם ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן, דאף שהם מבני גרים מ"מ הם 'עבדי עובדא דאהרן'. ואמר ע"ז העבודת ישראל שהכוונה שאף שבמצאיות הכה"ג נכנס לקה"ק אבל לאמתו של דבר נשמתם של שמע"י ואבטליון נכנסו שם והם עשו את העבודה כלומר 'עובדא דאהרן'. ועד"ז בכל דור ודור אף שאין לנו כה"ג בשר ודם שעושה העבודה בקה"ק אבל מי שמתקן מעשיו בתשובה כראוי יכול לזכות ליכנס בנעילה לקה"ק ולידבק בהקב"ה.

(דרשה לפני נעילה, אמונת עתיך)

תשובה**תשובה בשמחה - ולא לשקוע בחטאים**

ובימים אלה לפני יוה"כ צריכים לטהר הנשמה מכל סיג ופגם, ובהגיע יוה"כ ליכנס בשמחה. וכידוע המאמר של החי' הרי"ם, שאין להאריך באמירת "על חטא" כ"א בשביל לקיים מצות וידוי, אבל לא לשקוע בזה כי עי"ז נשקעים במחשבות חטא, רק צריך להאריך בתפלת "ותמלוך", ולקבל עומ"ש בשמחה. ועדיין נשארו ד' ימים מימי התשובה, וצריך לנצל הזמן ולהתבונן מה חובתו של אדם בעולמו (כמו שפתח המסילת ישרים את ספרו, שזהו יסוד החסידות ושורש העבודה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו). ומכאן ואילך להתחיל חושבנא לדכיותא, ולקבל ע"ע עבודת ה' ועסק התורה ויגיעה בתפלה.

וצריך להתבונן בישוב הדעת, וכמו שאמר החי' הרי"ם ש"אין לך אדם שאין לו שעה", דהיינו שעה של ישוב הדעת והתבוננות, ואם אין לו שעה כזו אינו בגדר אדם, ע"כ.

וכבר פירשתי מ"ש דוד המלך "חרפת נבל אל תשימני", דאי' בדברי חז"ל שניתנו לנבל זמן של עשיית שישוב בו, וכשלא שב קיבל את עונשו לאחר עשרת הימים. וע"ז ביקש דוד "חרפת נבל אל תשימני", שלא נגיע ח"ו לחרפה כזו של נבל, שהי' לו זמן של עשיית לחזור בו ולא חזר. ויזכנו השי"ת לשוב בתשובה שלימה לפניו.

(פרשת וילך - שובה - תשמ"ו)

הנהגה חדשה - לשנה הבאה

ובזמן הזה שאין לנו לעסוק בתעניות וסיגופים מחולשת כוחינו וכמו שהזהירו תלמידי הבעש"ט, מוטל עלינו לעשות התיקונים ע"י יגיעת הגוף בתורה ובתפלה

המשך בעמ' הבא <<<

קירבה מיוחדת - כמו המלך עם המלכה

ובויה"כ היא הפעם היחידה שאנו מוצאים בתפילת שמו"ע שהקב"ה מדבר אלינו, שבכל פעם רק אנו מדברים אל הקב"ה, אבל בתפילת יוה"כ אנו אומרים "מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה, כמ"ש אנכי הוא מוחה פשעך", שאז הקב"ה מדבר אלינו ואומר אנכי הוא מוחה פשעך, ופונה אלינו בגודל אהבה וחיבה - "מחיתי כעב פשעך וגו' שובה אלי כי גאלתיך". וזהו ע"ד דאיתא במס' מגילה אצל המלך אחשוורוש שאף שאין מכבוד המלך לדבר רק ע"י מתורגמן, אעפ"כ עם המלכה הוא מדבר בלא מתורגמן. ועד"ז הקב"ה מדבר אלינו ביוה"כ בשמו"ע, מה שלא מצינו כן בכל השנה.

(אמונת עתיך, האזינו)

עיצומו של יום - אחדות גמור

וכתב בסידור מבעל התניא, שתקיעת שופר יוה"כ בגמור היום היא נעלה ביותר מתקיעת שופר של ר"ה, שיום הכפורים הוא בחי' היובל שבו שבים כל ישראל לשרשם ע"י התשובה. ומתאחדים בעולם הנקרא כל ישראל כמבואר בנועם אלימלך (פר' שברים) שיש עולם הנקרא כל ישראל ששם כל הנשמות מתאחדים והוא כבחי' היובל הנוהג רק כשכל יושביה עליה. כי ענין היובל לאחד את כל ישראל, כמ"ש וקראתם דרוך לכל יושביה. ולכן ביוה"כ כל ישראל מתפייסים ומגיעים לבחי' כל ישראל שהוא השורש. ומי שאינו מתפייס ביוה"כ להתאחד עם כל ישראל לא נגע כלל בעיצומו של יום. וזהו בחי' השופר של יוה"כ המקבץ את כל ישראל כבחי' היובל כנ"ל. ולכן, ביום הכפורים. בגימ' לכול יושביה.

(פרשת האזינו תשנ"ה)

הסרת 'החציצות' - בין אדם לחבירו

מובא בפוסקים להזהיר על בדיקת הגוף מחציצות לפני טבילת ערב יוה"כ, הגם שבשאר טבילות אין מדקדקים בזה. ויש בזה רמז שצריך להתאחד ביוה"כ עם כל ישראל. ולזאת צריך להסיר כל החציצות הגורמים איזה פירוד בין אחד לחבירו, כדי שלא ימנע עיכוב בהשגת האחדות ביוה"כ.

(פרשת האזינו - שובה, תשנ"ז)

החתימה לטובה בשעת נעילה: רושם הנחקק בנו - מדביקותינו בה'

בזוה"ק איתא עה"פ שימני כחותם על לבך, שזו בקשה שכנסת ישראל מבקשת בזמן של קירוב שכשיגיע זמן של ריחוק יסאר רושם מעת הקירוב, בדוגמת החותם שכשהמלך מטביע חתימתו בטבעתו ע"ג הנייר או ע"ג שעוה אז אפילו לאחר שמסיר משם הטבעת נשאר שם הרושם. וזה אנו מבקשים שימני כחותם על לבך שישאר הרושם מזמן הקירוב.

וע"כ נעילה הוא זמן החותם שאז אנו מתדבקים בהקב"ה והקב"ה מטביע חותמו בלבנו, ולפי ערך ההתאמצות במסנ"פ והדבקות כך נשאר הרושם לאח"כ בעת סילוק שכנינה ע"י תקיעת השופר, וכן ישראל נחקקין כביכול בלבנו של הקב"ה, וכדאיתא במדרש שהקב"ה הוא לבן של ישראל, וזהו שימני כחותם על לבך.

וזהו שאנו מתפללים לעת כזאת, 'חתמנו בספר החיים', כי החתימה בשעת נעילה, היא היא הדבקות של החותם בשעוה, כלומר של הקב"ה עם ישראל באופן של דבקות הלבבות בחי' כחותם על לבך. ולפי תוקף ההתפרקות והתשוקה להתקרב ולפי ההתאמצות להסיר המונעים את הדבקות הזו ע"י תשובה מעומקא דלבא, לפי כל זה החתימה חקוקה ביותר וביותר. ורושם של החותם נשאר בחקיקה בלב לכל השנה, והיא היא גופא החתימה לחיים ולגאולה ולפרנסה ולזכויות וכו'.

(דרשה לפני נעילה, אמונת עתיך)

התורה באה אצלנו - כדי שנוכל לפייסה

בעת זו בכניסת יום הכפורים נפתחים שערי סליחה ומחילה וכפרה ואנו הולכים מיד לפתוח ההיכל ולהוציא את הס"ת. ושורת הדין הי' צריך להיות שאנו אל הס"ת ולפייסה על שפגמנו בכבודה. אבל המנהג אינו כן אלא מסבבים עם הס"ת את הביהכנ"ס. כי התורה ממציאה את עצמה אלינו שנבקש ממנה סליחה.

והוא ע"ד שמיצנו במס' יומא (דף פ"ז) בעובדא דרב עם ההוא טבחה שהלך רב בעצמו והמציא עצמו אל הטבח בערב יוה"כ כי הטבח לא בא אליו. ועד"ז התורה ממציאה עצמה ובאה אלינו, במקום שאנו נלך אליה כאשר הוא משורת הדין, ומתחנת אלינו, פייסוני'.

(אמונת עתיך, דרשה לפני כל נדרי)

הרגשת נעימות התפילה - סימן למחילת עוונות

כתיב "כחוט השני - שפתותיך". אי' בתפארת שלמה ע"ז כי כמו שבזמן המקדש היה חוט השני מורה על הסליחה ביוה"כ ע"י שהי' מתלבן. כן עתה - שבעוה"ר אין לנו מקדש וכהן שיכפר רק שיח שפתותנו, מה שאנו מסדרין העבודה הוא במקום העבודה, והיינו שכל איש ישראל יש לו איזה שעה בתפלתו שאז מרגיש קרבתו להש"ת, וזהו 'חוט השני' - שב'שפתיו' המורה על הסליחה.

(אמונת עתיך, דרשה לפני כל נדרי)

יוה"כ: קירבה נפלאה - כמו חתן וכלה

במס' יומא (גז): "ונתן את הקטורת על האש לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקים שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס", ע"כ.

ובגמ' מובא שהצדוקים טענו וכי כך עושין לפני מלך שמתקנים סעודתו אחר שנכנסים לפניו, והלא מביאים לו סעודתו אחר שנכנסים לפניו, והלא מביאים לו סעודתו כשהיא כבר מתוקנת מבחוץ.

אמנם הנה כבר דברנו בענין החילוק שבין ראש השנה ליום הכיפורים. שבר"ה דנים את כל באי עולם וכולם עוברים לפניו כבני מרון ובתוכם גם כלל ישראל בתור חלק מהברואים ואינו מיוחד לישראל בלבד אלא לכל העולם. משא"כ ביוה"כ בו הקב"ה מתייחד עם ישראל לבד בקירוב גדול בדוגמת הקירוב שבין איש לאשתו, בבחינת 'אנו רעיתך ואתה דודנו'.

ובחי' הקירוב הזה הוא הבחי' של תורה שבעל פה, שחכמי ישראל דורשים ומפדשים את דברי התורה עפ"י הדרכים שהתורה נדרשת בהם, ולפי עומק בינתם ורוח"ק המופיע בלבבותם הם גוזרים היאך יעשו ישראל את משפטי התורה. וזהו בדוגמת האשה שהיא עקרת הבית ועל יד' מתנהלים כל עניני הבית, וכמו"כ ישראל הם מנהלים את משפטי התורה בבחי' אנו רעיתך ואתה דודנו.

ומעתה מסולקת טענת הצדוקים דאין עושין כן לפני מלך בוד', דהן אמת שלפני מלך אין דבר זה מן הנמוס לתקן את הסעודה ממש בפניו, אבל בין איש לאשתו אין בזה שום פגם, וכשהם בביתם ואין זר אתם לא נמנע האשה מלתקן את המאכלים בנוכחות הבעל. וממילא ביוה"כ שכפי האמור אנו מתייחדים עם הש"ת בבחי' אנו רעיתך ואתה דודנו שפיר עבדין לתקן בפנים ואין בזה גנות ופגם. אלא הצדוקים לטעמייהו אזלי דאין הם מאמינים בתושבע"פ וא"כ אינם מאמינים שישאלם הם בחי' עקרת הבית המנהלים את משפטי התורה, לדעתם אין זה מן הנכון, כי הקב"ה הוא המלך ומי יבוא אחרי' המלך לצוות את המעשה אשר יעשונו, ולכן לשיטתם אין ראוי לתקן הקטורת בפנים כי לפני מלך באמת אין זה מן הנמוס.

ואנו ישראל המאמינים, כלה קרואה בנעימה, אשרינו מה טוב חלקינו ביום הקדוש הזה שצויה בוראנו שביום זה שאנו זוכים ליכנס לפני ולפנים ולהתקרב לבוראנו, ביום זה נתקן דוקא בפנים, באופן של קירוב למען דעת את האהבה רבה שאהבתנו ה' אליקנו ונתעורר בתשוקה לעבודתו.

(אמונת עתיך, יום כיפור)

תשובה

ביוה"כ זה הבעל"ט. וכמו שאחז"ל (מס' שבת פט) אמר הקב"ה לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסודרות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו. וביאר המה"ר"ל שם שאפי' אם יחטא האדם בתמידות ולא רק במקרה לפי שעה, שזהו כדרך השנים שהן מסודרות וקבועות ואינן בדרך מקרה, עכ"ז כשלג ילבינו והקב"ה מכפר לישראל. כי החטאים אפי' הם סדורים הוא רק מצד הגשמיות אבל עיקר מדרגתם של ישראל הוא בלתי גשמי, ע"כ.

ובדבריו אלו יש התעוררות ותקוה, אפילו אם כבר עברו בעוה"ר כמה שנים ולא הצלחנו בתשובה שלימה ביוה"כ, דהיינו שהעוונות סדורות כשנים הללו, שנה אחר שנה ועדיין לא שבנו מטעותנו. מ"מ יש בכח נשמת ישראל להתעורר בהחלטה חזקה ולהיות טוב מעכשיו הלאה. מחמת כח הנשמה שמתגברת על עבותות העוונות של השנים המרובות, ותבוא שנה חדשה אשר כשלג ילבינו.

(אמונת עתיך, דרשה לפני כל נדרי)

ובצדקה, ואמרו צדיקים שראוי לקבל בראשית השנה תוספת בעבודת ה' בדבר מסוים שלא נהג לפני כן. וכמסופר מהרה"ק מהרש"ב מליובאוויטש זצ"ל שהיה רגיל לנסוע על הבא"ץ לרגל עסקו בצרכי הצבור. והיה רגיל לשתות מים חמים מהסאמאואר שהיה מוכן שם להנוסעים, ועפ"י הלכה לא היה בזה שום חשש, ופע"א לא רצה לשתות, וכששאלוהו לסיבת הדבר השיב שבר"ה דהאי שתא קיבל עליו הנגהה חדשה שלא לשתות מהסאמאואר. וראיתי מובא מהגאון ר"י"ז סגל זצ"ל ממנשטטר שראוי להוסיף בכל שנה על קביעות העתים לתורה ואפי' בחמש דקות. כגון אם היה רגיל ללמוד שעה ילמוד מעתה שעה וחמש דקות.

(האזינו תשס"ה)

יש תקוה להגיע לתשובה - אפילו אחר שנים רבות

אף שעברו עלינו כבר כמה יוה"כ ובכ"ז שבנו לטעותנו, בכל זאת יש לנו תקוה

וצדיק באמונתו

הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע יו"ד תשרי תשל"ז

א) בשנות מלחמת העולם הראשונה, הוציאו השלטונות ברוסיה צו, שקרא לכל בני המדינה להתגייס לצבא ולצאת להילחם, כאשר הודיעו כי כל אשר ירשמו לצבא יזכו להינצל, ואילו אלו שישמטו מלהתגייס לצבא יגורשו לסיביר. באותן ימים שההות בסיביר היה בה סכנה גדולה, לגודל הקור ששרר במקום, ורבים מן הגולים שהוגלו לסיביר לא חזרו בשלום לביתם.

כמוכן שהיו רבים שביקשו להירשם לצבא ובכך להציל את נפשם מגזירת סיביר, אך הרה"ק רבי איציקל זי"ע קרא לכל היהודים שהתגוררו באזור מגוריו, כי אל להם להירשם לצבא, ובסייעתא דשמיא לא יאונה להם כל רעה.

כאשר תהו לפניו שהרי כל המשתמטים מלהתגייס לצבא ישלחו לסיביר, אשר הוא סכנה גדולה, נענה ואמר, כי יום פרסום הגזירה היה ביום כ"ג סיון, שהוא יום ישועה, כי בו ביום נכתבו האגרות השניות בימי אחשוורוש לבטל מעל ראשי בני ישראל את גזירת האיבוד והכליון שכתב עליהם המן, ולכן מיני אז נקבע היום לדורות כיום ישועה, ולא יתכן להיות שביום כזה יבוא צרה על בני ישראל, לכן ברור לו כי כל מי שלא יתגייס לצבא, לא יאונה לו כל רעה משילוחו לסיביר, ואכן כל אלו שציינו לדבריו של הרה"ק רבי איציקל זי"ע ולא התגייסו לצבא, אכן נשלחו לסיביר, אך תוך זמן קצר החזירו למקומם, ושבו בשלום כדברי הרה"ק רבי איציקל זי"ע.

(שבת אחים פרשת בהעלותך תשס"ט)

ב) סיפר האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, כי הכיר יהודי שלא היה שומר תורה ומצוות שחייבוהו להתגייס לצבא, והיה זה סכנה גדולה שלא ימצא את מותו באחד המלחמות. כמו שידוע היה על כל ההולכים לצבא בימים ההם, שהיה בזה משום סכנת נפשות.

האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א נכנס עמו אל זקינו הרה"ק רבי איציקל זי"ע וביקש שיברכו, אך הרה"ק רבי איציקל זי"ע אמר לו, כי אם יקבל עליו מאותו היום והלאה לקבל עליו עול תורה ומצוות, מובטח הוא כי ינצל.

היהודי נענה ואמר, כי מוכן הוא לקבל עליו את שמירת כל התורה כולה, חוץ ממצוות שמירת השבת, שהוא דבר הקשה לו מאד, ואינו לפי יכלתו, ובה לא יוכל לקיים את בקשתו. אך הרה"ק רבי איציקל זי"ע אמר, כי אם אינו מקבל עליו את שמירת כל המצוות כולם, אינו מוצא עצה איך יזכה להינצל ממות לחיים.

כשראה יהודי זה שאין לו כל ברירה, אכן קיבל עליו את שמירת כל התורה והמצוות, והעיד האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, כי כל בני חדרו של יהודי זה לא חזרו בחיים מן המלחמות, ואילו הוא נותר בחיים כהבטחתו של הרה"ק רבי איציקל זי"ע.

(שבת אחים פרשת האזינו תש"ע)

ג) היה פעם יהודי אחד שמסחרו היה מהעברת סחורה ממדינה למדינה באמצעות ספינות הים, וכמנהג רבים מן הסוחרים היה רושם על גבי הסחורה כמות קטנה יותר מכמות הסחורה שהיה לו בפועל, זאת בכדי שלא יצטרך לשלם מיסים מרובים.

באחת הפעמים אחר שכבר שילח את סחורתו על גבי הספינה למדינה מסוימת, שמע כי באותה מדינה החליטו לבדוק את כל הסחורה, ולמנותה אחד לאחד, לראות האם אכן מנין הסחורה שנרשם עליהם הוא האמיתי.

בשמעו את הדברים התמלא פחד ואימה, בידעו את משמעות הדבר, שאם יעלו עליו כי ביקש להכניס יותר סחורה ולגנוב את המכס, כי אז רע ומר יהא אחרינו, וישיתו עליו עונש חמור ביותר.

בצר לו נכנס אל הרה"ק רבי איציקל זי"ע להתברך, ואילו הרה"ק רבי איציקל זי"ע אמר לו רק דבר אחד, זארג נישט, זארג נישט (אל לך לדאוג, אל לך לדאוג).

בסופו של דבר כאשר הגיעה ספינתו למדינה זו, היה שומר המכס הממונה על ספירת הסחורה, מבוסס ושיכור ביותר, ולגודל שכרותו לא עלה בידו למנות הסחורה כראוי, אלא דילג על הרבה מן הסחורות, ואכן לאחר ספירתו נמצא כמות הסחורה שהיה בספינה כמו שרשמו על הניירות, ויהי לפלא.

(שבת אחים פרשת האזינו תש"ע)

ד) פעם אחת ביקש הרה"ק רבי איציקל זי"ע לקדש את הלבנה, אך היתה מכוסה בעבים, עמד הרה"ק רבי איציקל זי"ע וסיפר, כי כדבר הזה התרחש פעם אצל הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע, שלא נראתה הלבנה כאשר הוצרך לקדשה, ופתח לספר כי אצל הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע היה פעם אחת שיצא לקדש את הלבנה, ולא נראתה הלבנה כי היתה מכוסה בעננים רבים, וביקש הרה"ק האוהב ישראל זי"ע מן החסידים, שיתחילו לרקוד, ותוך כדי רקידתם נתגלתה הלבנה מבין העבים, ויכלו לקדש את הלבנה. ואמר הרה"ק האוהב ישראל זי"ע לחסידיו, כי כך יהא לעתיד לבוא כשיבוא המשיח, שיהא מעונן, ופתע פתאום יבוא משיח צדקינו. תכף אחר שסיים הרה"ק הדברי יחזקאל זי"ע לספר את דבריו, נתפוררו העבים ונראתה הלבנה. וכן היה אצל הרה"ק רבי איציקל זי"ע, שתכף נראתה הלבנה ויכלו לקדשה כראוי.

(שבת אחים פרשת האזינו תש"ע)

פנינים

כל יהודי - ישוב לבסוף לשורשו

וידוע העובדא (המובא בס' קב הישר) בתלמידו של הרמב"ן ושמו אבנר, שיצא לתרבות רעה ואמר לרמב"ן שלא הבין היאך כל אחד מרומז בשירת האזינו והיכן הוא מרומז. ואל"ה הרמב"ן שהוא נרמז בתיבות אפא'הם אשבי'תה מאנ'וש זכר'ם, ואותיות השלישיות של תיבות אלו הם אבנ"ר. וכן היה שהפליג בספינה ולא נודעו עקבותיו ונשבת זכרו.

והנה כ"א מישראל סופו לבוא אל תיקונו אף שנשתקע בעומק הרע, מ"מ משם ישוב להקבץ. וזהו ענין שנרמז שמו של אבנר באותיות השלישיות, שזה לא כפי המורגל להיות בא הרמז בראשי תיבות או בסופי תיבות הכוללים כל התיבה אבל לא באמצע התיבות. אלא טעם הדבר כי אילו היה נרמז בר"ת או בס"ת של אשבי'תה מאנ'וש זכר'ם, היה מורה שנעקר לגמרי משרשו מהראשית או מהאחרית ואין לו תקוה, ע"ז בא הרמז באמצע התיבה לומר לך שעדיין אחוז ומקושר הוא בשרשו אלא שלעת עתה הוא מרוחק וסוף סוף ישוב להתקשר בשרשו, כי יש לו שורש ראשית וממילא יש לו אחריות.

(האזינו תשמ"ח)

הביטחון בחסדי השי"ת - מביא מחילת עוונות.

וצריכים לבטוח ברחמי השי"ת שמטהר אותנו ביום זה. ופלי הגאון מהר"ש סופר זצ"ל בנו של החת"ס מ"ש "יחל ישראל וגו' והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו". דהיינו שע"י היחול לחסדי השי"ת יפדה השי"ת את ישראל מעוונותיו, וז"ש "והוא" היינו היחול שנאמר בכתוב הקודם, יפדה את ישראל מכל עוונותיו.

(פרשת וילך - שובה, תשמ"ט)

חליצת מנעלים - כמו בבית המקדש

וביה"כ זוכים ישראל לעמוד במקום קודש הקדשים. וזהו הטעם של חליצת המנעלים (כמבואר בס' מגיד משרים להב"י), בבח"י "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא". כי בכל השנה ענין לבישת המנעל הוא להפסיק בין האדם ובין האדמה הארורה, אבל ביה"כ שהיא אדמת קודש א"צ מנעלים.

(אמונת עתיך, שבת שובה)

ביוה"כ - אוכלים מן

ועד"ז כ' בס' פרי צדיק שביה"כ ניזונים ישראל מהמן שהוא לחם שמים. ולכן מצינו בגמ' שהסוגיא של מן היא בפרק יום הכיפורים. וכל ענין המבואר בגמ' באיזה מקום אין זה באקראי אלא הוא בכוונה מיוחדת, והענין הוא כנ"ל לפי שביה"כ אוכלים ישראל מן. כן הוא בס' פרי צדיק.

(האזינו תשס"ה)

לזכות אריכות ימים של מורי ורבי המשגיח שליט"א ולזכות רפואה שלימה של נכדתי שרה פייגא בת לאה נחמה תחי' נדבת הר"ר יצחק גאטדינער שליט"א

נדבת הרה"ג ר' שלמה זלמן עלבויגען שליט"א רב דביהמ"ד זכרון יהושע עיה"ק ירושלים ת"ז

זכות יקרה זו תעמוד למתנדבים להתברך בשנה טובה ומתוקה וגמור חתימה טובה ושיתקבלו תפילותיהם לרחמים ולרצון

ניתן לשמוע שיעורי מורה שליט"א בפרשה השבוע ומועדים וזמנים במערכת השיעורים שע"י בית מדרש אמונת ישראל בהר"ב: 718-559-6665 בארץ ישראל: 079-704-0046

להערות והארות, תרומות, ומנני ומקומות ההפצה, ולקבלת הנלווין ניתן לפנות למספר הנ"ל #96 וכן לטל' 917-602-0226/0548476309

ע"פ החלכה אסור לעיין בגיליון בעת: אמירת קדיש מ"ב ס' נו ס"ק א, חזרת הש"ן מ"ב ס' קבר סק"ו-יח, ברכת כהנים ק"ח סע' ב, כו, קריאת התורה ס' קמו סע' ב, וכן בעת שעוסק בתפילה או ברכה מ"ב ס' קנא סק"ה

אזינו פלאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (וואלק) זיכערמאן שליט"א

פלאות התשובה

כחה של טהרה שביקש החפץ חיים לפרסמה

סיפר הרה"ח ר' שמואל קריבוס ז"ל, שצעירותו כשהיה תושב לודז' בפולין, יום אחד הגיע יהודי להשטיבל של חסידי סלונים שם, ובידו מכתב מאת רבינו הצדיק ישראל מאיר הכהן זצ"ל – החפץ חיים, שבו מבקש מיהודי המחזיק את המכתב לדרוש ולספר ענינו שכן יש תועלת רבה בדבריו וחיזוק האמונה.

האיש התחיל לספר שהוא נולד גוי, והיה נשוי ואב לכמה ילדים והי בלודז' ושימש כשוטר פולני. היה לו אב זקן, ולפני מותו קרא האב לבנו השוטר ואמר לו: "אגלה לך סוד, שהנני יהודי, אך בקטנותי נלקחתי לשרת בצבא של הצאר ניקולאי ימ"ש ושם העבירוני על דתי בכפיה, וכשסיימתי לשרת לאחר עשרים וחמש שנה נשאתי אשה נכריה ר"ל, והיא אמר. כעת הגיע זמני להפטר מהעולם, ובקשה אחת יש לי ממך, ואני מבקש ממך שתבטיח לי שתתגייר ותהיה יהודי". וביקש ממני על תקיעת כף, הבן הגוי נתן לו יד להפיס דעתו ובזה שבק האב חיים לכל חי.

הבן הגוי המשיך אורחות חייו כמו גוי, אולם לאחר תקופה נראה אליו אביו בחלום והזכיר לו מה שהבטיח לו לפני מותו שיתגייר, והוא עומד בכל תוקף שיקיים מה שהבטיח. הבן לא שת לבו לדברי חלומות והמשיך בשגרת חייו. לא ארכו הימים, והאב שוב נגלה לבנו בחלום עם אזהרה שלא יוותר לו עד שיתגייר. כאשר הבן הגוי המשיך להתעלם, חזר אליו אביו פעם שלישית, ואמר לו שלא יחשוב שזה סתם חלום מדומה, והפעם הוא יעשה לו סימן שידע שזה אמת ונתן לו צביטה בידו בשתי אצבעותיו, וסימן זה נחרט בבשרו ונשאר לו רושם לכל החיים, ומיד התעורר משנתו וצעק מכאבים.

הבן התחיל לפחד וראה שאין מנוס מלקיים הבטחתו, התחיל לבקר אצל רבני העיר ולבקש להתגייר, אך מכיון שעל פי חוק הצאר רוסי נאסר על היהודים לגייר משהו והייתה סכנה גדולה, סרבו הרבנים להיכנס עמו לדין ודברים בנידון. ובמיוחד היה לו פחד מאשתו וילדיו שאם יתגייר שילשינו עליו לשלטונות. עד שהגיע להעיר פיעטרקוב ששם היה צדיק מפורסם הרה"ק מראדושיץ ז"ע שגם הנכרים היו משכימים לפתחו, וסיפר לו את כל השתלשלות. לאחר שהקשיב הרבי, שאל: "האם הנך מוכן להכלי?" כאשר שמע שאלה זו, הבין שעליו להחליט החלטה נחושה. לאחר שגיע שאין מנוס, ענה בחיוב. מיד הורה לו הרבי שישע לביתו ללודז' והכל על מקומו יבא בשלום.

כשהגיע ללודז' היה זה בשעה מאוחרת באישון לילה והתקרב לביתו שברחוב פאלודניאווה 5, ומצא שם התקהלות של עם רב ומדברים בהתרגשות על השריפה שפרצה בביתו של השוטר ששם נשרפו אשתו וכל ילדיו למות. הדבר היה לפלא בעיני כולם, שכן כל הדירות שבאותו בנין לא ניזוקו כלל מן הדליקה, למעלה מדרך הטבע. מיד הבין השוטר על פעולותיו של הצדיק מראדושיץ שנעשה בשבילו להתגייר עתה ללא פחד ממשפחתו, ובאמת נכנס תחת כנפי השכינה והפך ליהודי כשר.

לאחר שחלפו ימי שלטון הצאר הרשע, יעצו החפץ חיים זצ"ל שיסתובב לפרסם סיפור זה בין ריכוזי היהודים ולספר באזניהם כל ההשתלשלות ויהיה בזה חיזוק גדול באמונה, וכחה של תשובה כי לא נידח ממנו נידח, והבא לטהר מסעיין אותו, ובזה יהיה כפרה וזכות לאביו על כל מה שנכשל.

פלאות המועדים

אכילת 'סימנים' בכל עשרת ימי תשובה

נהגו בית ישראל לאכול 'סימנים' בראש השנה לסימנא טבא, כדאיתא במסכת כריתות (דף ר"א): "אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, היא רגיל אינש למיכל ריש שתא קרא ורוביא וכו'".

דבר פלא כתוב בספר 'לקט יושר' (עמ' 129) על רבו בעל תרומת הדשן ז"ל, וזה לשונו: "זכרוני שאמר, שכל עשרת ימי תשובה נקראים 'ריש שתא', מעתה כל המאכלים שכתב הראב"ה במרדכי (ריש מסכת יומא) לאכול בראש השנה, הוא הדין כל עשרת ימי תשובה".

ואציין מנהג פלא שנהג הרה"ק רבי יהושע העשיל ממאניסטרדישע ז"ע, שנהג לאכול 'הסימנים' בסעודת ערב יום כיפור ובסעודת הושענא רבה, ואמר את נוסח 'יהי רצון בלי הזכרת השם. והרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע אף נהג לאכול הסימנים בכל השלחנות מראש השנה עד לאחר שמחת תורה, כפי שהובא בספר 'ביתו נאוה קודש' [מנהגי כ"ק אדמו"ר הרה"ק מהר"א מבעלזא] (עמ' צד).

אגב אציין מנהג רבינו בעל המנחת אלעזר ז"ע, שאכל הסימנים רק בליל ראשון של ראש השנה ולא בלילה השני, כמו שהביא בספר 'דרכי חיים ושלום' (אות השני), ועיין עוד במה שכתב על זה בספרו 'שערי יששכר' (מאמרי חודש תשרי מאמר מאזנים למשפט אות מו ובהנהגה שם), וכן נהג זקינו בעל 'הבני יששכר' ז"ע (עיין בני יששכר מאמר חודש תשרי מאמר ב אות יא).

שינה בעש"ת

מנהג פלא כתב הגאון רבי חיים פאלאזי בספרו 'מועד לכל חי' (סימן טו אות ל), וזה לשונו: "בעשרת ימי תשובה לא ישן ביום כמו בראש השנה וכו', על כל פנים יזהר שלא ישן כי אם אחר חצי היום".

מנהגים נפלאים בעשיית כפרות

במרדכי ריש מסכת יומא (רמז תשכג) הביא המנהג לעשות סדר כפרה בתרגול לפני יום כיפור, שמשבבים אותו סביבות הראש ואומרים שלשה פעמים "זה חליפתי זה תמורת זה כפרתי וכו'", וכן מנהגנו. ובשוע"ק א"ח (סימן תרה) נחלקו המחבר והרמ"א בקיום

מנהג זה, שלפי המחבר יש למנוע מלקיימו, אבל הרמ"א כתב: "ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה, וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים, וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות כי הוא מנהג ותיקין".

כפרות בבהמה

מנהג נוסף ונפלא הביא המרדכי שם: שיש עשירים גדולים ששוחטים לכפרות אילים כבשים וגדיים, ומחלקים את הבשר לעניים ויתומים ואלמנות.

כפרות גם ביום ראש השנה

במרדכי הג"ל מוזכר גם מנהגם של חכמים ובעלי בתים, שעושים כפרות פעמיים, לראשונה בראש השנה, ופעם נוספת בערב יום הכיפורים.

כפרות בחתולות מלאים עפר זובל

בתשובת הגאונים שהעתיק רש"י במסכת שבת (דף פא ע"ב, ד"ה האי פרפיסא) מובא מנהג פלא מאוד, שעושים חתולות מכפות תמרים, וממלאין החתולות עפר זובל בהמה, וכ"ב או ט"ו יום לפני ראש השנה עושין כל אחד ואחד בשביל כל קטן וקטנה שבבית, חורעים לתוכן פול המצרי או קיטנית, וקורין לו 'פורפיסא' וצומח, ובערב ראש השנה נוטל כל קטן וקטנה את 'הפורפיסא' שלו, ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים ואומר: "זה תחת זה, זה חליפתי וזה תמורתך", ומשליכו לנהר. ובחידושי 'חתם סופר' על מסכת שבת (שם, ד"ה המנהג) נותן טעם לשבח להמנהג שנוזכר בתשובת הגאונים, שאם נגזר חלילה כריתת זרעו, יהיה זרע העציץ הזה במקום זרעו. ומשום כן זורעים אותו על שם קטן וקטנה שבבית, מפני שאסכרה הוא מיתת הקטנים רח"ל, ואמרו חז"ל (כתובות דף ל ע"ב) דמי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בחולי סרוכי, וסרוכי היינו אסכרה רח"ל, על כן משליכו לנהר שיהא במקום אסכרה, ובזה יכופר לו ולבניו ויחיו.

ויש לציין למנהג נפלא כעין זה, שהביא רש"י במסכת כתובות (דף ח ע"א ד"ה מכי רמי): "יש אומרים, לשם החתן והכלה זורעין שעורין בעציץ, לומר פרו ורבו וצמחו, כשעורים הללו", והוא מנהג פלא, וכעין מנהג הכפרות הג"ל שהביא רש"י בשם הגאונים.

ניו יארק	חיפה	בני ברק	ירושלים	הדלק"ג
18:01	18:10	18:17	18:00	
19:11	19:14	19:15	19:13	מוצש"ק
19:51	19:48	19:49	19:47	ר"ת

**עש"ק ז תשרי - רבי דוד
אופנהיים ז"ל - נשאל דוד**

הגאון רבי דוד אופנהיים זצ"ל, נולד בשנת תכ"ד בעיר וורמייזא, לאביו השר והקצין רבי אברהם אופנהיים ז"ל. היה תלמיד מובהק להגאון בעל עבודת הגרשוני זצ"ל. היה גיסם של הגאונים בעל 'אליה רבה', ובעל שו"ת 'שבות יעקב' זצ"ל. בשנת תמ"ט נתמנה לאבדק"ק ניקלשבורג, ובשנת תס"ב נתמנה לכהן פאר כאב"ד עיר ואם בישראל פראג ורב המדינה בבעהמן. היה רבן של ישראל, שמו הלך לפניו כפוסק מובהק, ופנו אליו בשאלות מכל קצוי תבל. הקים ישיבה גדולה, וגדולי ישראל יצאו מבית מדרשו. זכה לשני שלחנות, תורה וגדולה במקום אחד. שרת שם בקודש למעלה משלשים שנה, עד פטירתו ביום ז תשרי תצ"ז, ושם מנוחתו כבוד. השאיר אחריו ברכה ספריו היקרים, שו"ת 'נשאל דוד', 'מועד דוד', ועוד הרבה ספרים שנשארו בכת".
הוא היה אומר - בשו"ת 'נשאל דוד' (ה"ג א"ה סי' טז) הביא מנהג עירו ק"ק פראג, וזה לשונו 'ביום כיפור נוהגים בק"ק פראג יע"א שלא להשתמש בו ביום בכלי זהב או בכלי כסף מוזהבים בתכשיטי ספר תורה, וגם העין חיים והטס והעטרה. ונותנים טעם לדבריהם, משום אין קטיגור נעשה סניגור וכו', הנח להם לבני ישראל במה שכבר נהגו בוודאי מנהג וותיקין הוא'.

**יום ראשון ט תשרי - רבי אברהם
סבע ז"ל - צרור המור**

הגאון הקדמון רבי אברהם סבע זצ"ל מגולי ספרד, אבי זקנו של אשת מרן הבית יוסף ז"ע מזיווג שני, וי"א שהיה דודו של הב"י. נולד בעיר סאמורה שבמדינת קאשטייליא, לאביו רבי יעקב סבע זצ"ל. כשנגזר הגירוש על יהודי ספרד, נדד למדינת פורטוגאל. לאחר כמה שנים כשנגזר הגירוש על יהודי פורטוגאל, נדד שוב למדינת אפריקא. נפטר בספינה בערב יום הכיפורים [לא ידוע באיזה שנה]. ובא לקבורה במוצאי יוה"כ פ בעיר וירונא שבאיטליא.
ספרו צרור המור נדפס לראשונה בשנת רע"ד [לא ידוע ברור באיזה מקום נדפס, בקושטא או בוויניציאנה]. בפרשת ויצא (ד"ה ויוסף אף) מתאר בעל צרור המור ז"ל כל גדויו מעיר לעיר, ממדינה למדינה, ובתוך הדברים מגלה שחיבר ספרו 'צרור המור' בלי שום ספרים לפניו, לא ש"ס לא מדרשים, ולא ספרים אחרים זולת 'חמשה חומשי תורה', וכל מאמרי חז"ל הרבים שהזכיר בספרו כתבם מתוך הזכרון. חיבר עוד ספר 'אשכול הכופר' על מגילות רות ואסתר. כמו כן כתב עוד כמה ספרים, וכשנגזר הגירוש על יהודי פורטוגאל הטמינם תחת אילן של זית, אבל בעוה"ר יצתה אש ונשרפה האילן וכל הכתבי יד שהיו טמונים תחתיה, ובעל צרור המור בפרשת

ויצא (שם) התמרמר מאד על אבידת ספריו, ומצדיק עליו את הדין.

**יום שני י תשרי - רבי יצחק יהודה
שמלקיש ז"ל - בית יצחק**

הגאון רבי יצחק יהודה שמלקיש זצ"ל נולד בלמברג בשנת תקפח לאביו רבי חיים שמואל נכד הגאונים בעל תבואות שור והש"ך. בימי נעוריו שימש את שני גדולי הדור רבי מרדכי זאב איטנגא זצ"ל ורבי יוסף שאול נתנון זצ"ל בעלי 'מפרשי חיים'. שימש ברבנות בזוראוונא בערז'אן פרעמיסלא ולבוב. חיבר ספר שו"ת 'בית יצחק' על ד"ח שו"ע ונדע כגאון וכפוסק. נפטר בשנת תרסו באמצע תפילת כל נדרי.
הוא היה אומר - מובא בספר 'שיח זקנים' שהבית יצחק הצליח פעם להשפיע על שני הצדדים לגמור שידוך, ולפליאת השדכן איך הצליח הרב במקום שהוא לא הצליח, השיב לו הרב על שני דברים נאמר שהם קשים כקריעת ים סוף על פרנסה ועל שידוכים, אני כשאני מציע שידוך כוונתי רק לשם בנין בית בישראל משא"כ אתה שכוונתך גם לשם פרנסה נמצא שהקושי שלך כפול משלי.

**יום שלישי יא תשרי - רבי
אברהם אביש מפרנקפורט
דמין ז"ל - ברכת אברהם**

הגאון רבי אברהם אביש זצ"ל ידוע יותר בשם ר' אביש'ל פראנקפורטער או ר' אברהם ליסא זצ"ל. היה בנו של הגאון ר' צבי הירש אב"ד מעזריטש זצ"ל. והיה תלמידו של הגאון הבית שמואל על שו"ע אה"ע. שימש ברבנות בק"ק קארוב, יאנאווא, לוקאווע, ריטשוואל, מעזריטש, ליסא, ובסוף ימיו בפראנקפורט דמין. בסערה הידועה כפרשת הגט מקליווא שהסעירה בשעתו את העולם התורני היה דעת רבינו ובית דינו נגד כל חכמי דורו. מלבד גדלותו בתורה היה מפורסם כצדיק נשוגב וקדוש עליון. נדפס ממנו ספר 'ברכת אברהם' על מסכתות הש"ס, 'קנה אברהם' עה"ת, 'מוחה אברהם' על הגש"פ, 'עמק המלך' הגהות על הרמב"ם. הגאון ר' יוסף לעווניגשטיין מסעראצק כותב במכתב שנדפס בסוף ספר 'בית יהונתן' שיש תחת ידו כמה אלפים של קונטרסים מכת"י של רבינו זצ"ל. נפטר בפפ"ד ממחרת יום הכפורים בשנת תקכ"ט ושם מנוחתו כבוד.
הוא היה אומר - מובא בספר 'נפלאות חדשות' שפעם היה אצל רבינו בערב יו"כ הרבה שאלות בעיני טריפות ופסק על כולם להיתר, ולפליאת רבני בית דינו השיב העושה מכשר טריפה הוא עבירה שבין אדם לחבירו, אבל העושה מטריפה כשר הוא עבירה שבין אדם למקום, ועבירה שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר, ואע"פ כן תנוח דעתכם ב"ה הוריתי כדין.

**יום רביעי יב תשרי - רבי
אברהם המלאך ז"ל**

הרה"ק רבי אברהם המלאך ז"ע נולד בערך בשנת תק"א לאביו המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע. משך כל ימיו היה פרוש מאוד וקדוש בכל הליכותיו. צדיקי דורו העריצוהו והעידו עליו כי מרוב קדושתו הגיע להתפשטות הגשמיות, ועקב זאת נקרא בפי כל 'המלאך'. בהשפעת המאור עינים ז"ע במחצית השנה האחרונה לחייו התקבל כמגיד בעיר פאסטאו. וביום יב תשרי תקל"ז בהיותו בן ל"ו שנים בלבד נפטר שם ושם מנוחתו כבוד. השאיר אחריו שני בנים רבי ישראל חיים מלודמיר חתן הרה"ק רבי שלמה מקרלין ז"ע ורבי שלום מפראהבישט ז"ע.
הוא היה אומר - מפורסם בשמו שפירש את המשנה הראשונה במסכת ברכות 'מאימתי קורין שמע' מאימתי מלשון אימה ופחד, והכוונה שקריאת שמע צריך להיות באימה ויראה.

**יום חמישי יג תשרי - רבי
עקיבא אייגר ז"ל**

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. נולד באייזנשטאט שבאונגארן ביום א' חשוון תקכ"ב, לאביו רבי משה גינז זצ"ל. היה תלמידם של הגאון רבי נתן נטע פראנקפורטער זצ"ל אב"ד מאטערסדארף, ושל דודו הגאון רבי בנימין וואלף איגר זצ"ל. בשנת תקנ"א נתמנה לאבדק"ק מארקיש פרידלאנד, ובשנת תקע"ד לאבדק"ק פוזנא, ושרת שם בקודש למעלה מעשרים שנה עד פטירתו ביום יג תשרי תקצ"ח, ושם מנוחתו כבוד. השאיר אחריו ברכה: 'דרוש וחיידוש' על מסכות הש"ס, הגהות על הש"ס ועל השו"ע, 'פסקים ותקנות', 'שו"ת רעק"א', 'תוספות רעק"א' חידושים על משניות, ועוד. היה חותן משה מרן ה'חתם סופר' זצ"ל.
הוא היה אומר - מסופר על רבי עקיבא אייגר זצ"ל שהציעו לו שידוך ואבי המדוברת רצה לתהות על קנקנו ושאל אותו שאלה בסוגיא מסוימת ורבינו ישב ושתק ולא ענה שום דבר, אח"כ שאל אותו אביו הרי אין שום ספק שידעת את התשובה וא"כ מדוע לא ענית, השיב לו רבינו השאלה שנשאלה בטעות יסודה, ואם הייתי עונה יתכן שהיה נגרם בזיון ליהודי, לכן מוטב שלא יהיה מהשידוך ואני לא אגרום בושה ליהודי.

הלכות יום הכיפורים

ליטול את ידיו שחרית לאחר שינה ד' פעמים כשיטת הגר"א).

יא. נערווען (עצבים) בנטיילה. ואף שצריך ליטול בכל חיובי נטיילה עד קשרי אצבעותיו, מכל מקום אם הגיעו המים יותר מקשרי אצבעותיו לית לן בה (ארחות רבינו חלק ב' עמוד ר"ז בשם החזון איש זצ"ל "ואמר לו מרן שאינו צריך לצמצם בדיוק, ואפשר קצת יותר כי אין זו רחיצה של תענוג").

יב. מוצאי יום הכפורים. יש שכתבו שבמוצאי יום הכפורים כשמתפלל ערבית לאחר הזמן, יטול ידיו ג' פעמים עד פרק הזרוע, כיון שביום הכפורים לא נטל את ידיו אלא עד קשרי אצבעותיו (שו"ת רבבות אפרים חלק א' סימן קפ"ה).

נטילת ידים לצריכים לכך

יג. חולה. וחולה הצריך לאכול פת יטול ידיו כל פרק היד עד הזרוע, וכדרכו בכל השנה דכל רחיצה שאינו מכוון בה לתענוג מותרת (שו"ת לבושי מרדכי מהדורת חלק י"ד סימן י"א, ושו"ת שבט הלוי חלק ח' סימן קל"ט).

יד. כהן. וכן כהן העולה לדוכן יטול ידיו כל פרק היד עד הזרוע, וכדרכו בכל השנה דכל רחיצה שאינו מכוון בה לתענוג מותרת (רמ"א סימן תרי"ג סעיף ג', ומשנה ברורה שם ס"ק ז', ועיני מה שביאר בשער הציון שם ס"ק י'. ועי' כף החיים שם ס"ק ט"ו דהנטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו אין מונחין אותו).

טו. והטעם. ושאינו משאר חיובי נטילות להוריד הרוח רעה (כשאר דוגמאות שכתבנו לעיל) שצריך ליטול עד קשרי אצבעותיו כיון שמדינא סגי בזה (והחמירו ליטול עד הזרוע), אבל לפת ולדוכן החיוב ליטול הידים עד סוף הפרק (אלף למטה שם ס"ק ט').

שו"ת בהלכות המצוינות

האם מותר להניח ביוהכ"פ שמן ריחני בנייר טישו כדי שיקלוט הריח

תשובה: מנהג העולם להריח שמן ריחני או טבק ביום הכפורים כדי להקל הצום, ויש כאלו ששופכים שמן ריחני על נייר טישו כדי שיקלוט הריח, [וכגון שנמצא בבקבוק של השמן ליד הגבאי ואין ביזו ללכת כל כמה דקות להריח, לכן מניח קצת על הטישו ונותן בו ריח וכך יוכל להריח כפי חפצו ורצונו], ואסור לעשות כן כיון שמוליד בו ריח (עי' שער הציון סימן תרי"ג ס"ק כ"ד).

טבק. וכן אסור להניח טבק על הטישו כדי שיקלוט הריח, אבל אם אין לו היכן להניח הטבק ומניחם על הטישו מותר לעשות כן, כיון שאין כוונתו בשביל להוליד ריח (ואף שהוא פסיק רישא להוליד ריח, מ"מ נקטינן להלכה שאין בזה איסור, שולחן ערוך הרב סימן תקנ"א קונטרס אחרון ס"ק א', ועי' ט"ז ס' שכ"א ס"ק ז' שהחמיר בזה ובסימן תקנ"א חזר והתיר, ועי' משנ"ב ס' שכ"א ס"ק כ"ה, ובמשנה ברורה בסימן תרנ"ח ס"ק ז' מכריע להקל רק בשעת הדחק, אבל באופן דלא ניחא ליה כלל שאין לו שום תועלת מקליטת הריח גם הוא מודה, שער הציון שם ס"ק ח').

רחיצת הגוף

א. נפסק בשולחן ערוך (סימן תרי"ג סעיף א') "אסור לרחוץ ביום הכפורים בין בחמין בין בצונן, ואפילו להושיט אצבעו במים אסור".

ב. מלוכלך. ומוסיף השולחן ערוך (שם) שאם היו ידיו או רגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט או בצואה או שנטף דם מחוטמו, מותר לרחצם שלא אסור אלא רחיצה של תענוג.

ג. זיעה. וכתב המגן אברהם (שם ס"ק א') שמלשון המחבר משמע שאם יש לו הרבה זעה ורוצה להעבירו מותר לרחצו, כיון שאינו רחיצה של תענוג, וכתבו האחרונים שכוננת המגן אברהם שמוותר לרחוץ אלא כשנעשה מלוכלך ע"י מלמולי זיעה וזה מזהם מאוד, אבל לזיעה גרידא שרק גורם לו שלא ירגיש בטוב ואינו סובל, אין בו שום היתר לרחוץ את גופו (שו"ת דברי יציב אורח חיים סימן רל"ז "אך משם אין ראייה כי המגן אברהם איירי בזההמא היינו שמוזהם מאוד ולא בסתם זיעה, ואמנם מי שמזיע כל כך עד שהוא מזהם או שמזיע בזיעה שאינה חולפת, וכך דכתובות ע"ה ע"א גבי מומין עיין שם אין הכי נמי דמותר לו לרחוץ").

ד. תינוק. אבל מותר לרחוץ תינוק שנתלכלך שלא אסור אלא רחיצה של תענוג (ולכתחילה ירחץ רק במים צוננים ולא בחמים, ט"ז סימן תרט"ז ס"ק א', ומגן אברהם שם ס"ק א'. ויש לדון אם לעת הצורך כגון לצורך תינוק חלוש ועלול להצטנן, אם מותר לרחצו במים חמים ע"י שילבש כפפות ניילון על הידיים).

רחיצת השערות

ה. וכן אסור לרחוץ השערות אפילו במעט מים (ערוך השולחן סימן תקנ"ד סעיף י"ד "אבל אסור לרחוץ השיער אפילו במעט מים").

ו. שערות ארוכות. ויש שכתבו שאם ידיו לחות וכגון שרחץ את ידיו מקודם, מותר להרטיב את שערותיו אם הם ארוכות וכגון פאותיו וזקנו, אבל יזהר שלא יגעו המים כלל במקום חיבור השערות לגוף, ולא יירטב גופו מהמים, וגם יזהר שלא יבוא לידי איסור סחיטה (שו"ת שבט הקהתי ח"א סימן קע"ו "נראה דבתשעה באב מותר לרחוץ הפאות או הזקן במקום שאינו מחובר לגוף, דרק כשרוחץ בשרו אית ליה הנאה משא"כ כשרוחץ שעריו, דאע"ג דלגבי כמה דברים שעריו הוא כגופו, אבל מכל מקום לענין הנאת רחיצה וודאי לית ליה הנאה ברוחץ שעריו כמו ברוחץ גופו").

נטילת ידיים

ז. נפסק בשולחן ערוך (סימן תרי"ג סעיף ב') "נוטל אדם ידיו שחרית ומברך על נטילת ידיים, ויזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו", (ומוסיף הרמ"א שם "ולא יכוון להנאת רחיצה רק להעביר הרוח רעה מעל הידיים").

ח. שאר חיוב נטיילה. וכן כשיוצא מבית הכסא (שולחן ערוך שם סעיף ב', ועי' משנ"ב שם סק"ד), או נגע במקומות המכוסים שבגופו או חכך שערותיו (עי' משנה ברורה שם ס"ק ו').

ט. נגע במנעלים. אם נגע במנעליו אף שזה נעלי בד וגומי (ראבע"ד) גם כן יטול את ידיו עד קשרי אצבעותיו, כיון שהלך בהם מיטנפי וצריך נטילת ידיים (כף החיים סימן תקנ"ד ס"ק ע"ג על דברי השולחן ערוך שם סעיף ט"ז שכתב דמותר ללבוש נעל של בד או של עץ או של שעם וגמי, וכתב הכף החיים שם "ואם נגע בידי בזה המנעל צריך נטיילה כדן נוגע במנעל של עור").

י. ג' פעמים. וכן יטול את ידיו עד קשרי אצבעותיו ג' פעמים לסירוגין כמנהגו (אלף למטה שם ס"ק ז', ועי' מה שהאריך בזה), ומי שרגיל ליטול ד' פעמים וכגון אלו המחמירים ליטול ידיהם שחרית ד' פעמים, מותרים ליטול ידיהם כדרכם (ארחות רבינו חלק ב' עמוד ר"ז מה שסיפר הגרמ"ק צוצק"ל "וכן אמר לו מרן החזון איש שיכול

א גמר
חתימה טובה
לאלפי קוראי הגליון
ולמאות האברכים
בוגרי מפעל חתן
כהלכה
ולכל בית ישראל
בברכה מפעל שונה הלכות

ברכת מזל טוב
למורנו המאלפנו בינה
כש"ת הגאון רבי יוסף זילבער שליט"א
דומ"ץ דק"ק ויען מאנסי, ובעמח"ס גביע הכסף לרגל אירוסיו בנו הבה"ח כומר משה נ"י ויה"ר שייבנה בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה
בברכת התורה
תלמידיו שומעי לקחו

חלק מהגליון נתנדב
לטו"ג הרה"ק רבי שמעון נתן
נטע בן הרה"ק רבי משה מרדכי
מלעלוב צוצק"ל
נלב"ע יום הכפורים

נתנדב לזכות
אברהם בן יהודית מירל
וזוגתו בתיה בת ליפשא
מטל חיה
לברכה והצלחה בכל העניינים

הגליון י"ל
ע"י
מפעל 'שונה הלכות'
להערות והארות ניתן לפנות
0583205942M@gmail.com
או במס' 845-8916-167

הגליון נכתב
ע"י הרה"ג
ר' שמואל בנימין זינגער שליט"א
בעמח"ס 'בשבילי הלכה'

מעיינות ההרים

פרשת האזע
תשפ"ד

אמרום נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש ותלמידיו ז"ע ועב"א
שנאמרו בנעימה מפי פה מפיך מדגליות
כ"ק ארמו"ד מטעמזשזואר שליט"א

שיעור
חוצע רש"י

שיחה בעניני תשובה

החטא עצמו הוא העונש הגדול ביותר

שמעתי מפי הרה"ק רבי יענקל'י
מפשעווארסק זיע"א שפ"א סיפר
הרה"ק מראפשיץ זיע"א מעשה
בעיירה אחת, שהגיעו גויי העיירה
אל הגלח' שעיירה, וביקשו שיוורה
על איסור חמור לשתות משקאות
חריפים, כי באותם ימים נגרם
נזקים גדולים מהגויים שהיו שותים
לשכרה ובטוב לבם ביין עושים
כטוב בעיניהם. אמר להם הכומר
שקודם כל רוצה הוא לראות איך
נראה שיכור, כדי שידע בחומר
העונש שיושת על המשתכר. על כן
ביקש שיתנו לו יין, וכך שתה לשכרה
והתגולל בבוץ כדרך השיכורים,
כאשר חזר לדעתו אמר: הגעתי
למסקנא, שלשיכור לא מגיע שום
עונש, כי זהו גופא שהוא מתגולל
בבוץ - זהו העונש הגדול ביותר...
ופירש הרה"ק רבי יענקל'י כוונת
משלו של הרה"ק מראפשיץ, שהוא
עולה על האדם החוטא, כי יהודי
שחלילה הסיתו יצרו לעבור על רצון
ה', אינו ראוי לעונש, כי זהו גופא
שהוא מונח בבוץ - זהו העונש הגדול
ביותר...

ונראה דדרגה זו שהאדם מכיר
במצבו השפל שהכתים את נשמתו
הטהורה, היא דרגת התשובה שהיא
מפני 'יראת החטא', ולהרחיב בענין,
כי הנה כידוע ישנם שני בחינות
ביראה 'יראה עילאה' ו'יראה תתאה',
כי יראה עילאה היא שהאדם חוזר
בתשובה 'בגין דהוא רב ושליט'
מעוצם יראת הרוממות, והוא
גבוה מעל גבוה מהמדריגות היותר
נמוכות ביראה - 'יראה תתאה', שבה
יש תרתי - 'יראת החטא', ו'יראת
העונש', והדרגה הנמוכה ביותר היא
'יראת העונש', כי אף המוני העם

נמנעים לעשות כל דבר שהוא, אם
יודעים שעתיד לבוא עליהם עונש
חמור. אמנם שגם זה טוב שהוא
מאמין בעונש, אשר משום כך הוא
נמנע לפגום נשמתו. דרגה גבוהה
יותר היא 'יראת החטא', שהוא אינו
רוצה לפגום בנשמתו הטהורה
שממרום חוצבה. ושני הדרגות הללו
יומשלו לבן שאביו קנה לו מלבוש
נאה ויקר, ומזהיר אותו ביותר שלא
ילכלך הבגד, כי הוא יקר מאוד,
והנה אם ילד קטן הוא, אזי הטעם
שהוא נזהר מללכלך הבגד הוא
משום שהוא מתיירא מאביו, ואינו
נזהר מחמת הסיבה האמיתית שהיא
משום שאם ילכלך הבגד היקר - הוא
יהיה המפסיד העיקרי, כי לא יהיה
הבגד היקר ראוי למלבוש. ובנמשל
זהו 'יראת העונש', שהאדם מתיירא
רק מהעונש שישית עליו הקב"ה,
ולא מתיירא מכך שהוא במו ידיו
מלכלך את הנשמה הטהורה. המשל
הב', לילד פקח יותר, אשר אמנם
שגם אותו מזהיר האב לבל ילכלך
הבגד, אך הוא יודע ומבין את הסיבה
האמיתית לכך, שהיא לטובתו שלא
יתלכלך בגדו היקר. ובנמשל זהו
הדרגה העליונה יותר 'יראת החטא',
שמתירא האדם מהחטא כי יודע
הוא שהוא תכתים את נשמתו
הטהורה, ועל כן כאשר הוא קולט
את אשר נעשה, הרי הוא משתפך
אל קונו בבכיה, 'אנא, נקה את
נשמת הטהורה שנפחת בי'. וזו היא
הדרגה שעליו כיון הרה"ק מראפשיץ
באמרו: העונש הכי גדול לבעל
העבירה, היא החטא עצמו, שהיא
הגורמת לו להתגולל בתוך הבוץ'...

**צריך האדם לעקוד את שורש החטא
שמעתי מהרה"ק מקלויזנבורג זיע"א
שפירש הכתוב שובה ישראל עד ד'**

"ליקוטי סיפורים" בעניני יום הקדוש

מעשה ביהודי פשוט מאוד, שידע את
אשר איתא בפוסקים בענין חשיבות
אכילת דגים בסעודת ערב יוה"ק משום
'מעשה דחייט', וגופא דעובדא מובא
ב'טור' (אורח חיים סימן רד) וז"ל, מעשה
בשומר העיר שאמר לעבדו קנה לי
דגים, ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו
זהוב, והיה שם יהודי חייט והוסיף
עליו עד שהעלוהו לחמשה ונשאר
לחייט, בא העבד אל אדוניו וספר לו
כל המאורע, שלח השומר אחר החייט,
ואמר לו מה מלאכתך, אמר לו חייט,
אמר לו ולמה קנית דג שזה זהוב בה'
זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מיד
עבדי ששלחתיו לקנותו לי, השיב לו
והיאך לא אקנו אפילו בי' כדי לאוכלו
ביום כזה שצונו הקב"ה לאכול ולשתות,
ושאנו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו
עונותינו, אמר לו, אם כן, יפה עשית
ופטרו והלך לשלום, ע"כ. אותו יהודי
פשוט טעה וסבר דהטעם לאכילת
הדגים הוא משום 'מעשה דחייט'. ומידי
שנה בשנה היה בא לשלחנו הטהור של
הרה"ק השרף ר' משולם פייש הראשון
מטאהש זצוק"ל בערב יום הקדוש,
והיה הרה"ק שואל אותו אם אכל דגים
היום, והוא משיב בבטחון: בודאי, והלא
איכא 'מעשה דחייט'. ובכך היה הרה"ק
ממתיק הדינים, וממשיך 'לחיים' לבאי
העולם שתהיה השנה הבאה 'לחיים ולא
למוות'.¹ (מלוה מלכה שלח תשע"ה)

**סיפור הגאון האדיר רבי שמואל הלוי
וואזנער זיע"א** שלפנות בוקר של יום
הקדוש היה רבו הרה"ק רבי מאיר שפירא
זצוק"ל מסובב בין חדרי השינה שבהם

1. הרה"ק רבי צבי הירש מידיטשוב זיע"א פירש
את הכתוב בתוכחה 'בבוקר תאמר מי יתן ערב
ובערב תאמר מי יתן בוקר' (דברים, כ"ח, ס"ג) 'בבקר
תאמר מי יתן ערב' הכוונה להמתנה העצומה
שנתן לנו השי"ת - ליל הסדר שאנו משתוקקים
ומצפים מ'בקר לערב' דהיינו לליל הסדר, ו'בערב
תאמר מי יתן בקר' הכוונה להד' מינים הקדושים
שאנו מצפים כל הערב' ל'בקר' לקיים מצוות
הד' מינים, עכת"ד. וחשבתי להוסיף להעמיס
בפסוק ד'בבקר תאמר מי יתן ערב' הכוונה ל'חיתן
ביום חופתו' שיושב ומצפה מ'בקר לערב לקיים
המצווה הגדולה של נישואין ו'בערב תאמר מי
יתן בקר' הכוונה ל'וואך נאכט' שיושבים ימצפים
מ'ערב' ל'בקר' לקיים מצוות ברית מילה.

1. ודוגמא לדבר: היה יהודי פשוט בבית מדרשו בפתח תקוה, שהיה מזהיר לבל יתנו הספרי תורה לילדים,
כי עלולים הם ליפול מידיהם. והיה אומר 'איני רוצה אח"כ להתענות משום נפילת ס"ת', דהיינו שעיקר
יראתו היה על העונש...

לנו הבחורים, כשהוא מפזם את הניגון הנעים 'להתוודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ'... בהתעוררות רב, ובאופן זה של התרוממות הנפש ההעיר את הבחורים לערוך את עבודת היום הקדוש. (מלוה מלכה נח תשפ"א)

עובדא הוה אצל הרה"ק ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר זיע"א במוצאי יום הכיפורים, אחר שעמד שעה ארוכה להפרד מן הציבור הגדול שהגיע אליו ליום הקדוש, עלה על יצועו בשעה מאוחרת בלילה, לא עבר זמן רב, ובא יהודי להזכיר את בתו החולה לפני הרה"ק, הסבירו לו הגבאים דזה עתה עלה הרבי על יצועו לאחר עבודת היום, אך אותו יהודי שבתו עמדה ממש בשערי מות ואף הרופאים התייאשו מלרפאותה, לא יכל להתאפק והחל לצעוק בצעקות ארי מרוב צער, למרות כל בקשות הגבאים שינמך קולו לבל יעיר את הרבי משנתו, אך ללא הועיל, עד שנתעורר הרה"ק משנתו, ובשמעו קול צעקת יהודי בצרתו, מיהר אליו והרגיעו באמרו" אל לך לשות לקול הרופאים המייאשים אותך, כי הלא כבר אמרו הצדיקים זיע"א דכאשר הרופאים מייאשים אדם, הרי זה ייאוש שלא מדעת, ואף אני מוסיף על זה, דזהו אף יאוש של מדעת בעלים. היהודי שב לביתו בשמחה גדולה, ואכן זכתה בתו לרפואה שלימה. לאחר זמן בא בנו של אותו יהודי אל הרה"ק להודות לו, דרש לו הרה"ק על מה שנאמר על מרדכי 'מרדכי בן שמעי בן קיש איש ימיני, קיש' - לשון הקשה על דלתי הרחמים, כי צריך האדם להקיש על דלתי הרחמים, ובזה הפטיר לפני בנו של אותו יהודי: אביך השכיל 'להקיש', וע"י זה זכה לישועה, ע"כ.

מציינו בזה את גודל 'אהבת ישראל' שפעמה בלבו הקדוש, דאע"פ שהיה כל גופו תשוש מעבודת היום, ועודנוסף על זה הפרידה מן החסידים במוצאי היום הקדוש, עכ"ז כאשר שמע קול המבקש לרחמים, לא יכל לעמוד בכך, וקם משנתו על מנת לפעול לו ישועה. (מלוה)

מלכא וארא תשע"ה

את מידת החסד. ובזה יש מענה לשון למי שיתעצל לשוב בתשובה, באמרו, 'וכי זוכר אני את כל אשר חטאתי, וכי איך אידע לשוב בתשובה', ובדברים אלו הוא מונע עצמו מלשוב בתשובה. כי הנה כיון שבתשובה יש בה את כח ה'חסד', על כן די שיתוודה האדם על החטאים שהוא זוכרם, והקב"ה יוסיף עליו 'חסד' למחול לו אף אל אותם חטאים שלא שב עליהם.

בכתובים 'ארפא משובתם' משמע שכביכול הקב"ה אומר שהוא ירפא את התשובה, ואיך משמע שהתשובה היא המביאה את הרפואה, ועוד צ"ב, דהנה כבר איתא במשנה (אבות פ"א, ג) 'אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס', וא"כ איך יתכן שיורה לנו הנביא שנעשה תשובה רק כדי שנזכה בגינה לרפואות, והלא אין ראוי לקיים מצוות רק על מנת לקבל מתן שכרה. ואין לתרץ דמציינו בכמה מקומות שציינה התורה מתן שכרה של מצוות בכדי שלא יפטור את האדם מהם, כי אין להשוות ביניהם, כי כל זה אמור במצוות עשה, אך 'תשובה' הוא ענין נחוץ ביותר, אשר כיון שחטא האדם לפני השי"ת, באם לא ישוב עומד בחטאו וירד לשחת ח"ו, ולא יתכן לעודד את האדם לעשותה כדי לקבל שכר עליה. ועוד הקשה דלמה נקט 'רפואות' לשון 'רבים'.

ותירץ בהקדים המובא בספר 'סידורו של שבת' (שורש א', ענף ד') בביאור החילוק בין חסד לרחמים, כי 'חסד' נקרא זה שהאחד מתחסד עם חברו, ועושה עמו טובה בלי הקדמת בקשה מהמקבל הטובה, וזו דרגה יותר גבוהה מ'רחמים' שמשמעה שכאשר הוצרך לרחמים מבקש מאת המושל לרחם עליו, והמושל מקבל בקשתו ומרחם עליו ונותן לו מבוקשו. וכמו כן הוא גם ברוחניות, אשר על כן נקרא 'חסיד' - המתחסד עם קונו, דהיינו שעושה לפניו משורת הדין, היינו שמוסיף על הציווי לעשותה ביתר שאת. ודוגמא לדבר מציינו בענין אליעזר עבד אברהם כאשר ביקש לחפש אשה ליצחק, אשר לא הסתפק בכך שתשקה רבקה אותו אלא המתין לראות שתציע ליתן מים גם לגמליו, כי כיון שרצה לחפש אשה שתהיה ראויה להכנס לבית אברהם - איש החסד, על כן ביקש לראות אם היא ניחונה במידת החסד, ולכן אם רק היתה משיבה לו 'שתה', כי אז היה רק יודע שיש בה מידת ה'רחמים', ורק אחרי שהציעה מעצמה 'וגם לגמליך אשתה' ללא שיבקש ממנה, כי אז ראה שמידת החסד חקוקה בה, ובכך ידע שהיא ראויה להנשא ליצחק ולהכנס לביתו של אברהם אבינו, עכתו"ד ה'סידורו של שבת'. ועל פי זה ביאר ענין 'גדולה תשובה' שמביאה רפואות לעולם, כי הנה ה'חסד' נקראה מידת ה'גדולה', וזהו 'גדולה תשובה', כי 'תשובה' יש בה

אלוקיך כי כשלת בעווניך' - באופן אחר, כי לכאורה צ"ב על הלשון 'כי כשלת בעווניך', והלא פשיטא הוא שנכשל האדם בעבירות, וכי יכשל האדם במצוות... וביאר, דהנה לפעמים אחר שעובר אדם עבירה, הוא מניח את דעתו באמרו שהוא 'מכשול' ולא ככוונה תחילה עשה זאת, אך על זה צריך האדם לדעת, שגם אם זהו רק 'מכשול' בעלמא, גם כן צריך הוא לפשפש במעשיו למה אירע לו כדבר הזה, כי אם נכשל האדם בידוע שגם קודם לכן לא הלך בדרך ישרה כל כך, כי אם היה הולך בדרכים ישרות, לא היה בא לידו דבר מכשול כזה, וכהכלל הידוע 'אם הולכים בדרך המלך, לא נופלים בבורות ולא נתקלים באבנים, ואם נתקל האדם באבנים, מן הסתם לא הלך בדרכים ישרות'. ועל זה אמר הנביא 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך' - 'כי כשלת בעווניך', כי אם נכשלת מן הסתם היה זה בגין 'בעווניך' - מחמת שכבר קודם לכן לא הלכת בדרך הישרה.

וזהו על דרך שדיבר בקודשו הרה"ק מהר"ש הראשון מבאבוב זיע"א בעת סיום מסכת כריתות, שדרש על מה שאמר בעת הסיום 'הדרן עלך המביא אשם, וסליקא לה מסכת כריתות', דהנה כשמביא אדם 'אשם' על חטאו, לא די בהבאת הקרבן גופא, כי צריך הוא לחפש ולמצוא את השורש לעבירה, ולתקנה, וכדאמרו חז"ל (ע"ז מה, ב) 'העוקר עבודה זרה צריך לשרש אחריה'. והטעם בזה, כי כשם ששרשי העץ הם יסוד כל העץ, וכל זמן שהם קיימים יכול העץ להצמיח ענפים ופירות בכל עת. כמו כן כל זמן ששורש החטא קיים, עלול הוא להצמיח עוד חטאים חדשים, ועל כן צריך האדם לעקור העבירה מכל וכל, כדי שלא תגרור עוד עבירות אחריה. וזהו 'הדרן עלך המביא אשם' - ע"י ש'הדרן' - יהדר ויחפש האדם את מקור ה'אשם' - כי אז יתקיים 'סליקא לך מסכת כריתות'.

ועוד להרחיב הביאור בענין 'שובה ישראל', ע"י התעמקות בכתובים הסמוכים, כי הנה בבני יששכר עמד לדקדק כמה דיוקים על מה דאיתא בהמשך הכתובים (הושע יד, ה) 'ארפא משובתם אוהבם נדבה', דצ"ב, דהנה איתא בגמ' (יומא פו, א) אמר רבי חמא ברבי חנינא גדולה תשובה שמביאה רפואות לעולם, שנאמר 'ארפא משובתם אוהבם נדבה'. ולכא' דייקא

כ'פירה - עבודה זרה, א'שה - גילוי עריות. כי כאשר **'תשב אנוש'** - ביחיד, כי אז יכול לשוב בתשובה **'עד דכ"א'** - עד ולא עד בכלל, כי לא מועילה תשובתו על ג' העבירות החמורות. אך אם רוצה אדם לשוב בתשובה גם עליהם, **'ותאמר שובו בני אדם'** - יתאסף יחד עם רבים לשוב בתשובה, ואז יכופר גם עוון ג' עבירות חמורות, עכתו"ד.

ובזה יש לנו לימוד גדול לימים הללו - עשרת ימי תשובה, כי ידוע שבעשרת ימי תשובה יש לכל יחיד כח גדול כמו לרבים, כדמצינו בגמ' (ראש השנה יח, א) שהרחיבו בגודל כח הרבים שיש בכוחם לקרוע גזר דין קשה אף לאחר שנחתם, והקשו דהלא מצינו כתוב **'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיות קרוב'**, דהיינו לשון יחיד, ונמצא שיש כח גם ליחיד לבטל גזירות, תירצו בגמ' - 'אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים'. ונמצא שכאשר יעשה בר ישראל תשובה אמיתית מעומק הלב, כי אז **'יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו'** - כי אז **'וישב אל ה' וירחמהו'** - אשר ימחלוהו ה' אף על ג' העבירות החמורות, וזאת על אף שעושה תשובה ביחיד בלבד, מחמת שבעשי"ת יש ליחיד כח גדול כמו לרבים.

ומידי הזכרת הכתוב (ישעיה נה, ז) **'יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישב אל ה' וירחמהו ואל אלוקיניו כי ירבה לסלוח'**, נראה להמליץ בו, מה שפירש הרה"ק מרוזין זיע"א על מה שאומרים (תפלת יום הכיפורים) **'כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון בכל דור ודור'**, בהקדים מה דאיתא בגמ' (בבא מציעא לג, א) על הציווי **'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... והתעלמת מהן'** - רובץ ולא רבצן, כי 'רבצן' היינו חמור שהוא רגיל לרבץ הרבה, אשר עליו אין ציווי לסייעו... ועל פי מטבע לשון זה, ביאר מה שאנו אומרים **'כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון'** לרמז שהקב"ה הוא **'סלחן ו'מחלן'** - שהוא רגיל בכך, כי אין הקב"ה מתייאש מלסלוח על החטא שעשה האדם, אף על פי שעבר ושנה על חטאיו השכם וערב, כי הקב"ה הוא **'סלחן ו'מחלן'** בתדירות. ועל זה נראה להוסיף, דזהו הביאור באמרו **'כי ירבה לסלוח'** - כי הקב"ה מרבה לסלוח שוב ושוב, ואינו מפסיק לעשות זאת לעולם.

כמותו לכל יהיה בהם בחינת "חסר", כמו שבאתרוג יש פסול של "חסר", א' - 'אמונה', כי אסור לו לאדם להיות לו ספיקות באמונה, כי ספק בגימטריא עמל"ק, ובזה צריך האדם להיות אמונתו שלימה כמו שאומרים 'אני מאמין באמונה שלימה'. ת' - 'תשובה', כי תשובה צריכה להיות בשלימות אמיתית, כמו שנאמר 'החזירנו בתשובה שלימה לפניך' - כי בזה אנו מבקשים מהשי"ת שיסייע לנו לשוב בתשובה, כי אין אנו זוכרים את כל חטאינו, על כן אנו נושאים עינינו כלפי מעלה 'אבינו מלכינו החזירנו בתשובה שלמה לפניך'. ר' - 'רפואה', ש'רפואה' צריכה להיות 'רפואה שלימה'. ג' - 'גאולה', כי גם הגאולה צריכה להיות שלימה מאתו יתברך.

בעשי"ת יש לכל יחיד ויחיד את כח הרבים

עוד פירוש בענין **'שובה ישראל עד ה' אלוקיך'**: הרה"ק מהרי"ץ דושינסקי זיע"א דרש על הכתוב (תהלים ז, ג) **'תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם'**, כי הנה איכא מחלוקת בפירוש הכתוב **'שובה ישראל עד ה' אלוקיך'**, אם הוא 'עד בכלל', או שלא הוא 'עד בכלל', וכוונת המחלוקת, כי הנה ג' העבירות החמורות, גילוי עריות, עבודה זרה ושפיכות דמים נוגעים כביכול בעצם השם, והם בבחינת **'עד ה' אלוקיך'**, ועל כן, אם אנו דורשים 'עד בכלל' היינו שאפשר לשוב גם על העבירות שנוגעים כביכול ב'ה' **'אלוקיך'**, אמנם אם נקטינן 'ולא עד בכלל', נמצא שעל כל העבירות אפשר לשוב בתשובה מלבד אותם ג' העבירות החמורות כל כך שנוגעות בעצם שם הוי"ה, אשר עליהם אין מועילה תשובה. אולם לכאן הלא כלל יש בידינו, שאין לנו דבר שעומד בפני התשובה. ועל כן מן ההכרח לומר שגם לאותם דסברי שהתשובה מועילה 'עד', ולא עד בכלל' דהיינו שלא מועיל תשובה לג' עבירות חמורות, זהו רק ביחיד, אך כאשר יהודים נאספים בציבור לחזור בתשובה שלימה, כי אז אפשר לכפר גם על אותם ג' העבירות חמורות, כי אין שום דבר העומד בפני תשובה ברבים.

ובזה פירש הכתוב **'תשב אנוש עד דכ"א'**, כי **'דכ"א'** מרמז על ג' העבירות: ד'ם - שפיכות דמים,

והמתיק דבריו במשל זה לשני בני אדם שיש להם חולאים נסתרים, אשר אינם מורגשים בשעת מעשה, אך כעבור הזמן מתגבר החולי ואז כבר אי אפשר לטפל, כי כבר התפשט החולי. ואותם שני בני אדם, כיון שלא הרגישו בחוליים ממילא לא נתגלה מחלתם זו. אך לאחד מהם אירע מכה חיצונית, ומיהר אל בית הרופא לשאול מה זה ועל מה זה, בדק הרופא את כל גופו, ואמר לו, מכה חיצונית זו היא מכה קלה מאוד, אך עתה מצאתי בך מכה נסתרת שהיא חמורה הרבה יותר ממנה, וברכות הימים עתידה מחלה זו להתפשט ולהחמיר מאוד... ובזה החל הרופא לטפל במחלה הנסתרת, בעוד שלא בא לבית הרופא לצורך זה כלל, אלא לצורך ריפוי המכה החיצונית, אך בסופו של דבר, נמצא נרפא מחליו... משא"כ החולה השני שלא השתדל כלל לילך אל הרופא, אשר לא זכה להתרפא מחליו. והנמשל, על אף שאינו זוכר האדם את כל חטאיו על מנת לשוב עליהם, אך על כל פנים ישוב בתשובה על הידועות לו, וע"י שישוב בתשובה על הידועות, יטפל הקב"ה אף בחטאים הנסתרים... וזהו מה שהביא בגמ' רביה לדבריהם ש'גדולה תשובה שמביאה רפואות לעולם' - אשר ב'תשובה' יש בה את מידת החסד, מן הכתוב דידן **'ארפא משובתם אוהבם נדבה'** - כי כאשר באים בני ישראל לשוב בתשובה על החטאים הידועים שזהו **'ארפא משובתם'**, אזי הקב"ה הרופא לכל חטאיהם מקיים **'אוהבם נדבה'** ומוחל להם אף על העבירות הנשכחות, כאותו הרופא המרפא אף את החולאים הנסתרים.

ובזה יתבאר ביותר מה שהבאנו שצריך האדם לתור אחר מקור העבירה, ולשרש אחריה - לעוקרה מן השורש, כי הנה אם יאמר אדם לעצמו, 'איך אידע מהו הוא השורש לחטאי', על זה לימודנו רבותינו, שיש לו לאדם לעשות תשובה על אותם חטאים הידועים לו, וכאשר ישוב אל השי"ת באמת, אזי הקב"ה הרוצה בתשובתו של ישראל, יחתור לו חתירה להחזירו בתשובה אף על 'שורש החטאים' שלא ידוע לו מה הוא.

וכמו שכבר נשמע מאחד מהצדיקים זיע"א שכמה מעלות טובות למדנו מ'אתר"ג' שצריכים להיות בשלימות

המגיד מקאזניץ זיע"א {י"ד תשרי תקע"ה}

בליל הסדר, נענו האורחים וסיפרו, שבעת תחילת ה'סדר', עמד הרה"ק בדלת הבית, ואמר בניגון: "מלאכים שרפים ואופנים, דער מגיד גייט צום סדר" ... אך בעת שפתח את קולו באמירת 'קדש', נפלה עליהם תרדימה עמוקה, כך ישנו בשלווה במשך כל ה'סדר', רק כשאמר המגיד 'נרצה', אז נתעוררו משנתם...

דבריהם הם זכרונם

הנה כאשר עומדים אנו סמוך ליום הכיפורים, מה נאה להביא אימרא משמו (עבודת ישראל, יום הכיפורים) על מה דאיתא בגמ' (יומא עא, ב): תנו רבנן, מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש, הוּו קא אזלי כולי עלמא אבתריה, כד חזינהו לשמעיה ואבטליון דהוּו קא אתי, שבקוה לדידיה ואזלו לבתר שמעיה ואבטליון, לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאפטורי מניה דכהן גדול, אמר להן ייתי בני עממיא לשלם, אמרו ליה ייתון בני עממיא לשלם דעבדו עובדא דאהרן ולא ליתי בני אהרן לשלם דלא עבדו עובדא דאהרן. {מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש אחר עבודת יום הכיפורים, והיו כל ישראל מלווים אותו בשמחה גדולה על שיצא בשלום מן הקודש, אך כאשר עברו שם שמעיה ואבטליון הלכו המלווים לקבל את פני 'שמעיה ואבטליון' - צדיקי הדור, כשהם נוטשים את הכהן הגדול, הדבר חרה מאוד לכהן הגדול שראה בכך פגיעה בכבודו, וכאשר פרוש בשלומו באמרם 'ילך לשלום הכהן הגדול', השיב להם: 'ילכו בני העמים לשלום', מחמת שהיו בני גרים... השיבו לו שמעיה ואבטליון, 'ילכו לשלום בני העמים שהולכים בדרך אהרן הכהן, ולא ילכו לשלום בני אהרן שלא הולכים בדרכיו...' {פרש רש"י "דעבדי עובדא דאהרן' רודפי שלום" עין שם. והדבר תמוה מאי שנא דנקטו בלשונם המדה טובה היא יותר מכל מעשים טובים שהיו בהם נגד הכהן שהיה בימיהם שהיה בו איזה צד קנאה ושנאה. ונראה לבאר על פי דברי מורנו הגאון מורנו הרב דב בער זלה"ה על רבי ישמעאל כהן גדול שנכנס להקטיר קטרת וראה אכתריאל י-ה צבאות ואמר לו ישמעאל בני ברכני וכו' (ברכות ז). שרבי ישמעאל הגם שהיה גדול החכמים, לא בזכותו לבד זכה להמראה נפלאה, כי אם על ידי ה'קנה' התנא שהיה בימיו והוא הרימו ונשאו בקדשתו כדרך הצדיקים להרים השליח ציבור בקדשתם, ועל ידו זכה לכל אלה, עד כאן. ובודאי מורנו הצדיק אמר אלו הדברים על פי רוח קדשו שהופיע עליו. אכן על פי דבריו ועל פי שכלנו נראה לומר כי מסתמא הכהן שהיה בימי שמעיה ואבטליון בבית שני ולא היה כל כך כהוגן, מסתמא לא זכה לעלות לקדש קדשים ביום הכפורים כי אם על ידי שמעיה ואבטליון שהיו אז ראשי הדור, והם הרימוהו ונשואו לזה המדרגה. ולכן השיבו לכהן גדול שלא יתגאה עליהם, כי הם 'עבדו עובדא דאהרן' פרוש שעקר העבודה ביום היה על ידיהם, והבן. עכלה"ק.

זקנתי אם אאמו"ר זיע"א - הרבנית ע"ה היתה נצר מגזע קודש הרה"ק מקאזניץ זיע"א, בהיות אביה הגה"צ רבי אלעזר אלימלך וואלדמאן זצ"ל מבארדיוב' חתן הגה"צ רבי משולם זלמן פרענקל זצ"ל חתן הגה"צ רבי שמואל זאנוויל מבארדיוב זיע"א חתן הרה"ק רבי משה מקאזניץ³ בן הרה"ק מקאזניץ זיע"א.

בספה"ק 'בית אהרן' הביא מעשה פלא: כאשר היה הרה"ק רבי משה מקאזניץ ילד קטן חלה מאוד, ואביו הרה"ק מקאזניץ היה טרוד מאוד ממצב בריאותו של בנו חביבו, ויהי בבוקר כאשר רצה הרה"ק לעמוד להתפלל, ראה שמחשבתו בל עמו כי טרוד הוא כל כולו ממצבו של בנו, דרש על הכתוב (בראשית כא, טו) 'ותשלך את הילד תחת אחד השיחים' - בשביל תיבה אחת בתפילה, מוכן אני לסלק מעלי את כל הענין עם הילד... הרה"ק מבארדייטשוב זיע"א הרגיש ברוח קודשו את כל אשר נעשה, ופנה למקוה ירד וטבל, על מנת להשפיע על הרה"ק מקאזניץ שלא יסיח דעת חלילה מבנו. הפטיר ה'בית אהרן': דנעשה עי"ז המתקת הדינים למחצית מעולם הילדים...

הרה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א היה תלמידו בלב ונפש. מסופר על הרה"ק מהר"ש שהיה לו כח מופלא, אשר בעת שהיה לו לאדם מיחוש או כאב באחד מאיבריו, היה מעביר את ידו הק' על מקום הכאב, ומיד היה הכאב חולף והולך לו. פ"א שמע את מאן דהוא מספר על כוחו המופלא, שכח נפלא זה הוא 'גנב' מרבו הק' מקאזניץ זיע"א... הגיב הרה"ק מהר"ש: 'לא גנבתי זאת, כי אם נתנה לי בשתי ידיים'...

הרה"ק מהר"ש שמע פעם יהודי המפסיק באמצע תפילת שמונה עשרה, באמרו 'רבונו של עולם, עזור לי וכדו', העיר לו הרה"ק מהר"ש שאין זה ראוי להפסיק באמצע תפילת שמו"ע. השיב לו היהודי שראה זאת אצל הרה"ק מקאזניץ, וממילא למד גם הוא לעשות כן... נענה הרה"ק מהר"ש מבעלזא: וכי אתה משווה את עצמך להמגיד מקאזניץ, והלא המגיד מקאזניץ היה 'מלאך'... - ובתוך כדי דיבור תיקן את דברי עצמו: לא נכון אמרתי, כי לא 'מלאך' היה, אלא כי 'שרף' היה... - ושוב תיקן את דברי עצמו: 'לא 'שרף' היה, אלא כי אם בדרגה עליונה הרבה יותר היה, כי היה מ'חיות הקודש'... - ושוב תיקן את עצמו באמרו: גם זה לא נכון הוא, כי הוא היה במדרגה כל כך גבוהה, עד שאי אפשר להשיג ולפרט את דרגתו העליונה...

סיפר אאמו"ר זיע"א בשם אביו הק' זיע"א: המגיד הק' מקאזניץ זיע"א היה עורך את ה'סדר' בליל פסח באופן גבוה מאד. ולא היה מסכים בשופ"א שיהיו אנשים בעת שערך את ה'סדר', שנה אחת הגיעו שני אורחים מבארדיוב לעיירה, וביקשו מהרה"ק מקאזניץ להיות נוכחים בעת עריכת הסדר, ניסה הרה"ק מקאזניץ למונעם מכך, באמרו שיהיה להם קשה להיות אצלו ב'סדר', כי לא יהיה להם את היכולת והכח לאופן עריכת הסדר שלו... אך הם המשיכו להפציר בו, באמרם שהם הגיעו מעיירה רחוקה על מנת לשהות אצלו, וכי עתה ישיב פניהם ריקם. בלית ברירה הסכים המגיד מקוזניץ לארחם אצלו בליל הסדר. לאחר הסדר שאלו את שני האורחים מה ראו אצל הרה"ק

1. בן הגה"צ ר' ישראל שמעון מאיר וואלדמאן מבארשא זצ"ל בן הגה"צ ר' יעקב צבי וואלדמאן אב"ד בארשא והאנעטאוויץ וחתנו של הגה"צ ר' שמואל שפירא מפרעמישלא בנו של הרה"ק ה'בני יששכר' זצוק"ל וחתנו של רבי הירצ'לע לאבין מזידיטשוב חתנו של הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זצוק"ל.
2. בן הגה"צ רבי אברהם יהושע העשיל פרענקל בן הרה"ק רבי יהודה זונדל רוקח זיע"א מאוחאן, בן הרה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א.
3. חתן הרה"ק הרבי רבי אלעזר מליזענסק זיע"א בן הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זיע"א. בזיו"ר היה חתן הרה"ק בעל 'אור הגנוז' זיע"א, ולקראת שמחת הנישואין עבר החתן בעיירת ליעזנסק לקבל ברכתו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך לקראת שמחת הנישואין. בעת שהיה החתן בבית הרה"ק, נשמע קול בכי מאחת מנכדות הרה"ק שהיתה בבית, אמר הרה"ק 'הרגיעו את הכלה'... ויהי לפלא, כי ילדה קטנה היתה אז.

תקופת 'אחיו' 9199106531

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן הקנה בשם "זי"ע בראשות בנו גאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסארפער שליט"א מנדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * י"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון כו * האזינו שבת שובה תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

ביקור קצר ונודר אירע לפני שבועים בשבוע של פרשת צבים וילך של מורינו הרב שליט"א אליו נלוו בנו הר"ג רבי שמעון עוזר שליט"א דומ"צ היכל הוראה בפרדסים הידועים של אתרוגי פרי תואר במלכות מרוקו, [מורינו הרב שליט"א שב לארץ ישראל לקראת השבת שבה רעשה הארץ ברעידת אדמה בעיר מאראכש שבמלכות מרוקו, העיר בה שהה מורינו הרב שליט"א בהיותו שם, עיין מעבר לדף במדור הלכה והוראה בישראל חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו] שם מגדלים אך ורק אתרוגים שיש עליהם מסורת של למעלה מאלף שנה ובאתרוגים אלו השתמשו גדולי ומאורי מרוקו מדורות עברו הרבנים לבית אבוחצירא והרבנים לבית פינטו ולבית טולדאנו וכן מגדולי הרבנים האשכנזים שהכירו את מעלתם והידורם של אתרוגי מרוקו כמו שמצאנו בכתובים בספר ביכורי יעקב ובערוך השולחן, שו"ת מנחת יצחק ועוד.

מטרת הביקור היתה לעמוד מקרוב על טיבם של האתרוגים הנ"ל אחר שיצא עליהם ערעור שאתרוגים אלו אין בהם גרעינים ובכל ספרי ההלכה אנו מוצאים שנים על גרעיני האתרוג כשהם מונחים לאורך או לרוחב וא"כ אפשר שאתרוג שאין לו גרעינים כלל אינו בכלל אתרוג אלא פרי אחר, מסיבה זו פנו מגדלי האתרוגים למורינו הרב שליט"א לבוא לפרדסים שלהם במרוקו ולבדוק את הדבר מקרוב.

מורינו הרב שליט"א נענה לבקשתם ויצא לדרך אחר הנחיתה במרוקו משם הובא אל הפרדס על ידי מנהל החברה הרב משה בן חמו שיחי', כדי להזים את הערעור פנה מורינו הרב אל הפרדסים עצמם שם חתך את האתרוגים לארכם כשהם עדיין מחוברים לענף וראה במו עיניו כיצד שני אתרוגים אפילו שעמדו על גנף אחד, אחד מהם יש בו גרעינים והשני אין לו גרעינים ללמדך שחסרון הגרעינים אינו מטבע האילן אלא שכך הוא דרכם של אתרוגים מרוקו שחלק מהם יש להם גרעינים וחלק מהם אין להם גרעינים

ב' אתרוגים באותו עץ ובאותו ענף אחד עם גרעינים ואחד בלי גרעינים

ובאמת דבר זה כבר נתפרסם לפני יותר מארבעים שנה על ידי התאחדות הרבנים הובא בשו"ת מנחת יצחק (חלק ח סימן נח) וז"ל: בכל מקום בואם לקטו - מהרבה אילנות - כמה וכמה אתרוגים, שחתכו אותם כמו ידיהם לחצאי, ונוכחו לדעת שבאותו אילן ובאותו ענף עצמו גדלים אתרוגים עם גרעינים ומבלי גרעינים. וכן שקליפתם עבה והמיץ הוא מעט, ע"כ. מכל מקום כיון שנתעוררו הערעורים מחדש פנו מגדלי האתרוגים והסוחרים למורינו הרב שליט"א שיבדוק שוב את הדבר מקרוב ויזים את השמועות והערעורים החדשים.

פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שעלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א

הנוהג כזמן ר"ת במוצאי יוה"כ ואין מי שיבדיל לאשתו בזמן הגאונים, אם צריך התרת נדרים

מי שנוהג בכל שנה במוצאי היום הקדוש להמתין עד זמן רבינו תם, אמנם אין מי שיבדיל עבור אשתו אשר אינה ממתינה עד זמן רבינו תם, ואין מי שיבדיל עבורה על היין, אינו צריך לעשות התרת נדרים, וכשישוב מבית הכנסת יבדיל על הכוס אך לא יברך על הנר אלא לאחר שיעבור זמן רבינו תם. כי אף שלשיטת רבינו תם עדיין יום הוא, כיון שאינו נוהג כן מעיקר הדין אלא שהוא מחמיר על עצמו במקום צער גדול של זולתו אינו רשאי להחמיר על עצמו, אולם להדליק את הנר שהוא מלאכה דאורייתא ובזה אינו מעכב את זולתו, טוב שידליק הנר רק לאחר זמן ר"ת.

חולה שצריך לאכול ביוה"כ אם צריך לקדש לפני האכילה

חולה אשר שאל "שאלת רב" והורו לו שחייב הוא לאכול ולשתות ביום הכפורים, אינו צריך לקדש, ואף אם יום הכפורים חל בשבת קודש, גם כן אינו צריך לקדש, רק יאכל וישתה בלא קידוש.

הלוקח כדור ביום הכפורים כמה הוא שיעור השתיה שמוותר לו לשתות בלקיחת הכדור

חולה שאין בו סכנה שצריך לקחת כדור (טאבלט) וקשה להם לבלוע אותו בלי שתיית מים, מותר להם לבלוע את הכדור ביחד עם מים [ולא שאר משקין] עד כדי מלא לוגמיו, ועדיין נחשבים כמתענים. ואף בכדורים שבאים למנוע כאב ראש כגון אקמול וכדומה.

עוד יש לדעת, כי חולה שאין בו סכנה היינו אף אם במחלה זו בעת הזו אין בו סכנה, אלא שאם יזיח את הטיפול במחלה או האכיל הוא עלול לבוא לידי חולי אחר ואפילו בדרך עקיפה, והוא חולי שיכול לבוא לידי סכנה, ומותר לו לבלוע כדור עם מים בלי תוספת דבר מר לרפואת המחלה שעכשו הוא חולה בה, באופן שקשה לו לבלוע הכדור בלי המים.

"כפרות" שמוכרים מוסדות תורה וחסד

בשנים האחרונות החלו מוסדות צדקה וחסד רבים לערוך "כפרות" עבור כלל הציבור, אמנם בכדי למנוע מכשולים רבים המתעוררים בעת קיום מנהג הכפרות, על כן בעלי אגודות הצדקה שמביאים עופות לקיום מנהג יתנו העוף לקונה במתנה, והמעוות שמקבלים מהקונה יהיו אצלם בתורת פקדון עד לאחר עריכת סדר הכפרות, ואז יקבל אותם המוכר או קופת הצדקה - בתורת פדיון כפרות, כדי שמעות אלו יקבלו אותם, וזו יחול על מעות אלו שם "פדיון כפרות". ובהו יקיימו המנהג שכתב הרמ"א (או"ח סי' תרו) שנהגו לפדותן בממון שנותנים לעניים באופן המהודר ביותר.

1. והטעם שאינו צריך להתייר את נדרו, כתב מורינו הרב שליט"א (היכל הוראה ח"ו הוראה פ), דכל התרת נדרים אינו אלא באופן שרוצה להפסיק לגמיי ולא לקיים הנדר יותר, אבל אם חפצו ורצונו לקיים נדרו גם בשנים הבאות ורק עכשיו מחמת סיבה אחרת הוכרח שלא לנהוג כמנהגו הרגיל באופן כזה אינו צריך לעשות התרת נדרים, וכמש"כ הנוהג ביהודה בהגהות דגול מרבבה (שו"ע י"ד סי' ר"ד טע"ג א) דאדם שנוהג מנהג טוב ואינו חפץ לבטל מנהגו לגמרי אלא שעתה אינו יכול לנהוג כמנהגו הטוב אינו צריך התרה.

2. כן הורה מורינו הרב שליט"א (שו"ת היכל הוראה ח"ד הוראה סב), והוסיף עוד, שכן כתב המג"א (סי' תריח קס"ז) שהחולה שאוכל ביוה"כ אין צריך לקדש, וכתב הטעם דכיון שהיום גרם לו איסור רק שפקוד נפש גורם לו היתר, הוה לדידיה כחול שאין בו לא קידוש ולא על הכוס ולא הזכרה בברכת המזון.

אמנם בשנה שיום הכפורים חל להיות בשבת יש לעיין בזה, שהרי העיר הגרע"א בחידושיו לא"ח (סי' תריח) על דברי המג"א שם, וז"ל: אפשר דזה אינו אלא ביוה"כ לחוד, אבל ביוה"כ שחל בשבת י"ל דחולה שאין עליו חיוב תענית צריך לקדש, עכ"ל. אבל למעשה נקטינן כהמג"א, וכן כתב בשו"ע הרב ובחיי אדם דגם בשבת שחל בו יוה"כ אין צריך לקדש, ועיין באלף המגן (על מטה אפרים) סק"ח שכתב על דברי רע"א, וז"ל: ולי נראה דשב ואל תעשה עדיף דהיאך יברך ברכת הקידוש אשר יבדה מלבו נוסח חדש אשר לא שערום רז"ל, וקורא אני עליו אל תצדק הרבה, ואם ירצה יהרהר בלבו איזהו נוסח קידוש אבל לא יוציא בשפתיו.

3. בשו"ת היכל הוראה (ח"ב הוראה צב) ב"מילי דהוראה" כתב מורינו הרב שליט"א שכן הורה אביו מרן בעל הקנה בשם זי"ע, וכעובדא שבאה ביום הכפורים אשה אחת שכאב לה ראשה מאד, ושאלה אם יכולה לבלוע כדור וכן אי אפשר לה לבלוע בלי מים, ואמר מרן זי"ע שהיא יכולה לשתות מים פחות ממלא לוגמיו בשביל בליעת הכדור, ומורינו הרב שליט"א מאריך בתשובה שם בטוב טעם ודעת, הטעם שמוותר לחולה שאין בה סכנה לבלוע כדור אפי' עם מים כשאינו יכול לבלוע בלא זה.

והוסיף מורינו הרב שליט"א עוד, כי הנה ישנם הרבה אנשים שצריכים לטול כדורים או שיש להם כאבי ראש חזקים והם נמנעים מלקחת כדורים בתענית מחמת שחושבים שבזה הם מפסיקים תעניתם ואח"כ זה גורם להם לכל מיני הפרעות במצב בריאותם ולפעמים גם נאלצים להפסיק את הצום. על כן צריכים לדעת שמי שצריך לקחת כדור אפילו חולה שאין בו סכנה אין לו להמנע מזה וידע שאין בזה משום אכילה, והחכם עיניו בראשו, כי הרבה פעמים אף שבזמן שניצרך לכדור עדיין אינו חולה שיש בו סכנה אבל אם ימנע מלקחת הכדור עכשיו הוא עלול להגיע בסופו של דבר למצב של סכנה ואינו יודע מזה.

4. בשו"ת היכל הוראה (ח"א הוראה ע"ז) עורר מורינו הרב שליט"א, על דבר מנהג חדש שהנהיגו מוסדות תורה וחסד שהם מוכרים עופות כדי לעשות כפרות ואחר שעושים הכפרה מחזירים את העוף למוכר מטעם המוסדות ובערב מחזירים המוסדות את העופות לבעל המשק, וכן לפעמים מעבירים את העופות למוסד אחר כדי שהוא ימכור את

מילי דהוראה

העיר מורינו הרב שליט"א בענין מה שנהוג היום בהרבה מקומות שבכדי להקל על הצום יום הכפורים מריחים תמציות שיש בהן ריח וכדי לגמול חסד עם אחרים הם שופכים בעצם היום תמצית זו על מפת נייר (טישו) ומחלקים לבאי בית המדרש (ועושים כן כי לא רוצים להניח את הבקבוק שבו נמצאת התמצית כשהוא פתוח כי באופן זה הריח מתנדף חיש מהר) שאסור לעשות כן משום מוליד ריח וכמו שמצינו ברמ"א (סי' תרנ"ב ס"ב) דאסור ליתן האתרוג על הבגד, אפי' ב"ט, דמוליד ריחא (מהרי"ל) וכן הובא במשנה ברורה סי' שכ"ח ב"שם אחרונים שאסור להוליד ריח כגון להניח בשמים בבגד וכדומה ע"כ. וכן הגאון הרב אברהם דב ליטמאנוביץ שליט"א מגדולי תלמידי מרן רבינו הקנה בשם ז"ע ואחד מחשובי הרבנים פעה"ק ירושלים ת"ב, דיבר על ענין זה עם מורינו הרב שליט"א אחר שראה שהרבה עושים כן ביום הכפורים ואמר שצריך להאיר עיניהם של ישראל על דבר חמור זה שדשים בעקבם ואינם ששים לב שעוברים על חילול שבת ויוה"כ רח"ל, ועל כן יש לזהר שלא לעשות כן.

העופות, וכן יש מוסדות שאמנם לוקחים את העופות עבור המוסד שהם פועלים מטעמו, אבל הם שוחטים את העופות רק אחרי יוה"כ ואפילו ששוחטים את העופות לפני יוה"כ הם לא משתמשים עם זה בעצמם אלא מוכרים את העופות לקצבים. וכששאל מורינו הרב שליט"א את הדברים לפני אביו מרן בעל הקנה בשם ז"ע, הורה לו שיש בזה חשש גדול של גניבה וגזילה ואונאה, ולפעמים גם יכולים להכשיל את הציבור באכילת נבילות וטריפות רח"ל, כידוע לכל העוסקים בכפרות, וביותר שמי שעושה כן לא נהג מנהג הכפרות כמוברמ"א (סי' תרה ס"א) שנהגין ליתן הכפרות לעניים או לפדותן בממון שנותנים לעניים.

הלכה והוראה בישראל

כך עומד בדעתו אז מניחין בידו וילך לו ולא קודם לזה. וכתב ב"י דמשמע בגמרא שאין לומר לעובר כוכבים שיתנם בזול יותר מדאי פן יעוּס וישליך למקום האיבוד כדאשכחן בעובדא דההיא טייעתא, עכ"ל. והנה מש"כ המחבר בסוף דבריו 'ואם הוחזקו שבזו עובדי כוכבים ספרי ישראל, תולים שאותם ספרים שלהם היו וקורין בהם', קאי לענין כשרותם שקורין בהן ולא לענין חיוב הפדיה, אולם אפשר דקאי גם אדלעיל מיניה [דאל"ה היה צריך לכתוב דבריו אלו מיד אחר שהביא המחלוקת לגבי נמצא ביד גוי דיש מי שמכשיר ויש אומרים שיגנז] דבכה"ג אין מניחין אותו בידו גם כשהוא יותר מכדי דמיו, וכך מסתבר שכאשר הספר הוא ספר שקראו בו בציבור חובה כפולה היא לפדותו וספר תורה דידן היו קוראים בו בציבור, ועל כן חובה כפולה ומכופלת להתעסק

מכתב זה כתב מורינו הגאב"ד שליט"א כמנחת תודה להשי"ת ששם נפשינו בחיים, אחר שהקדים את שובו לארץ הקודש לקראת שבת קודש פרשת נצבים וילך שאז רעדה הארץ וחלק גדול מן העיר מאראכש נחרב והושם לעיים יום שני כה אלול תשפ"ג

אל כבוד הרבנים הגאונים ומנהיגי הקהילות מאחב"י הספרדים שליט"א ובפרט מנהיגי הקהילות יוצאי מרוקו נר"ו בסוף שבוע העבר [לפרשת נצבים וילך] הייתי במדינת מרוקו עבור אתרוגי מרוקו הידועים בכשרותם ושהייתי שם כמה ימים, שעות ספורות לפני שבשתי לארץ ישראל לקראת שבת קודש הביא אותי הרב משה בן חמו נר"ו מסוחר ומגדלי האתרוגים במדינת מרוקו אל בית מסחר גדול לעתיקות בשוק העיר מאראכש של גוי אחד ושם הראו לי שני ספרי תורה עתיקים אחד בן כמאה שנה והשני בן כשלוש מאות שנה לפי מצבם ולפי הנראה הם ספרי תורה שהיו קוראים בהם בבית הכנסת [בספר אחד בפרשת צו (ויקרא 1 טו) בפסוק והכהן המשיח תחתי מבניו יעשה אתה חק עולם וגו', נשמטה תיבת 'אתה' בשעת הכתיבה ותלו אותה בין השיטין כדן] (ענין שו"ע יו"ד סי' רעג ס"ו ובערוך השולחן (סי' רעו ס"א) טעה ודילג תיבה או יותר יכול לתלותו בין השיטין במקום נחסר), ומזה הבנתי שזה הספר הוא ספר שקראו בו בציבור שנים רבות ונודעו לבי בראותי רח"ל ספרי תורה מונחים בבזיון נורא ביד גוי בבית מסחרו ולא בבית הכנסת והוא עומד למכירה לכל המרבה במחיר ועלו בדעתי דברי מרן הגר"ע א"ה בהגהות (יו"ד סי' רפ"ב ס"ח) שהביא דברי החכם צבי (סי' קכ"ג) דאין להכריז בבית הכנסת ספר למכרו ולהעלותו בדמים דהוה בזיון, עכ"ל. וקל וחומר וכן בנו של קל וחומר כשגוי סוחר בהם ורוצה להעלות דמיהן ולמכרם שאין לך בזיון גדול מזה לספר תורה. [הסוחר הגוי מבקש עליהם 19000 דולר לכל ספר] וכיון שהשעה היתה דוחקת לא היה סיפק בידי לטפל בענין זה, וכשבאתי לביתי כל השבת הטרידה אותי המחשבה איך אפשר להציל הספר תורה מיד הגויים, ולמנוע בזיון התורה הקדושה, והנה במוצאי שבת זו בהיותי כאן בביתי בעיה"ק ירושלים תובב"א הגיע השמועה המחרידה על רעידת האדמה שפקדה את האזור כולו לתקפ"ץ בליל שבת והעיר מאראכש נפגעה באופן קשה מאד, והרבה מבתי העיר ההיא נחרבו ואלפי אנשים נהרגו ורבות נפצעו ובתיהם נחרבו עד היסוד, ומיד עלו בדעתי דברי חז"ל (יבמות ס"ג א) א"ר אלעזר בר אבינא: אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר: הכתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם וכו', ע"כ. ועלה במחשבה דאולי בשביל ספר תורה שמוטל בין הגויים בבזיון באה עליהם הפורענות.

הספר תורה המדובר שנמצא בבזיון בחנות היודאיקה עתיקות בשוק מרקש במרוקו

בפדיונה, ועתה מי יודע אם לעת כזאת אולי יאמרו לגוי שבשביל שהוא מעבד ספרי התורה בידו על כן באה עליו כל הרעה הזאת ואז יבין שחייב להוציא את ספרי התורה מרשותו וליתנם לישראל שניהגו בהם כדינם.

על המעיל כתוב, שנתם לעלוי נשמת עמרם רווחא נפטרי כ"א סיון תר"ף

ומה שכתב המחבר דאם רצה להעלות בדמיו יותר מכדי דמיו, הנה בפשטות המחיר שתובע הגוי לכאורה אינה יותר מכדי דמיו ובפרט שאחד מהם הוא עתיק ואפשר יש לו ערך מיוחד גבוה יותר מספר תורה רגיל, ומאידך אפשר לומר דשבביל עתיקותו לא ירבו עליו הקופצים והמחיר שתובע הגוי הוא גבוה יותר משויו. ולענ"ד נראה לדינא דהאם הגוי עומד על שלו יש לעשות כמו שכתב הט"ז דצריך לעסוק ולדבר עמו בדברי רצוי אולי יהיה מושה בכדי דמיו ומעט יותר, ועכשיו אחר החורבן איני יודע מה עלה בגורל הגוי עצמו ובית מסחרו לפי מה ששמעתי כל האיזור הפך לעיי חרבות [את הכתובת המדוייקת אפשר לקבל מהרב משה בן חמו הי"ו שהביא אותי לחנות זו] וצריך לחפש אחר ספרי התורה ומי יודע אינם מוטלים תחת המפולת ולדאוג להביאם לבית הכנסת או לגנום.

והנה ודאי שהחוב מוטל על כל אחד מישראל אולם באתי בדברים אלו אל כבוד מעלתכם ביודעי שיש לכם השפעה רבה על אחב"י יוצאי מרוקו שהיו בהם קדושים ושרפי מעלה וגם על אחד מספרי התורה חקוק שנתרם על ידי משפחת רווח ומי יודע מי מגדולי עולם אלו קרא בהם, ועל כן אני פונה אליכם שתפעלו למען כבוד ספרי התורה שלא יהיו ח"ו מוטלים בבזיון רח"ל. וזה באתי על החתום למען אל יתחלל שמו יתברך ח"ו משה בראנדסדארפער

ועתה אמרתי שצריך לדון מה צריך לעשות עם ספרי תורה אלו הדנה מעיקר הדין כבר נפסק להלכה (יו"ד רפ"א ס"א) ס"ת שכתבו אפיקורוס, שרף וכו' נמצא ביד עובד כוכבים, ואינו יודע מי כתבו, יש מי שמכשיר ויש אומרים יגנו. והיבין הצבור לקנותו ממנו בכדי דמיו או יותר מעט ולגנוזו, כדי שלא יזלזל בו. ואם רצה להעלות בדמיו יותר מכדי דמיו הרבה, מניחין אותו בידו. ואם הוחזקו שבזו עובדי כוכבים ספרי ישראל, תולים שאותם ספרים שלהם היו וקורין בהם, עכ"ל המחבר. ועיי"ש בט"ז סק"ב שכתב: בטור כתוב ואף על פי שאין קורין בו חייבים לקנותו ומיהו אם רוצה להעלותו הרבה אין קונים ממנו אלא בכדי דמיו ומעט יותר ואם רצה להעלותו הרבה מניחין אותו בידו עכ"ל הטור, הקשה כפל לשונו ונראה דקמ"ל דלא תימא כל שהגוי רוצה הרבה תקף אין חיוב על הישראל כלל ויניחנו בידו אלא תחלה כשרוצה הרבה אף על פי שאין עושה קנין עמו מ"מ צריך לעסוק ולדבר עמו בדברי רצוי אולי יהיה מושה בכדי דמיו ומעט יותר ואם אחר

דפוקה: 'ואתמודד' 053-33-105646

זמני קבלת קהל במרכז 'היכל הוראה' בירושלים רח' זוננפלד 3 טל' 02-5322775

מוצ"ק ומוצאי יו"ט מחצ"י שעה אחרי זמן ר"ת למשך שעה	שבת יו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	ערש"ק וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00	א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף
---	---	---	--

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם" זי"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דיחוי, בכל על זמן בימים ובלילות.

בית בנו הדומ"ץ
הרב"ג שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מההיכל רחוב רבינו גרשום 5 [כניסה א' קומה 2] ים-99 0527155774

בית מורינו הגאב"ד שליט"א
מעל בין היכל הוראה
טל' 052-53770033 פנ' 053-3111159

איגוד הרבנים תלמידי היכל הוראה בארדה"ק העונים לשואלים דבר ה' זו הלכה

ירושלים	חיפה
בית שמש	קריית ספר
ביתר	רמתניאל
בני ברק	טבריה
טלזסטון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
ערד	נוף הגליל
תענה	

קול רחוק

פנינים יקרים מאת הרב רוד פראנז שליט"א
נשיא ההתאחדות קהילות ההרדים בעיר הבורה לונדון יב"ו

שלמות מידת היסוד להשפיע במלכות

בעשיית מסיימים קדיש ותפילת שמונה עשרה ואומרים "עושה השלום" בהוספת אות ה'. נראה בטעמא דמילתא כי שלום מרמז על מדת היסוד כידוע, ואות ה"א מרמז לה"א אחרונה שבשם הוי"ה ב"ה המרמז על מידת המלכות, ובעשיית שהימים מסוגלים ביותר לקבלת התשובה דכתיב בהו 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב' כמו שדרשו בגמ' (ר"ה י"ח.), נמצא דהמלכות השולטת על התחתונים והיסוד המשפיע מן העליונים קרובים זה לזה וממילא אין כל כך מקום לקליפה ליכנס ביניהם ולינק ממה שמשפיע היסוד למלכות, ועל כן סמכין אות ה"א לתיבת שלום לרמז שהיסוד משפיע למלכות כראוי בלא יניקת הקליפות חלילה.

בקשה שהמלאכים יסייעו לקבלת התפילות

אבינו מלכנו קבל ברחמים וברצון את תפילתנו. אבינו מלכנו פתח שערי שמים לתפילתנו. יש לדקדק מה מוסיפין בזה דהרי כבר ביקשנו שתתקבל תפילתנו ברצון ומה צורך עוד שיפתחו שערי שמים לתפילתנו. והנה אמרו חז"ל (סוטה לג.) דיחיד לא יתפלל בלשון ארמי שאין מלאכי השרת מבינין לשון זה, והיינו שאין יכולים לסייע לתפילתו שתתקבל, ומבואר מזה דיש מעלה בסיוע מהמלאכים לתפילת התחתונים שתתקבל, ואינה דומה תפילה שהם מסייעים לה לתפילה שאינם מסייעים לה. וי"ל דזו היא הכוונה כאן שמבקשים מתחילה 'אבינו מלכנו קבל ברחמים וברצון את תפילתנו' שהקב"ה יקבל תפילתנו ואח"כ מבקשים 'אבינו מלכנו פתח שערי שמים לתפילתנו'. ר"ל שיפתחו שערי שמים והמלאכים גם ישמעו אותה ויסייעו שתתקבל תפילת היחיד שהתפלל.

בזה"ו נתכפר לנו "כל" עונותינו

ותתן לנו ה"א באהבה את יום הכיפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחל בו את כל עונותינו וכו'. יש להבין אחרי שאמר 'למחילה ולסליחה ולכפרה' למה חוזר וכופל 'ולמחל בו את כל עונותינו'. ואולי הכוונה דלא נימא דיום הכיפורים אף שניתן לסליחה ולמחילה ולכפרה מ"מ אינו מכפר לגמרי את הכל בשוה, רק כפי סדר חילוקי כפרה הנמנים במשנה שלהי יומא (דף פ"ה:), על כלן אמר דבזמן הזה שאין לנו קרבנות ואנחנו כולנו בבחינת שוגג ואונס ותינוק שנשבה, אז מבקשים 'ולמחל בו את "כל" עונותינו', ולא כפי הסדר של ד' חילוקי כפרה.

הכפרה של עצם היום לא בטילה לעולם

בענין מצות התשובה ביום הכיפורים. הנה בכל היום לא מזכירים קבלה להבא אלא רק וידוי וחרטה, ולכאורה צ"ע דבשערי תשובה לרבינו יונה מבואר להדיא דקבלה להבא היא

עיקר בחלקי התשובה. ואולי י"ל דהא דצריך קבלה להבא היינו היכא דהתשובה היא המכפרת, אז אם לא יקבל להבא וחוזר לאוולתו מראה למפרע דאינה תשובה מספקת לכפר, אבל יום הכיפורים שאני דעצם היום הוא המכפר, ואז אפילו אם ישל עוד אחרי יום הכיפורים באותו דבר שנתוודה עליו, עדיין הכפרה של עצם היום במקומה עומדת ואינה בטילה.

ביום הכיפורים מתענים הגם שהוא יום קבלה"ת

יום הכיפורים בו ביום נתרצה הקב"ה לישראל וניתנו לנו לוחות שניות. הנה התורה והלוחות ניתנו פעמיים לישראל, לראשונה בחג מתן תורתנו חג שבועות, ובשניה ביום הכיפורים אחרי שנתכפר להם חטא העגל. והנה בחג השבועות חובה עלינו לאכול כאשר מבואר בדברי חז"ל (פסחים פח.) דהכל מודים דבעצרת בעינן גמי לכם, ואפילו מ"ד דבשאר רגלים יכול לבחור או כולו לה' או כולו לכם, מ"מ בעצרת בעי לכם, ואילו ביום הכיפורים אדרבה אסור באכילה ובשתיה בכל גווני, והעובר ואוכל חייב כרת רח"ל. ויש לומר דבר נחמד דהרי יום הכיפורים נקבע למחילה ולסליחה אחר שחטאו בעוון העגל וחזרו בתשובה, וכתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות דעות ה"ב) דאף דדרך התורה הוא דרך הממוצע, מ"מ הבעך תשובה יש לו לילך לקצה האחר מהקצה שנכשל בו, כדי לא להיכשל עוד, מעתה כיון שאכילה ושתיה מרובה הוא המשכחת מהקב"ה כמו שכתוב 'וישמן ישורון ויבעט', משום הכי ביום הכיפורים שהיא בחינת תשובה צריכים לילך לקצה האחרון ולהתענות לגמרי.

השי"ת מקבל תשובתינו להפכם לזכויות

מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך וכו'. הפירוש הוא דכמו שהעב והענן היום נראים בשמים ולמחר כבר אינם, כמו כן מבקשים שהקב"ה יעביר העוונות והחטאים לבטלם מלפניו ית' לגמרי [כעין זה מפרש רש"י שם על ישעיה מ"ג כ"ה].

והנה נראה לומר עוד בזה דבדרך כלל הענן מתבטל ע"י שהגשם שבו יורד על הארץ, וכאשר מתרוקן הענן שוב איננו, ונמצא שהעב והענן המחשיך את אור היום ומכסה את השמש והירח, נעשה ממנו גשמי ברכה לגדל הדשאים והפירות בארץ, כמו כן אנו מבקשים מהקב"ה, שיעשה מהעונות והחטאים זכויות, ע"י שתתקבל תשובתנו מאהבה ויתהפכו מרעה לטובה כמו הענן שמתהפך לגשם.

ועתה מובן היטב למה בתפילה הקצרה של הכ"ג בבית החיצון כשיצא מבית קודש הקדשים היה מזכיר במיוחד "שלא תתקבל תפילת עוברי דרכים" לענין הגשמים, אע"פ שבלא"ה כבר התפלל שהפירות יתגדלו היטב ושישראל יתפרנסו, כי ירידת הגשמים הוי אות וסימן על העב והענן שמתהפך לטוב, כמו כן מבקש שיתהפכו העוונות לזכויות.

השי"ת מוחל לעוונותינו למענו כביכול

מחה והעבר פשעינו וכו' כאמור אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וכו'. יש לפרש דכפל לשון 'אנכי אנכי' מכוון כנגד ה' ה' שבי"ג מדות, שעל זה דרשו חז"ל (ר"ה דף יז:): 'ה' ה', אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה", והיינו דהקב"ה מקבל הבעל תשובה כאילו מעולם לא חטא, ומדרגתו שווה לגמרי למה שהיה לפני שחטא.

ויש לפרש כוונת הפסוק שמסיים 'למעני' דכביכול יש בזה צורך גבוה כדי שתהיה מלכות שמים שלמה ולא תיפגע בחטאים של התחתונים, דמה כבוד יש למלך שימלוך על אנשים שפוחתים והולכים במעלה ע"י ריבוי חטאיהם, דהלא אדם אין בארץ שיעשה טוב ולא יחטא, ועל כן ניתנה תשובה שמוחקת לגמרי העוון והחוזר בתשובה נחשב כאילו מעולם לא חטא. וזהו 'אנכי אנכי' היינו ה' ה' שהאדם שחזר בתשובה שווה לאחר התשובה כמו לפני התשובה, ומאי טעמא מפני שהוא ית' 'מוחה פשעיך' לגמרי כאילו מעולם לא חטא, ולמה 'למעני' היינו שהסיבה לכך הוא למעני כדי להגדיל כבודי בעולם כאמור.

צריבין להגיע לרחמי השי"ת למחול החטא לגמרי

כאמור אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וכו'. הנה דרשו חז"ל על י"ג מדות (ר"ה יז:): מהא דכתיב ה' ה' שתי פעמים, ה' הראשון אני הוא קודם שיחטא האדם, וה' השני אני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה, וי"ל דגם אנכי אנכי האמור כאן פעמיים מכוונים להנ"ל, דכדי למחול החטא צריך דוקא אנכי השני דומיא דה' השני שבי"ג מדות, ועל כן אומר "אנכי אנכי" הוא מוחה פשעיך, דאנכי השני הוא מוחה, אבל אנכי הראשון שהוא לפני החטא עדיין אין בכוחה למחות החטא לגמרי.

כל תקותינו הוא רק על רחמים ותפילות

ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה. קשה להבין דמשמע דרק לענין מחילה וסליחה אין לנו מלך אלא הוא יתברך, ולכאורה הוי לן למימר "ומבלעדיך אין לנו מלך". ותו לא. וי"ל בדרך אפשר כי ואולי הכוונה כי אילו היה שאם היה מלך בשר ודם בעולם שהיה מוחל למי שהרע לו היה לנו בזה איזה פתחון פה לטעון כלפי הקב"ה, ומה מלך בשר ודם שאין בו שום שלמות מעביר על מידותיו מוחל לעוברי רצונו, אם כן כ"ש מלך מלכי המלכים הקב"ה ודאי ראוי לו למחול על עוברי רצונו, אלא דאין לנו כזאת, כי מלך בשר ודם אין מוחל על כבודו, וא"כ אין אנו יכולים לסמוך אלא רק על תפילה לבד, שהקב"ה ימחול לנו על עוונותינו בלי שום צד של טענה הראויה להתקבל לענין זה, והיינו 'ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה', לכן כל סמיכתנו הוא רק על רחמיך הרבים ועל התפילות שאנו מתפללים.

השי"ת מעביר האשמות שלא יהיה פתחון פה למקטרג

בא"י מלך מוחל וסולח לעוונותינו ולעוונות עמו בית ישראל מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה. לכאורה אם מוחל וסולח למה צריך שיהא מעביר שוב על האשמות. ונראה דהכוונה היא שיכול להיות שמוחל לעוונות אך משאיר אותם לפניו יתברך במצב של מחילה, אמנם באופן כזה יש לחשוש טובא שיבוא הקטיגור לקטרג כשיהיו הרבה עוונות מחולים מצטרפין יחד, ויאמר הלא אין ישראל עושין תשובה ממש, וזאת ההוכחה שבכל שנה חוזרין ועוברין על אותן עוונות, וצריך כל שנה לסלוח ולמחול עליהם, כמו שנראה מהעוונות המונחים, על כן גומל עמנו השי"ת חסד נוסף ולא רק שמוחל וסולח לעוונותינו אלא זאת ועוד שאחר המחילה הוא מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, שמעבירן מלפניו לגמרי, וממילא אין להן זכרון כלל וכלל, וכך אין פתחון פה למקטרג.

הקב"ה מהפך למצוא זכות אף על מי שאינו ראוי

אתה יודע רזי עולם וסתרי כל חי אתה חופש חדרי בטן ובוהן כליות ולב וכו'. לכאורה אם הקב"ה יודע רזי וסתרי כל חי למה צריך להיות חופש ובוהן הכל. ונראה דמדה של חסד בא ללמדנו כאן, דאף כשהקב"ה רואה אדם עושה דבר מגונה עם כוונה מגונה ויודע בדיוק מעשיו וכוונתו אשר לא טובים הנה, אעפ"כ עוד חופש ובוהן אולי יש צד זכות ע"י העבר שלו או סיבה אחרת יהיה מה שיהיה שיכולה להגין עליו וללמד זכות עבורו.

לימוד זכות על האדם שנברא בעל כרחו לאנסו

עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי וכו'. צריך להבין האיך משוה ואומר עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, הלא עד שלא נוצר לא חטא כלל אבל עכשיו שנוצר חטא, וא"כ גרע טפי. ונראה ליישב על פי מאמר חז"ל (עירובין יג:): דנמנו וגמרו דנוח לו לאדם שלא נברא משנברא ע"ש, וא"כ יש לו לאדם טענה כיון דלא היה כדאי לו שיברא למה באמת נברא, הלא טוב היה לנשמתו שלא נברא, ואם אעפ"כ נברא הוי עצם בריאתו בעל כרחו, וממילא האיך אפשר להענישו על בריאתו שהיתה באונס, נמצא דלגבי החיוב שלו טוען בצדק 'ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי' דאין לחייבו על אונס.

סימנא מילתא באותיות שמחלקים הווידוי

בסדר אמירת הווידוי על חטא שחטאנו מפסיקים בג' מקומות לומר 'ועל כולם אלוך סליחות סלח לנו מחל לנו כפר לנו', והתחלות הפרקים הם באות א' 'באונס וברצון', ובאות כ' 'בכחש ובכזב' ובאות פ' 'בפריקת עול', ושלתם הלא הם אותיות א' כ' פ' כנגד לשון א'פ'ך, רמז להא דכתיב (שמות לז:ב) 'שוב מחרון אפך והנתם על הרעה לעמך', שאנו מתוודים ומודים על חטאתינו כדי שתשיב מחרון אפך, דכתיב (משלי כח) 'ימודה ועוזב ירוחם'.

אומד מן ההחדש

פנינים מתוך השיעור השבועי מאת הגאון המופלא
דבי אברהם משה באקאן שליט"א

הקרבת שעיר ראש חדש בחדש תשרי

א

דברי הראשונים שמקריבים שעיר ר"ח בר"ה

בגמ' ראש השנה (ה.) "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוא אומר זה ראש השנה", ופירשו התוס' בשם רבינו משולם ענין 'שהחדש מתכסה בו' דהיינו שאין מקריבין בו חטאת של ראש חדש כבכל ראש חדש שמקריבים בו חטאת ועשר עולות אלא מקריבין בו את עשרת הקרבנות העולה והחטאת של ראש השנה בלבד, ולמד כן הר"ר משולם מדכתיב בקרבנות ר"ה 'מלבד עולת החדש ומנחתה' (במדבר כט, ו.) ולא כתיב 'מלבד חטאת ועולה'. והקשה עליו רבינו תם דבתוספתא שבועות (פ"א ה"ב) איתא שהיו ישראל מקריבים בכל שנה ושנה שלשים ושנים שעירים, ומונה שם את כל השעירים הקריבים לציבור במקדש ובתוכם מונה שעירי יב ראשי החדשים, דמוכח מזה שגם בראש השנה הקריבו שעיר חטאת של ראש חדש כבכל ר"ח ודלא כרבינו משולם. ועוד הקשה עליו שכן מבואר בפיוט שייסד ר"א הקליר (בקדושה של ששחרית בר"ה) 'מוספי חדש עשתי עשרה' דהיינו פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה ושעיר לכפר, הרי שהיו מקריבים שעיר ר"ח בראש השנה.

והביאו התוס' שענה רבינו משולם לר"ת דבודאי מקריבין שכעיר ראש חדש בר"ה ולא היתה זו כונתו אלא כונתו שהחדש מתכסה בו דהיינו ששעיר של ר"ח אין מוזכר בקרא להדיא בין קרבנות דר"ה כעולה שהוזכרה, אך ודאי מקריבין את החטאת דמאי שנא משאר ר"ח, ונמצא שלא אמר כן ר' משולם מעולם.

אין חוששין לטומאה שארעה בין זה לזה

אך הפני יהושע והטורי אבן כתבו שלולא אמר ר' משולם שלא פירש כן היו מיישבים שפיר את דבריו שאין מקריבים שעיר חטאת דר"ח בראש השנה, וכתבו ליישב דברי התוספתא דהנה אמרי' בגמ' שבועות (ה.) דבחג השבועות היו מקריבים ב' כבשים אחד לשתי הלחם ואחד למוסף,

ראש חדש אף שלא נזכר בפסוק להדיא כיון דאין סברא לשלול הבאתו, אבל לר' מאיר דקיי"ל כותיה דאף השעיר של ר"ח בא על טומאת מקדש וקדשיו אין הדעת נותנת שיקריבו שעיר נוסף לאותה כפרה דהיכא דלא קאמר קרא אין מביאין מחשש טומאה שארעה בין זה לזה.

מקרא מוכח דהקריבו שעיר ר"ח

אך הקשה הטורי אבן לסתור תירוצו דלכאורה מענינא דקרא גופיה מוכח דצריך להביא שעיר של ר"ח מלבד שעיר דר"ה, דהא לר' מאיר דלשיטתיה נתבאר דאין צריך להביא קרבן על כפרה שישנה כבר בקרבן אחר מדוע הוצרך הכתוב כלל לומר להביא שעיר של ראש השנה, והלא כפרתו היא על טומאת וקדשיו ויום ראש השנה הוא יום ראש חדש ולולא אמר הכתוב להביא שעיר של ר"ה היו ממילא מביאים שעיר של ר"ח לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ואם כן לשתוק קרא מיניה ולא לימא (במדבר כט, ה.) 'ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם', ואנן ידעינן מסברא דנפשי דמביאין קרבן שעיר חטאת לכפר על טומאת מקדש וקדשיו מידי דהוי אשאר ר"ח דמקריבין בו שעיר, ומה לי אם קרב משום ר"ה ומה לי אם קרב משום ר"ח. ומדהוצרך קרא לפרש להביא שעיר חטאת בראש השנה משמע דהוא מלבד שעיר דראש חדש, דאף שמביאין קרבן אחד לכפר על טומאת מקדש וקדשיו צריך להביא עוד משום ר"ה ויכפר הוא על טומאה שארעה בין זה לזה.

על כל פנים מוכרח דלכולי עלמא היו מקריבים בראש השנה שני שעירי חטאת אחד של ראש חדש ואחד של ראש השנה וכשיטת רבינו תם, ואף רבינו משולם מתחילה סבירא ליה הכי.

מהו סדר ההקרבה

נמצא שהיו מקריבים בר"ה את כל הקרבנות בכפילא שהיו חטאות ועולות מוספין בין של ראש השנה ובין של ראש חדש, ויש לעיין באיזה סדר היו מקריבין את הקרבנות ובגמ' זבחים (א.) אמרינן דקרבתו של ראש חדש קודמין לשל ראש השנה

ומקשה הגמ' דהלא שניהם באים לכפר על ענין אחד על טומאת מקדש וקדשיו ומה נתחדש בכבש אחד יותר מבשני ויביאו כבש אחד ותו לא, ותי' הגמ' שמביאים את כבש השני לכפר על טומאה שארעה בין הקרבת קרבן ראשון לקרבן שני. אך מסתברא דאין מביאין ב' כבשים ואחד מהם מיוחד על טומאה שארעה בין זה לזה אלא משום דקרא כתיב להביא שתיים, אך לולא מקרא שכתוב לא היו מביאים קרבן על חשש רחוק זה.

בר"ה אין צריך כפרה נוספת לטומאת מו"ק

והנה בראש השנה היו מקריבים שעיר חטאת של ר"ה ואף הוא היה בא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ואם כן ישנה כבר כפרה על ענין זה ומעתה שוב אין צריכין להביא קרבן נוסף לכפר על טומאת מקדש וקדשיו לולא מקרא שכתוב, והלא בר"ה אין כתיב מלבד חטאת ועולה דר"ח משמע דאין צריך קרבן שעיר חטאת נוסף על טומאת מקדש וקדשיו.

אך כל זה הוא רק לדידן דקיי"ל כר' מאיר דאמר בשבועות (ב.) 'כל השעירין כפרתן שוה על טומאת מקדש וקדשיו', אך לר' שמעון דאמר התם דרק שעיר ש רגלים מכפר על טומאת מקדש וקדשיו מה שאין כן שעיר של ראש חדש מכפר על הטהור שאכל בשר קדשים טמא, ואם כן אף שכבר הביאו כפרה על טומאת מקדש וקדשיו צריך קרבן נוסף על הטהור שאכל את הטמא וחייבים בשעיר של ראש חדש אף בר"ה דמאי שנא ר"ה משאר ראשי החדשים.

התוספתא בשבועות כר' שמעון

לפי זה מיישבים הפני יהושע והטורי אבן דהא התוספתא שהביא רבינו תם להקשות על רבינו משולם שהיו מביאים שעיר של ראש חדש בר"ה מאמרו של ר' שמעון הוא כדאי' התם 'היה ר' שמעון אומר שלשים ושני שעירים קריבין לציבור בכל שנה ושנה', ולשיטתיה הוא דס"ל דשעיר של ראש חדש אינו מכפר על טומאת מקדש וקדשיו וכיון שכן אינו מתכפר בשעיר של ראש השנה ולכך מביאין שעיר של

משום דתדירין הן, אך עדין יש לעיין אם היו מקריבין כל קרבנות החטאת יחד ואחר כך כל המוספין יחד ובכל קרבן היו מקדימין של ר"ח או שהיו מקריבין כל קרבנות דראש חדש ואח"כ כל קרבנות דר"ה.

ב

סדר קדימה בקרבנות המועדים

והנה הכלל הוא בסדר הקרבת הקרבנות כשמביא אדם חטאת ועולה מקריב קודם את החטאת ואחר כך את העולה שקודם ירצה הפרקליט לכפר על החטא ואח"כ יביא המתכפר דורון אל המלך, אך בחג הסוכות אמרינן בגמ' (שם ז:): דכיון דכתיב 'כמשפטם' יש להקריב את קרבנות החג כסדר האמור בקרא והוא שהעולות קודמות לחטאות.

והשפת אמת מסתפק לגבי יום טוב ראשון של חג שבו לא נאמר 'כמשפטם' אם בו יש להקריב כסדר הכללי שהחטאת קודמת לעולה או דילפינן משאר הימים שנאמר בהם 'כמשפטם'. והאחרונים דנו עוד אי ילפינן מחג הסוכות למוספי כל ג' הרגלים שיקריבו בהם את העולות קודם לחטאות, ועוד דנו להסתפק דאיכא למילף ראש חדש שאף בו יקריבו את העולה קום לחטאת.

שעיר דר"ה נכתב ללמד

סדר ההקרבה

אך זה ברור שאם נאמר שסדר ההקרבה בר"ח הוא עולה ואחר כך חטאת לא נאמר שבראש השנה היה הסדר חטאת ואח"כ עולה, אלא אדרבה הסברא נותנת להיפך שבראש השנה יקדימו את העולה לחטאת ובראש חדש יקדימו את החטאת לעולה, שכן לאחרונים הסוברים דילפינן סדר ההקרבה דכל הרגלים מחג הסוכות ס"ל מכל מקום אין מוכרח למילף מיניה אף את סדר ההקרבה דר"ח ואם כן יוצא דסדר ההקרבה של הקרבנות דר"ה ודר"ח לא היה שוה.

לפי זה כתב בספר תרועת מלך^(א) (ס"ל לד א' ד) לתמוה על קושיית הטורי אבן מדוע הוצרך קרא לפרש הקרבת שעיר חטאת בראש השנה תיפוק ליה דמביאין אותו משום ראש חדש דמה לי אי קרב משום ר"ה ומה לי אי קרב משום ראש חדש, דהא הוצרך קרא לפרשו כדי ללמדנו להקריבו בסדר ההקרבה דקרבנות דראש השנה שהעולה קודמת לחטאת ולא כסדר ההקרבה דראש חדש שהחטאת קודמת לעולה^(ב).

(א) לחתנו של הגרמ"מ אפשטיין בעל לבוש מרדכי.

(ב) וכן כתב מורינו הגר"ד לנדוי שליט"א בגליון הטורי אבן ליישב קושייתו.

נפק"מ להקרבת השעיר לשמה

עוד יש לומר דנפקא מינה מהא דפירש הכתוב דין הבאת שעיר חטאת משום ראש השנה ולא משום ראש חדש, דהנה הסתפקו האחרונים כשמקריבים כמה עולות משום תמיד ומשום מוסף וכדומה אי כל העולות שם אחד להם או שם תמיד לחוד ושם מוסף לחוד, ומרן הגר"ד לנדוי שליט"א כתב להסתפק יותר דאולי אף קרבנות של כל רגל הוי שם בפני עצמו שהקרבנות של פסח הם שם בפני עצמו והקרבנות של שבועות הם שם בפני עצמו וכדו', וכתב דנפקא מינה כגון שהקריבו מוסף בחג הסוכות לשם מוסף דשמיני עצרת, דכיון שמיני רגל בפני עצמו הוא הרי שאם כל רגל יש לקרבנותיו שם בפני עצמו הוי הקרבת הקרבן שלא לשמה.

לפי זה יש לומר דלהכי כתב קרא בר"ה 'ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם', לומר שתהא הקרבת קרבן זה לשם קרבן חטאת דראש השנה ולא לשם חטאת דראש חדש.

מצוות צריכות כונה

והגרמ"מ שולזינגר זצ"ל בספרו משמר הלוי עמ"ס תמורה (ס"ה נה) כתב עוד חילוק לדינא דהא מצוות עשה צריכות כונה ויש לכהן המקריב לדעת לשם איזה מצוה לכוון אם לשם קרבן חטאת דראש חדש או לשם שעיר חטאת דראש השנה ולכך פירש לן הכתוב לומר דחטאת דראש השנה היא ולא של ראש חדש^(א).

כבשי מוסף מעכבין זא"ז

עוד חילוק לדינא יש בענין זה דהנה אמרינן במנחות (מה.) ששבעת הכבשים הבאים למוסף של ראש חדש מעכבין זה את זה, ולעיל מיניה אמרינן בגמ' דאם לא מצא שבעה כבשים מביא ששה, וכתבו התוס' (ד"ה ומנין) דהא דקאמר 'מעכבין זה את זה' היינו דוקא כשיש לו שבעה כבשים אז מעכב אף לא הקריב כולם.

והמנחת חינוך נתקשה מאד בדברי התוס' מאי נפקא מינה בהא דמעכבין זה את זה כשיש לו שבעה כבשים ואיך יצטייר עיכוב זה, הרי אם אין לו זמן להקריב את כולם נחשב שאין לו אלא ששה כבשים, ואם יש בידו להקריב את כולם מה שייך לומר שמעכבין זה את זה, אם לא הקריב אלא ששה חובה עליו להקריב מיד עוד כבש אחד ומה שייך לומר שיעכב כל עוד לא תם

(ג) ואף שמועיל תנאי בכנות המצוות ויכול הכהן לכוון שרוצה לצאת ידי חובת המצוה שצריך לקיים עתה אם זו מצוות הקרבת חטאת דר"ח אם זו מצוות חטאת דר"ה, אך פשוט שאין לתורה להשאיר את האדם בספק מה יעשה. ואדרבה אילולי כתבה תורה מצוות הקרבת החטאת משום ראש השנה היה פשוט להקריבה משום ראש חדש כבכל ראשי החדשים.

זמן ההקרבה, וכתב המנח"ח שדוחק לומר דנפקא מינה היכא שהיה בידו להקריב ז' כבשים ולא הקריב אלא ששה ושקעה חמה שילקה על הקרבת ששת הכבשים כיון שלא יצא בהם ידי חובתו וחילל יום טוב.

נפק"מ בעיכוב המוסף

להקטרה ואכילה

אלא כתב המנח"ח והמנחת אברהם במנחות (שם) דנפקא מינה כגון שהיה בידו להקריב ז' כבשים ולא הקריב אלא חמשה או ששה ורוצה להקטיר את אימוריהם בלילה, דכיון דמעכבין זה את זה הרי לא יצא בהם ידי חובת ההקרבה ואינם ראויים להקרבה על גבי המזבח ואסור לו להעלותם להקטרה בלילה. ועוד נפק"מ כעין זה על הצד דהעולה מעכבת אף את החטאת וכשלא הקריב את כל כבשי העולה הרי הם מעכבין את החטאת, שאם לא עלתה לו העולה הרי הכהן אסור באכילת בשר החטאת.

חידוש הכתוב בר"ה שלא

יעכב מוסף דר"ח

לפי זה בראש השנה שבו יש חיוב הקרבת ז' כבשי עולה דר"ח וז' כבשי עולה דר"ה, אם בעולות המוספין של ראש חדש הקריב הכהן ששה כבשים בלבד ובמוספי ר"ה הקריב את כל שבעת הכבשים, הרי אם היה שעיר החטאת של ראש חדש אסור היה לו לאכלו כיון שעולתו לא עלתה לו והעולה מעכבת את החטאת ופסולה היא, אך כיון שאמרה תורה להקריב את שעיר החטאת כקרבן דר"ה הרי את המוספין דר"ה הקריב כמשפט ושעיר החטאת מותר באכילה.

דחיית החילוק

אמנם במשמר הלוי דן באריכות בנדון שכתבנו לעיל בשם הר"ד לנדוי שליט"א אי קרבנות כל רגל יש להם שם בפני עצמו או לא, דהנה סדר ההקרבה בראש השנה הוא שקרבן תמיד קודם לקרבן דר"ח ודר"ח קודם לקרבן דר"ה, וכתב שם בגמ' הגרי"ז הלוי זצ"ל שאם התכוון להקריב קודם את העולה של ראש השנה, הרי אם אין שם לכל רגל בפני עצמו וכל המוספין שם אחד להם, הרי נחשב הקרבן שהקריב למוסף של ר"ה למוסף של ראש חדש אף שלא התכוון לכך כיון דשם אחד להם עולה הוא לסדר הראוי.

ולפי זה אין נכון מה שכתבנו דנפק"מ היכא דהקריב ו' כבשים ממוסף דר"ח וז' למוסף דר"ה, דכיון דקרבן מוסף דראש חדש קודם לקרבן מוסף דראש השנה הרי כיון שלא השלים עדין הקרבת שבעת הכבשים דר"ח ממילא עולה הכבש שמקריב למוסף דר"ה למוסף דר"ח ושוב אינה מעכבת את אכילת שעיר החטאת אף אם היתה שעיר דראש חדש ולא דר"ה.

אוצר ידיעות התורה

♦ משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א ♦

דיני סוכה שאין גשמים יכולים להיכנס לתוכה (ב)

צדדי הנידון להתיר אפילו לדעת רבינו תם

אחר כל האמור, מצאנו ב' דרכים להתיר את הסכך אף לדעת רבינו תם, הא' הוא לדעת הפוסקים כי סגי בשיעור ירידת מיעוט הגשמים, ואי"צ שיכנסו כ"כ גשמים עד שתסרח המקפה, ב' לדעת הפוסקים כי סגי מה שיכול להיכנס לתוכה הגשמים שאינם מצויים, ואי"צ שכל הגשמים המצויים יכנסו לתוכה.

אמנם עוד זאת חקרו גדולי פוסקי הדור הקודם, כי יש מקום להתיר אפילו לשיטת רבינו תם, כי שמא אין דעת רבינו תם לאסור אלא את סוכתו של רבינו שמשון מפלייזא, אשר בה היה מעמיד נסרים ותוקעים יחד עם מסמרים, אשר בזה הוא בוודאי דומה לבית הרגיל, מה שאין כן סכך אנטווערפן אינו דומה לבית, וכמו שהזכרנו שעושים בזה הסכך מעין חורים בין שני שכבות הסכך, כך שיכולים להיכנס לתוכה יתושים וכדו', וכן הקור נכנס דרך חורים אלו, כך שבוודאי אין זה דומה לבית הרגיל.

בנוסף בריסק יש להגדיר את החקירה, האם שיטת רבינו תם לאסור סוכה שאין הגשמים נכנסים לתוכה הוא מצד סיבה או סימן, כלומר האם כוונתו משום סיבה, כי עצם הדבר שאין גשמים נכנסים לתוכה הוא סיבה לפסול את הסוכה, לפי צד זה, הרי בוודאי שאף סכך אנטווערפן יש לפסול משום סיבה זו, כי סוף כל סוף סוכה זו אין יכולים הגשמים להיכנס לתוכה, וממילא הוא סיבה לפסול סכך זה.

הצד השני הוא, כי אין זה אלא סימן, כלומר כי בסוכת רבינו שמשון מפלייזא מה שאין הגשמים יורדים לתוכה הוא סימן שסוכה זו מוגדרת עראי, כי לדעת רבינו תם הגדרת עראי הוא שיכולים הגשמים להיכנס לתוכה, וכל שאין גשמים יכולים להיכנס לתוכה אין סוכה זו נחשבת כעראי, ולכן יש לפוסלה. לפי צד זה, הרי שבכל הנוגע לסכך אנטווערפן שבפועל מדובר בסוכת עראי, כי מצד כניסת היתושים וכדו' הרי היא דירת עראי, ורק לענין הגשמים בלבד הוא שאין נכנסים אל תוכה, ולכן יש להכשיר הסכך.

כעין זה הוסיף הגרשי"ח קנייבסקי זצ"ל בתשובה (קובץ יד הרש"ז ח"ב עמ' נ"א), כי יש לדמות סכך אנטווערפן לעושה סוכתו, ומעמיד מכוונת ניפוח המוציאים רוח עצום, ועל ידי רוח זה אין הגשמים יורדים אל הסוכה, אשר בוודאי שאין בזה כל פסול, הואיל ואין זה משנה את הגדרת עראי של הסוכה. אם כי אינו דומה לחלוטין, כי סוף כל סוף באופן זה אין מניעת כניסת הגשמים מצד הסוכה, אלא מצד ענין חיצוני, ואילו כאן הוא מכח הסכך בעצמו, על כל פנים עיקר הדברים מסתבר כנ"ל.

פסול הסכך משום קבלת טומאה

נידון נוסף חידש הגאון רבי נתן געשטטנער זצ"ל בתשובות להורות נתן (ח"ה סי' מ"ג), כי יש לחוש בזה מצד שהסכך מקבל טומאה באופן זה, על פי דברי החת"ס בתשובה (י"ד סי' ר"א) שהחמיר בדין מרזב לענין המשכת מי מקוה, ועל פי זה ביקש להחמיר כי יש לאסור לסכך בסכך אנטווערפן משום שמקבל טומאה.

אם כן אף אם הלכה כרבינו שמשון מפלייזא, או אף אם גם לדעת רבינו תם אין לאסור בזה מהטעמים הנזכרים, מכל מקום לדעת הגר"נ געשטטנער יש לפסול הסכך משום קבלת טומאה.

שיעור הגשמים הצריכים להיכנס לתוך הסוכה

אחר שעלה בידינו בארוכה מחלוקת הראשונים בדין סוכה שסיככה עם נסרים ותקעו אותם במסמירות, כאשר דעת רבינו שמשון מפלייזא להתירו להלכה ולמעשה למצות סוכה, ואילו דעת רבינו תם כי הדבר אסור, הואיל ומדיני הסוכה שיהיו גשמים נכנסים בתוכה.

בגדר שיעור הגשמים שנדרש שיוכלו להיכנס אל תוך הסוכה בכדי להכשירה לדעת רבינו תם, נחלקו האחרונים, הביכורי יעקב (סי' תרל"א ס"ק ד') כתב, כי בעינינו שיוכלו להיכנס לתוכה גשמים שיסריחו את המקפה, שהוא השיעור שהוזכר בגמ' (סוכה כח:): מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה, והרי בזה יש לעורר, כי אם שיעור הגשמים שמן הדין צריך שיוכלו להיכנס אל הסוכה הוא פחות מכך, אם כן היו יכולים לסכך באופן שלא יכנסו גשמים בשיעור גדול כזה, אלא בהכרח ששיעור זה הוא מן המוכרח שיכנסו שיעור זה של הגשמים, ולכן אין עצה ואין תבונה לסריחת המקפה אלא לפנות מן הסוכה.

אמנם יש שכתבו (ר' הערות עה"ש סוכה כב:), כי הגם שהוזכר שיעור זה כזמן שמותר לצאת מן הסוכה, מכל מקום אין בזה משום קביעות הכשר הסוכה רק בשיוכלו להיכנס לתוכה שיעור גשמים שיוכלו להסריח המקפה, ולכן לדעתם סגי אפילו אין נכנס בה אלא קצת מן הגשמים [והוכיחו מהמבואר בגמ' (סוכה כב.) להכשיר סוכה עניה, והיא מדוללת בהרבה, והתם בוודאי נכנסים גשמים יותר משיעור סריחת המקפה, ואם כן יש להוכיח כי שיעור ירידת הגשמים הוא יותר, אלא עכ"ל אין בזה משום פסול באינו עושה כן, אם כי בוודאי מוכח שצריכים שיוכלו להיכנס הגשמים, אך אין להכריחו בשיעור זה דייקא], שפיר יש להכשירה אפילו לדעת רבינו תם.

נידון הפוסקים אם סגי בכניסת גשמים לסוכה רק בגשם היורד בזעף שאינו מצוי

עוד זאת נחלקו האחרונים בדעת רבינו תם, האם דין הוא שיוכלו להיכנס לתוכה כל הגשמים המצויים, או דסגי מה שיכול להיכנס לתוכה גשם חזק שהוא בזעף גדול, אף שגשם היורד בנחת אינו יכול להיכנס אל הסוכה.

נידון זה מצוי הוא ביותר, מאחר והרבה מצדיקי הדורות זי"ע היו מקפידים לסכך את הסכך בעיבוי גדול, עד שבמציאות כמעט ולא היה יכול להיכנס לתוכה הגשמים, רק אם היו יורדים הגשמים בחוזק גדול, וממילא הדבר תלוי גם כן במחלוקת זו.

הביכורי יעקב (סי' תרל"א ס"ק ד') כתב, כי פסול שאין גשמים יורדים לתוכה הוא רק באופן שאין יורד בה לעולם, אבל אם יש זמן מה שיורד לתוכה הגשמים, יש להתיר אפילו לדעת רבינו תם, אלא שאף בדעתו נחלקו הפוסקים, אם כוונתו שיש זמן שיורדים בה הגשמים המצויים, כגון שמתחילה בירידת הגשמים אין הגשמים נכנסים אל הסוכה, אבל במשך הזמן נכנסים הגשמים אל תוכה, וכן הסיק הקנה בושם (ח"ב סי' כ"ז אות ד') או שכוונתו אפילו כשאין נכנסים לתוכה הגשמים אלא על ידי גשם שאין מצוי, וכן הוא משמעות דברי המשנה ברורה (סי' תרל"א ס"ק ו') שכתב כי הפסול הוא רק בשאין נכנסים לתוכה גם 'גשמים מרובין'.

ידי ירידתם בזעף גדול [וכן על ידי גשמים היורדים באלכסון, החודרים בין שני השכבות].

אמנם למעשה בירושלים נהגו משנים קדמוניות לסכך בבלפונים, שהינם נסרים מעץ שאין ברוחבם משום טפח, ולא נהגו עצמם כמנהג זה שהוזכר בשו"ע, וכן הובא בהליכות שלמה (סוכות פ"ח אות ג) שהיה מנהגו לסכך בבלפונים, ובארחות הלכה (שם הע' 6) שהיה מעיר על המתחכמים ומסככים בענפי דקל, כי אין אנו חכמים יותר מאבותינו מדורות עברו שהיו מסככים בבלפונים, והעיד כי אף הגאון האדר"ת זצ"ל בבואו לירושלים, קבע מנהגו כמנהג בני ירושלים.

על כן לבני ירושלים בוודאי אין כל חסרון מצד המנהג שלא לסכך בנסרים, אשר כאמור אינם נוהגים בזה, אך גם לבני שאר מקומות שאין מסככים לכתחילה בנסרים, מכל מקום המקומות המועדים לגשמים בימות החג, יש מקום להקל ואין משום מנהג זה לפסול את הסכך.

הכרעת שבט הלוי שאין לשנות מהנהגו מדורות עברו להתחכם נגד מציאות המצוה

הרב וואזנר זצ"ל כתב בתשובתו (שבט הלוי ח"ו סי' ס): "ובעיקר ההמצאה שכתב כבוד תורתו, בעניי אני נוטה שלא לעשות כן, ופשיטא דעל כל פנים לכתחילה עלינו למשוך מזה להתחכם נגד פשוט מציאות המצוה". בדבריו אלו מתייחס הרב וואזנר זצ"ל כדרכם של תלמידי החתם סופר ז"ע, שלא לשנות מהנהגו משנות קדם דור אחר דור, שלא להתחכם נגד המציאות בקיום המצוה, ועל כן אינו מאמץ את הדבר להלכה.

הצעה לעשות סכך זה לכל הפחות כאשר ירדו הגשמים שהוא עדיף מאכילה בבית

אך על כל זה יש להעיר, כי בוודאי ופשוט הדבר כי מוטב יותר לישוב תחת סוכה המסוככת בסכך אנטווערפן מאשר לאכול בביתו, ולכן כל הדרים במקומות המועדים לגשמים, ושאינן סיפק בידם לאכול בסוכה כדת וכדין, מן הראוי שייכנו לעצמם סוכה נוספת שתהא מסוככת בסכך אנטווערפן, ובזה אף שלכתחילה יאכל בסוכה המסוככת כהלכתה, מכל מקום בעת הגשמים ילך לאכול בסוכה זו, ובזה ברור כי תועלת יש בדבר.

עוד היו שהציעו (מוע"ז סוכה סי' צ"ו), כי היות ואין פסול בסוכה אשר מקצת מן הסיכוך אין יורדים גשמים לתוכה (אמרי דוד סי' תרל"א), כי הוא דין בסוכה ולא בסיכוך, ולכן יכול לעשות חלק מסוכתו שתהא מסוככת כהלכתה, ואילו חלק נוסף יעשה בסכך אנטווערפן, ובזה בעת הגשמים יעבור לישוב בחלק המסוכך בסכך אנטווערפן, ובזה בוודאי שאין כל סיבה לאסור [אלא שמצאנו לכמה אחרונים (פרי מגדים סי' תרל"א א"א ס"ק ז'), שלדעתם ד' טפחים של סכך שאין גשמים יורדים לתוכה נידון כסכך פסול, ועל כן יש שפקפקו בדבר].

שמעתי כי ר' יעקב הויך שהמציא את סכך אנטווערפן השקיע דמים מרובים בהמצאתו זו, בקוותו כי יחיה ביקוש גדול לסכך זה, אמנם בפועל על אף שכנזכר רבים מגדולי הפוסקים התיירוהו ללא פקפוק, עם זאת לא התקבל הדבר בפועל, ומאחר וכל השקעתו ירדה לאבדון, היה לו עגמת נפש מרובה על כל השקעתו, עד כי נאסף לבית עולמו.

והנה אף שבפועל אין משתמשים בסכך זה, מכל מקום בוודאי הועיל ברעיונו להעלות הנידון על שולחן גדולי הרבנים, והרבה מן הלומדים באו לעסוק בשיטת רבינו תם בפסול סוכה שאין גשמים יורדים לתוכה רק בזכותו, ועל כן בוודאי שהועיל בדבריו לכל הפחות לענין זה, ויהיו הדברים לטובת נשמתו.

דברי פוסקי הדור והכרעתם בדבר 'סכך אנטווערפן'

למעשה, כאשר המציא ר' יעקב הויך את סכך אנטווערפן, שימש אז כרבם של חסידי באבוב באנטווערפן הגה"ח רבי משה אליקים בריעה הלברשטאם זצ"ל, והוא שפרסם את דעתו לאסור הדבר מכמה טעמים, ושיגר אגרות תשובתו לגדולי הדור, ועל ידו התעורר הנידון ועלה על שולחן גדולי הדור.

בסופו של דבר, הגם כי היה מיעוט מן הרבנים שאסרו את הסכך, והם הגאון רבי מאיר ברנסדורפר זצ"ל בקנה בושם (ח"ב סי' כ"ז), שם ציין אף את דעת המנחת יצחק זצ"ל שהסכים לדבריו, וכן הגאון רבי נתן געשטטנער זצ"ל כנ"ל, שביקש לאסור משום שמקבל טומאה. כך גם בחוט שני (סוכות פ"ו ס"ק ג') נטה להחמיר [אף שהתיר שם בעושה סכך משופע שאין יורד לתוך הסוכה יעו"ש].

אמנם רוב רובם של רבני הדור, בפרט רבני העיירות שבאירופא, יצאו להתיר את הסכך, בראשם הגאון רבי חיים קרייסויטה זצ"ל רבה של אנטווערפן, והגאון רבי העניך פאדאווא זצ"ל רבה של לאנדאן, והגאון רבי שרגא פייבוש שנעבאלג זצ"ל מרבני לאנדאן בתשובתיו שרגא המאיר (ח"ו סי' ק"א), והגאון רבי אברהם דוד הורוויץ זצ"ל אב"ד שטראסבורג בתשובתיו קנין תורה (ח"ה סי' ס"ו) [אם כי הציע לעשות שינוי קטן שיהא פשוט יותר להתירו], ואף הגאון רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל שהיה לימים גאב"ד העדה החרדית אשר כיהן אז כמו"ץ באנטווערפן, היה גם כן בדעתו להתיר, וכאשר העיד משמשו רבי עמרם שפירו, כי אמר לו הגאב"ד זצ"ל כי היה תחת ידו תשובה ערוכה להתיר הסכך, אך מאחר ולא ביקש להכריע במקום שנחלקו גדולים, לא פירסם את תשובתו.

כמו כן דעת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל היה להתיר, וכמו שהובא בהליכות שלמה (סוכות פרק ח' אות ו') שהתירו אף לכתחילה, אך הובא שם בארחות הלכה (הע' 17), כי בספר הסוכה השלם במהדורת תשנ"ב (פסקים והערות אות ט') הודפס מכתבו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל להתיר את הסכך הנ"ל, אך אחר שהתעורר הנידון הרחב בין הפוסקים בדבר, ביקש הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שלא להדפיסו במהדורות הבאות, כאשר היה בדרכו שלא להכריע במחלוקות נרחבות, אך בפועל לא חזר בו מדעתו, אלא שלא היה ברצונו לפרסם את תשובתו להתיר.

עוד הביא בספר הסוכה השלם (עמ' תס"ה) תשובת אחד מגדולי פוסקי דור אחרון, המסיים את תשובתו להתיר, וכותב כי אין זה בגדר היתר בלבד, אלא חיוב הוא על יושבי חוץ לארץ שלא להיכנס לאכול בבתיהם, אלא לסכך סוכתם בסכך כזה, ויכולים לברך ברכת לישוב בסוכה בסוכה המסוככת בסכך זה.

הערה מצד שאין נוהגים לסכך בנסרים

בשולי הדברים יש להעיר, כי גדולי הפוסקים העירו גם כן מצד עצם סיכוך הנסרים, אשר מבואר בשו"ע (סי' תרכ"ט סעיף י"ח): "וכן אסרו לסכך בנסרים שרוחבן ארבעה, אפילו הפכן על צדן שאין בהם ארבעה. ואם אין ברוחבן ארבעה, כשרים, אפילו הם משופים שדומים לכלים. ונהגו שלא לסכך בהם כלל", ואם כן בסכך אנטווערפן שנעשה מנסרים, יש לאסרו לכתחילה, משום שאין נוהגים לסכך בנסרים.

אגב, דבר זה אינו בסכך קלצקין, כי כנזכר סרך קלצקין נעשה מקני במבוק הראויים לסיכוך, כך שאין בהם משום הערה זו, אמנם בסכך קלצקין אין הכוכבים נראים מתוכו, שהוא גם כן שלא כנפסק בשו"ע (סי' תרל"א סעיף ג') אשר לכתחילה צריכים להיות הכוכבים נראים מתוכה, וגם אין כמעט מציאות שייכנסו לתוכו גשמים, כי אין שייך לעשות הגבהה בין שני השכבות, מה שאין כן בסכך אנטווערפן אשר על אף שהוא עשוי מנסרים, מכל מקום יכולים לראות בו כוכבים, וכן הגשמים יכולים פעמים ליכנס לתוכה על

הוי זהיר במלאכתך

עלון מ"ז

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

מאמר שבועי

מאת סופר המערכת

האם מועלת ידיעה בעלמא בשעת כתיבה שכותב תיבת השם להצטרף לאמירה בתחילה שכותב כל האזכרות לשמה

תחילת מעשה כתיבת האזכרות אפשר דמנהי שהרי מקדש את 'מלאכת כתיבת האזכרות'. ולזה דקדק ה'בני יונה' ד'אפילו אמר בפיו בעת כתבו השם הראשון נמי לא מהני, והוא לשיטתו שהחסרון הוא משום שכל שם הוא מעשה בפני עצמו.

ואפילו בדעת ה"ט"ז גופיה נחלקו האחרונים בביאור כוונתו, דאף שהפרמ"ג (סימן ל"ב ס"ק ל"ב), הבין שכוונתו להכשיר אף אם שכח לגמרי מלקדש, ואחריו נמשך ה'ביאור הלכה' (סימן ל"ב סעיף י"ט). אך דעת ה'בית שלמה' (סימן קס"ג), וה'גידולי הקדש' (סימן רע"ז ס"ק ג'), שגם ה"ט"ז לא התכוון להכשיר אם ישכח לגמרי מלקדש, אלא כוונתו לומר שגם אם ישכח מלהוציא בפה ורק יחשוב שרוצה לכתוב לשמה, בזה מהני הדיבור הקמאי שבתחילת הכתיבה להועיל להמחשבה שבשעת כתיבה להכשיר השם. ולפי דבריהם אין אנו צריכים לחידוש ה"ט"ז שהרי כמבואר ק"ל כדעת ה'משנה ברורה' שהרמ"א מקל בדיעבד אם היתה לו מחשבה בשעת כתיבה אפילו בלא אמירה בתחילה שכותב האזכרות לשמה.

צירוף שיטת ה"ט"ז במקום ספק אם קידש

ולכן מכיון שרוב האחרונים חלקו על ה"ט"ז, וגם בדעת ה"ט"ז עצמו לא נתברר כולי האי האם הכשיר בלא חשב כלל בשעת כתיבה, לא רצו הפוסקים לסמוך על דבריו להכשיר שלא במקום מחשבה. אמנם 'עיוני ב'ביאור הלכה' (שם), שכתב שאם יש לו ספק באיזה שם אם קידשו או לא, ובתחילת הכתיבה אמר שכותב כל אזכרות שבו לשמה יש להקל לצרף את שיטת ה"ט"ז בדיעבד.

אלא שלכאורה גם כוונת ה'ביאור הלכה' להכשיר דוקא באופן שהוא מסופק האם קידש בפה, אבל אם ברור לו שלא קידש בפה, ורק מסופק האם קידש במחשבה, (שבכה"ג גם אם אכן קידש אפילו לדעת הרמ"א אינו כשר רק בדיעבד), בזה גם ה'ביאור הלכה' מודה שאין לצרף שיטת ה"ט"ז לספק ספיקא.

אמנם דעת הגר"מ פרידלנדר זצ"ל שמכיון שה"ט"ז הוא דעת יחיד בהבנת הסמ"ג וכאמור גם בדבריו נחלקו האחרונים, אין לצרף דעתו לספק ספיקא אלא בצירוף עוד ספק, וכגון שידע בשעת הכתיבה שהתיבה שכותב יש לה משמעות שם אף שלא נתכון להדיא לקדשה. שבזה יש לצרף דעת הרמב"ם (הלכות ס"ת פרק א' הלכה ט"ו), דסגי בידיעה זו לקידוש האזכרות.

אמנם ה'קטת הסופר' (סימן י' לשכת הסופר ס"ק ה'), הביא בשם ה'מלאכת הקודש' (סימן ה'), שחולק על הבנת ה"ט"ז בסמ"ג וביאר כוונתו במש"כ 'אזכרות שלו לשם קדושה', שאין הכוונה שיקדשם בתחילת הכתיבה, אלא שכל אזכרה ואזכרה צריך לשוב ולקדשה בפה בשעת הכתיבה.

ואף שלשון הסמ"ג דחוק לפי דבריו, אך רוב האחרונים חולקים על ה"ט"ז וס"ל כדעת ה'בני יונה' (סימן רע"ז סעיף ב'), שחולק על ה"ט"ז וסובר שלא מועילה האמירה שבתחילה לקדש את כל האזכרות בבת אחת. ולא דמי לקדושת הספר תורה שכתב השו"ע (ריש סימן רע"ד) דסגי באמירה בתחילת הכתיבה שכותב לשמה והוא מספיק לכל הספר. דשאני התם שהספר כולו הוא מעשה אחד, ואמרינן על דעת ראשונה הוא עושה. משא"כ גבי כתיבת האזכרות שכל שם ושם הוא מעשה בפני עצמו, אין מועיל קידוש אחד לכולם.

וכתב בספר 'מלאכת הקדש' (שם), שכל הגדולים הסכימו לה'בני יונה' שא"י אפשר לסמוך על קידוש האזכרות בתחילת הכתיבה. וב'דבר שמואל' (סוף סימן ע"ו), הוסיף שאף כשקידש הסופר מתוך ספר בפרטות את כל האזכרות שיכתוב, ולכולם בשם קרא, אם לא חזר וקידש בשעת הכתיבה, פסול.

אמירה בשעת כתיבת השם הראשון

שכותב כל האזכרות לשמה

ולא זו בלבד יעו"ש ב'בני יונה' שדקדק לכתוב ש'אפילו אמר כן בפיו בעת כתבו השם הראשון דהספר תורה שרוצה לכתוב כל השמות דזה הספר תורה לשם קדושתו, לא מהני מחשבה זאת לכל השמות.

וממה שכתב 'בעת כתבו השם הראשון' משמע שבא לפשוט ספק ה'דברי חמודות' (הלכות ספר תורה סימן ד' אות י"א), שאף שחלק על ה"ט"ז שהכשיר באמירה בתחילת הכתיבה שכותב כל האזכרות לשמן, אך הסתפק באופן שקידש כל השמות בפה בעת שכתב את השם הראשון, אם בזה עדיף מקידוש בתחילת הכתיבה. שהיה מקום להבין שדוקא בתחילת הכתיבה הוא דלא מהני קידוש בתחילת הכתיבה, משום שאין שייכות בין קידוש הכתיבה לקידוש האזכרות, ויש כאן הפסק גדול בין שעת הקידוש לשעת הכתיבה, אבל כשקידש בשעת

בשבוע שעבר דנו במחלוקת האחרונים בדעת היש אומרים שברמ"א (סימן ל"ב סעיף י"ט), שהקלו להכשיר בדיעבד אם קידש את האזכרות במחשבה בעלמא בלא דיבור. האם איירי אפילו באופן שלא קידש להדיא את כל האזכרות בתחילת הכתיבה, או לא. ולמעשה הורו הפוסקים כהכרעת המשנ"ב (ס"ק צ"ח), שכוונת הרמ"א להכשיר בדיעבד בקידוש במחשבה, אפילו אם לא קידש להדיא את כל האזכרות בדיבור בתחילת הכתיבה, אלא שמאחר שקידש את עיקר הכתיבה בדיבור, מספיק בדיעבד לקדש את השם במחשבה שכותב השם לשם קדושתו.

אלא שסייגנו דברינו, שכל זה נכון דוקא כשהייתה לו מחשבה חיובית שכותב את השם לשם קדושה, אך אם הייתה לו רק ידיעה בעלמא שהתיבה שכותב יש לה משמעות שמו יתברך, גם לדעת הרמ"א לא מהני.

ומעתה יש לדון באופן שכן אמר להדיא בתחילת הכתיבה שכותב את כל האזכרות לשמה, האם בכה"ג כבר נוכל לצרף את הידיעה שבשעת הכתיבה שכותב שם השם, לאמירה בתחילה שכותב את כל האזכרות לשמה, או לא.

וקודם שנדון בצירוף הידיעה להאמירה ננסה להעמיד את מקור דין 'אמירה בתחילה'.

אמירה בתחילת הכתיבה שכותב כל

האזכרות לשמה - ט"ז

הנה ה"ט"ז (סימן רע"ד ס"ק א'), דייק מדברי הסמ"ג (עש"ן כ"ה) שכתב לגבי האמירה בתחילת הכתיבה שכותב הספר תורה לשמה, בזה"ל: 'צריך שיאמר בפירוש בתחילת הכתיבה שיכתוב הכל לשם תורת ישראל ואזכרות שלו לשם קדושה כי שמה אין די במחשבה'. משמע לה"ט"ז שרצונו לומר שמכיון שיש לחוש לדעת הסוברים שצריך אמירה דוקא לקידוש האזכרות לכן יש לומר כן להדיא בתחילת הכתיבה שכותב כל האזכרות לשמה, ומהני גם לדעת המצריכים לשמה בדיבור. וכתב ה"ט"ז שנראה שנכון לעשות כן משום דשמה ישכח אחר כך לקדש השם במקומו. ונראה לכאורה שהבין ה"ט"ז שאמירה זו תועיל לקדש את השם אף אם ישכח אחר כך בשעת הכתיבה ויכתוב את השם בהיסח הדעת גמור אפילו בלא מחשבה כלל.

מבי מדרשא

שאלות שהגיעו השבוע לבית ההוראה - ואי"ה בשבוע הבא נביא את תשובת הרב
(א) מזוזות (ב) אחד (ג) יאכל (ד) וקשרתם (ה) פטר (ו) על

שאלות שנשאלו בגליון בשבוע שעבר

הוציאנו

מה שנכנס בוא"ו הוא קלוש מאוד ואינו משנה את צורתו והוא כשר כמו שהוא

ובכל

הוא פסול שיתכן שבתחילת כתיבת הקו של הבי"ת נשתנה צורתו ואינו נראה ואי"ו

וקשרתם

היה מהני כאן תינוק אלא שאין לנו תינוק על זה לפי שתינוק שלנו לריבוע נמי קורא ר"ש, לכן אין לנו דרך להכשירו, והוא ככל ספק עיגול ספק ריבוע בדלי"ת ור"ש שפסול כי אין לנו תינוק

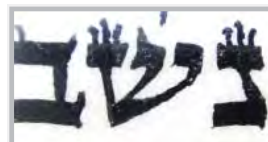
השמים

לרבי מרדכי הוא פסול לפי שאין לו פגימה בין הוא"ו לכ"ף ולא מהני תיקון ותלמידי בעל שבט הלוי מכשירין לעשות תיקון להגביה את הכ"ף והוא"ו וכך יהיה פגימה במילא

ארצכם

יש כאן משהו ראש וזה מהני שיהיה אפשר להוסיף עליו ראש ולתקנו

נשבע

צריך שאלת תינוק שאולי נשתנה צורתו לגימ"ל

"השאלות נכתבו לעורך לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה
ובכל שאלה למעשה יש לעשות שאלת חכם"

המשך מעמוד א'

צירוף שיטת הט"ז במקום ידיעה

ומעתה נחזור לדון בנידון דידן באופן שיועד בוודאי שלא קידש את השם אך ידע בשעת כתיבתו שהתיבה שכותב מבטאת את שמו יתברך, האם יש לצרף את שיטת הט"ז לשיטת הרמב"ם דסגי בידיעה בעלמא. ונחלקו בזה הפוסקים, שבש"ת מהרש"ם (חלק ח' סימן רי"ד ד"ה 'ובגוף דינו'), כתב דיש לצרף דעת הט"ז להכשיר, אכן ב'משנת מרדכי' (בדיני שמות הקודש אות ו' ושם בהערה ח'),

(וכהצד במחנה אפרים דסגי בזה), אך בידיעה בעלמא לא סגי ליה לצרף דעת הט"ז להכשיר.

והש"ת דלון אמר נזכר קודם שסיים השם וקידש האם יועיל הקידוש או לא ונעסוק בזה בעז"ה בעלון הבא.

כוח"ט
זעירא דמן ספריא - סימ"א

הדברים נכתבו לפי קוצר הבנת הכותב ואין לסמוך עליהם הלכה למעשה

לתגובות ולקבלת העלון במייל ניתן לשלוח הודעה
Y4112628@gmail.com :ל

דייק ממה דלא הכשיר ה'קסת הסופר' (סימן י' סעיף ח'), בידיעה בעלמא רק אם קדשו בפה לפני גמר כתיבתו דיש לצרף גם כן דעת ה'בני יונה' דמכשיר בזה משום דקידושו וגמרו באין כאחד, שהוא חולק על המהרש"ם ופוסל בזה. אלא שיש לדון בראיה זו, דאפשר שה'קסת הסופר' לא איירי כלל בגוונא שאמר בתחילת כתיבתו שמקדש כל האזכרות לשמה.

אכן יעוי"ש ב'משנת הסופר' (שם ס"ק ח') שגם הוא לא רצה להכשיר רק כשחשב לכל הפחות שכותב לשם השם אף שלא נתכון לקדשו להדיא,

יו"ל ע"י

מכון
קוצו יו"ד
הדרך לכתוב סת"ם

” תניא אמר ר' מאיר כשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו לבלר אני אמר לי בני חזי זהו במלאכתך שמלאכתך שמלים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מיתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו. ”

גליון זינו הפרשה

מדברי תורתו ושיחותיו של המשפיע
הגה"צ רבי יונה זאב וינברג שליט"א

לפני ה' תטהרו

שבת שובה היא הכנה הגדולה ליום הק'

בסה"ק מובא אלמלא שמרו בני' שתי שבתות היו נגאלין דזה שבת תשובה ותחלה למקראי קודש שיש בה כבר קדושת יום הק' שנקרא ג"כ שבת שבתון וזהו השתי שבתות, וכמ"ד בחיד"א עה"פ ושב"ת עד ה"א ושב"ת שכדי לשוב באמת צריך סיוע של השבת

והנה אומר הנביא שובה ישראל עד ה"א כי כשלת בעוונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וכו' ובחז"ל גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד. והנקודה של תשובה היא התקרבות להש"ת ולהסיר המסך המבדיל וכל ענין יוהכ"פ הוא לפני ה' תטהרו, שיטהר לבו להיות קרוב לה' וכלשון הנפלא של הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה' א) גדולה תשובה שמקרבת האדם לשכינה התשובה מקרבת הרהוקים אמש הי' שנוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד וכו' עכ"ל הנפלא מאד.

וכל ענין יוהכ"פ זהו הטהרה כמ"ש לב טהור ברא לי אלוקי' ורוח נכון חדש בקרבי והש"ת ברחמיו משפיע שפע טהרה וזהו סוף יומא מביאים המשנה דאמר ר' עקיבא אשורכם ישראל לפני מי אתם מטהרים מי מטהר אתכם אביכם וכו' וזהו שייכות כל המשנה ליוהכ"פ, ובמשנה כפל הדבר לפני מי אתם מטהרים, וגם מי מטהר אתכם וכו' וגם מביא ב' פסוקים מקוה ישראל ה' וגם הפסוק וזרקתי אליכם וכו'

אלא כמ"ש כ"כ בסה"ק ביוכ"פ כת' לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו דודאי ה' מטהר ומכפר ביוכ"פ, אבל לפני ה' קודם שיש התעדל"ע

תטהרו צריך להכין עצמנו שזה כל העשי"ת להתכונן להטהר וכל עשי"ת יש גם התעדל"ע שנשפע עזר גדול להטהר ובסה"ק אמרי אמת (להקרי"ל אייגו ז"ע) וז"ל: ובי' ימים אלו יש בהם השפעת קדושת אתעדל"ת שנוכל להתעורר לטהר נפשותינו ולשוב אלו ית' באמת, ומכח קדושת יוהכ"פ שזה יום האחרון מעשי"ת נובע ממנו הקדושה לכל הי' ימים שנוכל להטהר וזיכוך הנפש כ"כ כמו שלא עבר על נפשנו שום שמץ חטא ועון כלל כמ"ש כי ביום הזה יכפר, וכו' לפני ה' תטהרו שנהי' נקיים ומטהרים כאילו לא עבר עלינו שום פגם, ועיקר שרש הטהרה ביוכ"פ הוא שמברי"ק להורות נתן על כח הטהרה וזיכוך וכו' עכ"ל.

והאור של יוהכ"פ כמ"ד בסה"ק מאור עינים כי ביום הזה יכפר וכו' שמטהר אפי' הפגמים הקשים ורמז לן בדברי

רבי שאומר יוהכ"פ מכפר

אפי' לאין שבים ופי' דהיינו עבירות

חמורות שא"י בזה"ק שקשה מאד לשוב ע"ז

והה"ק מקאברין ז"ע אמר שהכריזו בשמים הלכה כנחום.

שורש נשמות בני'

וגודל מעלת יוהכ"פ הוא ענין גלוי פנימיות נשמת בני', ובקרא שובה ישראל עד ה"א כי כשלת בעונך, הקשו דהרי עו"ן זה מזיד ואיך אומר כשלת ל' מכשול, אבל התירוץ דמיד בכניסת כל נדרי נשפע אור עצום ונורא כמ"ד האמרי פנחס (להק"ר פ' מקרי"ן ז"ע) דהאור כ"כ גדול דיכול להתלבש רק בבכיה ודמעות בני' ואז פותחין את התפלה בפסוק ונסלח לכל עדת בני' ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה.

וצ"ע דכי באמת כולם היו שוגגים אלא אי' בשפ"א דכ"ה האמת שיוכ"פ הוא הגלוי האמיתי דכולנו חפצים ליראה את ה' וכל העונות הכל הם רק מכשול ואי"ז כלל ברצון האדם כדברי הרמב"ם הידועין בהא דכופין אדם עד שיאמר רוצה אני, דאין זה גט מעושה דכל אדם ברצונו לעבוד ה"א בכל השלימות ביראה ואהבה, ואך היצה"ר הוא המכשיל והמחטיא וע"י הכפי' מסירים הלבוש החיצוני המסית ואז נתגלה יופיו של נשמת בני' וזהו מסיים השפ"א דס"ת כי לכל העם בשגגה ס"ת מיל"ה דאפי' בפגמים החמורים ח"ו הכל הוא שגגה, וזה שורש הגלוי של יוהכ"פ

ואמרת ב"ס"ד לבאר ענין הקריאת שמע ישראל בזמן הכי גדול עת נעיל"ה, עפ"י מה שהי' לפני שנים אחר השואה היו הרבה ילדים של בני' שהוריהם לגודל הסכנה הפקידום אצל גויים, ורובם נהרגו ל"ע ונשארו הרבה ילדים בלי הורים, ואחד מגדולי העסקנים בענין זה לחפש אחר ילדים אלו הי' הגאון מפוניבז' זצ"ל שנסע לאירופה לחפש ולהוציא ילדים אלו ונסע שם והי' שם מנזר עם הרבה מאד ילדים והי' קשה מאד להוציאם כי הכומר טען שהם לאו בני' הם, והגאון ז"ל טען עמו שיש הרבה ילדים בני' ואמר לו בא נעשה נסיון אם יוכיח שהם מבני' יחזירם, ואסף כמה מאות ילדים לתוך אולם גדול והגאון ז"ל עמד כמה דקות בתפילה חרישית לה' מעומק לבו שיצליח בשליחותו, ופתאום התחיל זעק בקול רם "שמע ישראל ה"א ה' אחד" וכרגע אחד רצו אליו כמה מאות ילדים ונדבקו בו מיד הראה לכומר אתה רואה הנה הסימן המובהק שהם מבני' י

וביאור העובדא כמ"ש בתניא דיש שורש פנימי של יהודי שמוכן למס"נ וזהו הנקודה של שמע ישראל, וכיון

שנגע בשרשיהם הזכים והטהורים מיד נתעורר בהם הניצוץ האלוקי

ולפי"ז י"ל דזהו שורש הנעילה של יו"כ"פ שאז נתברר הברור הגמר שהיצה"ר טוען שאנו שייכים אליו ח"ו במעשינו וכו' ואז באה הזעקה הפנימית של שמע ישראל וכו' שכולנו דביקים במס"ג להשי"ת.

עוונות בני"הם בחיצוניות

ובמדרש פ' תולדות (פס"ה ט"ז) ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק ר' לוי אמר כמ"ש כי חלק ה' עמו משל לקוץ וקרח שהיו עומדין בשפת הגורן ועלה המוץ בקוץ ונסתבך בשערך עלה המוץ בקרח ונתן ידו על ראש והעבירו, כך עשו הרשע מתלכלך בעוונות כל ימות השנה ואין לו במה להתכפר, אבל יעקב מתלכלך בעוונות כל ימות השנה ובא יו"כ"פ ומתכפר שנא' כי ביום הזה יכפר וכו' ביאור המדרש בעומקו, דעכ"ם הם בחי' קוץ היינו מלא שערות שנכנס המוץ זה העבירות שנכנסים בפנימיות ותוכם רע וע"כ אין מועיל תשובה בעכ"ם כמ"ד בקדמונים שאצלם החטאים בפנימיות ובשרשם, אבל בני"הם בחי' יעקב הוא כמוץ ע"ג ראש קרח שאי"ז כלל בפנימיותו ורק בחיצוניות האדם וזה יו"כ"פ מגלה שהכל רק בחיצוניות וע"כ מעבירו כלאחר יד ע"י תשובה

וכן הוא ג"כ במד"ר שיר השירים (פ"א ל"ה) שחורה אני ונאווה כאהלי קדר כיריעות שלמה אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש וכו' וז"ל המדרש: מה אהלי קדר אעפ"י שנראין מבחוץ שחורים וכעורים והם מבפנים אבנים טובים ומרגליות וכו' אי מה אהלי קדר א"צ תכבוס אף ישראל ת"ל כיריעות שלמה מה יריעות שלמה זו מתלכלכת וחוזרת ומתלכלכת ומתכבס כך ישראל אעפ"י שמתלכלכין בעוונות כל ימות השנה יו"כ"פ בא ומכפר עליהם וכו' ע"כ.

וג"כ המדרש הזה מגלה פנימיות נשמת ישראל שגם שנראים שחורים מעבירות הרי הם נאים בפנים וכל יהודי יש בו מרגלית ויהלום בפנימיותו ורק צריך כיבוס וזה גודל זמן יו"כ"פ שה' מכבס נשמות ישראל ואז נתגלה יופיו של כל יהודי.

ענין כל נדרי

ושמעתי פעם ענין נפלא על ענין אמירת כל נדרי בכניסת היום הק' וגודל ההתעוררות שבה.

עפי' הגמ' בנדרים סו, מעשה באחד שנדר מבת אחותו הנאה (שהיתה מכוערת) והכניסוה לבית ר' ישמעאל ויפוח אמר לו ר"ש מזו נדרת אמר לאו והיתירה ר"ש באותה שעה בכה ר"ש בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכו' והנה בני"הם מתלכלכים בעוונות וה' ח"ו אין חפץ בהם שנראים כעורים וע"ז מגיע יו"כ"פ שבנ"י מתייפים בוכים ומתפללים להשי"ת ואז כביכול מתירים הנדר לה' ופותחין

לו לומר לזו "נדרת" וכי לאלו היהודים היקרים שנתייפו בימים אלו בתשובה ומעש"ט

ואז מתירין כביכול הנדר להשי"ת, ואז הקב"ה מדבק את עמו כמ"ש ביום חתונתו זה יו"כ"פ, זהו החיבור הכי גדול ונעלה ואי' בסה"ק שזה ענין תפילת נעילה שזה בחי' היחוד בין החתן לכלה שאז נועלים ומתחברים יחד בקירוב הנעלה.

ביאור התפלה

בתפלת יו"כ"פ אר"א מחול לעוונותנו ביום צום הכיפורים וכו' שנאמר אנכי אנכי מוחה פשעיך למעני וכו' ונאמר מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאותיך שובה אלי כי גאלתיך. ואומר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וכו' ויש כמה כמה דקדוקים א' דפותח במקראות דנביאים ורק בסוף מביא קרא מהתורה כי ביום הזה וכו'

ב' דחז"ל אומרים דצ"ל קודם חטא שזה שונג ואח"כ עון שזה מזיד וכאן אומרים קודם מחיתי כעב פשעיך ואח"כ חטאותיך, וכן אנכי מוחה פשעיך ואח"כ וחטאיך וכו', ג' יש לדקדק מהוה לשון מוחה פשעיך למעני וכו'

ונראה כמושג"ת לעיל דתכלית יוה"כ"פ אי"ז רק ענין מחילה והעיקר של יו"כ"פ זה ההתקרבות להשי"ת, והנה מובא באור לשמים בשם הרה"ק מלובלין ז"ע עה"פ כי עמך הסליחה למען תורא, וביאר דכשאדם מטומטם ומגושם מעבירות אין יכול להיות ירא שמים ורק כי עמך הסליחה ע"י שתסלח ותכפר אז למען תורא.

וכ"ז נראה ביו"כ"פ כמושג"ת דהעיקר ההתקרבות לה' וע"כ כשאדם מגיע ביום הק' הזה והוא מגושם איך יכול להתקרב וזה היום הק' שה' מביא אור טהרה ומוריד הלכלוך והעביות של האדם כדי שיוכל להתקרב וע"כ פותחים במקראות שהקב"ה ברחמיו מוחה ומסיר את הפשעים שהם היותר מעכבי ההתקרבות ואח"כ החטאים, וזהו מוחה פשעיך למעני שכיון שהנני חפץ שתתקרב אלי באהבה ע"כ הנני בהתעדל"ע מסיר העביות ממכם, וזהו מחיתי כעב וכו' עכשיו הנך כבר יכול לשוב אלי כי גאלתיך, כי לפני זה אי"ז תשובה כיון שמגושם ורק אחר שה' באורו הגדול של יוה"ק מסיר לכלוך ואז מסיר המסך המבדיל אומר השי"ת עכשיו שוב אלי כי כבר גאלתיך מהלכלוך העב המעכב קרבתיך

ובסוף מסיים ונאמר כי ביום הזה יכפר וכו' אז מגיע היום הגדול שנשפע כפרה וטהרה אכ"ר

וע"כ צריך להתכונן ולשמוח מאד כמ"ד בתד"א דמשל למלך שאמר לנקות ארמונו מהזבלים שנצטברו ושמחה גדולה לפניו

וכ"א צריך לשמוח מאד ביום הגדול הזה שיזכה להטהר ולהתקרב להשי"ת והר"ז מתנה נפלאה שהשי"ת נתן לנו ונקוה לה' כי נזכה להטהר ולזכות להחתם בספרן של צדיקים ולהוושע בכל מילי דמיטב ברו"ג בביג"צ אכ"ר

חמיידא דאודייהתא

פניני הלכה מאת הר"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

הערות בארבע חילוקי כפרה

הוכחה מדברי התוספות בהגיגה ומחלוקת האחרונים בדעת התוספות

ה. ומצאנו בגמ' (חגיגה ה.) על הכתוב (מלאכי ג, ה) וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעושי שקר שכיר אלמנה ויתום ומטי גר ולא יראוני אמר ה' צבאות, ואמרו שם: "אמר רבי חנינא בר פפא, כל העושה דבר ומתחרט בו, מוחלין לו מיד, שנאמר ולא יראוני, הא יראוני מוחלין להם מיד."

והקשו התוס' (שם בד"ה הא יראוני) הרי הוזכר בדברי הכתוב גם עושי שקר שכיר, אשר הוא לא תעשה, והרי לדעת רבי ישמעאל העובר על לא תעשה אין תשובה בלבד מועילה, כי תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, ואם כן איך יתכן לומר על עושי שקר שכיר אשר תקף על ידי שמתחרט בו מוחלין לו מיד.

ותירצו התוס' בתירוץ הראשון, כי רב חנינא בר פפא פליג על רבי ישמעאל, ולדעתו גם לא תעשה תשובה מכפרת, וכשיטה שביארה בדברי המשנה, כי כל לא תעשה תשובה מכפרת ואינה תולה.

ו. הגרעק"א בגליון הש"ס (חגיגה ה.) ציין לדברי הפרי חדש בספרו מים חיים על הש"ס (בתשובות שבסוף הספר) שהביא, כי שאלוהו על דברי התוספות, כי הרי עושי שקר שכיר הוא לאו שאין בו מלקות, ואם כן מה הוצרכו התוספות לומר כי רבי חנינא בר פפא חולק על רבי ישמעאל, הרי יכלו לומר כי לדעת רבי ישמעאל יש לחלק בין לאו שיש בו מלקות ללאו שאין בו מלקות.

ותירץ הפרי חדש, כי על כרחין לומר שאין לחלק לפי רבי ישמעאל בחילוק זה, ורק לדעת רב יהודה מחלקים כן בדברי המשנה, אבל בדעת רבי ישמעאל, כל הלאווין כולם אין תשובה מכפרת אלא תולה ויום הכיפורים מכפר, ולכן הוצרכו התוספות לומר, כי רב חנינא בר פפא חולק על רבי ישמעאל, ולדעתו הבנת דברי המשנה הוא כי בכל לאו תשובה מכפרת תקף אף בלא יום הכיפורים.

נמצא לפי זה, כי דעת התוספות אשר רב חנינא בר פפא חולק על דברי רבי ישמעאל, ולדעתו העובר על לא תעשה אפילו אם יש בו מלקות, מתכפר לו תקף ומיד, ואין תולה עד יום הכיפורים.

ז. אכן הטורי אבן (חגיגה ה. בד"ה הא יראוני) כתב, כי לדעתו אין כל מקום לקושיית התוספות, כי רבי ישמעאל לא איירי אלא בלאו שיש בו מלקות, ועל לאו זה הוא שאמר כי תשובה תולה ויום הכיפורים

והנה למעשה, הנוגע לנו מחילוקי כפרה הוא רק עשה או מצוות לא תעשה, ואף מצוות לא תעשה הוא מתחלק, ישנם לאווין שיש בהם מעשה, כמאכלות אסורות וחילולי יום טוב במזיד, אשר על דרך הכלל עניני לא תעשה אלו אינם נחלת אדם מן היישוב בזמנינו, ואין הלאווין שנכשלים בהם בני אדם אלא בענינים שאין בהם מעשה, כלאו דלא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה, ז'), לא תלך רכיל בעמך (ויקרא יט, טז), לא תטור (ויקרא יט, יח), לא תשנא את אחיך בלבבך (ויקרא יט, ז'), ואלו לאווין שלדאבון לב ונפש ישנם הנכשלים בהם, ועליהם צריכים אנו לשוב בתשובה.

בזה אם נלך כפשטות דברי הגמרא, על העשין הרי תקף על ידי התשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו, ואילו על הלאווין, בזה תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

דברי המשנה ומחלוקת האמוראים בביאור דעת המשנה בלא תעשה שיש בו מלקות

ג. אך יש להעיר בכל זה, כי הנה שנינו בדברי המשנה (יומא פה.): "תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר", ומבואר בזה בפשטות כי אף על לא תעשה מכפרת תשובה בלחוד, והוא דלא כדברי רבי ישמעאל שהזכיר בחילוקי הכפרה על הלאווין, כי תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

אמנם בעיקר דברי המשנה נחלקו האמוראים בגמ' (יומא פה.), דעת רב יהודה כי כוונת המשנה להגדיר עבירות קלות עשה ולא תעשה, הכוונה על לאו הניתק לעשה, אשר עבירות אלו קלות הם ומועיל תשובה בלבד לכפר עליהם, אך לאווין שאינם ניתקים לעשה, הינם כעבירות החמורות שתשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. אך הובא שם בגמ' (יומא פה.) כי איכא מאן דסבר דכל לאו אף שאינו ניתק לעשה, מכל מקום לדעת תנא דמתניתין תשובה מכפרת בעוד שאינו זז ממקומו.

חקירה בדעת רבי ישמעאל אם מחלק גם כן בין לאווין שלוקין עליהם ללאווין שאין לוקין עליהם

ד. מעתה עלינו לדון, האם דברי רב יהודה לחלק בין לאו הניתק לעשה לשאר לאווין נאמרו גם כן אליבא דרבי ישמעאל, או שמא רבי ישמעאל חולק ודעתו כי אף לאו הניתק לעשה חמור הוא כלא תעשה.

חובת מציאת הקולות לדופקי בתשובה

א. ראשית דברינו בדברי הגמרא (בבא קמא צד:): "תנו רבנן הגזלני ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן, והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו. אמר רבי יוחנן, בימי רבי נשנית משנה זו, דתניא, מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה, אמרה לו אשתו, ריקה, אם אתה עושה תשובה אפילו אבנט אינו שלך, ונמנע ולא עשה תשובה. באותה שעה אמרו, הגזלנין ומלוי רביות שהחזירו אין מקבלין מהם, והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו."

הרי לנו מתוך דברי הגמרא, כי על אף שמדובר באנשים שרוב מחייתם מן הגזל, וכמו שכתבו שם התוספות (בד"ה בימי) שמלשון המשנה 'הגזלנין ומלוי רבבית', משמע שמדובר באדם שכל מחייתו הוא מן הגזל, עם כל זה לא חסו עליו ולא אמרו יפול אבן אחר הנופל, אלא ביקשו להקל עליו, עד ששינו את עיקרי הדין והעמידו תקנתם כי אין לקבל כלל מהגזלנים את שגזלו, בכדי שיחזרו בתשובה ולא ימנעו מעשיית התשובה.

נמצינו למדים, כי חובה עלינו לחזר אחר דיני התשובה, ולמצוא פתחי היתר להקל בעשיית התשובה, למען ימצאו פתח הדופקים בתשובה, לקבל את תשובתם.

א. דין כפרה על לאווין שאין בהם מלקות

ד' חילוקי הכפרה שהוזכרו בגמרא

ב. איתא בגמרא (יומא פו.): "שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי, שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושב, אינו זז משם עד שמוחלין לו, שנאמר (ירמיה ג, כב) שובו בנים שובבים. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, שנאמר (ויקרא טו, ז) כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם, עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, שנאמר (תהלים פט, ג) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם, אבל מי שיש חילול השם בידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיהו כב, יד) ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמתן, ונפקו חילוקי כפרה אלו על ידי הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ד).

מכפר, אבל לאו שאין בו מלקות, כגון לאו דעושה שכר שכיר, בזה אף לרבי ישמעאל תשובה מכפרת תכף. המנחת חינוך (מצוה ס"ד אות א') הביא את שני השיטות, האם רבי ישמעאל חולק על רב יהודה לענין לאו הניתק לעשה, ואף אם נקבל כי חולק הוא על רב יהודה, עדיין יש לנו לדון אם הלכה כרבי ישמעאל שאין תשובה מכפר על לא תעשה אף שאין בו מלקות, אלא תולה עד יום הכיפורים, או שהלכה כרב יהודה שעל כל פנים לאו שאין בו מעשה תשובה מכפרת.

דין שאר לאוין שאין לוקים עליהם אם יש להשוותם לדין לאו הניתק לעשה

ח. עוד יש לנו לדון, שמא יש לחלק בין לאו הניתק לעשה ללאו שאין בו מעשה, כי יתכן אשר רק בנייתק לעשה יחולק רבי ישמעאל על רב יהודה, אבל בלאו שאין בו מעשה יודה לדבריו.

הגבורת ארי (יומא פה: בד"ה הכי קאמר) כתב בפשיטות, כי בוודאי אף לאו שאין בו מעשה הוא בכלל דברי המשנה לפי רב יהודה שהתשובה מכפרת עליו, ומה שאמרנו דווקא לאו הניתק לעשה, הוא לרבותא, כי בלאו הניתק לעשה איכא גוויני שילקו עליו, כמבואר בגמ' (מכות טו.) לחד מ"ד ביטלו ולא ביטלו, ולחד מ"ד קיימו ולא קיימו, ועל כן בזה היה מקום לומר שלא תכפר עליו תשובה אלא תתלה עד ליום הכיפורים, ועם כל זה התחדש שתשובה מכפרת עליו מיד, אבל בוודאי שהוא הדין ללאו שאין בו מעשה, שהדבר פשוט כי תשובה על זה מכפר תכף בלא יום הכיפורים.

דעת האגרות משה להכריע כי אינו אלא כעובר על עשה

ט. האגרות משה (או"ח ח"א סי' קע"ה) כתב להוכיח, כי בוודאי הדבר ברור כי כל לאו שאין לוקין עליו, אינו מוגדר כלא תעשה, אלא הגדרתו כעשה [חוץ מלאו שאין לוקין עליו לסיבת חומרתו, כגון לאו הניתן לאזהרת בית דין, וז"ל פ], וממילא אף בתשובה בלחוד סגי, והוא כפשיטות דברי המשנה הנ"ל שלא תעשה מכפר עליו תשובה בלבד, ואף לדעת רבי ישמעאל, מכל מקום הבאנו לעיל דברי הטורי אבן, כי רבי ישמעאל אינו חולק על סברת רב יהודה, ואף לדעתו לאו שאין לוקין עליו מועיל לכפר עליו בתשובה בלחוד.

והביא עוד להוכיח מהמבואר בגמ' (זבחים ז:): "ואמר רבא עולה דורון היא, היכי דמי, אי דליכא תשובה, זבח רשעים תועבה (משלי כא, כז), ואי דאיכא תשובה, התיני עבר על מצות עשה ושב לא זז משם עד שמוחלים לו, אלא שמע מינה דורון הוא". והעיר בזה, דהא רש"י (ויקרא א, ד) הביא את דברי רבותינו ז"ל, כי העולה מכפר על עשה ועל לאו הניתק לעשה, והרי לפי זה היו יכולים לומר, כי לעולם אין העולה לדורון, ואיירי בדאיכא תשובה, ומשום לאו הניתק לעשה הצריך הביא עולה, כי אין מתכפר לו בתשובה בעלמא, ומהיכי תיתי לומר דהוא דורון. ומוכרח בזה, כי אף לאו הניתק לעשה דינו כעשה, וממילא מועיל על זה תשובה בלבד, ואין העולה אלא לדורון.

י. והנה כעיקר דבריו היה נראה לי לומר גם כן, אך מאחר והרמב"ם פסק את דברי רבי ישמעאל אף במקום סתם משנה, על כן היה נראה לדחות שקשה לקבוע הדין על פי דברי המשנה שלא כרבי ישמעאל.

אך מאחר והאגרות משה פסק כן, צריך לומר בזה, א' יתכן שהיה בדעת הרמב"ם כי רבי ישמעאל אינו חולק כלל על דברי המשנה, וכמו שהבאנו דברי הטורי אבן, ב' יתכן לומר, כי אף שרבי ישמעאל חולק על דברי המשנה, ועל אף שהרמב"ם בעיקר חילוקי הכפרה פסק כרבי ישמעאל שתשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, אך מכל מקום לגבי דיני לאו שניתק לעשה, או לאו שאין בו מעשה, בזה אין הלכה כרבי ישמעאל, אלא הלכה כסתם משנה שתשובה מועיל לכפר אף בלא יום הכיפורים.

הוכחת הקהילות יעקב מעובר על עשה שיש בו לא תעשה שאין לוקין עליו הלוקה

יא. הוכחה נוספת מצאתי בזה בספר ברכת פרץ על התורה (פ' ראה) לגאון הקהילות יעקב ז"ל, שם דן בשיטת הראשונים הסוברים כי המבטל מצות עשה עובר גם כן בבל תגרע, ולא רק המגרע בקיום המצוה, והאריך בזה הטורי אבן (ראש השנה טז: בד"ה ותוקעין), והעיר הקהילות יעקב, כי לפי זה בכל עשה, הרי העובר ומבטל את העשה עבר גם כן על לא תעשה של בל תגרע, ואם כן איך יתכן שעל עשה יועיל תשובה בלבד, הרי בכל עשה יש גם כן לא תעשה, שעל לא תעשה אין מועיל תשובה אלא תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

והוכיח בזה הקהילות יעקב, כי מאחר ואין לוקין על לאו זה הואיל והוא לאו שבכללות, לכן יש לדנו כעובר על עשה, שמועיל תשובה בלבד, ומוכח בזה כי כל לאו שאין לוקין עליו אין להחשיבו חמור כעובר על לא תעשה, אלא כעובר על עשה.

יב. ככל זה כתב גם בדברי הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר חיקור הדין חלק א' פרק י"ח) שכתב כן בפשיטות, כי כל לאו שאין לוקים עליו דינו כעשה, ומועיל תשובה בעלמא.

ב. תשובה על חיוב מיתה בידי שמים

פשטות הסברא כי מיתה בידי שמים קל הוא מכריתות

יג. עוד יש להעיר בדין תשובה על מיתה בידי שמים, כי בחילוקי הכפרה לא נתבאר אלא כריתות ומיתת בית דין, ויש לדון בדין חיוב מיתת בית דין, מה סדר תשובתו.

וכפשוטו, הרי מבואר בד' התוס' (יבמות ב. בד"ה אשת אחיו מאמו) כי מיתה בידי שמים הוא קל יותר מכריתות, ואם כן לכאורה יועיל על זה לכל הפחות תשובה עם יום הכיפורים.

מהלוקת האחרונים אם דינו כדין תשובה על חיובי כריתות ומיתות בית דין

יד. אמנם המנחת חינוך (מצוה ס"ד אות א') כתב כי מיתה בידי שמים הוא ככריתות שאין מכפר רק בצירוף יסורים הממקדים, וכן משמע בדברי הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין חלק א' פרק י"ח), אך האגרות משה (או"ח ח"א סי' קע"ה) כתב להכריע, כי לא מצאנו כל הכרע בדבר לומר כי מיתה בידי שמים הוא ככריתות, וממילא לדעתו מועיל תשובה ויום הכיפורים על חיובי מיתה בידי שמים.

ג. תשובה בשגג בחיוב כריתות ומיתות בית דין

דברי הרמב"ם בשוגג בחיוב כריתות ומיתות בית דין בזמן הבית

טו. נידון נוסף הוא שגגות בחיובי מיתה, והוא שגגות בהלכות שבת, שלדאבונינו הוא דבר הנוגע להרבה מבינינו, וממילא יש לדון בזה, אם השוגג בלאו דינו כעשה, או שנידון כלאו.

ומצאתי בזה שכתב הרמב"ם בפירושו המשניות (יומא פ"ח מ"ו): "ואם שגג בכרתות ומיתות בית דין בדבר שחייבין עליו חטאת או שעשה עבירה שחייב עליה אשם ודאי והביא חטאתו ואשמו ועשה תשובה נתכפר לו מיד", ויש לדון מה יהא כשאין קרבן בזמן הזה, אם מתכפר לו ג"כ מיד על ידי תשובה, או דרך על ידי הבאת החטאת בזמן שבית המקדש היה קיים היה שייך להתכפר לו מיד.

דברי רבינו יונה כי אף בזמן הזה יתכפר לו על ידי אמירת פרשת החטאת

טז. ואף בזה מצאנו לרבינו יונה בשערי תשובה (שער ד' אות י"ד) שכתב: "והנה אנחנו חוזרים לענין דברינו בסדר הכפרות, ונאמר, כי כאשר יעבור אדם על כריתות ועל מיתות בית דין בשוגג, חייב להתודות ולבקש תחנונים על הסליחה, ולהאנח במיריות לב ולדאוג ולפחד, כי אלה מעיקרי הכפרות, ויעסוק תמיד בפרשת חטאת, ויחשב לו כאילו הקריב חטאת, רוצה לומר, כי יועיל הרבה בדבר ויתכפר לו מעין כפרת חטאת", הרי דעתו כי לענין זה יועיל אמירת פרשת החטאת, ויתרצה לו בורא עולמים בשלימות.

[בשולי הדברים יש להעיר, דהנה כתב רש"י (יומא פה: בד"ה חטאת): "חטאת ואשם ודאי מכפרין - ומסתמא תשובה איכא, שאם לא היה מתחרט - לא היה מביא קרבן", ולכאורה יש לתמוה, כי הגם אומנם שבוודאי ללא ספק התחרט על מעשיו, אך מאן יימר לן שיעמוד בתשובתו ולא יחזור לסורו. אלא מדברי רש"י מוכח כמו שהארכנו במקום אחר, כי יסוד התשובה אינו תלוי בקיומו לאורך זמן, ואף אחר החטא אין חוזר ומתבטל תשובתו מעיקרא].

בתשובה מאהבה אין מקום לכל חילוקי הכפרה

יז. עוד זאת יש להוסיף, מה שכתב המנחת חינוך (מצוה ס"ד אות א') לחדש, אשר העושה תשובה מאהבה שזדונותיו נהפכים להיות לזכיות, אין בזה ד' חילוקי הכפרה, אלא כל השב מאהבה מתכפרים לו כל חטאיו, ואם כי המנחת חינוך לא הכריע בשלימות בדבר, מצאנו בספ"ק בני יששכר (מאמרי חודש תשרי מאמר ד' דרוש י"ד אות ל"ט) שהביא כן בשם הרב חיד"א, וסיים: "כתב כן בשם גדולי הקדמונים, לא נודע לי מקומו איה, וסוגיות הש"ס לא נודעו במסילות הללו, אבל כיון שפסק כן רב מובהק בדורו בבית דין של מטה, פוסקין כן להלכה בבית דין של מעלה", והן הן הדברים כלפי חידושו של האגרות משה שהוזכר לעיל, אשר בהיותו רב מובהק בדור אחרון, לבטח הלכה כמותו בבית דין של מעלה, ויהי רצון שיזכו כל בני ישראל לשוב בתשובה שלימה, מתוך אהבה וכיסופין להשם יתברך.

מודקחות חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מודינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זויס שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

פרשת
האזינו
תשפ"ד

ההבדל שיש בצורת הוידיי בכמ"ק שיש דין וידוי והגדר בזה

הזכיר הרמב"ם שצריך המתודה לומר 'לעולם איני חוזר לדבר זה' או הלשון 'אנא השם' כמו שכתב בהלכות תשובה.

ד. בגמ' סנהדרין (מג, ב): היה רחוק [מי שמחוייב סקילה] מבית הסקילה כעשר אמות, אומרים לו התודה וכו', ואם אינו יודע להתודות אומרים לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי. הרי דגם בוידוי בשעת מיתה לא הוזכר קבלה על העתיד או הלשון 'אנא השם'.

והנראה בזה עפ"י מה ששמעתי לחלק בין הוידיי של יוכ"פ לשאר וידיי על החטא, דהוידיי של יוכ"פ הוא מצוה מיוחדת שביוכ"פ דצריך להתודות ואינו מדיני הוידיי שבתשובה ע"כ, ולפי"ז מובן מה שאמרו ביזמא (שם) דסגי כשאומר אבל אנחנו חטאנו ואינו דומה לוידיי על חטא כשעשה תשובה דכתב הרמב"ם שצ"ל אנא השם ושאינו חוזר לדבר זה.

וכן יתבאר לפי"ז מה שלא כתב הרמב"ם גבי וידיי על הקרבן שצריך לומר 'אנא השם' ולעולם איני חוזר לדבר זה, כיון דוידיי על הקרבן הוא דין וידוי אחר שצריך להתודות בשעת כפרה ושייך לכפרה ולגבי כפרה העיקר הוא הכפרה על העבר ואין וידיי זה מגדר תשובה שצריך גם קבלה על העתיד דהבאת הקרבן הוא כבר אחר שעשה תשובה והתודה על החטא בקבלה על העתיד, אלא דמלבד זאת צריך להביא קרבן והוידיי שאומר בשעת הבאת הקרבן הוא חלק מהכפרה ועיקרו לכפר על מה שעבר וחטא ולכן אין נוסח הוידיי שבו כנוסח הוידיי שבתשובה. וי"ל דגם הוידיי במחוייב סקילה הוידיי לכפרה שיהא מיתתו כפרתו ולכן אין צורת הוידיי שבו כצורת הוידיי שבתשובה.

אמנם אכתי צ"ב למה היה הוידיי של הכה"ג ביוכ"פ בלשון 'אנא השם' בשונה משאר נוסחי הוידיי שהבאנו לעיל, ובפשטות י"ל דזהו גז"כ בוידוי של הכה"ג, אולם לדרכנו יש לפרש ע"פ דברי המנ"ח [מצוה סד אות ח'] שכתב וז"ל: והנה דין זה דצריך לפרט נפקא לן מן וידיי של משה רבנו ע"ה, דהתודה ופרט, שנאמר ויעשו וגו' (שמות לב, לא), והנה חזינן דיכול להתודות על ידי שליח, דמשה רבנו ע"ה היה שליח של ישראל, ובדאי תשובה בלב היינו החרטה לא שייך על ידי שליח, רק אם שב יכול לעשות שליח על הוידיי, וכן הוא כאן בלשון הר"מ פ"א ה"ב: שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול מתודה כו', וכן על הפר היה מתודה על בני ביתו ועל הכהנים. מבואר דהוידיי יכול להיות על כל ישראל על ידי שליח, ומזה קשה על המהרי"ט [ח"א תשובה קכ"ז] שסובר דאינו יכול להקדיש על ידי שליח דהוי מילי ולא ממסרי כו', דחזינן דיכול לעשות שליח על מילי עכ"ל. מבואר דעת המנ"ח שהוידיי של הכה"ג היה בשליחות כלל ישראל וא"כ י"ל דלכן נוסח הוידיי של הכה"ג הוא בלשון 'אנא השם' כיון שבוידוי זה היה שלוחם של כל החוזרים בתשובה והוידיי שבתשובה צריך להיות בלשון 'אנא השם'.

הרמב"ם (פ"א מהל' תשובה ה"א) כתב: כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישבו מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידיי דברים, וידיי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידיי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה, ויתודו וידיי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה, וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו, וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישבו מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם. ומבואר ברמב"ם שלא מנה את התשובה למצות עשה אלא עיקר המצוה הוא הוידיי ואם עשה תשובה ולא התודה לא נתכפר לו, [ועי' במנ"ח (מצוה סד) שביאר כן בדעת הרמב"ם].

והנה מצינו בכמה מקומות שהוידיי הוא חלק ממצות תשובה, אך מראי מקומות אלו חלוקים הם בנוסח אמירת הוידיי וצ"ב הגדר בזה, ונציין בס"ד המקומות בהם מצינו אמירת וידיי:

א. הרמב"ם הנ"ל דמיירי בוידוי כשעושה תשובה על חטא כתב 'כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידיי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח' הרי שבכלל הוידיי הוא שצריך לומר 'שלא יחזור לחטא עוד' וכמו"כ מתבאר דלשון הוידיי הוא בלשון 'אנא השם'.

ב. גבי וידיי ביוכ"פ איתא בגמ' יומא (פז, ב): אמר מר זוטרא לא אמרן [שצריך להוסיף התפילות שאמרו שם בגמ'] אלא דלא אמר אבל אנחנו חטאנו, אבל אמר אבל אנחנו חטאנו תו לא צריך, דאמר בר המדודי הוה קאימנא קמיה דשמואל והוה יתיב, וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מימם, אמר שמע מינה עיקר וידיי האי הוא. ונפסק כן ברמב"ם (שם פ"ב ה"ח) וז"ל: הוידיי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר הוידיי. וכבר העיר המנ"ח (מצוה סד אות ה) למה לא הזכיר הרמב"ם שצריך לומר בלשון 'אנא השם' כמו שאמרו ביזמא (ז, א) אצל הכה"ג, ואילו הרמב"ם לגבי וידיי כשעושה תשובה כתב דצ"ל אנא השם ולגבי הוידיי ביוכ"פ הביא דברי הגמ' ביזמא דסגי כשאומר אבל אנחנו חטאנו. וכן קשה למה לא הזכיר שצריך לומר שלא יחזור לכסלה עוד.

ג. הרמב"ם (פ"ג מהל' מעה"ק ה"ו) לגבי הוידיי בעת הבאת הקרבן כתב: כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי. הרי שגם בוידוי שבקרבנות לא

ובעיקר דברי הגמ' בזבחים הנ"ל דבעובר על עשה הוא רשע עיין ברש"י זבחים שם (ד"ה זבח רשעים תועבה): פסוק הוא במשלי. וצ"ב מה רצה רש"י להשמיעני בזה דפסוק הוא במשלי ושמעתי מהאדמו"ר מויזניץ שליט"א [זצ"ל] שאמר ליישב ע"פ דברי המנ"ח (מצוה ו' אות ז) שכתב: והנה במה שכתבנו לעיל תחלת המצוה [אות א'] לענין אכילה גסה, הראו לי הלומדים בתוס' פסחים (קז, ב ד"ה דלמא) כתבו דאין לקרותו רשע כיון שקיים מצות פסח אף שלא קיים מצות אכילה דאכילת פסחים לא מעכבא, ותמהו נהי דאכילת פסחים לא מעכבא היינו לענין חיוב פסח שני, אבל בודאי הוא מצות עשה בפני עצמה כמבואר בר"מ והרב המחבר כאן, א"כ הוא בודאי רשע דאינו מקיים מצות עשה, ואמרת להם דבעשה שעבר אינו רשע דהוי בשב ואל תעשה, עיין חו"מ (סי' לד ס"א) דרשע כתיב בתורה לפסול לעדות, וכתבו האחרונים שם דעבר על עשה אינו פסול, ועיין בנתיבות המשפט שם בבאורים (סק"א) ע"כ דלא מיקרי רשע, וגם בלאו שאין בו מעשה כתב האורים ותומים שם (בתומים סק"א) דכשר לעדות, דלא נקרא רשע דהוי שב ואל תעשה, מכל שכן בעבר על עשה בשב ואל תעשה, ובשבעות (יב, ב) אמרין אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה, מבואר דאף בעשה הו"ל רשע, ואין לחלק בין עשה לעשה, ועיין בהל' תשובה [פ"א ה"ב], וצ"ע דברי האחרונים בהל' עדות. ואפשר דבלשון תורה אין רשע רק בחיוב מיתה או מלקות, עיין ר"מ (פ"י מעדות ה"ב) דנלמד מדכתיב (במדבר לה, א) אשר הוא רשע למות, וכתב (דברים כה, ב) והיה אם בן הכות הרשע, על כן בעדות כשר מן התורה, אך בדברי קבלה נקרא רשע. עכ"פ צ"ע דברי התוס' כאן דפושעים בדברי קבלה הוא וצ"ע, ע"כ. הרי שמחלק בין רשע בדברי קבלה לרשע בדברי תורה, וי"ל דזהו כוונת רש"י בזבחים דפסוק הוא במשלי היינו שהוא פסוק בדברי קבלה וכוונתו דבדברי קבלה נקרא רשע.

[ובמאמר המוסגר נראה ליישב עפ"י דברי המנ"ח הנ"ל דמהני שליחות בוידוי מה שהעיר המנ"ח במקום אחר (??) בדעת הרמב"ם דוידוי מעכב לתשובה דא"כ איך מהני תשובה לאלם, ולהנ"ל י"ל דאלם יכול לעשות שליח שיתוודה בשבילו מאחר דשליחות מהני בוידוי].

ובהקדם הנ"ל דגם הוידוי שבשעיר המשתלח ענינו וידוי לתשובה דהכה"ג הוא השליח של כל ישראל יש ליישב בזה הערת המנ"ח (שם) וז"ל: והנה מה שכתבתי לעיל [אות א'] נהי דוידוי מעכב כפרה מ"מ הוא בעצמו הוי צדיק אם עשה תשובה בלב, כמו שמבואר בקידושין (ט, ב) דאפילו רשע גמור אמרין שמה הרהר תשובה בלבו. הוא אמת נכון וברור דצדיק ורשע לא תליא בכפרה כמו שכתבתי לעיל, ולפי"ז קשיא לי לפי מה שכתבתי דדעת הר"מ דוידוי מעכב הכפרה, ומ"מ לא הוי רשע אלא צדיק גמור כמבואר להדיא בש"ס שם דעל ידי תשובה בלב הוי צדיק, א"כ מאי מקשה בש"ס דשבעות (יב, ב) אהא דמבואר במשנה דשעיר המשתלח מכפר על עשה כו', האי עשה היכי דמי, אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה ופירש"י [בד"ה הא כתיב] היאך מכפר עליו קרבן יום הכפורים, אי דעביד תשובה התניא עבר על מצות עשה ועשה תשובה לא אז משם עד שמוחלין לו, כלומר, ותשובה בעצמה מכפרת, ולדעת הר"מ נוכל לומר דמכפר על מי שעשה תשובה בלב ומתחרט רק לא התודה בפה דעדיין לא נתכפר לו העוון, ושעיר המשתלח מכפר, ולא שייך זבח רשעים וגו' דבאמת כיון דשב בלב אינו רשע רק צדיק ולא שייך זבח רשעים תועבה דאינו רשע, ובזה מתכפר לו בשעיר המשתלח, וכן בזבחים (ז, ב) דמבואר שם דעולה דורון היא, דאי עביד תשובה התניא לא אז משם כו', אי דלא עביד תשובה כו', ובאמת משכחת לה בכה"ג דלא נתכפר לו בלא העולה רק העולה מכפרת, ואין זה זבח רשעים וצ"ע, עכ"ל.

ועפ"י הנ"ל י"ל דקושיית הגמ' בשבעות הוא דאף אי נימא דמירי שעשה תשובה ולא התוודה הלא גם בשעיר המשתלח היה וידוי ולדעת המנ"ח וידוי זה ענינו כוידוי של תשובה לכל ישראל וא"כ למה היה צריך להביא השעיר המשתלח הרי סגי שיתוודה הכה"ג על השעיר בלא הבאת השעיר וא"ש.

ובדרך זו מיושב גם הגמ' בזבחים דאי מיירי כשלא התוודה הלא גם בקרבן צריך להתוודות ומאחר שכבר התודה מה היה הצורך בהקרבת הקרבן, [אך בזה יש לדחותו כמו שנתבאר לעיל דהוידוי שבהבאת קרבנות אינו כצורת הוידוי של תשובה דשני עניני וידוי הם במהותם וא"כ לא שייך לתרץ כן בהגמ' דזבחים].

והנה המנ"ח שם בהמשך דבריו כתב: ובגוף הדברים בפשיטות איני מבין, מאי מקשה הש"ס בשבעות שם גבי עשה, היכי דמי אי דלא עביד תשובה זבח רשעים וגו', ובאמת עיין ר"מ (פ"י מעדות ה"ב) וחו"מ (סי' ל"ד ס"ב) דפסלה התורה עדות רשע שנאמר אל תשת רשע וגו' (שמות כג, א) ואינו פוסל אלא א"כ עבר עבירה שיש בה מלקות או מיתת ב"ד שנקראו רשעים שנאמר והיה אם בן הכות הרשע וגו' (דברים כה, ב) אשר הוא רשע למות (במדבר לה, א) עיי"ש בר"מ ובש"ע, א"כ אם עבר על עשה או אפילו לא תעשה שאין בו מלקות לא הוי רשע, א"כ מאי מקשה הש"ס בפשיטות גבי עשה דהוי זבח רשעים, הא בעבר על עשה אינו רשע כלל כמבואר ע"כ.

ולענ"ד י"ל דבעבר עשה הגם דלא נקרא רשע היינו שאין לו שם רשע מחמת שעבר על עשה אבל לגבי עבירת העשה עצמו נקרא רשע, ולכן כלפי הקרבן עצמו שייך לומר זבח רשעים תועבה דלגבי הקרבן שמביא על עשה זו הוי רשע כשלא עשה תשובה, ורא"י לזה מהמבואר בגמ' חולין (ה, ב) דגם מומר יכול להקריב קרבן אף שיש לו שם רשע ומוכח דהא דזבח רשעים תועבה שייך רק במביא קרבן על עבירה מסוימת שעשה ולא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה על העבירה שעליו מביא הקרבן אף שיש לו שם רשע משום שעבר על שאר עבירות שפיר יכול להקריב קרבן.

בית מדרש

אודר משה

כראשות מורנו המרא דאתרא שליט"א

ע"ש הגדה"ר משה חיים זצ"ל
רח"ק קדושת ליל 66

זמנים לחג הסוכות תשפ"ד

<p>שמחת תורה</p> <p>< על מיקום התפילות וההקפות יהיה ניתן להתעדכן במערכת השיעורים ></p> <p>מנחה ערב שבת וז"ט - 15 דקל לפני השקיעה</p> <p>הקפות 7:30</p> <p>שחרית 9:00</p> <p>הקפות 11:15 (משוער)</p> <p>קידושא רבא לאחר ההקפות</p> <p>כל הנערים 2:30 (משוער)</p> <p>יזכור 3:00 (משוער)</p> <p>מנחה וש"ס בשילוב נעילת החג - 15 דקות</p> <p>אחר זמן הדלה"ג</p>	<p>חג הסוכות</p> <p>מנחה ערב שבת וז"ט - 15 דקל לפני השקיעה</p> <p>בין מנחה למעריב נשמע דברי המנה</p> <p>ליו"ט ממורינו ורבינו המרא דאתרא שליט"א</p> <p>שחרית 9:00</p> <p>15 דקות אחר הדלה"ג</p> <p>ש"ס בסוכת ביהמ"ד מיד לאחר מנחה</p>
<p>הקפות שניות בתופים ובמחולות בשעה 10:30</p> <p>שחרית בימות החול בשבוע פרשת</p> <p>בראשית 9:00</p> <p>שבת בראשית</p> <p>שיעור ליל שישי בפרשת שבוע..... 10:00</p> <p>מנחה ערב שבת 15 דקות לפני השקיעה</p> <p>שבת אחים 10:45</p> <p>שחרית 9:00</p> <p>מנחה וש"ס 15 דקות לאחר הדלה"ג</p>	<p>חג"מ סוכות</p> <p>שחרית 9:00</p> <p>10 דקות לפני השקיעה</p> <p>בין מנחה למעריב יתקיימו שיעורים ואבות ובנים - ראה הדעה נפרדת מעריב בזמן ר"ת</p>

א"י"ה יתקיים מעמד

שמחת בית השואבה

בסוכה הגדולה שע"י בית מדרשינו

ביום שני אושפיוא דמשה רביא מהימנא

מיד אחר מעריב

השענא רבה

קריאת משנה תורה מיד אחר מעריב

שחרית 8:20

יהי רצון שיתקבלו תפילותינו לפני אדון כל יומא משאלותינו במידה טובה ישועה ורחמים

עוסקים וזמני התפילות ניתן לסייע במערכת שיעורי הרב בנסי 4874-383-073 טלפון 11

מיושם לטובת בנינו במסגרת תוכנית חובות תשובה שנתית 12

מורים ומנהלים והתחייבות כפיאצות שלוחת 13

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מודינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

ביאור ענין שירת האזינו ומעלתה

א

משל להגנה מלסטים

ונראה ביאור הענינים על פי מה שכתב החתם סופר זי"ע בפרשתו עה"כ (פסוק א) 'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיני', שמפסוק זה למדים חז"ל בגמ' ברכות (כא.) דין ברכת התורה לפני, וצריך ביאור מדוע לא אמר משה רבינו פסוק זה במשך כל מסירת התורה עד סוף כל התורה, וכי עד עתה לא הוצרכו בני ישראל לברך על קיום מצות תלמוד תורה, וביאר החת"ס על פי המשל המובא במדרש (עי' שמ"ר ל, כב) לסוחר שהיה מהלך בדרך ושמע שלסטים באים עליו בדרך והיה מתירא שלא יטפלו עליו לעשוקו מכל הסחורה שבידו, מה עשה המיר את כל הסחורה שבידו לאבנים טובות ומרגליות וכשבאו עליו הלסטים בדרך שאלוהו מה זה בידך ויאמר להם זכוכית הם ואינם שוים כי אם ב' או ג' סלעים, ואמרו הלסטים בשביל דבר מועט כזה לא נהרגהו.

משה רבינו הסתיר את עומק התורה

כך משה רבינו כשעלה למרום וביקש לקבל את התורה מאת הקב"ה באו המלאכים ורצו להזיק אותו מחמת שרצו את התורה לעצמם ואמרו להשי"ת 'תנה הודך על השמים' כמ"ש בגמ' שבת (פח:), ואמנם פשוט הוא שלא היו המלאכים חפצים במצוות המעשיות של התורה"ק בלבד אלא רצו להשיג את רזי התור ורזין דרזין שבהם מתגלה שגב קדושת התורה ועומק פנימיותה הנפלאה, וכדי להתגונן מפניהם ולשמור את התורה לבני ישראל שלא יטלוה המלאכים והשרפים הסתיר משה רבינו את עומק קדושת התורה והראה למלאכים כמה מצוו מעשיות כלא תחמוד ולא תשא שאינם שייכים כלל במלאכים שאינם ילודי אשה ואין ביניהם יצר הרע וקנאה ושנאה, וכך הסירו המלאכים את תרעומתם ולא אבו עוד לקחת את התורה הק' לעצמם, וכך הסתיר משה רבינו את עומק פנימיות התורה במשך כל זמן מסירת התורה והמשכתה לבני ישראל מאת הקדוש ברוך הוא.

משה מנע מהמלאכים את עומק התורה

וביאר החתם סופר על פי זה את דברי המדרש (ילקו"ש ואתחנן רמז תתל"ד) שמה שאנו אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בלחש היינו משום שנחשב כאילו שמשו רבינו גנב מעלה זו מן המלאכים ואין אנו רוצים שיראו אותנו המלאכים באמירתנו אותה, וביאר החת"ס שמשו רבינו הסתיר את עומק התורה שהוא קדושת שמו יתברך שהרי כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא כמו שכתב הרמב"ן בהקדמתו לפירוש התורה, ובתורה הק' טמון קדושת שמו של הקב"ה שהוא כבוד מלכותו, וכשמנע משה רבינו את עומק התורה מן המלאכים נחשב שנטל מעמם את גילוי כבוד מלכותו יתברך עליהם והוא שאמר המדרש שכביכול גנב משה רבינו את מעלת אמירת 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' מן המלאכים.

פר' האזינו היא תוכחה הקרואה שירה

נתייחדה פרשת האזינו משאר פרשיות התורה שנקראת שירה כנאמר בסוף פר' וילך (לא, ג) "וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת", והרמב"ן ביאר הטעם מפני מה נקראת פר' זו שירה 'כי ישראל יאמרוה תמיד בשיר ובזמרה'. אך צריך ביאור שהרי רב הפרשה ככולה עוסקת בתוכחת מגולה שהוכיח משה רבינו ע"ה לבני ישראל, כן מצאנו בדברי הרמב"ן שהקשה על פירושו של רש"י על הפסוק (לב, י) "מצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישמון", שכתב רש"י שהוא שבח לבני ישראל שאותם מצא לו הקדוש ברוך הוא נאמנים בארץ המדבר שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, ואף שהיו בארץ ציה ושממה נמשכו אחר האמונה, ודחה הרמב"ן פירוש זה כי לפי זה אינו מהענין המבואר בפרשה 'כי הכתוב מוכיח את ישראל ומזכיר הטובות אשר עשה השם עמהם והם גמלו להם רעה תחת טובה', וכיון שכן קשה מדוע נקראת התוכחה בשם שירה.

מדוע פוסקין באמצע תוכחה

עוד יש להעיר ענין מיוחד שמצאנו בפרשה זו שנפסק להלכה שצריך לפסוק לשבעה קרואים בסימן 'הזי"ו ל"ך', וכן היה דרך השיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש ביום השבת בעת הקרבת קרבן המוסף, כדאי' בראש השנה (לא.) ונפסק ברמב"ם (פ"ו מהל' תמידין ומוספין ה"ט), וצריך ביאור שהרי בחלק מהפסקות אלו מסיימים לקרוא באמצע התוכחה והוא דלא כנפסק בשו"ע (או"ח תכה, ו) שאין מפסיקין באמצע התוכחה שבפר' בחוקותי.

פר' האזינו עיקר חיוב כתיבת ס"ת

ענין נוסף מצאנו שנתייחדה פרשת שירת האזינו שמצות כתיבת ספר תורה נאמרה על פר' זו, כנאמר בפר' וילך (לא, ט) "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" שממקרא זה נלמד בסנהדרין (כא:) דין כתיבת ספר תורה, והשירה קראי על שירת האזינו, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ז מהל' ת"מ וספר תורה ה"א) שעיקר המצוה הוא כתיבת שירת האזינו אלא כיון דאין כותבין ס"ת פרשיות פרשיות חייבים לכתוב את כל ספר התורה, ונחלקו המפרשים בביאור דברי הרמב"ם, יש אומרים שכיון שאין כותבין פרשיות פרשיות חל חיוב כתיבת השירה על כל התורה וכל התורה כלולה בחיוב זה, ויש מפרשים שעדין רק על השירה מוטלת חובת הכתיבה ואגב השירה צריך לכתוב את כל התורה משום דינא דאין כותבין פרשיות פרשיות.

אך על כל פנים חזינן דלכולי עלמא עיקר מצות הכתיבה הוא על שירת האזינו אלא שנחלקו אם חלה חובה זו על כל התורה אגב שירת האזינו או לא. ויש לבאר במה נתייחדה פר' השירה הזאת משאר פרשיות התורה שעליה נצטוו כל בני ישראל לכתוב, מה שלא מצאנו בשאר כל הפרשיות.

באחרית מסירת התורה בא הגילוי

ורק עתה עם סיום התורה יכול היה משה רבינו לגלות את עומק רזי התורה והסיר את מכסה ההסתר מעל קדושת התורה, וגילה משה רבינו לבני ישראל שכל התורה שהוא מוסר הרי היא כולה שמותיו של הקב"ה והוא אמרו 'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו', ויתכן שאכן היו בני ישראל מברכים ברכת התורה לפני שאמר להם משה רבינו 'כי שם ה' אקרא' אלא שעתה נתחדש מעלה יתירה בתורה הק' שנתגלה עומק קדושת התורה ופנימיות התורה"ק בשיא תפארתה שכולה שמותיו של הקב"ה, ומעתה נעשתה ברכת התורה לברכה יתירה במעלה משאר כל ברכות המצוות והיא בבחינת 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

פר' האזינו היא עיקר כל התורה

מבואר בדברי החתם סופר שבפרשת האזינו התחדש גילוי מיוחד בעומקי התורה הק' שלא נתגלה עד עתה. ועומק התורה שנתגלה בפר' האזינו היה נשגב כל כך עד כדי כך שמבואר בסה"ק צרור המור שפרשה זו היא עיקר כל התורה כולה וכל התורה כלולה בפרשה זו כיון שבפרשה זו נתגלו למשה רבינו ומשה רבינו גילה לבני ישראל את כל סודות התורה הטמונים וגנוזים בכל חלקי התורה מה שלא נתגלה עד כאן.

כח הנבואה וכל העתיד רמוז בפרשה

וכיון שכן כתב הצרור המור שכל הנביאים קבלו כח נבואתם מפרשת האזינו, שמפרשה זו ינקו ולמדו כל הנביאים את נבואתם שהוא הדביקות החיבור העליון ביותר עם הקב"ה ויכלו להשיג זאת על ידי עומק פנימיות התורה הרמוז בפרשת האזינו. ומוסיף עוד הצרור המור שכשם שכוללת שירת האזינו את כל התורה כולה הרי היא כוללת את כל קומת הבריאה מצד הזמן שכלולים בפרשה כל תקופות הזמנים שהיו ושיהיו בעולם מראשית הבריאה עד סוף כל הדורות, ועמם כלולים כל הדברים העתידיים להיות לעתיד לבוא, הכל רמוז בפרשת האזינו. וכן ידוע העובדא דהרמב"ן עם תלמידו הסורר המומר ששאל את הרמב"ן אנה נרמז שמו בתורה ושמו היה אבנר, והראה לו הרמב"ן הפסוק בפרשתן 'אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם' (פסוק כו), שדילוג האותיות השלישיות שבכל תיבה הן אותיות אבנר.

מהות השירה גילוי כבוד שמים

וביאור הענין נראה כי הנה מהות ענין השירה מבואר בספה"ק גבי ענין פרק שירה שהוא הכבוד שמים שמתגלה על ידי הבריות, כי הנה כלל הוא בידינו 'כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא' (ירושלמי יומא פ"ג ה"ט), דהיינו שתכלית כל הבריאה היא להרבות כבוד שמים ו'כל פעל ה' למענהו' (משלי טו, ד), ותיקון כל בריה הוא בגילוי כבוד שמים כל אחד לפי חלקו בבריאה, וזהו ענין פרקי השירה ששירת כל בריה היא חלקה בכבוד שמים שצריך להתגלות על ידה, שעל ידי השירה נוצר חיבור עמוק בין הנברא לבוראו והוא מתדבק בו וזוכה לגלות את כבוד הבורא ית' בעולם על ידי השירה להשי"ת.

לעתיד יתגלה כבוד ה' בתוך ההסתר

והנה איתא מהרמח"ל ז"ע שהקדוש ברוך ברא את עולמו התחתון באופן שיהיה בתוך הסתר מסויים שדברים רבים יהיו נראים כהיפך כבוד שמים, ולעתיד לבוא כשיבוא העולם הזה על תיקונו יתגלה כבוד מלכותו יתברך לכל העולמות ויתברר אמיתות הבריאה שכל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא, וכל מה שהיה נראה כהיפך ייחודו יתברך הוא עצמו הוא ייחודו יתברך, ודוקא ממקום ההסתר יבוא הגילוי והבידור הנצחי.

התוכחה דהאזינו היא שירה זמרה

מעתה יבואר ענין השירה בפרשת האזינו, דכיון שבפרשתנו רמוזים כל העניים דלעתיד לבוא ומונח בפרשתן הכח דלעתיד, הרי בכל התוכחות האמורות בפר' המורים על החסרונות של בני ישראל ועל היפך כבוד מלכות שמים טמון גילוי והבידור העתידי שיתהפך הכל לטובה, וכיון שכן הרי אין כאן מקום לעצב ושברון כלל אלא הכל נאמר בדרך שירה כיון שבתוכחות שבפרשה רמוז התיקון השלם שיהיה לעתיד לבוא שכל הפגמים יתהפכו לתיקונים ואדרבה דוקא ממקום החסרון יתגלה השלימות.

וממילא מובן היטב מדוע אין כל חסרון להפסיק לשבעה קרואים באמצע התוכחה כיון שהתוכחה האמורה בפרשתן אינה כשאר תוכחות שכן כולה בבחינת שירה זמרה על הטוב הנגלה מעמקי הצפונות, והוא ענין 'הזינו לך' המורה על ענין זיו ויופי, שבפרשת האזינו הראה משה רבינו לבני ישראל את יפיים בכח השירה של התוכחה שעיקר כונת משה רבינו ע"ה בתוכחה לא היתה להראות את התוכחה המגולה אלא את האהבה המסותרת בעמקי התוכחה, וזה נתגלה בשירת התוכחה של פרשת האזינו.

תוכחת דהאזינו דוגמא לעומק כל התוכחות

וכן מצאנו בדברי רש"י בריש קהלת (א, א) שכתב שכל מקום שנאמר דברי אינו אלא דברי תוכחות, והביא לכך ראיה מן הנאמר בריש חומש דברים 'אלה הדברים אשר דבר משה' ודבר להם משה רבינו ע"ה דברי תוכחה כנאמר 'וישמען ישורון ויבעט' האמור בפרשתן, והוא תמוה לכל רואה מדוע הוצרך רש"י להרחיק עדותו עד פרשתן שהוא הפר' האחרונה בדברי התוכחה של משה רבינו לישראל, והלא כל חומש דברים מלא בדברי תוכחה מיד בפר' דברים וכן בפר' עקב ועוד.

אלא נראה שרצה רש"י לפרש ענין זה שעיקר התוכחה הוא האהבה המסותרת בתוכה, ולזה הביא ראיה מהתוכחה האמורה בפרשתן שבתוכחה זו מתגלה האהבה המסותרת שבתוכחת משה רבינו והוא ענין השירה.

על ידי הכתיבה יכולים להתקשר להשפעה

וגדולה מעלת שירת האזינו ונשגבה מאד כמ"ש במעשה רוקח ש'הזינו לך' הוא בגימטריא ע"ח כמנין ג' פעמים שם הוי"ה ברוך הוא, ויעקב' הוא בגי' ז' פעמים שם הוי"ה, וביאר שיעקב הוא כנגד הז"ת שהם המדות שבהם מתנהג העולם הזה, ופר' האזינו שהוא ג"פ הוי"ה הוא כנגד הג"ר שהם כנגד העולם העליון שאין בו השגה בעולם הזה כלל, ועל ידי הגילויים המתגלים בעומק התורה הק' בפר' האזינו יכולים בני ישראל להתקשר מעט אל אותם גילויים נוראים שיהיו לעתיד לבוא ששיגו את הג"ר בשלימות.

אמנם כדי לקשר בין עולמות עליונים ונשגבים לקרוצי מחומר צריך שיהיה איזה ממוצע ביניהם שעל ידם יוכל האדם להדבק בנשגב ממנו המושלל השגה [עי' אוהה"ק פר' כי תשא עה"פ (שמות לא, יג) אך את שבתותי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם], ולזה באה מצות כתיבת ספר תורה דוקא על פרשת שירת האזינו, כי ענין הכתיבה הוא שנחשב הוא כמעשה כלפי הדיבור כמו שכתב האבני נזר בכמה מקומות (עני' שו"ת י"ד סי' שו) וכלפי מעשה הכתיבה נחשב הדיבור לדבר רוחני, לכך כשצריך להשפיע ענין נשגב כל כך כפר' האזינו על כלל ישראל שיכולו להשיג את האורות עליונים הטמונים ורמוזים בפר' זו באה פרשה זו בכתיבה ונצטוו בני ישראל עליה ביחוד לכתבה כדי שיוכלו להתקשר לענינה, והוא ביאור מצות כתיבת בפר תורה שנאמרה ביחוד על פרשה זו כנזר.

מאמרי שבת פרשת האזינו שובה - הבדלה (ח"ב)

היהודי ח"ו להתלכלך בדברים שמטשטשים את ההבדל בינו לבין הגוי, ולא נראה ברור קדושת ישראל כפי מה שצריך להיות, והעצה לזה הוא קדושת השבת, ד'גם במנוחתו לא ישכנו ערלים', דעל ידי שמירת שבת מתברר ונתגלה קדושת ישראל, כמו שהזכרנו כמה פעמים את דברי רבינו יונה ז"ל בברכות (ל"ו א' מדפי הרי"ף) שכתב "קדושת ישראל תלויה בקדושת השבת" עכ"ל.

וכן כתב בספר עטרת ראש (לאדמו"ר האמצעי, בעמוד הראשון) כתב דמה שכתב בספר יצירה שיש עולם שנה נפש, הם ג' בחינות אדם, אדם הפנימי ואדם אמצעי ואדם חיצוני, נפש הוא הרוחני ביותר, הוא אדם פנימי, שנה דהיינו זמן הוא אדם אמצעי, ועולם שהוא היותר גשמי הוא אדם חיצוני יעו"ש, הרי דקדושת השבת וקדושת ישראל שייכים זה בזה, ועל ידי קדושת הזמן שהוא אדם אמצעי ניתן לגשת אל הקודש ולברר את קדושת אדם הפנימי.

נמצא דבזה שמבדילין את השבת, וממשיכים קדושת שבת לימות החול, הרי זה מועיל גם להבדלת קדושת ישראל מן העמים, ולכן מזכירין דייקא באמצע נוסח ההבדלה, 'בין ישראל לעמים', דעל ידי שמעמידין ומחזקין את קדושת השבת, מתחזקת גם כן קדושת ישראל, והבדלתם מן האומות, וזהו מה שכתב בפרקי דר"א הנ"ל דעל ידי ההבדלה שמשגיגין על ידה את קדושת השבת, קונה הקב"ה את ישראל לסגולתו.

סעודת מלוה מלכה

כל העבודה במוצש"ק שייך לענין ההבדלה שהוא לעשות כלים מלמטה למעלה, וכן סעודת מלוה מלכה שהוא סעודתא דדוד מלכא משיחא, בחינת המלכות והשכינה הקדושה כידוע, דעל ידי סעודת מלוה מלכה שייך להמשיך את האור של יום שכולו שבת בתוך העולם הגשמי, וזה היה העבודה של דוד מלכא משיחא, לגלות השכינה הקדושה בתוך העולם, ולכן היה נעים זמירות ישראל, דהיינו עומק התשוקה והצימאון לקוב"ה, בבחינת גלוי עומק נשמות ישראל.

ואיתא בספה"ק דעל ידי סעודת מלוה מלכה נשאר עצם הלז, שעל ידה יקומו לתחיית המתים, והענין הוא ד'לוז' מרמז שיהודי בכל מקום שהוא יש לו עדיין השתוקקות להקב"ה, ויש לו איזה קיסטא דחיותא (עיין בסוד ישרים במאמרים לשבת הגדול ובפרי צדיק בכ"מ שדיברו מענין זה), וזה הענין של דוד המלך ומשיח בן דוד, שישגלו את הנקודה הקדושה אצל כל איש ישראל, וזה הענין שמזכירים במלוה מלכה את אליהו הנביא, הוא משום דהוא בא לבשר את הגאולה ותחיית המתים.

והענין הוא דבסוד ישרים (שם) כתב דאליהו הנביא הוא הלז של כלל ישראל, דכלל ישראל הוא קומה אחד, ואליהו הנביא הוא הלז של כלל ישראל, דהיינו דאליהו הנביא מעורר התשוקה והעומק של כלל ישראל, ובזה יבואר הענין דאליהו הנביא בא לבשר על תחיית המתים, דבמאור עינים (פ' שמיני ופ' מטות) כתב דביאת המשיח לא יתכן בלתי תשוקת ישראל לביאתו, ולזה בא אליהו הנביא מקודם לבשרנו על ביאת המשיח, דעל ידי זה יעורר בנו התשוקה לביאת המשיח.

במאמר הקודם נתבאר ענין ההבדלה, על פי דברי הרב זי"ע (פר' לך לך) שכתב דעל ידי שמגדירים את ההבדל בין חול לקודש, זה גורם שיוכל החול לקבל מן הקודש, והוא כמו הפרסה שמפסקת בעולמות העליונים בין עולם לעולם כדי שיוכל האור של העולם העליון לבוא לתחתון ממנו, במאמר שלפנינו נבאר השייכות בין ההבדלה של שבת וימי המעשה להבדלה בין ישראל לעמים.

ההבדלה במוצש"ק הוא בחינת תורה שבעל פה

בנוסח ההבדלה אומרים 'בין ישראל לעמים' ומדקבעו כן בנוסח ההבדלה משמע דיש שייכות בין ההבדלה של שבת להבדלה של כלל ישראל ואומות העולם, וכן מפורש בפרקי דר' אליעזר (פרק כ') "דכל מי שהוא מבדיל על היין הקב"ה קונה אותו לסגולתו שנאמר (ויקרא כ"ו ו') "ואבדיל אתכם מן העמים והייתם לי סגולה" והדבר צריך ביאור.

אלא דיש חילוק גדול בין ההבדלה במוצש"ק להבדלה בין ישראל לעמים, דכבר הזכרנו במאמר הקודם דבלשון תורה לא נמצא הבדלה על שבת אלא בין ישראל לעמים, והענין הוא דההבדלה במוצש"ק שמהותה היא לעשות את ימי החול כלי לקבל את קדושת השבת, הרי היא בחינת תורה שבעל פה, שענינה היא לעשות כלי בעולם הזה לתורה שבכתב כידוע, וכן כתב בפירוש הרד"ל על פרקי דר"א (שם) דההבדלה היא מדת המלכות בחינת תורה שבעל פה.

אבל ההבדלה בין ישראל לאומות הוא מעצם טבע הבריאה, וכמו שכתב הכוזרי דיש ה' מינים, א'. דומם, ב'. צומח, ג'. חי, ד'. מדבר, ה'. יהודי, דיהודי היא מהות אחרת לגמרי מגוי, והוא מובדל ועומד בבחינת תורה שבכתב.

וראיתי דרוש בספר פני אדמה (לבעל הראשון לציון, ברכת מים, פרי אדמה, היה אחד מרבותיו של הרב חיד"א ז"ל) דבעצם היה צריך שיהא לישראל צורה אחרת מגוי, אבל הקב"ה לא רצה שיעשו אומות העולם את בני ישראל לעבודה זרה, לכן לא שינה צורתם מבחון, אבל מבפנים אינם דומין כלל לאומות העולם, כמבואר בגמ' (נדרים ל"א ב') קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים, שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים, שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים שנאמר 'כי כל הגוים ערלים'.

וביאר על פי זה מקרא קודש בפרשת לך לך (י"ז ז') 'והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרתם לברית עולם להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו', דהקב"ה אמר לאברהם אבינו ע"ה דזה שאני מצוה אותך במצות ברית מילה, ולא נולדו כשהם מולים מבחון גם כן, הוא משום 'להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו' דהיינו שלא יעשו מהם עבודה זרה, לכן נראו מבחון כמו הגוים שלא נולדו כשהם מולים, אבל בפנימיות אינם דומין להם כלל יעו"ש.

על ידי קדושת השבת מתעלה ומתברר קדושת ישראל

אמנם אף על פי שהיהודי מובדל במהותו מגוי, מכל מקום על ידי חומריות וגסות עולם הזה הנמשך מטינופי הגוים, יכול

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (כה)

בספרו כותב הסמ"ג (לאוין, ק"ב): "והארכתי בדרשות כאלו בגלות ירושלים אשר בספרד, והוציאו נשים נכריות רבות בשנת תתקצ"ו לפרט, שבה לאדון הכל".

בהקדמתו לסמ"ג (עשין) הוא מציין: "זאת ההקדמה דרשתי לגלות ירושלים אשר בספרד ולשאר גליות אדום להמשיך לבם לעבודת אלקי ישראל ואחר כך הייתי דורש להם בעניין המצות".

עוד הוא כותב (עשין, ג): "כך דרשתי פרשה זו בגליות ישראל, להוכיח שכל אחד ואחד חייב בתפילין ומזוזות. ועוד דרשתי להם כי משש מאות ושלוש עשרה מצות שנצטוו לישראל אין לך שום מצוה שתהא אות ועדות כי אם שלש מצות, והם מילה ושבת ותפילין, שנכתב בשלשתן אות. והם שלשתן אות ועדות לישראל שהם עבדים להקב"ה, ועל פי שנים עדים יקום דבר, כל אחד מישראל אינו יהודי שלם אלא אם כן יש לו שני עדים שהוא יהודי, הלכך בשבת ויום טוב שנקרא שבת, ושבת נקרא אות, פטור אדם מלהניח תפילין (מנחות לו), כי די שיש לו שני עדים שהוא יהודי, עדות שבת ועדות מילה. אבל בחול חייב כל אדם להניח תפילין כדי שיהא לו שני עדים, אות תפילין עם אות המילה, וכל מי שאינו מניח תפילין אין לו כי אם עד אחד שהוא יהודי, ולכך חשבו כמנוחה לשמים בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ג):".

במקום אחר כותב הסמ"ג (עשין, ע"ד): "כבר דרשתי לגלות ירושלים אשר בספרד ולשאר גליות אדום, כי עתה שהאריך הגלות יותר מדאי יש לישראל להבדיל מהבלי העולם ולאחוז בחותמו של הקדוש ברוך הוא שהוא אמת, ושלא לשקר לא לישראל ולא לגוים, ולא להטעותם בשום עניין, ולקדש עצמם אף במותר להם, שנאמר (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייהם לשון תרמית, וכשיבא הקדוש ברוך הוא להושיעם יאמרו הגוים בדין עשה, כי הם אנשי אמת ותורת אמת בפייהם, אבל אם יתנהגו עם הגוים ברמאות, יאמרו ראו מה עשה הקדוש ברוך הוא שבחר לחלקו גנבים ורמאים".

במקום נוסף הוא מספר על עבודתו להכשר המקוואות, בכתבו (עשין, רמ"ח): "תקנתי בספרד בכמה מקומות נסרים פשוטים מחוברים מלמטה כעין סילון, לקבל מי גשמים לירד למקוה, שאינן פוסלין את המקוה, מפני שאינן עשוין לקבלה".

אף את חיבורו הגדול - ספר המצוות, חיבר בעקבות מסעות אלו, כמו שמעיד בספרו (עשין, ג): "ויהי אחר ארבעה אלפים ותשע מאות ותשעים וחמש שנים לבריאת עולם, היתה סיבה מן השמים להוכיח, ובשנת תתקצ"ו הייתי בספרד להוכיחם, ואימץ הקדוש ברוך הוא זרועותיי בחלומות היהודים ובחלומות הגוים וחזיונות הכוכבים, ויט עלי חסדו, ותרגז הארץ ותהי לחרדת אלקים, ועשו תשובות גדולות, וקבלו אלפים ורבות מצות תפילין מזוזות וציצית, וכן בשאר ארצות הייתי אחר כך, ונתקבלו דברי בכל המקומות, ובקשו ממני לכתוב פירוש המצות בקוצר, והנני שואל עזר מאת אלקי גליות ישראל, וחפצו בידי יצליח".

מה שהזכיר 'ואימץ הקדוש ברוך הוא את זרועותיי בחלומות היהודים ובחלומות הגוים וחזיונות הכוכבים', הביא על כך הרב חיד"א בשם הגדולים (גדולים, אות מ' ערך קע"ח): "ומהרש"ל פירש בבאוריו שהיה פותר חלומות. ולי ההדיט נראה, שהיו להם ליהודים ולגוים חלומות מבהילים וחזיונות הכוכבים, המורים רעה לעולם, ושם פחדו פחד, ועל ידי זה קיבלו תוכחתו".

בשולי הדברים יש לציין, כי לאור פעולותיו הרבות לחיזוק חומות הדת, בריבוי הדרשות שהיה דורש בכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע, היו שכינוהו 'רבי משה הדרשן', כשאינו להחליף בינו לבין רבי משה הדרשן הקדמון שהביא רש"י מדרשותיו. ראה מרדכי (שבועות, רמז תש"פ): "והרב רבי משה הדרשן מביא ראיה", כשהכוונה לרבינו הסמ"ג.

באוצר הגדולים (אות מ', ערך תרס"ט) הביא קטע מכתב יד אוקספורד, בו מובא הזכרה על רבינו הסמ"ג בלשון 'אדון כל המעשים יברך את רבי משה בן רבי יעקב איש תם', דבר המלמד על הכרת הטוב שהכירו לו בני הארצות, שהתעוררו בעקבות מסעותיו לשמירת התורה והמצוות בשלימותם [כאשר אמרו בארצות תימן על הרמב"ם, שהאיר את עיניהם כמו שהרחבנו במאמריו על הרמב"ם, והיו מזכירים אותו בקדיש 'בחיי רבנא משה בן מיימון'].

הסמ"ג תלמידו של הר"י שירליאון

תלמיד נוסף של הר"י משירליאון - וחבירו של רבינו יחיאל מפאריז, אודותיו הרחבנו עתה במאמרנו, הוא רבי משה מקוצי, המפורסם בשם חיבורו 'הסמ"ג' - ספר מצוות גדול.

הסמ"ג, אף הוא נקרא להשתתף בוויכוח הגדול שניהל רבינו יחיאל מפאריז עם חכמי הנוצרים, כפי שהזכרנו למעלה, מה שמעיד על מעמדו הרם בין חכמי צרפת.

רבינו הסמ"ג קנה את כל משנתו מפי רבו הר"י שירליאון, כאשר בספרו אינו מכנה בתואר 'מורי' אלא את הר"י שירליאון, כאשר היה רבו מובהק, ומאתו יצאה תורתו.

שמועות רבות העתיק הסמ"ג מתורת רבו, ביניהם שמועה מענייני דינא (סמ"ג לאוין קמ"ח): "סיפר לנו מורי רבינו יהודה, שמעשה היה והלכו היהודים מישוב אחד למניין ביום הכיפורים, והניחה יהודית אחת מפתח המרתף ביד שכניתה גויה או ביד שפחתה, אין זכור רבי איזו, והתיר רבינו יעקב מפני שאומרת הגויה דיהודאי לא מנטרי שבתא כדאיתא בפרק בתרא דעבודה זרה (ע)."

כדרך תלמידיו של הר"י, שהיו מעתיקים מדברי רבם בחיבורי תוספותיהם תחת החתימה 'מ"ר', כך גם הסמ"ג בתוספותיו מרבה להעתיק מלשון רבו הר"י שירליאון וחותם 'מ"ר', כאשר עינינו הרואות בתוספות ישנים על יומא, אשר חיבור זה הוא היחיד מבין חיבוריו שנתרו בידינו, מפי כתבו. כן מכונה הר"י שירליאון בחיבור זה פעמים מספר בשם 'רב ארי"ה', כינוי שהזכרנו שהיו מתלמידי הר"י שירליאון שכינוהו כך.

ניתן להסיק, כי פעמים רבות אף הביא מדברי הר"י שירליאון בלא שהזכירו בשמו, מאחר ובכתב היד הופיעו במקומות שונים חתימת עצמו אחר דברים מסוימים, אחריהם היה חותם 'נ"ל משה', רוב החתימות הושמטו בהדפסתם בתוך הש"ס, ומקצתם נותרו בידינו משובשים [ר' (ב: בד"ה ואימא): "נ"ל מ"ש" - והמקור הוא 'נ"ל משה'; עוד (ת: בד"ה ותסבא): "נ"ל משה"; עוד (לד: בד"ה אמר): "מ"ש" - ובמקור "משה"; עוד שם: "משה"ן], אך הדבר מלמד כי כל מה שלא חתם אחריו את שמו, יתכן ומדובר בדברי רבו, אשר לא ראה אפילו צורך לכתוב את שמו.

תוספותיו של הסמ"ג

כנזכר התפרסם שמו של הסמ"ג על שם ספר המצוות שחיבר, אשר כמו שנאריך בסמוך, חיבור זה מיוחד הוא במינו אצל בעלי התוספות, אשר לא מצאנו שחיברו ספרי מצוות, ובוודאי שלא בצורת עריכתו הייחודית, כמו שיתבאר בהמשך דברינו.

יחד עם זאת, חיבר הסמ"ג אף חיבורי תוספות רבים, כמו שנראה בהפניות שהוא מפנה את המעיין בתוספותיו על יומא, שכאמור נותרו בידינו, והם: ברכות (לד: בד"ה העולה); שבת (עא: בד"ה ואימא); עירובין (עב: בד"ה אמר); יבמות (עא: בד"ה ואימא; עד: בד"ה קסבר); חולין (עד: בד"ה קסבר); נידה (עד: בד"ה קסבר). התוספות עבודה זרה (נד: בד"ה הא בצנעא) העתיקו מדברי הסמ"ג בפרק בן סורר ומורה בסנהדרין [אם כי לשון התוספות שם אינו מובן כל הצורך, שכתבו: "ומורי דודי הרב רבי משה מקוצי בספר המצות שחבר, כתב בסוף פרק בן סורר ומורה", ואולי העתיק את חיבורי התוספות יחד עם ספר המצוות, ויש לחקור בה].

כן הוזכר הסמ"ג בתוספות על הש"ס (ברכות יד: בד"ה ומנח; שם מג: בד"ה וכל ההדס; עבודה זרה יג: בד"ה קל וחומר; שם לא: בד"ה השולח; שם לג: בד"ה קיסא; שם נד: בד"ה הא בצנעא; שם ס: בד"ה אמר; שם ס: בד"ה כל; מעילה טז: בד"ה ורבי יהודה).

פעולותיו לחיזוק וביצור הדת

אחד מפעולותיו אשר אף בהם התייחד הסמ"ג עד מאד משאר בעלי התוספות שקדמו לו והמאוחרים אליו, הוא פעולותיו לחיזוק וביצור חומות הדת בארצות ספרד, אשר בהם עבר מעיר לעיר וממדינה למדינה לחזק ידיים רפות ולהעמיד את הדת על תילה.

פניני הלכה ומנהג

פנינים משיעורו השבועי של הרה"ג רבי פנחס אהרנסון שליט"א
רב דחסידי אמשינוב בעיה"ק ירושלים

פניני הלכה

עירוי נוזלים ביום כיפור

עיר האלוקים מושפלת

אדמו"ר הרה"ק רבי בונם מפשיסחא זי"ע (עיי' שם משמואל פר' נצבים תר"ע) פירש דברי הפייטן בסליחות 'אזכרה אלוקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תילה בנויה, ועיר האלוקים מושפלת עד שאלו תחתיה', ש'עיר' היא מלשון התעוררות, שהתעוררות לדברים חומריים על תלה בנוי, שאין להתעוררות זו מוסה ואוטם, משא"כ 'עיר האלקים' דהיינו התעוררות לדרב אלוקים מושפלת עד שאלו תחת', שיש מוסה ואוטם שאין מניח לאדם להתעורר כראוי.

בכמה עניינים בענייני החומר ועוה"ז מתעוררים רבים ועושים פעולות מגוונות וכמה טעדי להצליח לקיים רצונם ותאות לבם בשלימות, משא"כ בענין לעשות כמה טעדי לזכות לקיים מצוה כתיקונה באופן שיתכן להפטר מקיומה מתעורר לפעמים נסיון להסתפק במועט.

ונשמרתם מאד לנפשתיכם

אחת הדוגמאות המצויית היא בענין התעניות ואפי' בותענית יוהכ"פ.

שישנם כמה מצבים של חולי שיש בו סכנה שפטורים מהתענית ואסורים להתענות באופן שיכול להזיק ולסכן את המתענה, כמ"ש פרטי הדינים בשו"ע ונו"כ (סי' תרי"ח), וצריכים לקיים מצות ה' בשמחה שציוה לשמור על בריאות גופם ולאכול ולשתות כנדרש ע"פ מצבם, כמ"ש במכתב השם משמואל (נדפס בסוף שמי' מועדים) כי מי שציוה לצום ביום הכפורים הוא ציוה לחולים שלא לצום, ועיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה ומה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה ומכופף אזניו לשמוע לדברי חכמים, הוא שוה יותר מהכל, עיי"ש.

וע"כ בכל ענין חספי יש לברר אצל המומחים המוסמכים (ועד התפשטות השפעת בשנת תש"פ סמכו רבים גם על הופאים שבזמנינו אע"פ שהם מכוונים בכמה עניינים ע"י הרשויות העומדים ע"א, ואכמ"ל), וכל מקרה לגופו.

אפשר לקיים שניהם

אמנם כמה פעמים עורר אד"ש אודות העצה לקבל עירוי נוזלים לתוך הווריד, שע"ז גם חולים ומסוכנים שאסור להם להתענות כרגיל יכולים להתענות כל התענית בשלימות בלי לאכול ולשתות אפי' פחות מכשיעור, ועכ"ז לא יזוקו בבריאותם ח"ו.

לצורך זה יש להכין ולפתוח את הפתח לקבל העירוי לפני יו"כ"פ, שלא לחבול בגוף ולהוציא דם ביו"כ"פ, ולסדר אפשרות שהפתח ישאר פתוח עד למחרת, וביו"כ"פ מכניסים את העירוי לתוך הפתח הקיים ללא הוצאת דם וללא חבלה בגוף.

ודנו הפוסקים בעצה זו, ולמעשה מנהג רבים שלא לתת עירוי או אינפוזיה, אלא המתירים לשתות שותים כדרכם, ואם די להם בשתי' פחות מכשיעור שותים כדרכם פחות מכשיעור.

אך בשנים האחרונות ישנם כמה ארגונים מפורסמים בכמה ערים שנותנים שירות לחולים וכיו"ב ופותחים פתח בעירוי"כ ונותנים ערכה לעירוי נוזלים ביו"כ"פ, ועי"ז אפשר לקיים מצות העירוי בשלימות ועכ"ז לשמור כראוי על בריאות גופם ושמירת נפשם.

הנאת מעיו בלבד

בהזנה ע"י עירוי נוזלים אין המזון עובר דרך הפה והגרון וכד' אלא דרך הווריד לתוך הגוף, ובכח"ג אין הנאת גרונו בכלל אלא י"ל על הנאת מעיו, ובגמרא (חולין קג:) נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בהגדרת אכילה, האם היא בהנאת גרונו או בהנאת מעיו.

במנחת חינוך (מצוה ש"ג אות ב') מוכיח שהנאת מעיו לבד אינה כלום, וגם למ"ד שצריך הנאת מעיו כוונתו בצירוף עם הנאת גרונו, ואפי' למ"ד שחייבים על אכילה שלא כדרכה מ"מ צריך להיות בגדר אכילה, והנאת מעיו בלבד אינה נחשבת אכילה.

בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קכ"ז) נראה דדעתו דביוהכ"פ תליא רק בהנאת מעיו ולפי"ז לכאוי אין מעלה להזין ע"י עירוי נוזלים ע"פ אכילה רגילה. אך כבר הק' בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' א' ד"ה ומה שמתה) ובשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ס"א) ע"ד מדברי הגמ' במס' שבועות (יג:) ובמס' כריתות (ד.) דמוכח בגמ' שגם באכילת יו"כ"פ תליא בהנאת גרון כבשאר איסורים. וגם החת"ס בחי' לש"ס (חולין קג: ד"ה שהרי הרגיש בקו' זו, עיי"ש, ועיי' בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ק"י) מה שהביא מכתבי אביו בה.

ואם אפשר להזינו בדרך היתר אסור להאכילו בדרך איסור כמ"ש בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן ק"א) שבמקום שאפשר לאכול מאכל שלא כדרך הנאתו והאדם אכל כדרך הנאתו חייב, משום שיכל לאכול שלא כדרך הנאתו שבכח"ג אינו נחשב אכילה כלל ואכל כדרכו שהיא אכילה, ולא היה מוכרח לזה וע"כ חייב.

דעת הפוסקים

לעצה זו נדרשו גדולי הפוסקים בדור שלפנינו, ורובם הכריעו להדיא שודאי עדיף לעשות כן, אלא שפלפלו האם אפשר לחייב אדם לעשות כן.

כמה ספרי ליקוטים הביאו רשימות של גדולי הפוסקים האוסרים לעשות כן, אך בעיון ברוב ספרי הפוסקים מבואר להיפך, שאדרבה ראוי יותר לעשות כן אלא שיש הסוברים שאע"פ שאפשר לקיים עי"ז מצות העירוי מ"מ אין חיוב לעשות כן.

דעת גאב"ד טשעבין

בשו"ת דובב מיישרים (חלק ג' סימן פ"ח) נשאל הגאון מטשעבין זצ"ל בענין, ומפלפל באריכות בכמה ענייני אכילה שלא כדרכה והנאת מעיו וגרונו, ואחרי ככלות הכל הסיק שאכן צריך עיון גדול [- מדוע אין מחייבים לערות נוזלים באינפוזיה לכל החולים שיכולים לצום אם יקחו את העירוי].

ובסו"ד כתב שעכ"ז להלכה דעתו שלא לסגף כי הוא בכלל עינוי נפש ויכול לבוא לידי סכנה.

וכידוע בזמנינו הרבה חולים ניזונים כך זמן רב ואין ניזוקים מזה, ולדבריו בזמנינו אכן ביותר צע"ג מדוע אין צריך לתת אינפוזיה, שהיא אפי' בזמנו הסיק בצע"ג, שלכאוי היא הערה נכונה שלא שחשש שיכולים לבוא עי"ז לסכנה, ובזמנינו אין חשש זה כנודע.

דעת הגרשז"א והגרשי"א והגרפ"ש

כמו"כ הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נדרש לענין בספריו, וכתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ד) בענין הוצאות מומן על כמה עניינים שאינם מוכרחים, ובת"ד הביא דוגמא זו שאין חיוב למי שאסור לו להתענות

פניני חסידות

המלך המשפט

פירושי הראשונים כחתימת ברכת 'השיבה שופטינו' בעשרת ימי תשובה הנוסח 'המלך המשפט',

ה' יתרה

וכתב הבית יוסף (סימן תקפ"ב) 'המלך המשפט, פירש רש"י (ברכות יב:) כמו מלך המשפט, כמו (יהושע ג' יד) נשא הארון הברית כמו (שם ד' ט) ארון הברית.

הוא שופט

בב"י שם הביא דברי רבינו מנוח שכתב (פרק ב' מהלכות תפילה) ש'מלך אוהב צדקה ומשפט' משמע שיתנהגו בראוי בצדק ובמשפט, אבל 'המלך המשפט' רצה לומר שהוא יתברך שופט העולם.

הוא עצמו המשפט

עוד הביא הב"י 'אי נמי, משמע שהוא עצמו הוא המשפט, כמו שאנו אומרים (עיי' רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב' הלכה י) הוא החכמה הוא המדע, שאין לומר עליו יתברך חכם ומבין שנראה שהוא קונה החכמה והבינה מאחור'.

דברי השפת אמת בשם החידושי הרי"מ

בספר שפת אמת (פרשת מסעי, תרי"ד) הובא בענין גלות הרוצח בשגגה, ויציאתו מערי מקלט במוות הכהן הגדול 'דענין הגלות של הרוצח ויציאתו במיתת כהן גדול, כתב רש"י הטעם שהכהן גדול מאריך ימיו של אדם, אי נמי שהיה לו להתפלל שלא יארע תקלה כו'. וב' הטעמים אמת, כי כוחו של כהן גדול להביא חיים לעולם, הי' צריך לגבור זכותו על מעשה הרוצח שלא להביא מיתה, ולכן במיתת הכהן גדול מתכפר זה החטא.

והנה בגמרא (מכות יא:) הקשו הרי שנגמר דינו לפני כהן גדול זה מה היה לו לעשות, ומשני שהיה לו להתפלל שיגמור דינו לזכות, ואינו מובן כיון שכבר נעשה הרציחה על ידו למה יתפלל שיגמור דינו לזכות. ואדוני מורי זקני [- החידושי הרי"מ] ז"ל אמר בזה דבר נפלא, לפי מה שכתב הבית יוסף בשם הרבינו מנוח בריש הלכות ראש השנה, הטעם דאמרינן בעשרת ימי תשובה מלך המשפט שהוא בעצמו המשפט, ולכן אם היה נגמר דינו לזכות היה באמת המשפט לזכות, שהמשפט נמשך אחר רצונו יתברך שמו, ודברי פי חכם חן'.

ביאור דברי החידושי הרי"מ

ביעוריו קול שמחה (פרשת פנחס, הערה א') ביאר אד"ש דברי החידושי הרי"מ, שעצם מציאות המשפט שבעולם, כגון הרגשתו שכאשר אדם עשה עוול שמגיע לו עונש, דבר זה נעשה ע"י רצון ה', שכן עצם רצונו יתברך הוא המשפט, והרשב"ע רצה שהרצון הזה יתגלה בעולם עד כדי שזה יחשב אצלנו כמושכל ראשון שהפושע צריך להיענש, ועל כן שייך שיתפללו על המשפט - כי אם הכהן גדול היה מתפלל, ורצון ה' היה שהוא לא יענש, אזי זה היה באמת דינו, מפני

שהוא היה ממשיך רחמים על הרוצח שהרבש"ע יכפר לו, והרבש"ע כבר סידר שהסנהדרין יראו את מה שהם צריכים לראות, אבל לא נעשה בזה שום פסק שלא כדון, כי רצונו של הרבש"ע זה עצמו הדין והמשפט.

כלומר, התביעה מדוע הוא לא יתפלל שהדין ייצא לזכות, אינו תביעה מדוע לא גרם שייצא ח"ו דין שלא כהוגן, אלא אם הוא היה מתפלל אזי הקב"ה היה ממציא שהדין לא ייצא כפי הנראה לעינים, כגון שימצאו פסול בעדים וכדו', מפני שרצונו ה' עצמו הוא דין התורה, וכאשר יהיה רצון ה' שהאדם לא יענש אזי זהו עצם הדין, מפני שרצון ה' הוא זה שעושה את הדין.

והן אמת שאם ישאלו את הסנהדרין אם הם פסקו אמת, אזי תשובתם תהיה שנעשה דין שלא כהוגן, מפני שהוא פשע, מ"מ הדין בעצם הוא אמיתי, מפני שאנו קוראים 'דין' רק לסדרים הקבועים שהרבש"ע סידר את עולמו בהם, והוא דומה לנס וטבע שניהם באים מרצון ה', ועל אף שכל אחד בא ממקור אחר מ"מ שורשם אחד שכן הקיים של הטבע הוא הנס הגדול ביותר שיש, ולמרות כל זה הטבע הוא הסדר הקבוע שהרבש"ע סידר בעולם, וכמו"כ הדין הוא הסדר הקבוע שה' טבע בבריאה, על אף שההיפך ממנה הוא ג"כ רצון השם, ע"כ.

[לגופו של ענין ביאר בשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סי' קצ"ד) ע"פ הדין 'כולו חייב - זכאי', שאם ראו כל הבי"ד דינו לחובה הרי הוא זכאי, דבעינן הלנת דין עיי"ש, וברמב"ם (הל' סנהדרין פ"ק י"א הל' ד') כ"כ גם לענין חייבי גלות, וע"כ א"ש שה' הכה"ג צריך להתפלל שאדרבה יראו כל הדיינים את האמת הברורה וע"כ יאמרו כולם שחייב ויצא דינו לזכות, עיי"ש. וכ"ז ע"פ מש"כ רוב הראשונים בביאור דברי הגמ' (סנהדרין ד'), סנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו מיד' שהכוונה שיצא דינו לזכות, ועיי' בתוס' הרא"ש (שם) שהביא פירוש רבינו מאיר שהכוונה שפוטרין והורגין אותו מיד ולא בעי' הלנת דין עד למחר, (ובי' רמ"ה שפליגו לא מוכח הכי)]

השייך לרצון ה' שבמשפטי התורה מכוחן לרצונו ית'

בסעודות שבת פרשת מטות מסעי (תש"ע) ביאר דברי השפת אמת, שהאמת היא, שהנהגת הדין הראויה שתהיה בעולם הזה היא שרצון ה' בהנהגת העולם יתממש, זאת שורת הדין שמחייבת הנהגת העוה"ז. ולכן, אם לפעמים קורה שרצון ה' הוא שאחד ייצא זכאי, אז אפי' שמצד שורת הדין הכתובה בתורה הוא צריך לצאת חייב מ"מ מסבב הרבש"ע שיראה לדייני ישראל השייכים לשורת הדין הכתובה בתורה שהוא זכאי.

דהיינו, מכח אותו ענין - מהכח הפנימי שיש במשפט התורה, בגלל שבצד משפט התורה הוא מילוי רצון ה' בהנהגת הבריאה, ואם מישוה קשור לזה ומצד

פנימיות הרצון יש כאן סיבה שהוא ייצא זכאי - אפילו שזה לא בהתאם למשפט התורה החיצוני, אז מכיוון שהוא קשור למשפט התורה אז בסופו של דבר הוא יוציא אותו זכאי, הוא רואה את פנימיות הדברים. 'המלך' הוא באמת 'המשפט' - הרצון של הרבש"ע בהנהגת הבריאה הוא באמת המשפט הראוי שורת הדין הראויה שתנהיג את העולם. אם הם קשורים למשפט התורה אז הם קשורים לרצון האמיתי של הרבש"ע בהנהגת הבריאה.

דהיינו, המשפט שכתוב בתורה הוא בעצם נמשך מזה ופועל בהתאם לזה.

והביא מש"כ הרמב"ן (פרשת שופטים) על הדין שבעדים זוממים אם כבר הרגו את הנידון אזי העדים זוממין אינם נהרגים, שהטעם הוא משום שהלא המשפט לאלוקים הוא, ואם הסנהדרין חייבוהו והוציאו פסק דינם אל הפועל, מוכח שכן הוא רצון הרבש"ע, והוא המשפט האמיתי שצריך לנהוג בארץ, וע"כ אפי' שהזימו את העדים אח"כ מ"מ אינם נהרגים, ואין כאן סתירה, משום שאם 'הרגו' ברור שכן ה' רצון הרבש"ע.

דיינים אלו שאחזים במשפט התורה שכתוב בתורה יגיעו תמיד לאמת, משום שהמצייאות הפנימיות תאיר את עיניו מכח המצייאות החיצוניות.

ומעי"ז ביאר בסעודת שבת (פרשת וישלח, תש"ע) ששכאשר אוחזים ב'אמת' מרגישים את שורת הדין.

דבריו עשירים במקום אחר

בסעודת שבת פרשת האזינו (תש"ח) הסמיך אד"ש את דברי השפת אמת בשם החידושי הר"מ לדברי השפת אמת בפרשת משפטים (תל"א). שלמראית עין נראה שענין המשפט הוא סדר שקבע הרבש"ע בעוה"ז, שכאשר ישנם דין ודברים בין אנשים צ"ל ככל הכתוב בטוש"ע חושן משפט - בו קובצו הדיינים בדין ודברים שבין אדם לחבירו.

אמנם בעומק יותר האמת שמשפט התורה תלוי ברצון הרבש"ע, כמ"ש בשפת אמת (פרשת משפטים תל"א) בשם זקינו החידושי הר"מ 'אך עיקר הרצון שיידעו שאף המשפטים שמובנין עפ"י שכל האדם עכ"ז הם רק ע"י שכן רצונו יתברך'. דהיינו שהרבש"ע אכן רוצה שיבינו את ההלכות וטעמיהם, אבל לא בגלל שמבינים את הסברות ע"כ משפט התורה לעשות כן.

כמ"ש השפ"א בהמשך דבריו 'וזהו הטעם שאסור לדון לפני גוים אף שדנין כישוראל כי המשפט לאלוקים, וגם הטעם והסמכות השכל הכל ע"י שכן רצונו יתברך וכו', כי המשפטים הם גבוה מעל גבוה ושורשם בשמים, רק אשר תשים לפניהם שיוכלו למצוא משפט ה' ע"י יגיעתם'.

להוציא הוצאות ממון על אינפוזי' כדי שיוכל לקיים מצות העינוי ולא יצטרך לאכול ולשתות ביום כיפור, והמעייין שם יראה שכל דבריו הם לענין חיוב הוצאות ע"ז, והאם חייבים לחפש אפשרויות לקיים העינוי במצב שפטורים מלהתענות, אך לא חולק על עצם הענין שעיי"ז יוכלו לקיים מצות העינוי.

ובמק"א בתשובותיו (ח"ב סי' נ"ח אות כ"ז) כתב שאין חיוב לקחת אינפוזי', ויכול ג"כ לגרום טעות שיחשבו שמוותר להכניס אוכל ושת' רק באופן כזה, וימנעו מלאכול ולשתות באופנים אחרים, ויבואו לחשב סכנה.

וכ"כ בספר אשרי האיש - ליקוט מפסקי הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ח"ג פרק כ"ג סעיף י"ט) - שבכל ספק שיש בענין הצום האם צריך להתענות או שאסור להתענות שיקח אינפוזיה ולא ישתה שיעורים.

וכ"כ הגר"פ שיינברג זצ"ל בספר תורת היולדת (פרק נ"א הערה י"א) שעדיף לחבול בגוף בעצם היום דיום כיפור מלאכול פחות מכשיעור, וכ"ש כאשר פותחים הפתח לפני יום כיפור, ועיי"ש מש"כ בענין מש"כ האגרו"מ ועוד (עיי' שו"ת שבט הלוי חלק י' סימן צ"א) שאין בזה 'יתובי דעתא' לחולה.

דעת האגרות משה

בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד ס"ח קכ"א) כתב בפשיטות שאין איסור בתענית להכניס מאכל לגוף שלא בדרך אכילה, אלא שלענין עירוי וכיו"ב כתב (או"ח ח"ג סי' צ, ח"ד סי' ק"א אות ג') בתו"ד שאם לא חייבים לעשות כן יש איסור בזה משום שאסור לחבול בגופו.

אמנם עיי"ש במש"כ - לפני עשרות שנים - שאין חייבים משום שהוא דבר חדש ויתכן שבמשך השנים יוכח שהאינפוזיה מזיקה לגוף, עיי"ש, אמנם כיום משתמשים בזה בכל מקום הצורך וכד', ולא חוששים לנזק.

ולהעיר שמאידך בשו"ת אגרות משה (חושן משפט חלק א' סימן ק"א) מתיר להוציא דם בשביל להרויח ממון, ומצריך שם בתוך הדברים שכיום הרופאים יודעים להוציא דם כמעט בלי צער, ולכן 'אפשר אין לאסור בחבלה זו דהקזת דם, והרוצה להקל אין למחות בידו כיון שהיא סבא גדולה'.

[להעיר שלענין שאר חבלות בגוף האדם, רבים אינם מקפידים כ"כ ואינם שואלים שאלת חכם על כל נקב בגוף, כנקבים באזניים, ובדיקות דם מיותרות, ועקירת שיניים, ובדברים הנוגעים לנוחות או למראה וכיו"ב נוהגים רבים לחבול בגוף כרצונם]

למעשה

העולה מכל הנ"ל שלכל הפוסקים אין בהזנה דרך הוריד משום אכילה או שתיה וביטול מצות העינוי, ונחשב מתענה כרגיל, אלא שיש שכתבו כמה צדדים מדוע א"א לחייב לעשות כן (והאגרו"מ צידד מדין איסור חבלה בעצמו), ועכ"פ הנידון דרך הוריד מתענה ביו"כ, וע"כ באופנים רבים שפיר אפשר לקיים שניהם לזכות למצות העינוי ביום הכיפורים תוך כדי שמירה מעולה על בריאות הגוף כדבעי.

פניני מוזעד

מנהג כפרות

'לפי שהנפש תלויה בדם, כמו שאמרנו באיסור דם, ולכן ראוי לנו לכסות הנפש ולהסתירו מעין ראויו טרם נאכל הבשר, כי גם בזה נקנה קצת אכזריות בנפשינו, לאכול הבשר והנפש נשפך לפנינו'.

חק ומשפט - וצדקנו במשפט

והוסיף שכן מציינו בתפילת הימים הקד' שמבקשים 'באין מליץ יושר מול מגיד פשע, תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, וצדקנו במשפט המלך המשפט', דהיינו שבזכות זו שבני ישראל מקיימים את מצות ה' הן בחלק החוקים (כמצות השחיטה). והן בחלק המשפטים (כמצות כיסוי הדם), זוכים שהשם יתברך יצדיק אותנו במשפט.

טעמי שחיטה וכיסוי הדם

אחר כיסוי הדם ומנהג הכפרות (תש"ג) אמר אד"ש שהמצוה של שחיטה היא חוק בלא שאנו משיגים את הטעם, ואילו המצוה של כיסוי הדם היא מצוה שטעמה כמעט מפורש בתורה ממש, ע"כ.

השחיטה היא מצוה בלי טעם, כמו שכתוב במדרש תנחומא (פרשת שמייני) 'וכי מה אכפת לו לקדוש ברוך הוא בין ששוחט את הבהמה ואוכל או נותר ואוכל, כלום אתה מועילו או כלום אתה מזיקו ... אמר שלמה אם חכמת חכמת לך, הא לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות וישראל'.

כיסוי הדם היא מצוה שטעמה כמעט מפורש בתורה ממש, כמ"ש (ויקרא י"ז י"ג) 'וכסהו בעפר, כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא', וכמ"ש בספר החינוך (מצוה קפ"ז)

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הר"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת האזינו - שבת תשובה

פניני הכהן

התשובה ביתר שאת ולכן נקרא שבת תשובה. והנה השבת הזו שהוא בתוך עשרת ימי תשובה והוא לעולם בהשבעה ימים ימי חול שבין ראש השנה ליום הכפורים כי אין שבעה ימים בלא שבת. ועל ידי כח התעוררות התשובה שמופיע בנפשות ישראל בשבת זה על ידי זה נשפע הארת התשובה בכל ששת ימי המעשה של השבת הזו מלפניו ומלאחריו מן ראש השנה עד יום הכפורים. כאומרם ז"ל (מכילתא יתרו בחודש ז') זכור מלפניו ושומר מלאחריו היינו שעל ידי קדושת זכור של שבת נשפע הארה על ששת ימי המעשה שמלפניה ועל ידי קדושת שמור נשפע מהארת קדושת שבת על ששת ימי המעשה שלאחריה:

פרי צדיק שבת תשובה אות ח'

במדרש (בראשית רבה כ"ב, י"ג) פגע בו אדם הראשון [בקיין] אמר לו מה נעשה בדיןך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר כך הוא כוחה של תשובה וכו' מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת.

ויש להבין וכי זהו רק הכח של תשובה להתפשר היינו להקל העונש למחצה כמו שאמרו (דברים רבה ח', א') שהיקל ממנו נע חצי הגזירה הלא באמת כוחה של תשובה הוא יותר שמכפר הכל ויוכל עוד לעשות מזדונות זכויות.

אך הענין דאיתא (בראשית רבה י"ט, י"ב) על אדם הראשון ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל אכלתי ואוכל. ולכאורה קשה לומר על אדם הראשון שלא רצה לעזוב דרכו רק אמר שיאכל עוד. אך כבר אמרנו שהפירוש הוא שלאחר שחטא לא האמין בעצמו עוד שיוכל להתגבר על יצרו אחר שכבר נכנס בו ודן בעצמו אם מקודם שלא היה לו היצר הרע היה יכול לכנוס בו ולפתותו כל שכן עתה אחר שכבר חטא בודאי לא יוכל לו ולא היה רוצה לרמות את בוראו.

וזה שאמר המדרש שאמר אכלתי ואוכל בהתנצלות שבודאי יאכל עוד. כי הוא ידע שעיקר גדר התשובה הוא כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ב' הלכה ב') עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם וזה לא האמין בעצמו שיוכל להתגבר על יצרו כל כך.

אך אחר ששמע מקיין שאמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי אף דאיתא (בראשית רבה שם) שיצא כגונב דעת העליונה על זה אמר כך הוא כוחה של תשובה שמועיל גם בוידוי דברים לבד אף שאינו עוזב עוד העזיבה הראויה עד שיעיד עליו וכו' כנ"ל. והוא על דרך שאמרו (תענית ח' א') ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו וגו' ואף על פי

פרי צדיק שבת תשובה אות ה'

השבת הזו הראשון של השנה שהוא השבת הראשון של הבריאה כי בראש השנה נברא אדם הראשון ומיד בשבת זה שהוא השבת בראשית שלאחר ששת ימי המעשה של הבריאה הגין עליו השבת לאחר החטא. כדאיתא במדרש (בראשית רבה כ"ב, י"ג) אמר כך הוא כוחה של תשובה מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת.

כי עיקר כח התשובה נתגלה לו על ידי השבת הזו שנאמר (בראשית א', ל"א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וגו' וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו וגו' והיינו לאחר שהרגיש בעצמו מה שקלקל במעשיו והוא היה תכלית מכוון של הבריאה ועם כל זה על ידי קדושת שבת נתקן הכל שיהיה מהכל טוב מאד.

וה' יתברך כביכול היה לו נייחא ושביטה מן הבריאה מפני שעל ידי קדושת השבת מופיע על האדם התעוררות התשובה שהוא ענין החרטה ושבירת הלב לאחר שיאירו עיניו על גודל הפגם כדאיתא בזוה"ק (ח"ג ק"ב א) שענין תשובה הוא תשוב ו' לגבי ה' או תשוב ה' לגבי ו' ועל ידי המרירות ושבירת הלב או שתשוב ו' לגבי ה' היינו אני את דכא או שתשוב ה' לגבי ו' היינו אתי דכא.

וזאת מופיע בלב האדם על ידי קדושת שבת על ידי הנפש יתירה שהוא מאצילות והוא בחינת שכינתא שממנה בא היראה בלב האדם כמו שאמרו ובמורא גדול זו גילוי שכינה ועל כן אמרו בתענית (ח' ב) על פסוק (מלאכי ג', כ) וזרחת לכם יראי וגו' דשומרי שבת נקראו יראי שמי וכמו שאמרו בירושלמי (דמאי פרק ד' הלכה א') שאפילו עם הארץ אימת שבת עליו והוא יראה תתאה.

ויש עוד מדריגה עליונה יראה עילאה מה' עילאה וממנה בא שורש התשובה בלב האדם כי על ידי שמופיע יראת ה' יתברך בלבו נתודע לו גודל הפגם במה שהמרה נגדו יתברך וכאומרם ז"ל (ברכות י"ז א) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים כמו שנאמר (תהלים קי"א, י) ראשית חכמה יראת ה'. כי תשובה נקרא יראת ה' וכן אמרו בעבודה זרה (י"ט א) על פסוק (תהלים קי"ב, א') אשרי איש ירא את ה' אשרי שעושה תשובה כשהוא איש.

ולטעם זה יש להבין כי הגם שנאמר אחר החטא פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וגו' ויגרש את האדם מגן עדן אף על פי כן לא נטרד מגן עדן עד אחר שבת ולא היה חשש פן ישלח ידו ולקח מעץ החיים ביום השבת. מפני שבשבת הופיע עליו גודל היראה שהיה יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא ודיבר עמו ה' יתברך גם לאחר החטא והשיב את קולך שמעתי בגן ואירא וגו'.

ונחזור לענייננו שבכל שבת מופיע התעוררות תשובה בלב האדם וביחוד בשבת זה שהוא השבת הראשון של הבריאה כנ"ל מופיע כח

מתגלה בשבת דהכל נעשה טוב מאד טבא מגו בישא (ונתבאר במקום אחר).

לכן שבת זמן תשובה שהועילה אף תשובת קין ועל זה אמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' שבשבת מועיל אף דברים לבד שיברר אותו ה' יתברך אחר כך שהוא באמת מרצון הלב שרצונינו לעשות רצונך וישראל קשורים בראשית המחשבה כאמור:

פרי צדיק האזינו אות ט'

ושמח נפשנו בישועתך. שאנו מבקשים על ישועות ה' כמו שנאמר (זכריה ט', ט') צדיק ונושע וכתוב (דברים ל', ג') ושב ה' אלהיך את שבותך ודרשו (מגילה כ"ט א') והשיב לא נאמר כי אם ושב שבכל מקום שישראל גלו השכינה כביכול עמהם כמו שנאמר (ישעיה מ"ג, י"ד) למענכם שלחתי בבלה. ועל ידי שבת דאיתא (שבת קי"ח ב') אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין על ידי שבת נוכל לבקש ושמח נפשנו בישועתך.

וזה כי אתה עמדי שכך היה הסדר ועלה במחשבה לפניך ההשחחה והתשובה והגאולה וממילא נמצא היסורין ההכנה לישועה כמו שאמרו (ברכות ה' א') שלוש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין ועל ידי יסורי מצרים זכו לתורה ועל ידי יסורי מדבר ויענג וירעיבך זכו לארץ ישראל. ולעולם הבא גם כן כתיב (משלי ו', כ"ג) ודרך חיים תוכחות מוסר שעל ידי הסבלנות זוכין לעולם הבא.

וזהו שבטך ומשענתך המה יחמוני שהיסורין הכנה לחיי עולם דמשענת מרמז על תחיית המתים כמו שאמרו (פסחים ס"ח א') ואיש משענתו בידו. ובפרשה זו לא נזכר תשובה וכתב הרמב"ן ז"ל שכאן הוא על פי דעת רבי יהושע (סנהדרין צ"ב ב') ולא בכסף תגאלו. מכל מקום כיון שגרמז מקודם ושבת וגו' ואתה תשוב וגו' מהסתם יהיו ישראל בתשובה. ולכן נקרא פרשה זו שירה שהודיע לישראל שכך יהיה הסדר ושיהיה נודע מקודם ההשחחה והתשובה ואחר כך יושעו תשועת עולמים ושמח נפשנו בישועתך:

כן והוא רחום יכפר עוון. ואני לא הייתי יודע מיד עמד ואמר מזמור שיר ליום השבת היינו דשם כתיב (תהלים צ"ב, ב') טוב להודות לה' ולא כתיב ועוזב כמו שנאמר (משלי כ"ח, י"ג) ומודה ועוזב ירוחם. רק שזה הוא כח השבת שיועיל הדברים לבד גם כן.

והוא על דרך שכתב הרמב"ם (הלכות גירושין פרק ב' הלכה כ') בטעם שמועיל גט מעושה בישראל שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני אף שהוא באמת אנוס על ידי זה ואם יסירו האונס ממנו יסרב. אך כיון שהוא באמת מחויב רק שיצרו תוקפו לבטל המצוה מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ויצרו הוא שתוקפו כיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו עיין שם. והוא על פי שאמרו (ברכות י"ז א') גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה. אבל באמת רצונינו הפנימי הוא לעשות רצון ה' יתברך בשלימות. ובשבת שאז נעשה מבורר שישראל קשורים בשורש בה' יתברך ורצונינו לעשות רצונך לכן אז מועיל גם היודוי פה וזה שאומרים טוב להודות לה'.

וכן מצינו בקין שבאמת הועיל תשובתו דאיתא (בראשית רבה כ"ג, ג') נעמה אשתו של נח היתה ויצא ממנה כל העולם ואברהם אבינו ע"ה וכל אומה הישראלית. וכן בשורש נשמות איתא מהאר"י הקדוש דמחצה משורש קין ומחצה משורש הבל.

וזה גם כן על ידי כח השבת דבכניסת שבת כתיב (בראשית א', ל"א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש (בראשית רבה ט', ה' - י"ג) על כל ההיפך הטוב. והוא כמו שאמרנו על מה שאמרו (ברכות י"א ב') כתיב ובורא רע וקרינן הכל לישנא מעליא והיכן מצינו בריאה אצל רע אך הוא על פי שאמרו (פסחים נ"ד א') למה לא נאמר כי טוב בשני מפני שנברא בו אור של גיהנום ואמרנו דאש של גיהנום היינו היצר הרע שהוא אש של גיהנום כמו שאמרו (בראשית רבה ו', ו') לא יום ולא גיהנום אלא אש שיוצא מגופן של רשעים וכו' והיינו אש התאוה ומשום זה לא נאמר בו כי טוב. ואיתא (שבת קמ"ט ב') אין לא טוב אלא רע וזהו ובורא רע היינו היצר הרע. אבל בכניסת שבת כתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד והוא על פי שמובא בזה"ק (ח"ב קפ"ד א') דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא וכו' ולית טבא אלא ההוא דנפיק מגו בישא וזה

פניני חיזוק

על שירת האזינו אמרו קדושי עליון דברים גדולים וסגולות גדולות ישנו על החיוב לחזור ולשנן את פרשת האזינו

בספר תולדות המהר"ש מלויבביץ מביא מהמגיד הגדול ממזריטש שהורה ללמוד פרשת האזינו בעל פה וכן מובא מהמהר"ל מפרג לחזור ולשנן את פרשת האזינו, שימה בפייהם.

ובספר השיחות להאדמו"ר הרמ"ש מלובביץ זי"ע

שמעתי מגדולים ששירת האזינו צריך יהודי לדעת בעל פה ואילו ידעו אנשי עסקים על שפע הברכה ששירת האזינו יכולה לפעול, ולהביא ברכה בעסקיהם היו זהירים בכך הרבה יותר

מהספר הקדוש מי השלוח מהרה"ק מאיזביצא זי"ע, ועניתם את נפשותיכם היינו מחמת שזה היום מיוחד בכל ימי השנה מוכן להשפעת טובה מהשי"ת בהארת פנים וע"כ העצה מהשי"י שיענו עצמם כדי שיהיה הרבה בישוב הדעת שיהיו מוכנים לקבל כראוי ובכדי שההשפעה לא תרד מחמת שאלתם שאז לא תרד רק בגבול כפי השגתם רק יהיה כל ההשפעה מצד השי"י. ויהיה מלא עומסו של הקב"ה בלי שיעור וגבול

היכל הוראה ירושלים ת"ו

מיסוד מרן שר ההוראה רבינו ה"קנה בשם" זיע"א

בראשות בני מורינו הגאון רבי **משה בראנדסדארפער שליט"א** – גאב"ד היכל הוראה

רח' זונפלד 3 ירושלים - טל' 02-5322775

בס"ד

כדי להקל על הציבור בעת בחירת ד' מינים, מובאים להלן פסקים והדרמה מעשית השווה לכל נפש בכללי "הדר" ממורינו הגאב"ד שליט"א

"אתרוג"

יש טעות נפוצה בבחירת האתרוג, והעיקר שיהיה הדר מאוד בתוארו ושקיעות ובלישות וגידולו נקי לגמרי מבלעטל ונקודות שחורות וכו', ומעלימים עין אם יש איזהו חשש פסול כגון חסר וכדו' והעיקר שיהא הדר, והוא טעות גדול, כי כל עיקר ההידור הוא אם אין בו שום חשש פסול ואח"כ משגיחים בהדרו ומראהו.

א. כל שהאתרוג נקי ביותר, כן הוא מהודר יותר.
ב. על חוטים האתרוג דהיינו במקום המשופע בראש האתרוג, טוב שיהא נקי ביותר אפילו מכתם קטן כחודו של מחט.
ג. יהיו לו בליטות ושקיעות רבות ולא חלק כציטריין [פלימין].
ד. העוקץ שבתחתית האתרוג [שבו האתרוג תלוי באילן] יהיה שקוע ולא בולט.

ה. תואר האתרוג יהיה בניי כמגדל ולא עגול ככדור.
ו. הפיטם יהיה שלם, ומכוון באמצעו נגד העוקץ שלמטה.
ז. אם אפשר אשרי מי שזוכה באתרוג בלי שום בלאט פלע"ק [אף אם אינו גבוה מבשר האתרוג].

"הדס"

א. העלים יהיו לחים וירוקים בלי שום יבשות.
ב. העלים יהיו משולשים בכל קו וקו*.
ג. העלים יהיו רק כגודל ציפורן אגודל.
ד. העלים יהיו זקופים ושוכבים על הקנה שלא יתראה עזו.
ה. יהיה ארוך קצת יותר מהשיעור ג' טפחים ולא שיעור מצומצם [כדי שאם כמה עלים ישרו באמצע החג, עוד ישאר רוב שיעור "עבות"]

*יש לדעת דעל חף שבזמננו נהוג העולם לדקק בשילוש של השקדים ולא על עלם העלים, מעיקר הדיון חובת ההידור השילוש הוא רק בהקף העלים דהיינו כל מה שנראה למראית עין שהעלים משולשים ולא בהיקף השקדים וכן נהוג להורות כל מורי ההלכה שישראל עד דור האחרון, וכן נראה ממשמעות המשנה בדוכה (סימן תרמ"ו ס"ק טו) שכתב בשם שהיה אלם ששהעלים כמותים או יבשים לא ניכר השילוש ולכן לריך להסדום במים ולרכסם ואז אפשר להבחין בשילוש עכ"פ. ד. ומשמעות דבריו דקאי עב העלים דלילו נימא דקאי על השקדים ודאי דליכא נפקא מינה אם העלים לחים או יבשים כי זה ניכר גם ששהם יבשים. ויש בליון מה שכתב החידושים וביאורים (סוכה סימן ה') בשם החזו"ח שבנין חוט המקוף בשקדים וז"ל לא שזהו הוא השיעור, אלא שזהו ודאי שפיר. עכ"ל החזו"ח. ואפשר גם בוונת החזו"ח דכנהאי גונא ליש חוט המקוף אז בודלא העלים שיים וכן מדויק בלשונו עיי"ש.

"לולב"

א. כל העלים וכן השדרה יהיו בלי שום יבשות כלל ובודאי לא בראש התיומות.
ב. יהיה ישר כמקל בלא שום עקמומיות לצדדים.
ג. שלא יהא נקטם אפי' משהו מזהתיומות.
ד. לא יהא נחלק המינים ואלו הם: זו התיומת צבעו ירוק.
ה. העלים יהיו סמוכים להדדי בגוף אחד.
ו. הלולב יגמר בתיומת אחת ולא בשתי תיומות.

הגה בשנים האחרונות הלולב הגפון והמהודר המוכנה בשם לולבי דרי הרבה פעמים בהקפה ראשונה נראה כאילו יש שם שני תיומות ונלמח אין שם אלא אחד ולזה לריך הבחנה מדוייקת, וכילד נבחין אחיה עבה הוא התיומת אכתוב בזה ג' כללים שעלו בידי מתוך הגסיון בס"ד במשך השנים שאני עונה לשאלות על כשרותם והילוסם של ארבעת המינים ואלו הם: זו התיומת צבעו ירוק יותר משאר העלים שלצדו וצבעו כצבע גב השדרה ואילו שאר העלים אחר שהם מהפללים צבע גבם קאת יותר כהיר מהשדרה ואפשר להבחין בזה בדלחיה חדה. זו העלה אשר הוא לצד התיומת נמוקם שהוא מתפלל מהשדרה יש בו כעין פס לכן חד משא"כ בתיומת עמנו. ג. התיומת הוא ישר בלפך ללא שום נטייה לצדדים אפי' במקלת והשני יש בו נטייה קטנה לצד ואפשר להבחין בזה בדלחיה חדה.

"ערבה"

א. קנה שלה יהיה אדום ועלה שלה משוך, ולא עגול אלא כדמות שפתיים.
ב. ידקדק לקחת ערבה עם "לולב" [דהיינו עלה היוצא מסוף הקנה] שלא יהא חשש נקטם.
ג. העלים יהיו לחים בלי שום יבשות כלל.
ד. מצוה מן המובחר להדר בערבה שכל השיעור של הערבה העלים יהיו שלמים.
ה. יש להדר בערבה הגדלה ליד נחל.

יש להזהר בכל ארבעת המינים שיהיו המינים "שלקס", דהיינו שגם אם ימלא האדם ארבעת המינים המהודרים ביותר אם לא קנה אותם כדיון או מיד אלם שיכול להקנותם לו כדיו ואין הם שלו לא ילא בהם ידי חובה עכ"פ ביום הראשון (כשלא חל בשבת), ולדוגמא אנו רואים ילדים קטנים העומדים בשוק ארבעת המינים ומוכרים ערבות ואם קונה מהם ערבות לד' מינים שלו אפשר שלא ילא בהם ידי חובה, מאחר שיש בזה כמה וכמה פרטי דינים בדיון לכס. והגם שלפעמים הם מוכרים את הערבות בשליחות אביהם. מכל מקום עדיין יש בזה, כמה וכמה פרטי דינים ועל כן עדיף שלא ליכנס לחששות וללכת ידי כל הספקיות.

בברכת "ושמחת בחגך"

הנהלת הייכל

